

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน :
ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ธิดารัตน์ คิมกระโทก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน:
กรณีศึกษา ตำบลสมานฉันท์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ธิดารัตน์ คิมกระโทก
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาดังคม)

รองศาสตราจารย์ ..... ประธานกรรมการ
(ดร. สุพรรณณี ไชยอำพร)

ศาสตราจารย์ ..... กรรมการ
(ดร. สนิท สม์ครการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ..... กรรมการ
(ดร. คมพล สุวรรณภู)

รองศาสตราจารย์ ..... คณบดี
(ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. 2551

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน : ศึกษาระณี ตำบลสมานฉันท์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อผู้เขียน	นางสาวธิดารัตน์ ทิมกระโทก
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา	2551

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการ และปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน ผู้ศึกษาได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) จำนวน 21 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน สมาชิกสวัสดิการชุมชน และผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้หลักการสะท้อนเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่บริบท (Context) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม เป็นการรับรู้ปัญหาและกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหาร่วมกัน ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม เป็นการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มและสร้างการมีส่วนร่วมให้สมาชิก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามารับทราบปัญหาและแก้ไขปัญหาร่วมกัน ขั้นตอนสุดท้าย ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย เป็นการขยายผลการดำเนินงาน โดยการเพิ่มจำนวนสมาชิก ยอดเงินรวม รวมทั้งการจัดสรรสวัสดิการและสร้างเครือข่ายโดยการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย ด้านวัตถุ (Tangible support) ได้แก่ งบประมาณ ด้านอื่น ๆ ได้แก่ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion support) เช่น การได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกที่สมัครใจเข้ามาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามา

สนับสนุนงบประมาณ และด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น ได้รับข้อมูลข่าวสารจากพื้นที่ต้นแบบ รวมทั้งหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินงานกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ได้แก่ ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึงและยังไม่มี การประเมินผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาประสานงานทางด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการกองทุน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถบริหารจัดการกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อื่นที่สนใจจะดำเนินการสวัสดิการชุมชนต่อไป
3. สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการสร้างทุนภายในชุมชน เพื่อผลักดันให้เกิดกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่มีความยั่งยืน สามารถบริหารจัดการกองทุนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพิงงบประมาณจากภายนอก

ABSTRACT

Title of Thesis	Mobilization Process of Community Welfare: A Case Study of Samanachan Subdistrict Wangnamkheo District Nakhonratchasima Province
Author	Miss Thidarat Keemgratok
Degree	Master of Arts (Social Development)
Year	2008

This research aims at studying the mobilization process of community welfare, supports from various sectors to the welfare, including problems, obstacles and recommendations concerning community welfare.

It is a qualitative study employing the in-depth interview technique for data collection by interviewing 21 key-informants comprising the committee of community welfare group, member of the community welfare group and natural leaders in the community. Data analysis is done with logical context description and descriptive statistics.

Results of the study reveal that the mobilization process embraces 4 steps:

- 1) Acknowledge the problems with common realization;
- 2) community welfare operation;
- 3) review the problems and creating member's participation including work monitoring, informing relevant agencies to solve problems together;
- 4) the last step is to expand the effects and creating a network by opening for more members, funding and co-operating with other organizations.

Supports from other sectors include both the materials and emotional sides whether they are budget, information, trusts and others.

Problems and obstacles can be divided into 2 aspects; i.e, personal and operational. Many villagers are not fully understand the work and inadequate public relation work, among others.

(6)

Recommendations emerged are 1) the concerned organizations should co-ordinate closer for better work performance, 2) work monitoring and evaluating should be carried out more systematically, and 3) creating strong inner power of the group for long-term self – sufficiency.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องมาจากความช่วยเหลือ คำแนะนำ และกำลังใจต่าง ๆ ที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เงินทุนสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ รวมทั้งทุนการศึกษาประเภททุนยกเว้นค่าธรรมเนียมที่มอบให้กับข้าพเจ้าในการศึกษาภายในสถาบันแห่งนี้ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิไชยอำพร ที่กรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ความเมตตาในการแนะนำ สั่งสอน รวมทั้งกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ตลอดจนศาสตราจารย์ ดร.สนิท สมักรการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภู ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา งานงานชิ้นนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอน้อมรำลึกถึงคำสั่งสอนและการประสิทธิ์ประสาทความรู้จากอาจารย์ทุกท่านที่ผ่านมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและแนะนำ ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้

ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลและชาวบ้านตำบลตำบลสมานจันทร์ (นามสมมติ) อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์และให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และเพื่อน ๆ จากมหาวิทยาลัยนเรศวรทุกคน ที่ให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ และถามไถ่ตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณบุคคลทั้งสองที่มีค่ายิ่งต่อข้าพเจ้า คือ คุณพ่อและคุณแม่ สำหรับการอบรมเลี้ยงดู กำลังใจและความช่วยเหลือตลอดเวลาที่ผ่านมา ความสำเร็จในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอบอบแต่ท่านทั้งสอง รวมทั้งน้องชายที่เป็นกำลังใจให้ตลอด

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่าน แม้จะเอ่ยนามไม่ได้ทั้งหมด แต่พระคุณของทุกท่านจะอยู่ในใจของข้าพเจ้าเสมอ

ธิดารัตน์ คิมกระ โทก

กรกฎาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	19
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม	31
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม	39
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อน	44
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน	57
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
2.8 แนวคิดนำในการศึกษา	67

บทที่ 3	วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล	70
3.1	วิธีการศึกษา	70
3.2	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	70
3.3	แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)	71
3.4	วิธีการรวบรวมข้อมูล	73
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	74
บทที่ 4	ผลการศึกษา	75
4.1	บริบทของชุมชน	76
4.2	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	87
4.3	ตัวอย่างการสัมภาษณ์เจาะลึก	92
4.4	ผลการศึกษาข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน	113
4.5	กระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน	124
4.6	การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน	132
4.7	ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	137
4.8	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	141
4.9	สรุปภาพรวมกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน	144
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	148
5.1	สรุปผลการศึกษา	149
5.2	ข้อเสนอแนะ	155
บรรณานุกรม		157
ภาคผนวก		162
	ภาคผนวก ก แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก	163
	ภาคผนวก ข ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชน	165
	ภาคผนวก ค รายละเอียดของข้อมูล	172
ประวัติผู้เขียน		204

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงการจัดกลุ่มการให้ความหมายของชุมชน	11
2.2	แสดงอัตราจ่าย ะกาด อูฐ แพะ แกะ และวัวควาย	17
2.3	แสดงอัตราจ่ายะกาดสำหรับเงิน (ที่ใช้จ่าย) ทองคำและเงินแท่ง	18
2.4	แสดงสรูปรูปแบบสวัสดิการชุมชน	24
2.5	แสดงสิทธิของบุคคลในการได้รับสวัสดิการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550	37
2.6	แสดงสรูปแนวคิดร่วมกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน	52
2.7	แสดงการสนับสนุนทางสังคมต่อสวัสดิการชุมชน	60
4.1	แสดงเนื้อหาในตำบลสมานฉันท์โดยแยกเป็นหมู่บ้าน	78
4.2	แสดงจำนวนสถาบันการศึกษาภายในตำบลสมานฉันท์	80
4.3	แสดงจำนวนประชากรรายหมู่บ้านในตำบลสมานฉันท์	81
4.4	แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	89
4.5	สาเหตุการตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน	114
4.6	แสดงผู้ก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน	115
4.7	แสดงระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	116
4.8	แสดงแหล่งทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรก	116
4.9	แสดงต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	117
4.10	แสดงยอดเงินรวมในกลุ่ม	118
4.11	แสดงสาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก	119
4.12	แสดงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน	120
4.13	แสดงการคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน	121
4.14	แสดงการกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	121
4.15	แสดงการแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	122
4.16	แสดงการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	123
4.17	แสดงการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ	123

4.18	แสดงกระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน	129
4.19	แสดงการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน	135
4.20	แสดงปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	138
4.21	แสดงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน สวัสดิการชุมชน	140
4.22	แสดงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	143

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงระบบสวัสดิการชุมชน/ชาวบ้าน	21
2.2	แสดงแนวทางการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน	46
2.3	แสดงปรัชญาการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ	49
2.4	แสดงกระบวนการในการฟื้นฟูชุมชน	51
2.5	แสดงแนวคิดนำกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน	68
4.1	แสดงกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน	131
4.2	แสดงแสดงกระบวนการชุมชนขับเคลื่อน	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวมีลักษณะการพัฒนาแบบทุนนิยมโดยถ่ายโอนทรัพยากรออกจากชุมชนหมู่บ้าน เพื่อนำทรัพยากรมาเลี้ยงดูประชากรในเมืองและการส่งออกต่างประเทศ ดังนั้นผลประโยชน์และผลได้ส่วนใหญ่ของการพัฒนาจึงตกเป็นของคนเพียงกลุ่มเดียว นั่นก็คือกลุ่มคนที่มีอำนาจ ได้แก่ กลุ่มชนชั้นนายทุนและข้าราชการ แต่ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากร นั่นก็คือเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชนบท กลับไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร ส่งผลให้เมืองกับชนบทมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ ในเมืองเกิดความเจริญกระจุกตัว แต่ทรัพยากรในชนบทถูกทำลาย

การพัฒนาประเทศก่อให้เกิด “ภาพซ้อน” กล่าวคือ ภาคธุรกิจ คือ ภาคการค้าและอุตสาหกรรม หรือเศรษฐกิจนายทุน เกิดการเอารัดเอาเปรียบภาคเกษตรกรรมซึ่งอยู่ในภาคเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลให้ภาคธุรกิจเป็นภาคที่เจริญร่ำรวย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544: 47) แต่ภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่กลับยากจน อีกทั้งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม คนรวยที่อยู่ในภาคธุรกิจ มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่สูงเมื่อเทียบกับคนจนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยเมื่อเปรียบเทียบร้อยละของการกระจายรายได้ของคนไทย 5 กลุ่ม แบ่งตามระดับรายได้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2549 ประชากรที่มีขั้นรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 แรก (จนที่สุด) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร มีสัดส่วนรายได้ร้อยละ 3.84 แต่ประชากรที่มีขั้นรายได้สูงสุดร้อยละ 20 สุดท้าย (รวยที่สุด) ส่วนใหญ่จะเป็นนายทุน มีสัดส่วนรายได้ ร้อยละ 56.29 ซึ่งมีสัดส่วนรายได้ห่างกันประมาณ 14 เท่า และเมื่อคูวิวัฒนาการสัดส่วนรายได้ของประชากรตั้งแต่ พ.ศ. 2531-2549 พบว่า คนจนที่สุดร้อยละ 20 แรก ยังมีสัดส่วนรายได้ที่ลดลง แต่คนรวยที่สุดร้อยละ 20 สุดท้าย กลับมีสัดส่วนรายได้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น

หากพิจารณาความยากจน พบว่า อมรรัตน์ ชันดี (2540: 29-37) ได้เสนอองค์ประกอบของความจนว่ามี 7 ประการ ได้แก่ (1) จนเงิน (2) จนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (3) จนทางสังคม เช่น ขาดความรัก ความเอาใจใส่ ความล่มสลายของสถาบันครอบครัว/ชุมชน (4) จนทางการเมือง เช่น การขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง/การปกครอง (5) จนทางการศึกษา (6) จนทางวัฒนธรรมและ (7) จนทางจิตวิญญาณ เช่น ขาดคุณธรรม/จริยธรรม หรือสามารถแบ่งตามนิยามความยากจนได้เป็น 5 กลุ่ม คือ ด้านรายได้ ด้านทรัพย์สิน ด้านคุณภาพชีวิต ด้านโครงสร้าง และการมองเป็นองค์รวม (ชินอุทัย กาญจนะจิตราและคณะ, 2548:4)

จากปัญหาความยากจนและการถูกเอารัดเอาเปรียบของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น โดยชุมชนเอง เพื่อช่วยเหลือสมาชิกภายในชุมชนในรูปแบบสวัสดิการชุมชน เป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มพลังปัญญา เพิ่มอำนาจต่อรอง และเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (นันทิยา หุตานวัตรและคณะ, 2546:25) โดยระบบสวัสดิการชุมชนดังกล่าว เป็นระบบที่มีอยู่ในสังคมชนบทมาช้านาน นั่นก็คือ การนำการถ้อยทีถ้อยอาศัย การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนมาเป็นตัวเชื่อมในการสร้างระบบสวัสดิการชุมชนร่วมกัน จนพัฒนามาสร้างระบบสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน เพราะหากเกษตรกรมีรอดแต่ขอความช่วยเหลือจากสวัสดิการที่รัฐดำเนินการให้ สวัสดิการก็ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง เพราะระบบสวัสดิการสังคมที่ผ่านมาส่วนใหญ่ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 5 มุ่งเน้นนโยบายทางการสังคมสงเคราะห์ มุ่งทางด้านการให้ความช่วยเหลือและการสงเคราะห์เป็นเงินหรือสิ่งของแก่บุคคลที่มีปัญหา เช่น คนยากจน ผู้มีรายได้น้อย เด็กซึ่งไร้ผู้อุปการะ ตลอดจนคนชราซึ่งไร้ที่พึ่ง คนพิการ คนทุพพลภาพ และผู้ประสบภัยต่าง ๆ ให้ได้รับการเลี้ยงดู บำรุงรักษา และสงเคราะห์เท่าที่ควร (นิคม จันทรวิฑูร, 2540: 31-32) ถึงแม้ปัจจุบันสวัสดิการสังคมจะได้รับการพัฒนาจนเป็นแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) แต่ก็พบว่า ยังมีประชาชนที่ตกหล่นจากการได้รับสวัสดิการจากรัฐ อีกทั้งสวัสดิการยังขาดความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต และสิ่งที่สำคัญ คือ ยังมีประชาชนบางส่วนถูกกีดกันในการได้รับสวัสดิการ

ปัจจุบันสวัสดิการชุมชนมีการพัฒนาจนได้รับการยอมรับว่าระบบสวัสดิการชุมชนสามารถช่วยให้ชุมชนจัดการกับปัญหาความยากจนที่เกิดจากการพัฒนากระแสหลักแบบทุนนิยมได้ ซึ่งมีการจัดการระบบสวัสดิการที่หลากหลายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ อาทิ สวัสดิการชุมชนในภาคใต้ ได้แก่ กองทุนสัจจะวันละบาทจังหวัดสงขลา ของครูชบ - ปราณี ยอดแก้ว กลุ่มออมทรัพย์คลองเป็ะของนายอัมพร ค้างปาน ภาคตะวันออก ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดไผ่ล้อมจังหวัด

ตราด ของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ภาคกลาง ได้แก่ สหกรณ์เครดิตยูเนียนของชุมชนเคหะคลองจั่น กรุงเทพมหานคร โรงเรียนสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตร ภาคเหนือ ออมวันละบาทเพื่อสวัสดิการของจังหวัดลำปาง กองทุนสวัสดิการชุมชนแม่แฝกใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการตำบลเปือย จังหวัดอำนาจเจริญ และกองทุนสวัสดิการตำบลบ้านขาม จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น หากพิจารณารายภาคแล้ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับได้ว่าเป็นภาคที่มีจำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชนมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 41 กองทุน ภายใน 495 หมู่บ้าน/ชุมชน มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 24,572 คน และหากพิจารณารายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จังหวัดที่มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ ยโสธร กาฬสินธุ์ มหาสารคาม หนองบัวลำภู ขอนแก่น นครพนม มุกดาหารและจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของพื้นที่โดยแยกเป็นรายอำเภอแล้ว พบว่า ในจังหวัดนครราชสีมา มี 10 อำเภอที่มีการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ อำเภอครบุรี โนนไทย บัวใหญ่ ประทาย พมาย เมือง วังน้ำเขียว สีคิ้ว หนองบุญมากและอำเภอห้วยแถลง โดยอำเภอที่มีกองทุนสวัสดิการมากที่สุด คือ อำเภอวังน้ำเขียว และหากพิจารณาเป็นรายตำบลภายในอำเภอวังน้ำเขียว พบว่า พื้นที่ที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนมี 2 ตำบล คือ ตำบลสมานฉันท์* และตำบลวังน้ำเขียว โดยตำบลสมานฉันท์* เป็นตำบลที่มีกองทุนสวัสดิการมากที่สุด และพื้นที่ดังกล่าวยังได้รับการพิจารณาจากศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ภาคประชาชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ให้เป็นพื้นที่นำร่องในด้านสวัสดิการชุมชนและด้านการจัดการทรัพยากร โดยใช้เกณฑ์พิจารณาในด้านการมีโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบ การกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาที่ชัดเจน การมีฐานสมาชิกที่กว้างมากพอ และมีการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นให้มาทำงานหรือสมทบเงินเข้ากองทุน

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสวัสดิการชุมชน โดยใช้พื้นที่ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาเป็นกรณีศึกษาโดยการศึกษามุ่งเน้นในด้านกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานให้แก่บุคคลหรือชุมชนที่สนใจในด้านสวัสดิการชุมชน และเป็นแนวทางในการนำไปเป็นพื้นที่ต้นแบบหรือเป็นบทเรียนในการดำเนินการทางด้านสวัสดิการชุมชน เพราะสวัสดิการชุมชนไม่ใช่เป็นเพียงการดำเนินการทางด้านกิจกรรมทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยของคนภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์สามัคคีภายใน

* นามสมมติ

ชุมชน และสามารถพัฒนาจนทำให้ชุมชนนั้นเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งนอกจากสมาชิกในชุมชนจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว สมาชิกยังมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการได้รับสวัสดิการที่ถูกจัดสรรโดยสมาชิกของชุมชนได้อย่างทั่วถึง เป็นการฝึกให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง และประการสำคัญเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไปอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายในชุมชนสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 เพื่อศึกษาการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ทำให้ทราบกระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.3.2 ทำให้ทราบการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.3.3 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.3.4 รายละเอียดที่ค้นพบเกี่ยวกับเรื่องราวของสวัสดิการชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นพื้นที่ต้นแบบการดำเนินสวัสดิการชุมชนให้กับชุมชนที่สนใจ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการสำหรับผู้สนใจศึกษาทำการวิจัยต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.4.1 ขอบเขตทางด้านเนื้อหาสาระ คือ ศึกษาในประเด็นกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน โดยใช้แนวทางการศึกษาจากการสรุปแนวคิดกระบวนการขับเคลื่อนจากสถาบันองค์กรชุมชน (2550) เสาวลักษณ์ สมสุข (2549) สุพรรณิ ไชยอำพร (2549) และ Marx (1994) โดยสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน นั้นมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม และขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย นอกจากนี้ประเด็นกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนในการศึกษายังครอบคลุมประเด็นการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน รวมทั้งปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนตำบล ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.4.2 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ คือ ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เกณฑ์ในการพิจารณาพื้นที่ คือ พื้นที่ดังกล่าวเป็นตำบลที่มีกองทุนสวัสดิการมากที่สุดภายในจังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ดังกล่าวยังได้รับการพิจารณาจากศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ภาคประชาชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ให้เป็นพื้นที่นำร่องในด้านสวัสดิการชุมชนและด้านการจัดการทรัพยากร โดยใช้เกณฑ์พิจารณาในด้านการมีโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบ การกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาที่ชัดเจน การมีฐานสมาชิกที่กว้างมากพอ และมีการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นให้มาทำงานหรือสมทบเงินเข้ากองทุน

1.4.3 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย คณะกรรมการที่ดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชน สมาชิกของกลุ่มสวัสดิการของชุมชน และผู้นำชุมชนตามธรรมชาติภายในชุมชน

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1.5.1 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน หมายถึง ระบบการกระทำที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานไปสู่สวัสดิการชุมชน การผลักดันให้สวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ รวมถึง การขยายเครือข่ายสวัสดิการชุมชน

1.5.2 ชุมชน หมายถึง การรวมกลุ่มกันของกลุ่มคน หรือ สมาคมที่มีจุดประสงค์ร่วมกันได้มาอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยการใช้อัตนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เช่น

การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือเกื้อกูล โดยผ่านกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีการกำหนด กฎเกณฑ์และตั้งกติการ่วมกันในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็น สุข

1.5.3 สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันให้กับชุมชนเพื่อช่วยเหลือความ เป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นซึ่งจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ใช้หลักการช่วยเหลือ เกื้อกูลหรือวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวเชื่อมในการดำเนินงานร่วมกัน โดยสวัสดิการชุมชนสามารถจัด ได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการตกลงกันของชุมชน

1.5.4 การสนับสนุนของภาคส่วน หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางด้านการให้ ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร วัตถุและสิ่งของ แรงงาน และการให้เวลากับกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อให้สวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินงานต่อไปและ สามารถขยายเครือข่ายได้

1.5.5 พื้นที่นาร่องในด้านสวัสดิการชุมชนและการจัดการทรัพยากร หมายถึง พื้นที่ที่ได้ รับพิจารณาจากศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ภาคประชาชน จากองค์กร พัฒนาชุมชน ว่าเป็นพื้นที่ต้นแบบในด้านการดำเนินงานด้านสวัสดิการชุมชนและการจัดการทรัพ- ษากรภายในชุมชน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาในด้านการการมีโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบการ กำหนดกฎเกณฑ์ กติกาที่ชัดเจน การมีฐานสมาชิกที่กว้างมากพอ และมีการประสานงานกับองค์กร ท้องถิ่นให้มาทำงานหรือสมทบเงินเข้ากองทุน

1.5.6 องค์กรชุมชน หมายถึง หน่วยงาน หรือ กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชน มีสมาชิกในชุม- ชนเป็นผู้ดำเนินการภายในองค์กรเอง เป้าหมายในการจัดตั้งกลุ่มอาจมีความแตกต่างกันออกไป อาทิ เพื่อจัดทำสวัสดิการชุมชน เพื่อจัดการทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อจัดทำแผนแม่บทชุมชน ฯลฯ โดย องค์กรชุมชนในที่นี้หมายถึงหน่วยงาน หรือ กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดทำสวัสดิการชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สวัสดิการชุมชน เป็นการดำเนินการสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนได้จัดตั้งขึ้นมา เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการให้กับชุมชนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะด้านการให้ช่วยเหลือและคุ้มครองให้กับสมาชิกอย่างทั่วถึงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย โดยมีสมาชิกของชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกลุ่มๆ ด้วยตนเอง สวัสดิการชุมชนนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชุมชนมาตั้งแต่อดีตแล้ว กล่าวคือ สังคมไทยมีสถาบันหลักคือ ชุมชนท้องถิ่น สถาบันนี้อุดมด้วยวัฒนธรรมแห่งชุมชน คือ วัฒนธรรมแห่งการพึ่งพาอาศัยกัน ผู้คนช่วยเหลือกัน โดยที่ทุกคนคำนึงถึงและยอมรับประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับประเทศไทยเศรษฐกิจวัฒนธรรมอันหมายถึงเศรษฐกิจที่ยึดโยงอยู่กับสถาบันชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน จึงย่อมจะมีความเข้มแข็ง โดยธรรมชาติ เพราะวางอยู่บนสถาบันที่เป็นของชนชาติอย่างแท้จริง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541: 55) ซึ่งลักษณะวัฒนธรรมชุมชนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเอื้อให้การดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพราะไม่ได้เน้นที่เงินเป็นสำคัญ แต่เน้นที่การจัดสรรสวัสดิการบนฐานความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นหลักเพื่อให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้น ในการศึกษา เรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน : ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวคิดที่สำคัญในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม
- 2.4 แนวคิด โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets)
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 แนวคิดนำในการศึกษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ในการศึกษา เรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนนั้น อันดับแรกก่อนที่จะศึกษาในเรื่องสวัสดิการชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องของชุมชน เพราะชุมชนเป็นรากฐานหรือเป็นตัวก่อเกิดที่ทำให้สามารถจัดระบบสวัสดิการชุมชนขึ้นมาได้ ดังนั้นจึงต้องเข้าใจความหมายชุมชน ประเภทของชุมชน รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อที่จะได้เข้าใจในระบบสวัสดิการชุมชนเพิ่มมากขึ้น

“ชุมชน” เป็นคำที่นำมาใช้ในประเทศไทย โดยได้รับอิทธิพลทางความคิดการพัฒนาของประเทศตะวันตกที่เผยแพร่แนวคิดการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดการพัฒนาดังกล่าว มิได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน รัฐ ระบบทุน และโครงสร้างอำนาจ ตลอดจนผลประโยชน์ในชุมชน นำไปสู่ปัญหาความอ่อนแอของชุมชนที่มีเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเมื่อมีการดำเนินงานพัฒนาชนบท โดยองค์กรพัฒนาเอกชนเมื่อ 20 กว่าปีที่ผ่านมานี้ ซึ่งมีแนวทางสำคัญในการปฏิบัติงานที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ทำให้ชุมชนได้รับการตีความหมายใหม่ ที่มีนัยของพลังสร้างสรรค์และทุนทางสังคมอยู่ด้วย (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543:35) ดังนั้น อันดับแรกผู้ศึกษาขอเสนอความหมายของคำว่า “ชุมชน” ดังนี้

2.1.1 ความหมาย

สนธยา พลศรี (2545:22) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่าหมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่น มีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกัน ภายใต้อุปสรรคและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

ชบวน พลตรี (2529:1) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” (Community) ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน และมีผลประโยชน์คล้าย ๆ กัน และมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพฤกษียกอย่างหนึ่ง คือ มีวัฒนธรรมร่วมกัน

ชยันต์ วรรณะภูติ (2536:4) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่ามีความหมายในระดับเดียวกับคำว่า “สังคมหมู่บ้าน” คือ เป็นหน่วยของสังคมหรือหน่วยทางการปกครองขนาดเล็กในระดับ พื้นฐานที่มีการรวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ในพื้นที่แห่งหนึ่งเพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าวมาอาศัยอยู่ร่วมกัน

ใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กรหรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ชุมชนหมายถึง สังคมขนาดเล็ก ในชนบทที่ยังไม่พัฒนาหรือสังคมหมู่บ้าน ที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยังรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้

จำนง อคิวัฒนสิทธิ์และคณะ (2545:133) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่าเป็นกลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่รวมกันในอาณาบริเวณหนึ่ง โดยคนเหล่านี้ถือว่าตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้น มีความยึดเหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน ฯลฯ รวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นเมือง แต่กระนั้นก็ตามแม้ว่าชุมชนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านและสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของสมาชิกได้ แต่ชุมชนก็ยังเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐ

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2550) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่าเป็นกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่อยู่รวมตัวกันขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่อาศัยร่วมกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น ในแต่ละชุมชนนั้นควรจะมีคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ ความพอใจและความต้องการ

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2546:175) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่าเป็นประสบการณ์ ความรู้สึกและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่ไม่สามารถกำหนดทางภูมิศาสตร์ หรือกฎเกณฑ์ทางการ แต่เป็นสิ่งที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นสมาชิกอยู่ เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคน ชุมชนอาจจะมีขนาดใหญ่หรือเล็ก อาจเปลี่ยนแปลงตามกาล อาจจะมีเข้มแข็งขึ้นหรือเสื่อมสลายลงก็ได้ แต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัว มีความเท่าเทียมมากน้อยแตกต่างกันไป บางชุมชนใช้หลักฉันทามติ บางชุมชนใช้แนวทางอื่น บางชุมชนถูกครอบงำโดยผู้มี “อิทธิพล” บางชุมชนก็ปลอดอิทธิพล สรุปคือ ชุมชนมีความหลากหลายสูงกว่าที่จะพรรณนาแบบเหมารวมได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:15) ให้ความหมายของชุมชนว่า “ชุมชน” หมายถึงการรวมตัวของกลุ่มคนที่เกาะเกี่ยวยึดโยงกับพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการร่วมกันในการรวมตัวและมีวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชัดเจน พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ของกลุ่มคน/สมาชิก ต้องเป็นพื้นที่เดียวกัน หรือต่อเนื่องกัน ทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งต้องอยู่ในหน่วย พื้นที่ทางการปกครองเดียวกัน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543:29-42) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่าเป็นความหมายที่หลากหลาย และถ้ามองโดยรวมจะเห็นว่า มีนัยหรือความหมายใกล้เคียงกัน สามารถ

สรุปรวม เป็นแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนใน 4 แนวคิด ดังนี้ 1) แนวคิดสังคมวิทยา ได้สรุปลักษณะร่วมของชุมชนว่า ประกอบด้วย อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ (Geographical area-territorial) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction-sociological) และมีความผูกพัน (Communities- psycho cultural)

2) แนวคิด ทางมนุษยนิยม ได้สรุปลักษณะร่วมของชุมชน 2 ประการ คือ เป็นการกล่าวถึง วัฒนาการของการสมาคมของมนุษย์ (Human association) และมีการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความเกาะเกี่ยวในสังคมมนุษย์เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ลักษณะหนึ่งของ Human association จะหายไป และจะมีลักษณะใหม่มาแทนที่ 3) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และประชาสังคม เป็นการศึกษาชุมชนในลักษณะของความเคลื่อนไหวและเป็นกระบวนการกลุ่มที่มีการประสานกลุ่มคนตั้งแต่กลุ่มที่มีขนาดเล็กไปจนถึงกลุ่มใหญ่ในระดับประเทศ เพื่อดำเนินงานหรือกิจกรรมร่วมกันในการผลักดันในเชิงนโยบายที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนหรือประชาคมให้เกิดมีการเข้มแข็ง โดยมีความเอื้ออาทรต่อกันและการเรียนรู้ร่วมกัน 4) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีและปัญหาของสังคมสมัยใหม่ที่ทวีความซับซ้อนและรุนแรงขึ้น ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนในรูปแบบใหม่ คือ จิตสำนึกร่วม (Consciousness) หลักการ (Principle) และจุดมุ่งหมาย (Purpose) อาจเรียกได้ว่าเป็นชุมชนเสมือนจริง เป็นชุมชนที่กลุ่มคนอาจจะพบกันโดยตรงหรือไม่ก็ตาม แต่มีโอกาสสื่อสารกันด้วยถ้อยคำภาษา

ประเวศ วะสี (2540:33 อ้างถึงใน ปาริชาติ วัลย์เสถียร, 2543:26) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” ว่าหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ และมีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ ร่วมกัน

UNDP (2007) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” (Community) ว่าเป็นดินแดนแห่งการรวมตัวทางสังคมที่เป็นการสมัครใจก่อขึ้นเองโดยประชาชน ส่วนใหญ่แล้วสนับสนุนตนเองเป็นเอกเทศ จากรัฐและอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น Community ประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงกลุ่มความสนใจ (ชมรม) กลุ่มวัฒนธรรม และศาสนา สมาคม อนุรักษ์หรือพัฒนาสังคม/ กลุ่ม

จากการให้ความหมาย ทำให้สรุปความหมายของชุมชน คือการรวมกลุ่มกันของกลุ่มคน หรือ สมาคมที่มีจุดประสงค์ร่วมกัน ได้มาอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยการใช้วัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เช่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือเกื้อกูล โดยผ่านกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์และตั้งกติการ่วมกันในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

จากความหมายที่หลากหลายของชุมชน สามารถจัดกลุ่มจากความหมายได้ 2 กลุ่ม คือ การให้ความหมายโดยยึดตามพื้นที่หรืออาณาเขตเป็นหลัก และการให้ความหมายโดยยึดตามวัตถุประสงค์ (ความสนใจ) เป็นหลัก โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงการจัดกลุ่มการให้ความหมายของชุมชน

ผู้ให้ความหมาย	ยึดตามพื้นที่	ยึดตามวัตถุประสงค์
สนธยา พลศรี	/	
ขบวนการ พลศรี	/	
ชยันต์ วรรณะภูติ	/	
จ้านง อคิวัฒน์สิทธิ์และคณะ	/	
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม		/
สำนักงานโครงการพัฒนาแห่ง		/
สหประชาชาติ		
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	/	
ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ	/	
ประเวศ วะสี		/
UNDP	/	

ที่มา : พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2551

จากการให้ความหมายของชุมชนดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การให้ความหมายส่วนใหญ่จะยึด การให้ความหมายโดยยึดตามพื้นที่หรืออาณาเขตเป็นหลักมากกว่าการให้ความหมายโดยยึดตามวัตถุประสงค์ (ความสนใจ) เป็นหลัก

เมื่อทราบถึงความหมายของชุมชนแล้ว ถ้าดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอรายละเอียดการแบ่งประเภทของชุมชนเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการแบ่งประเภทของชุมชนนั้นสามารถแบ่งได้เป็นหลายกลุ่ม แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะยึดพื้นที่เป็นหลัก โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ชุมชนชนบทและชุมชนเมือง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.2 ประเภทของชุมชน

2.1.2.1 ชุมชนชนบท

สนธยา พลศรี (2545:25) ได้กล่าวว่า “ชุมชนชนบท” เป็นชุมชนในเขตชนบท มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ผู้อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน ชีวิมันในขนบธรรมเนียมประเพณี มีอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง

นาถ พันธุนาวิน (2523:19) ได้กล่าวว่า ชุมชนชนบทเป็นบริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่กันตามภูมิประเทศ ที่อยู่นอกเขตเมืองโดยมีบ้านเรือนกระจัดกระจายทั่วไป และรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงชุมชนชนบทจึงเป็นที่เข้าใจตรงกันว่า เป็นชุมชนที่อยู่ในบริเวณของตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องที่หน่วยหนึ่งของรัฐบาล

2.1.2.2 ชุมชนเมือง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545: 20) โครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมือง และชุมชนน่าอยู่ ได้ให้ความหมายของคำว่า “เมือง” คือ พื้นที่ตั้งของกลุ่มชุมชนที่มีประชาชน อยู่กันอย่างหนาแน่น ประกอบอาชีพและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นอกภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก สังคมมีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ และมีวัฒนธรรมที่หลากหลายอันเนื่องมาจากการรวมตัวของกลุ่มชนหลากหลาย วัฒนธรรม

สุพจน์ บุรพุกสวัสดิ์ (2531:4-7) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดเมือง มีดังนี้

- 1) ภูมิศาสตร์กายภาพ
- 2) เศรษฐกิจและสังคม
- 3) การเมืองการปกครอง
- 4) เทคโนโลยี

Kaiser; Godschalk, and Chapin (1995:56) ได้ให้ความหมายของ เมือง (Urban) ว่าคือ แนวความคิดด้านสถิติที่ได้รับการนิยามโดยรัฐบาลของแต่ละประเทศ แม้ว่า คำว่า “City” และ “Urban area” โดยทั่วไปจะถูกใช้เป็นคำเดียวกัน แต่คำทั้งสองคำนี้ไม่เหมือนกัน City ทุก City เป็น Urban area แต่ไม่ทุก Urban area จะต้องเป็น City นิยามของ “Urban” มักจะถูกกำหนดโดย 3 มุมมองที่มักจะใช้ร่วมกัน คือ

- 1) จำนวนประชากรและความหนาแน่น
- 2) ความพร้อมของสาธารณูปโภค
- 3) เขตแดนที่มีการปกครองโดยองค์การของรัฐ

หากกล่าวถึงข้อแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทด้านสังคมและวัฒนธรรม (เชิดชาย เหล่าเหล่า, 2523:35-36) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1) รูปแบบความสัมพันธ์ ในเขตชนบทจะมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ คือ อาศัย ความใกล้ชิด สนับสนุน ความเป็นเครือญาติ ในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีลักษณะที่ยาวนาน ถาวร แต่เขตเมืองมีความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ เป็นการติดต่อกันในเชิงทางการ อาศัยผลประโยชน์ เกี่ยวข้องกัน มักไม่ถาวร ปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว

2) องค์กรและสถาบันทางสังคม ชนบทไม่มีความซับซ้อนทางสังคมมาก ทำให้มี องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นสถาบันหลักทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว วัด โรงเรียน เป็นต้น แต่เมืองมีความซับซ้อนทางสังคมเป็นอย่างมาก รูปแบบขององค์กรหรือสถาบัน ทางสังคมจึงมีหลายรูปแบบ นอกเหนือจากสถาบันหลัก ๆ เช่น สถาบันที่เกี่ยวข้องกับสันตนาการ สถาบันด้านการสื่อสารมวลชน เป็นต้น

3) การเลื่อนชั้นทางสังคม การประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เหมือนกันของชาว ชนบท ทำให้ผู้คนไม่มีความแตกต่างกันทางสังคม การเลื่อนชั้นทางสังคมจึงมีน้อย แต่ในเขตเมืองมี ความหลากหลายทางอาชีพ และรายได้ ทำให้เกิดมีช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมมาก รวมทั้งเปิด โอกาสให้เลื่อนชั้นทางสังคมได้ง่าย

4) การควบคุมทางสังคม ในการอยู่ร่วมกันของชาวชนบท มักดำเนินชีวิตอยู่ ภายใต้อาณัติระเบียบที่สั่งสมมาจากอดีต ยึดเอาจารีตประเพณีต่าง ๆ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ครอบครัวเป็นหน่วยที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดระเบียบกฎเกณฑ์ ผ่านการซักเถลาทางสังคม การฝึ- ฝืนหรือการล่วงละเมิด ควบคุมโดยการตักเตือนนินทาให้ได้รับความอับอาย แต่ในเมืองไม่ไ้ ความสำคัญของระเบียบประเพณีมากนัก การควบคุมทางสังคมขึ้นอยู่กับกฎหมาย เนื่องจากมี ประชากรมาก และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

5) ลักษณะของบุคลิกภาพ บุคลิกภาพส่วนมากมาจากสิ่งแวดล้อม ความแตกต่างที่ เห็นได้ชัด คือ ชาวชนบทจะมีบุคลิกที่เป็นมิตร ทักสนคิมักอิงกับผลทางจารีตของชุมชน เพราะส่วน ใหญ่อยู่กับธรรมชาติ แต่ชาวเมืองมีบุคลิกที่ค่อนข้างปรับเปลี่ยนให้เข้ากับรูปแบบของสังคมและ วัฒนธรรมเมือง การมองปัญหาต่าง ๆ อิงหลักเหตุผลมากกว่าจารีตประเพณี มีความริบเร่ง และตึง เครียดในอารมณ์ และมักทำตัวห่างไกลสังคม

อันดับสุดท้ายเพื่อให้สามารถเข้าใจชุมชนได้มากขึ้น จะเป็นการนำเสนอ รายละเอียดของวิถีชีวิตของชุมชน แต่เนื่องจากชุมชนตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา เป็นชุมชนชนบท จึงเน้นการนำเสนอในลักษณะชนบทมากกว่าชุมชนเมือง ดังนี้ รายละเอียดดังนี้

2.1.3 วิถีชีวิตของชุมชน

วิถีชีวิต คือ วัฒนธรรมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตก็คือแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนภายในพื้นที่หรือในแต่ละท้องถิ่น หากจะกล่าวถึงวิถีชีวิตของชุมชนสมานฉันท์* แล้ว คงต้องกล่าวถึงวิถีชีวิตของชุมชนชนบทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม เพราะคนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักได้แก่ การปลูกผลไม้ เช่นมะม่วง ทุเรียน กระท้อน ลิ้นจี่ ลำไย ฯลฯ การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก แตงกวา มะเขือเทศ เป็นต้น และมีการทำไร่ เช่น ไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด และบางส่วนยังทำปศุสัตว์ คือเลี้ยง โค เลี้ยงไก่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันกับธรรมชาติของคนภายในชุมชนเพราะชุมชนตั้งอยู่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน อีกทั้งคนในชุมชนยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ชุมชนมีความผูกพันในลักษณะของเครือญาติ

นอกจากนี้สิ่งที่เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวที่สำคัญของชุมชน ก็คือ ศาสนา คนในชุมชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งหลักของศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการจัดทำสวัสดิการชุมชน โดยผู้วิจัยจะยกตัวอย่างหลักของศาสนาที่เกี่ยวข้องเพียง 2 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธกับอิสลาม ศาสนาพุทธจะเกี่ยวข้องกับบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ และหลักชะกาศของศาสนาอิสลาม โดยถึงแม้คนในชุมชนจะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม แต่การนำหลักการชะกาศมานำสนอนั้นเพื่อสร้างความเข้าใจในการนำหลักการของศาสนามาเชื่อมโยงกับการจัดทำสวัสดิการชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในการประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายราม (2550) ได้อธิบายบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการว่า คือ สิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า การกระทำที่เกิดเป็นบุญ เป็นกุศล แก่ผู้กระทำความดีต่อไปนี้

1. บุญสำเร็จได้ด้วยการบริจาคทาน (ทานมัย) คือการเสียสละนับแต่ทรัพย์สินของ เงินทองตลอดจนกำลังกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยส่วนรวมรวมถึงการละกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ ออกจากจิตใจ จนถึงการสละชีวิตอันเป็นสิ่งมีค่าที่สุดเพื่อการปฏิบัติธรรม

2. บุญสำเร็จได้ด้วยการรักษาศีล (ศีลมัย) คือการตั้งใจรักษาศีล และการปฏิบัติตนไม่ให้ละเมิดศีล ไม่ว่าจะเป็นศีล 5 หรือศีล 8 ของอุบาสกอุบาสิกา ศีล 10 ของสามเณร หรือ 227 ข้อของพระภิกษุ เพื่อรักษากาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์สะอาด พ้นจากกายทุจริต 4 ประการ คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการลักทรัพย์ ละเว้นจากการประทุษร้ายในกาม และเสพสิ่งเสพติดมีนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท วาจทุจริต 4 ประการ คือไม่พูด

ส่อเสียด ไม่พูดปิด ไม่พูดเพื่อเจ้า และไม่พูดคำหยาบ มโนทุจริต 3 ประการ คือ ไม่หลงมงาย ไม่พยายาม ไม่หลงผิดจากทำนองคลองธรรม

3. บุญสำเร็จได้ด้วยการภาวนา (ภาวนามัย) คือการอบรมจิตใจในการละกิเลส ตั้งแต่ขั้นหยาบไป จนถึงกิเลสอย่างละเอียด ขระคับจิตใจให้สูงขึ้นโดยใช้สมาธิปัญญา ฐานทางเจริญและทางเสื่อม จนเข้าใจอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นทางไปสู่ความพ้นทุกข์ บรรลุมรรคผล นิพพานได้ในที่สุด

4. บุญสำเร็จได้ด้วยการประพฤติด่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ (อปจายนมัย) คือการให้ความเคารพ ผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ 3 ประเภท คือ ผู้มีวัยวุฒิ ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และผู้สูงอายุ ผู้มีคุณวุฒิ หรือคุณสมบัติ ได้แก่ ครูบาอาจารย์ พระภิกษุสงฆ์ และผู้มีชาติวุฒิ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์

5. บุญสำเร็จได้ด้วยการชวนช่วยในกิจการที่ชอบ (เวชชาวจังมัย) คือ การกระทำสิ่งที่เป็นคุณงามความดี ที่เกิดประโยชน์ต่อคนส่วนรวม โดยเฉพาะทางพระพุทธศาสนา เช่น การชักนำบุคคลให้มาประพฤติปฏิบัติธรรม มีทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น ในฝ่ายสัมมาทิฐิ

6. บุญสำเร็จได้ด้วยการให้ส่วนบุญ (ปัตติทานมัย) คือ การอุทิศส่วนบุญกุศลที่ได้กระทำไว้ ให้แก่สรรพสัตว์ทั้งปวง การบอกให้ผู้อื่นได้ร่วมอนุโมทนาด้วย ทั้งมนุษย์และอมนุษย์ ได้ทราบข่าวการบุญการกุศลที่เราได้กระทำไป

7. บุญสำเร็จได้ด้วยการอนุโมทนา (ปัตตานุโมทนามัย) คือ การได้ร่วมอนุโมทนา เช่น กล่าวว่ “สาธุ” เพื่อเป็นการยินดี ยอมรับความดี และขอมีส่วนร่วมในความดีของบุคคลอื่น ถึงแม้ว่าเราไม่มีโอกาสได้กระทำ ก็ขอให้ได้มีโอกาสได้แสดงการรับรู้ด้วยใจปีติยินดีในบุญกุศลนั้น ผลบุญก็จะเกิดแก่บุคคลที่ได้อนุโมทนามุนั้นเองด้วย

8. บุญสำเร็จได้ด้วยการฟังธรรม (ธัมมัสสวนมัย) คือ การตั้งใจฟังธรรมที่ไม่เคยได้ฟังมาก่อน หรือที่เคยฟังแล้วก็รับฟังเพื่อได้รับความกระจ่างมากขึ้น บรรเทาความสงสัย และทำความเข้าใจให้ถูกต้องยิ่งขึ้น จนเกิดปัญญาหรือความรู้ก็พยายามนำเอาความรู้และธรรมะนั้นนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สู่หนทางเจริญต่อไป

9. บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม (ธัมมเทศนามัย) คือ การแสดงธรรมไม่ว่าจะเป็นรูปของการกระทำ หรือการประพฤติปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ ในทางที่ชอบ ตามรอยบาทองค์พระศาสดา ให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น หรือการนำธรรมไปขัดเกลากิเลสอุปนิสัยเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา มาประพฤติปฏิบัติธรรมต่อไป

10. บุญสำเร็จได้ด้วยการทำความเห็นให้ตรง (ทิฏฐชุกัมม) คือ ความเข้าใจ

ในเรื่อง บาบ นูญ คุณ โทษ สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระหรือไม่ใช่แก่นสารสาระ ทางเจริญทางเสื่อม สิ่งอันควรประพฤตีสั่งอันควรละเว้น ตลอดจนการกระทำความคิดความเห็นให้เป็นสัมมาทิฏฐิอยู่เสมอ)

ส่วนชะกาด หรือ อัล-ชะกาด ในศาสนาอิสลาม ในทางภาษา แปลว่า ความจำเริญงอกเงย การขัดเกลาจิตใจ และคำ ๆ นี้ได้นำไปใช้บอกลักษณะของบุคคล แปลว่า คนนั้นเป็นคนดีในทางศาสนา

จากเว็บไซต์ของมุสลิมไทย (2551) ได้อธิบายว่า ชะกาด หมายถึง ทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดให้จ่ายแก่บรรดาที่มีสิทธิ และหมายถึง การจ่ายหรือบริจาค ซึ่งอิสลามถือว่า จำนวนของทรัพย์สินที่ถูกนำไปจ่ายเป็นทานชะกาด นั้นยังความจำเริญงอกเงยให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้จ่ายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้บริจาคตันด้วย อิบนิ คัยมีนะห์อ้างอิง กล่าวว่า “จิตใจของผู้บริจาคบริสุทธิ์สะอาดและทรัพย์สินของเขาออกเงย”

ชะกาด เป็นโครงสร้างสำคัญ 1 ใน 5 ของอิสลาม ชะกาดมีกล่าวถึงในอัล-กุรอานถึง 82 อายะห์ โดยควบคู่ไปกับการละหมาด นั้นแสดงว่า เป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญยิ่งของอิสลาม อัลลอฮ์ ศุบฮานะฮูว่าตะอาลา ทรงวางโทษของคนที่ทรัพย์สินที่ไม่ยอมบริจาคในแนวทางของพระองค์ไว้อย่างน่าสะพรึงกลัวว่า “และพวกที่สะสมทองคำและเงิน โดยไม่บริจาคชะกาด และไม่นำออกมาใช้จ่ายในวิถีทางศาสนาของอัลลอฮ์มุฮัมมัด จงแจ้งข่าวการทรมานอันสาหัสที่เป็นข่าวดีสำหรับพวกนั้น ณ วันที่ไฟนรก “ญะฮันนัม” จะทำให้เกิดความร้อนแรง แล้วมันจะถูกนำมารีดบนหน้าผาก สีข้าง และหลังของพวกนั้น นี่แหละผลร้ายของพวกเจ้าทั้งหลายที่พยายามสะสมไว้สำหรับการส่วนตัวของพวกเจ้า โดยไม่ยอมบริจาคชะกาด ดังนั้นพวกเจ้าจึงลิ้มรสทรัพย์สินที่พวกเจ้าได้สะสมมันไว้โดยไม่ยอมบริจาคเถิด” โดยชะกาดนั้นในทางศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นวาญิบซึ่งเป็นบทกฎหมายที่กำหนดบังคับให้บุคคลปฏิบัติโดยแน่วแน่เด็ดขาด โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ (2551) และเป็นการ อิบาคะห์ คือการจงรักภักดี ปฏิบัติตามนอบน้อม ขอมมอบตนและเป็นทาส โดยอิบาคะห์เป็นสุดยอดของการภักดีโดยไม่กระทำต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮ์ ชะกาดมีความยิ่งใหญ่เหนือคำว่า “ภายี” และมีคุณประโยชน์ต่อสังคมอย่างมหาศาล อับดุลลอฮ์ อิบนิมัศอูด รายงานว่า “พวกเราได้รับคำสั่งจากท่านนบีมุฮัมมัด ให้ดำรงละหมาด และบริจาคชะกาด และว่าผู้ใดไม่บริจาคชะกาด การละหมาดของผู้นั้นก็ไม่มีความหมายเลย”

ประเภทชะกาดที่มุสลิมจะจ่ายช่วงวันอีด สำหรับทุกคน(ส่วนใหญ่) คือ ชะกาดฟิดเราะห์ หรือ ชะกาดฟิดเราะฮ์ คือ ชะกาดที่จำเป็นจะต้องจ่ายอันเนื่องจากหมคการะดีฮ์ศีลอุดในเดือนรอมฎอน ซึ่งจำเป็น (วาญิบ) แก่มุสลิมทุกคน ไม่ว่าจะเป็เด็ก หรือผู้ใหญ่ เพศชาย หรือหญิง แต่ผู้ที่จะเป็นผู้จ่ายนั้น จะเป็นหัวหน้าครอบครัว และผู้อุปการะผู้อื่น โดย จ่ายเพื่อตัวเขา และ

เพื่อคนที่อยู่ในครอบครัวทุกคน และคนที่ต้องรับผิดชอบด้วย สำหรับปริมาณที่ต้องจ่าย คนละ 1 สอ (ในภาษาอาหรับ) หรือประมาณเกือบ 4 ลิตรของอาหารหลักในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ในประเทศไทยคือข้าวสาร เป็นต้นโดยจะจ่ายให้คนยากจน หรือให้เจ้าหน้าที่เก็บซากของมัสยิดก็ได้ เพื่อจะได้แจกจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิรับซากต่อไป ส่วนสำหรับคนรวยหรือมีเงินในกระเป๋า ซากที่ต้องจ่ายมีดังนี้ 1)เงินแท่งทองแท่ง 2) รายได้จากปศุสัตว์ 3) รายได้จากพืชผล 4) รายได้จากการค้า และ 5) ขุมทรัพย์

ตารางที่ 2.2 แสดงอัตราจ่าย ซาก อูฐ แพะ แกะ และวัวควาย

อัตราจ่ายซาก	
จำนวนอูฐ	จ่ายซาก
อูฐ 5 ตัว ถึง 9 ตัว	แกะ 1 ตัว
อูฐ 10 ตัว ถึง 14 ตัว	แกะ 2 ตัว
อูฐ 15 ตัว ถึง 19 ตัว	แกะ 3 ตัว
อูฐ 20 ตัว ถึง 24 ตัว	แกะ 4 ตัว
อูฐ 24 ตัว ถึง 35 ตัว	ลูกอูฐตัวเมียอายุย่างเข้า 2 ขวบ 1 ตัว
จำนวนวัว	จ่ายซาก
30 ตัว	ลูกวัวอายุ 1 ขวบ 1 ตัว
40 ตัว	ลูกวัวอายุ 1 ขวบ 1 ตัว
60 ตัว	ลูกวัวอายุ 1 ขวบ 2 ตัว
70 ตัว	ลูกวัวอายุ 1 ขวบ 1 ตัว กับอีก 2 ขวบ 1 ตัว
80 ตัว	ลูกวัวอายุ 2 ขวบ 2 ตัว
90 ตัว	ลูกวัวอายุ 1 ขวบ 3 ตัว
100 ตัว	ลูกวัวอายุ 2 ขวบ 1 ตัว กับอีก 1 ขวบ 2 ตัว
จำนวนแพะหรือแกะ	จ่ายซาก
40 ถึง 120 ตัว	1 ตัว
121 ถึง 200 ตัว	2 ตัว
211 ถึง 399 ตัว	3 ตัว

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

อัตราจ่ายชะกาด	
จำนวนแพะหรือแกะ	จ่ายชะกาด
400 ถึง 499 ตัว	4 ตัว
500 ถึง 599 ตัว	5 ตัว

ที่มา: อับดุลชะกูร์ บินซาฟิอีย์, 2550

ตารางที่ 2.3 แสดงอัตราจ่ายชะกาดสำหรับเงิน (ที่ใช้จ่าย) ทองคำและเงินแท่ง

จำนวนเงินครบอัตราจ่ายเป็นชะกาดเท่ากับราคาทองคำซึ่งหนัก	= 20 ดีนาร์ (หรือมียกอล)
หรือ	= 85 กรัม
หรือ	= 5.6667 บาท(น้ำหนักทองคำ)
อัตราจ่ายชะกาด	= 2.5 %
ทองคำครบ 20 ดีนาร์	= 5.6667 บาท
จ่ายเป็นชะกาด	= 0.5 ดีนาร์
หรือ	= 2.125 กรัม
หรือ	= 0.14167 น.น.ทองคำ
เงินแท่งครบ 200 ดิรฮัม จ่ายเป็นชะกาด	= 5 ดิรฮัม
หรือเท่ากับทองคำซึ่งหนัก	= 3.5 ดีนาร์
หรือ	= 14.875 กรัม
หรือ	= 0.99167 บาท

ที่มา: อับดุลชะกูร์ บินซาฟิอีย์, 2550

หมายเหตุ: ดีนาร์ หรือมียกอล เป็นมาตราชั่งน้ำหนักทองคำ ดิรฮัม เป็นมาตราชั่งน้ำหนักเงิน

จากหลักของศาสนาพุทธด้านบุญกิริยาวัตถุ 10 และหลักชะกาดของศาสนาอิสลาม สามารถสรุปได้ว่า หลักของศาสนาพุทธจะเน้นในด้านปรัชญานั้นก็คือ เน้นวิถีคิดซึ่ง

ถือว่าการคิดเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการกระทำ ดังนั้นหากเรามีความคิดที่ดี ก็จะส่งผลให้เกิดการกระทำที่ดีตามด้วย ส่วนหลักของศาสนาอิสลามจะเน้นในด้านการปฏิบัติตามกฎ โดยหลักคำสอนของทั้งสองศาสนาถูกผนวกเข้ากับวิถีชีวิต ที่แสดงออกมาในลักษณะค่านิยม และพฤติกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ จากคำสอนของศาสนานับว่ามีความสัมพันธ์กับสวัสดิการชุมชน เพราะเป็นแนวทางทางความคิด และการปฏิบัติ ให้คนคิดดี ปฏิบัติดี ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนเป็นการจัดระบบสวัสดิการของชุมชน เพื่อชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่งแตกต่างจากสวัสดิการสังคมตรงที่รัฐเป็นผู้จัดหาสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้ โดยหลักการในการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นเป็นการจัดสวัสดิการโดยใช้ฐานความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก และทำให้คนในท้องถิ่นรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของสวัสดิการ ทำให้สวัสดิการชุมชนสามารถเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

2.2.1 ความหมาย

สวัสดิการชุมชนหรือนิยมเรียกง่าย ๆ ว่าสวัสดิการชาวบ้าน ถือเป็นสวัสดิการอีก รูปแบบหนึ่งที่ชุมชนหรือชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกภายในชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2551) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชน ว่าหมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์/มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคงภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข

และยังให้ความหมายของสวัสดิการชาวบ้าน ว่าหมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของชาวบ้าน เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในท้องถิ่น มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งหมายถึงทุกอย่างที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงิน ทุน น้ำใจ การฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อเกื้อหนุนคนในหมู่บ้าน ได้พึ่งพาระหว่างคนกับธรรมชาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ผลของการจัด

สวัสดิการจะก่อให้เกิดรายได้และลดรายจ่าย และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนในที่สุด

สรุป สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันให้กับชุมชนเพื่อช่วยเหลือความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นซึ่งจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ใช้หลักการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวเชื่อมในการดำเนินงานร่วมกัน โดยสวัสดิการชุมชนสามารถจัดได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการตกลงกันของชุมชน

2.2.2 หลักคิดของระบบสวัสดิการชุมชน

หลักคิดของระบบสวัสดิการชุมชน คือ การฟื้นฟูสวัสดิการให้สามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการจัดสวัสดิการของชาวบ้าน โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน เป็นการให้อย่างมีคุณค่า การรับอย่างมีศักดิ์ศรี การอยู่ร่วมกันของคน ชุมชน และธรรมชาติอย่างเคารพซึ่งกันและกัน มีกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ใช้หลักศาสนา และการมีส่วนร่วมของคนอย่างกว้างขวาง

จากแนวคิดดังกล่าว ระบบสวัสดิการชุมชน / สวัสดิการชาวบ้านจึงมุ่งไปที่หลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

2.2.2.1 เป็นระบบสวัสดิการที่ยั่งยืน คิดและดำเนินการโดยชุมชน สามารถดูแลทุกคนทุกเพศ ทุกวัย ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

2.2.2.2 เป็นระบบสวัสดิการที่ดูแลชาวชุมชน ได้อย่างครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย

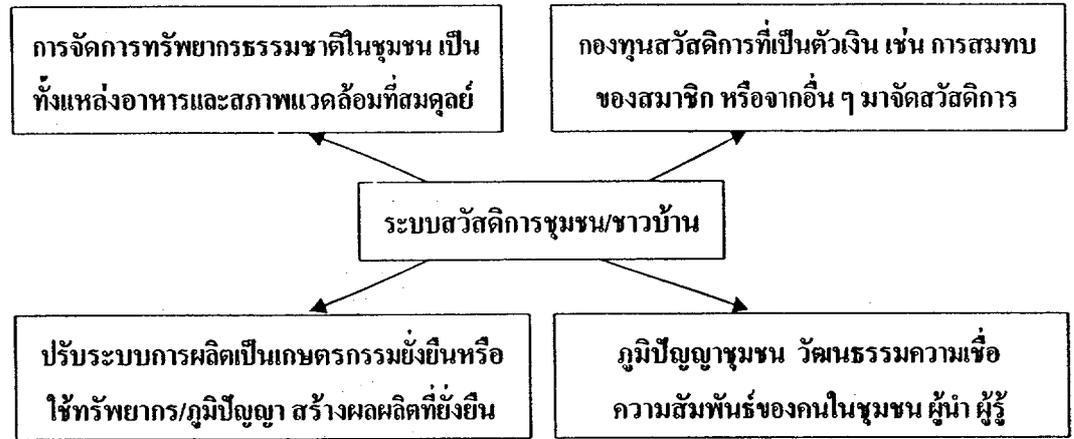
2.2.2.3 เป็นระบบสวัสดิการที่นำไปสู่ความมั่นคงในชีวิต โดยมีฐานคิดว่าสวัสดิการ คือ ความมั่นคงในชีวิต

โดยระบบสวัสดิการนั้น ต้องประกอบด้วยสวัสดิการอย่างหลากหลายที่จะบูรณาการเข้าด้วยกัน เช่น

- ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน นำมาซึ่งความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสวัสดิการทางสังคมที่ทุกคนมีให้แก่กัน

- การร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ป่าชุมชน การอนุรักษ์ลุ่มน้ำชายฝั่ง นำมาซึ่งแหล่งอาหารและสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นสวัสดิการที่ธรรมชาติให้มาเพื่อคนอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างพึ่งพาต่อกัน

- การปรับวิถีคิดการทำเกษตรกรรมไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืนด้วยความพอเพียง เป็นแหล่งอาหารที่ยั่งยืน พื้นธรรมชาติกลับคืนมา โดยสามารถอธิบายจากภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงระบบสวัสดิการชุมชน/ชาวบ้าน

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2550:7)

2.2.3 รูปแบบของสวัสดิการชุมชน

รูปแบบของสวัสดิการชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ สวัสดิการชุมชนภายในประเทศ และสวัสดิการชุมชนต่างประเทศ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.3.1 ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือ รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง; (ศิลปะ) สิ่ง que แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้

เนื่องจากไม่มีการให้ความหมายของรูปแบบสวัสดิการชุมชนไว้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำความหมายของรูปแบบข้างต้นมาอธิบายรูปแบบสวัสดิการชุมชนว่าคือ สิ่งที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือแนวทางในการจัดสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและการยอมรับของประชาชนในแต่ละชุมชน

2.2.3.2 รูปแบบสวัสดิการชุมชนภายในประเทศ

ประกาศ ปิ่นตกแดง สุภา ไยมือง และบัญญัติ แก้วส่อง (2546 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2550:27-30) ได้จำแนกรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนออกเป็นสามฐาน ได้แก่

1) การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร เป็นการสวัสดิการเพื่อทุกคน เน้นสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร สำหรับบางคนบางพื้นที่ที่อาจใช้เป็นแหล่งหารายได้และวัตถุดิบพร้อมกัน การจัดสวัสดิการที่สำคัญฐานนี้ คือ การใช้ประโยชน์จาก

ป่าสาธารณะ แหล่งน้ำ ทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล(ของผู้อื่น) โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้ (1) การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ มีทั้งการอาศัยป่าเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร เช่น หาเห็ด หาปลา หาหน่อไม้ หาพืชผัก เพื่อการบริโภค เป็นต้น การใช้ประโยชน์ในลักษณะนี้สามารถเกิดขึ้นในพื้นที่ป่าสาธารณะทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นป่าโคก ป่าบุง ป่าทาม ในการหาพืชผัก เพื่อการบริโภค เป็นต้น การใช้ประโยชน์ในลักษณะนี้สามารถเกิดขึ้นในพื้นที่ป่าสาธารณะทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นป่าโคก ป่าบุง ป่าทาม ในภาคอีสาน ป่าหน้าหมู ในชุมชนปกากะญอ ป่าพรุในพื้นที่ภาคใต้ ป่าชุมชนในพื้นที่ทั่ว ๆ ไป แม้กระทั่งพื้นที่อุทยานพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือป่าเขตอื่น ๆ นอกจากจะใช้ป่าเป็นแหล่งอาหารแล้ว ป่าบางแห่งยังเป็นแหล่งสร้างรายได้ของชาวบ้าน ทั้งโดยการเก็บของที่หาได้จากป่ามาขาย เช่น ป่าน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ชาวบ้านมีรายได้จากการหาหน่อไม้ในป่ามาขาย หรือป่าภูลังกา จังหวัดนครพนม ชาวบ้านมีรายได้จากการขายเห็ดที่หาได้จากป่า เป็นต้น ขณะที่บางแห่งก็เป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญที่นำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิต เช่น การใช้ไม้ไผ่จากป่าทำเครื่องจักสาน การใช้วัตถุดิบจากป่าทำไม้กวาด เป็นต้น และยังมีกรณีพื้นที่ทรัพยากรให้อุดมสมบูรณ์โดยมีชุมชนเป็นผู้จัดการป่า ทำให้มีความมั่นคงด้านอาหาร เช่น พื้นที่ทุ่งยาว จังหวัดลำพูน (2) การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ แหล่งน้ำมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด มีความสำคัญในด้านการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและการสร้างรายได้ของชาวบ้าน เช่น การหาปลาตามแนวลำน้ำ หนอง คลอง บึง เป็นต้น หรือบางทีก็อาศัยเป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น ชุมชนในจังหวัดชลบุรีใช้กระชูดจากแหล่งน้ำมาทอเสื่อเพื่อใช้และขาย เป็นต้น (3) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล และ(4) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล (ผู้อื่น) เป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนในชุมชน เช่น ชาวบ้านที่ไม่สามารถไปจับปลาได้ก็สามารถไปจับปลาในพื้นที่นาของคนอื่นได้ ถ้าต้องการผักจากที่ไร่หรือที่นาของคนอื่นก็สามารถทำได้

2) การจัดสวัสดิการจากฐานวัฒนธรรม ได้แก่ การถือฤกษ์ของครอบครัว และกลุ่มเครือญาติ การถือฤกษ์ของระบบอุปถัมภ์ และการจัดการของศาสนสถาน สามารถสรุปได้ว่าการถือฤกษ์ของครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ เป็นสวัสดิการรากฐานที่มีอยู่ในทุกครอบครัวและชุมชน เช่น การส่งข้าวปลาให้กับลูกหลานที่ไปรับจ้างทำงานในเมือง การขายที่ดินเพื่อให้ลูกไปเรียนหนังสือต่อ เป็นต้น อีกทั้งการถือฤกษ์ของระบบอุปถัมภ์ก็มีส่วนสำคัญที่ถือฤกษ์ให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันได้ สร้างความมั่นคงทางอาหาร เช่น เกษตรกรไร่ที่คืนทำกิน อาศัยที่ดินของคนในชุมชนหรือนอกชุมชนทำนา พอได้ผลผลิตก็นำมาแบ่งกัน หรือการเลี้ยงสัตว์บนที่ดินของผู้อื่น พอสัตว์ออกลูกก็จะเอามาแบ่งกันคนละครึ่ง เป็นต้น และการมีความสัมพันธ์เชิงส่วนตัว เช่น เวลาปฏิบัติงานก็มาช่วย เป็นต้น ก่อให้เกิดความผูกพันทางใจระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ นอกจากนี้ยังมี

การจัดการของศาสนสถาน ตัวอย่างเช่น ในชุมชนชาวพุทธ ผู้ค้อยโอกาสในชุมชนจะใช้วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลาน บางรายบวชเพื่อจะได้มีอาหารมาจุนเจือครอบครัว ในชุมชนมุสลิม มีกฎ-ฎีกาเป็นที่ยอมรับของเด็กเล็กและมีปอเนาะเป็นที่เรียนรู้ของเด็กโต โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียน เปิดโอกาสให้คนจนเข้าถึงการศึกษาในชุมชนมุสลิม รวมทั้งระบบชะกาต ซึ่งเป็นระบบการช่วยเหลือคนตามหลักการของศาสนาอิสลาม โดยถือว่าชาวมุสลิมผู้มีรายได้ทุกคนมีหน้าที่ต้องสงเคราะห์ให้กับผู้ค้อยโอกาส โดยจ่ายเงินร้อยละ 2.5 ของรายได้ต่อปี ส่วนผู้ที่ควรได้รับชะกาตมี 8 ประเภท เช่น ผู้ไม่มีทรัพย์สินและเครื่องมือในการดำรงชีพ ผู้ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ ด้านการศึกษาต่อ เป็นต้น

3) การจัดสวัสดิการฐานการพัฒนา เป็นส่วนที่ชุมชนรับเอารูปแบบมาจากภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชน กิจกรรมที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป คือ การจัดกลุ่มฌาปนกิจ การจัดกลุ่มออมทรัพย์ การจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพ และการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ (1) การจัดกลุ่มฌาปนกิจ ส่วนหนึ่งเริ่มต้นจากการดำเนินการของชาวบ้านเอง และบางส่วนได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน จุดมุ่งหมายของการจัดคือ ต้องการช่วยเหลือสมาชิกหรือครอบครัวที่มีคนถึงแก่กรรม มีทั้งการเรียกเก็บเงินจากสมาชิกไปช่วยเหลือ และมีการตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการ เป็นต้น (2) การจัดกลุ่มออมทรัพย์ มีลักษณะเช่นเดียวกับการจัดกลุ่มฌาปนกิจ ส่วนใหญ่พยายามจัดการในรูปแบบของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์หรือธนาคารชุมชน นั่นคือ การออมทรัพย์ต่อเนื่องทุกเดือน หรือขึ้นอยู่กับข้อตกลงของกลุ่ม (3) การจัดกลุ่มพัฒนาอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นกองทุนที่ต่อขอมาจากการจัดกลุ่มออมทรัพย์ คือ อาศัยเงินดอกเบี้ยจากกลุ่มออมทรัพย์มาเป็นเงินทุนริเริ่มดำเนินการ บางกิจกรรมก็เป็นการให้เปล่า เช่น เงินอุดหนุนคนเลี้ยงไก่ เลี้ยงวัว เป็นต้น และ(4) การพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยฐานการผลิตและการค้าค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่ชาวบ้านยังเน้นรูปแบบของการแยกกันผลิตแล้วมารวมกันขาย บางชุมชนมีการประกันราคาซื้อขายในหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นสวัสดิการด้านรายได้อย่างหนึ่งในชุมชน

และนอกจากนี้กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ยังได้แบ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ได้ดังนี้

1) การใช้องค์กรการเงินกลุ่มออมทรัพย์เป็นฐาน ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์บางประเภท เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้จัดตั้งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการ โดยเฉพาะนำผลกำไรขององค์กรการเงินมาจัดสวัสดิการ การสร้างวินัยในการออมเพื่อให้ได้สวัสดิการ การเชื่อมโยงบูรณาการกองทุนภายในชุมชนนำดอกผลมาเป็นกองทุนสวัสดิการ มีองค์กรการเงินที่กิจกรรมสวัสดิการแล้วประมาณ 20,000 องค์กร จากการใช้ผลกำไรของกลุ่มมาจัดเป็นสวัสดิการ ได้นำไปสู่

การออมเพื่อสวัสดิการหรือการออมเพื่อให้ กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่กลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการจัดสวัสดิการมีค่อนข้างหลากหลาย เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ จ.สงขลา (คลองเปยะ นาหว่า น้ำขาว กูเต่า ฯลฯ) เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน จังหวัดพะเยา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม จังหวัดชัยภูมิ ฯลฯ

2) วิสาหกิจชุมชน การผลิตเพื่อลดการพึ่งพาภายนอกเพิ่มมูลค่าผลผลิตใช้ผลกำไรและการลดรายจ่ายมาเป็นสวัสดิการตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ ต. เขาคราม จังหวัดกระบี่ ฯลฯ

3) การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนเป็นผู้จัดการป่าชายฝั่งแหล่งน้ำ พื้นฟูทรัพยากรให้อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีความมั่นคงด้านอาหาร เช่น พื้นที่ทุ่งยาว จังหวัดลำพูน ฯลฯ

4) การจัดสวัสดิการฐานศาสนา การใช้หลักคำสอนทางศาสนาและผู้นำศาสนาทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นฐานด้านการจัดสวัสดิการทั้งทางกายและจิตวิญญาณ เช่น การใช้หลักชากาดให้การดูแลคน 8 ประเภท

ตารางที่ 2.4 สรุปรูปแบบสวัสดิการชุมชน

รูปแบบสวัสดิการชุมชน	แหล่งข้อมูล	
	ประกาศ ปิ่นตอกแต่ง สุภา ไยเมืองและบัญชา แก้วส่อง	สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน (องค์กรมหาชน)
สวัสดิการฐานทรัพยากร		
- ใช้ประโยชน์จากป่า	/	/
- ใช้ประโยชน์จากน้ำ	/	/
- ใช้ประโยชน์จากทะเล	/	/
- ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล	/	/
สวัสดิการจากฐานวัฒนธรรม		
- การเกื้อกูลของครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ	/	-
- การเกื้อกูลกันภายใต้ระบบอุปถัมภ์	/	-
- การจัดสวัสดิการโดยสถาบันทางศาสนา	/	/

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

รูปแบบสวัสดิการชุมชน	แหล่งข้อมูล	
	ประกาศ ปันตคแต่ง สุภา โยเมืองและบัญชาร แก้วส่อง	สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน (องค์กรมหาชน)
สวัสดิการฐานการพัฒนา		
- การจัดกลุ่มอาชีพ	/	-
- การจัดกลุ่มออมทรัพย์	/	/
- การจัดกลุ่มพัฒนาอาชีพ	/	-
- การพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน	/	/

ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2551

2.2.3.3 รูปแบบสวัสดิการชุมชนต่างประเทศ

ธนาคารกรามีน(Grameen Bank) ผู้ก่อตั้งคือ โมฮัมหมัด ยูนุส

(Mohammad Yunus) นักเศรษฐศาสตร์ชาวบังกลาเทศ ทำให้ยูนุสได้รับการขนานนามว่าเป็น “บิดาแห่งแนวคิดไมโครเครดิต” (Micro-credit คือเงินกู้ระดับรากหญ้า) ธนาคารกรามีนเริ่มต้นจากความเชื่อที่ว่า สิ้นเชื่อเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง และสร้างระบบที่ให้สิทธิพิเศษในการให้กู้กับคนที่ไม่มีอะไรก่อน หลักการของกรามีนไม่ได้ตั้งอยู่บนการตีค่าสินทรัพย์ของผู้กู้ แต่ตั้งอยู่บนศักยภาพของเขา กรามีนเชื่อว่ามนุษย์ทุกคน รวมทั้งคนที่จนที่สุด มีศักยภาพไม่สิ้นสุด ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปประเมินค่าของทรัพย์สินที่คนหามาได้แล้ว ในขณะที่กรามีนประเมินศักยภาพซ่อนเร้นของปัจเจก-ชนที่รอวันแสดงออก

เป้าหมายของธนาคารกรามีน:

เป้าหมายของธนาคารกรามีนคือ การนำบริการของสถาบันการเงิน ไปสู่คนจน โดยเฉพาะผู้หญิงสามในสี่ของประชากร เพื่อช่วยให้เขาต่อสู้กับความยากจน มีกำไรเลี้ยงตัว และมีฐานะมั่นคง เหล่านี้เป็นเป้าหมายรวมที่เกิดจากวิสัยทัศน์ทางสังคมและเศรษฐกิจ

หลักการของธนาคารกรามีน

เป็นหลักการที่อยู่ตรงกันข้ามกับหลักการธนาคารพาณิชย์กระแสหลักโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์กระแสหลักตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า ยิ่งคุณมีเงินเท่าไร คุณก็ยิ่งได้

เงินมากเท่านั้น หมายความว่าถ้าคุณไม่มีเงินหรือมีน้อย คุณจะไม่ได้อะไรเลย ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ประชากรกว่าครึ่งของโลกไม่สามารถใช้บริการของสถาบันการเงินกระแสหลักได้ ระบบธนาคารพาณิชย์อิงอยู่กับหลักประกัน แต่หลักการของกรามีนคือ ลูกค้ายาไม่ควรไปหาธนาคาร ธนาคารต่างหากที่ควรไปหาลูกค้า พนักงาน 14,989 คนของกรามีน เดินทางไปให้บริการกับลูกค้า 5.31 ล้านคนที่บ้านของพวกเขา ในหมู่บ้าน 57,791 แห่งทั่วประเทศ ทุกสัปดาห์ในแต่ละปี ลูกค้าของกรามีนสามารถชำระคืนเงินกู้ได้อย่างง่ายดาย ด้วยการชำระเงินต้นเป็นงวดๆ รายสัปดาห์ งวดละไม่กี่บาท การทำธุรกิจแบบนี้แปลว่าธนาคารต้องมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการค่อนข้างสูง แต่มันช่วยอำนวยความสะดวกให้กับลูกหนี้อย่างมากมายมหาศาล

รูปแบบการดำเนินงาน

1. ดำเนินกิจการแบบธุรกิจเอกชนร้อยละ 100 ไม่ได้เป็นองค์กรการกุศล กรามีนดำเนินธุรกิจแบบที่ตั้งอยู่ในคุณธรรม ไม่ค้ากำไรเกินควร ไม่มีเอกสารสัญญาใดๆ ระหว่างเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ในระบบของกรามีน ดังนั้น กรามีนจึงไม่สามารถฟ้องร้องเรียกหนี้คืนจากลูกหนี้ในกระบวนการศาลได้ ไม่เหมือนกับในระบบธนาคารพาณิชย์กระแสหลัก ไม่มีกลไกจากภายนอกใด ๆ ที่จะบังคับขอตกลงเงินกู้ของกรามีนได้
2. หยุดคิดดอกเบี้ยทันทีที่ขอยอดดอกเบี้ยสูงเท่ากับยอดเงินต้น ทำให้ยอดของดอกเบี้ยไม่สูงกว่าจำนวนยอดเงินต้น ไม่ว่าลูกหนี้จะหยุดชำระไปแล้วนานขนาดไหน
3. ให้ความสนใจกับการดูแลติดตามการศึกษาของลูกหลานผู้กู้ (ธนาคารกรามีนให้ทุน และสินเชื่อเพื่อการศึกษาอยู่เนือง ๆ) สภาพที่พักอาศัย สุขอนามัย แหล่งน้ำดื่มสะอาด และความสามารถในการรับมือกับภัยธรรมชาติและภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ ระบบกรามีนช่วยลูกหนี้ให้สร้างกองทุนบำนาญของตัวเอง และช่องทางออมเงินอื่นๆ
4. หากลูกหนี้ล่วงลับไป กรามีนไม่เรียกร้องให้ครอบครัวผู้ตายชำระหนี้แทน แต่เบิกเงินต้นทั้งจำนวนพร้อมดอกเบี้ยจากโปรแกรมประกันชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเงินกู้อยู่แล้ว ครอบครัวลูกหนี้ไม่ต้องรับภาระผูกพันใด ๆ ทั้งสิ้น
5. กรามีนสนับสนุนให้ลูกหนี้รับเป้าหมายพื้นฐานต่างๆ ด้านสังคม การศึกษา และสุขภาพ มาเป็นเป้าหมายในชีวิตของตน เราเรียกเป้าหมายเหล่านี้ว่า “นิติสิทธิหกประการ” เช่น ให้ลูกหลานได้รับการศึกษา แต่ละบ้านมีส่วนที่ปลูกสุกกล้วย ปลูกต้นไม้ ทานผักสีเขียวเพื่อต้านโรคตาฟางในเด็ก มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด และไม่จ่ายหรือเรียกสินสอด เพราะในธรรมเนียมการสมรสของบังคลาเทศ เจ้าสาวต้องเป็นฝ่ายให้สินสอดกับเจ้าบ่าว กลายเป็นสาเหตุสำคัญของการทะเลาะวิวาทและประทุษร้ายผู้หญิง เมื่อฝ่ายชายอยากได้สินสอดมากขึ้น

กลุ่มคนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก

กลุ่มคนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงร้อยละ 96 กรามีนช่วยเลื่อนสถานะทางสังคมของหญิงยากจนในสายตาของครอบครัวพวกเธอ ด้วยการให้โอกาสครอบครัวของสินทรัพย์ กรามีนตั้งเงื่อนไขว่า กรรมสิทธิ์ในบ้านที่สร้างโดยเงินกู้จากกรามีน จะตกเป็นของผู้กู้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง แม้แต่ขอทานก็สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกได้ โดยทางธนาคารมีโครงการณรงค์ที่ออกแบบมาจูงใจให้ขอทานร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมกรามีน ธนาคารช่วยอธิบายให้ขอทานเข้าใจว่า เธอสามารถเอาของชำเล็กร ๆ น้อย ๆ ไปขายตามบ้านที่ไปขอทาน หรือไม่กี่วงขายของชำไว้ข้าง ๆ ตัวตอนนั่งขอทานอยู่กับที่ แนวคิดของกรามีนช่วยขอทานให้ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีมากขึ้น แทนที่จะขอทานอย่างเดียว

ปัจจัยที่ช่วยให้ธนาคารกรามีนประสบผลสำเร็จ

ความสำเร็จของกรามีนมาจากปัจจัยหลัก ๆ สองประการ คือ

1. การตั้งสมมติฐานที่ถูกต้องเกี่ยวกับศักยภาพของคนจน
2. การใช้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้

ชำระหนี้ได้ ซึ่งจำเป็นต้องรวมกระบวนการให้การศึกษาคนจนเกี่ยวกับวิธีบริหารเงิน และปรับปรุงคุณภาพชีวิต เป็นส่วนสำคัญด้วย

กรามีนต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ตรงที่ไม่มองคนจนว่าชอบชักคอบ ไม่มีสมอง หรือมีความเสี่ยงสูงที่จะชำระหนี้ไม่ได้ (เพราะคิดว่าจะกู้เงินไปกินเหล้า เล่นการพนัน ฯลฯ) บุนนาคเรียกโมเดลธุรกิจของกรามีนว่า “Trust-based banking” คือมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนจนในฐานะลูกหนี้ที่อัตรานี้เสียของกรามีนที่อยู่ในระดับต่ำมาตลอด คือร้อยละ 1-2 (ซึ่งนับเป็นค่าเฉลี่ยสากล เมื่อเทียบกับร้อยละ 15-20 ของระบบธนาคารไทย) เป็นเรื่องพิสูจน์ว่าความเชื่อมั่นนี้เป็นความจริง อีกทั้งธนาคารกรามีนยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนจน เพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ และสร้างวินัยในการบริหารเงิน เช่น ลดจำนวนเงินต้นและดอกเบี้ยที่ครบกำหนดชำระในแต่ละงวด ให้เหลือเพียงจำนวนน้อยนิด (เป็นหลักสิบบาท) ต่อสัปดาห์ เพื่อให้ผู้กู้รู้สึกว่าไม่เป็นภาระมากเกินไป และอนุมัติเงินกู้เป็นกลุ่ม แทนที่จะเป็นรายคน เพื่อใช้แรงกดดันทางสังคมเพิ่มแรงจูงใจให้ชำระหนี้ตรงเวลา เช่น คนที่กู้เงินพร้อมกับเพื่อนบ้านอีกสี่คน คงรู้สึกอายขายหน้าถ้าตัวเองชำระหนี้ไม่ได้แต่เพื่อนบ้านทำได้ และเพื่อนบ้านก็จะต้องช่วยดันให้ทุกคนในกลุ่มชำระหนี้ได้ครบ ไม่อย่างนั้นกรามีนอาจไม่ให้เงินกู้อีกในอนาคต นอกจากนั้นกรามีนยังส่งเสริมให้ผู้กู้กันเงินกู้ส่วนหนึ่งไว้ในกองทุนบำนาญ กองทุนประกันชีวิต หรือกองทุนฉุกเฉิน ตลอดจนให้เงินกู้เพื่อการศึกษาแก่ลูกหลานผู้กู้ เงินกู้เพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย ฯลฯ และเมื่อไม่นานมา

นี้ก็เริ่มโครงการให้เงินกู้ไปซื้อโทรศัพท์มือถือ เพื่อใช้เป็นช่องทางในการทำธุรกิจ เช่น ตั้งโต๊ะกลาง หมู่บ้าน คิดค่าโทรฯ รายวันที่เหมือนโทรศัพท์สาธารณะ

ดังนั้น การเป็นลูกหนี้ของกรามีนจึงมีความหมายมากกว่าการกู้เงินธรรมดา หากเป็นการ “เข้าถึง” ช่องทางและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนจน ให้เขาหลุดออกจากวัฏจักร “โง่-จน-เจ็บ” ได้อย่างถาวร นับตั้งแต่ก่อตั้งธนาคารเมื่อปี พ.ศ. 2519 กรามีนปล่อยเงินกู้ไปแล้วกว่า 1.8 แสนล้านบาท ให้กับ 4.4 ล้านครอบครัวผู้ยากไร้ในชนบทของบังคลาเทศ ปัจจุบันมีสาขาทั่ว 1,400 แห่งทั่วประเทศ ให้บริการครอบคลุมหมู่บ้านกว่า 51,000 แห่ง หรือกว่าสามในสี่ของหมู่บ้านทั่วประเทศ มีหนี้เสียต่ำกว่าร้อยละ 2 ของสินเชื่อทั้งหมด ณ สิ้นปี 2547 ซึ่งเป็นระดับที่วงการธนาคารสากลถือว่า “ดีมาก” ความสำเร็จของธนาคารกรามีน เป็นแรงบันดาลใจให้กับธนาคารเพื่อผู้ยากไร้อีก 250 แห่ง ในกว่า 100 ประเทศทั่วโลก เป็นตัวอย่างของพฤติกรรมแบบ “ทุนนิยมที่มีมนุษยธรรม” (Humane capitalism) ที่นักคิดหลายๆ คนเรียกร้อง แต่ไม่ค่อยมีให้เห็นเป็นรูปธรรมบ่อยนัก (สฤณี อาชวานันทกุล, 2550)

2.2.4 โครงสร้างของระบบสวัสดิการชุมชน / สวัสดิการชาวบ้าน

โครงสร้างของระบบสวัสดิการชุมชน / สวัสดิการชาวบ้าน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.2.4.1 ระบบสวัสดิการระดับตำบล เป็นระบบหรือกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่หนึ่ง ๆ ด้วยความสมัครใจ เช่น ในระดับตำบล ฯลฯ ที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเอื้ออาทรกัน เป็นกองทุนที่ “ทุกคนรวมกันเป็นเจ้าของ” เน้นการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก แต่ยึดหยุ่นคล่องตัว เปิดเผย โปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อนำสู่ความมั่นคงยั่งยืนและดูแลชาวบ้านด้วยกันได้ทุกเพศทุกวัย ทุกประเภทตั้งแต่เกิดจนตาย

2.2.4.2 ระบบสวัสดิการระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการระดับตำบลที่เข้มแข็ง โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่สำคัญ คือ

1) มีกลไก “คณะกรรมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด” ขึ้น ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนระดับตำบล ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าร่วมรับผิดชอบขับเคลื่อนระบบสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัดร่วมกัน

2) คณะกรรมการ ฯ มีหน้าที่ในการกำหนดแนวคิด ทิศทางการขับเคลื่อน โดยมีเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกตำบลในจังหวัด

3) คณะกรรมการ ฯ ต้องมีหน้าที่เชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วย-

งานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน

2.2.4.3 ระบบสวัสดิการระดับประเทศ เป็นกลไกกลางที่สนับสนุนการดำเนินงานแก่กองทุนสวัสดิการในระดับพื้นที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีหน้าที่ ดังนี้

- 1) เป็นกลไกประสานงานสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนให้เป็น โครงสร้างระบบสวัสดิการของชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของการพัฒนาขยายผลให้กว้างขวางและพัฒนาเป็นนโยบายของประเทศ
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากองทุนสวัสดิการ โดยที่มีชาวบ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันดำเนินการ โดยชาวบ้านมีบทบาทสำคัญ และเชื่อมโยงกับระบบของหน่วยงานต่าง ๆ
- 3) รณรงค์เผยแพร่การสร้างสำนึกของชาวบ้านในการตระหนักรู้และการพึ่งตนเอง ผ่านกระบวนการสวัสดิการชุมชน
- 4) ให้การสนับสนุนทางการเงินเพื่อจัดสวัสดิการในส่วนที่เกินความสามารถของกองทุน
- 5) สนับสนุนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการชุมชนที่เชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการ ของภาครัฐและอื่น ๆ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550 : 7-11)

2.2.5 ดัชนี/ตัวชี้วัด ในการประสบความสำเร็จของสวัสดิการชุมชน

ในการสัมมนากรรมการจัดสวัสดิการ โดยองค์กรชุมชน“สวัสดิการชุมชน คนไม่ทิ้งกัน” ระหว่างวันที่ 4 - 5 กุมภาพันธ์ 2550 ณ หอประชุมวิทย์ทัศน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี จำนวนผู้ร่วมเข้างานมหกรรม ฯ มีจำนวน 850 คน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนสวัสดิการชุมชนภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลางบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก กรุงเทพ ฯและปริมณฑล จำนวน 650 คน ผู้แทนหน่วยงานภาคีท้องถิ่นและผู้แทนหน่วยงานส่วนกลางและกระทรวง 150 คน และเจ้าหน้าที่ พอช. ทั่วประเทศ 50 คน ในการสัมมนาดังกล่าวมีการสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดกองทุนสวัสดิการ ดังนี้

1. การทำให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความเข้าใจหลักคิดความสำคัญ ขั้นตอนการจัดสวัสดิการและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชน
2. การตั้งกองทุนสวัสดิการ โดยที่มาของกองทุนมาจากฐานทุนที่หลากหลาย
3. การสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ

4. การแก้ไขกฎหมายที่เอื้อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถสนับสนุน ขบวนการสวัสดิการชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน, 2550)

2.2.6 วิวัฒนาการสวัสดิการชุมชน

ในประเด็นวิวัฒนาการสวัสดิการชุมชน เป็นการนำเสนอการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ซึ่งในความเป็นจริง ไม่มีผู้กำหนดวิวัฒนาการชุมชนไว้ แต่จากภาพรวม ความคืบหน้า ผลการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน พ.ศ. 2548-2549 และบทบาทหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2550 สามารถสรุปวิวัฒนาการสวัสดิการชุมชน ได้ดังนี้

2.2.6.1 แบ่งตามการระดมทุนภายในสวัสดิการชุมชน

- 1) เริ่มจากรับเงินสนับสนุนสวัสดิการจากภาครัฐทั้งหมดแล้วนำมาใช้ในการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน
- 2) มีการรับเงินสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่งและจากองค์กรอื่น ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ สมาคม และ NGOs เป็นต้น
- 3) เริ่มระดมทุนเอง แต่ก็รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่งและจาก องค์กรอื่น ๆ ด้วย
- 4) ระดมทุนภายในกลุ่มสวัสดิการเองทั้งหมด

2.2.6.2 แบ่งตามเป้าหมายของการจัดสวัสดิการชุมชน

- 1) เริ่มจากปล่อยกู้เงินทุนให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ๆ
- 2) จัดสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้กับสมาชิก
- 3) จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในท้องถิ่น เช่น สวัสดิการผู้สูงอายุ ทุนการศึกษา ฯลฯ
- 4) จัดสวัสดิการแบบครบวงจร โดยสามารถครอบคลุมความต้องการของ สมาชิกในชุมชน
- 5) นำเงินสวัสดิการมาใช้ในการสร้างอาชีพให้กับกลุ่มอื่น ๆ ภายใน ชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มโฮมสเตย์ เป็นต้น

2.2.6.3 แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการชุมชน

- 1) เน้นในด้านการสงเคราะห์ คือ การแจกสิ่งของ
- 2) เน้นการพึ่งพิงและพึ่งพา คือ การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3) เน้นการพึ่งตนเอง คือ การดำเนินงานบริหารจัดการภายในกลุ่ม ๆ ด้วย

ตนเอง

4) เน้นความร่วมมือระหว่างกลุ่ม คือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อทำให้เกิดภาคีในการทำงาน และเป็นการขยายเครือข่ายอีกทางหนึ่ง

นอกจากสวัสดิการชุมชนแล้ว ยังมีสวัสดิการสังคมสังคมที่ชุมชนได้รับ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษารายละเอียดของสวัสดิการสังคมเพื่อประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคมเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่รัฐได้เข้ามาบริหารจัดการ โดยการจัดสรรงบประมาณขึ้นมาดำเนินการ เพื่อให้ความช่วยเหลือกับประชาชน ให้สามารถดำรงชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่การจัดสวัสดิการของรัฐในปัจจุบัน นับว่ายังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับความต้องการในวิถีชีวิตของผู้คนได้ ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมถึงแม้จะเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น แต่ก็ควรมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสามารถรองรับความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงนำเสนอรายละเอียดสวัสดิการสังคมก่อนว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกับสวัสดิการชุมชนมากน้อยเพียงใด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 ความหมาย

สวัสดิการสังคม (Social welfare) มีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือเอาความเชื่อและความพอใจของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนด สวัสดิการสังคมถือเอาความจำเป็นของสังคมโดยส่วนรวมเป็นตัวกำหนด นักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศไทยได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” ไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการรับรู้ การให้คุณค่าและปรัชญาแนวคิดที่แตกต่างกันดังนี้

2.3.1.1 การใช้เกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดี หรือการอยู่ดี กินดี (Quality of Life or Well-being)

มารีสา กูเพิร์ (2535 อ้างถึงใน รพีพรรณ คำหอม, 2545:5) ได้กล่าวว่า “นักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทยได้นิยามไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2501-2535” ซึ่งสะท้อนองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมว่าเป็นงานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในยามปกติและในยามที่ประสบปัญหาการให้ความช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ การดูแล

และการให้บริการ (Cash, Kinds, Care and Services) โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ การจ้างงาน และบริการสังคม

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสงเคราะห์แห่งชาติ (2535-2539 :35) ให้นิยามสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมอันเนื่องจากการที่ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้หรือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบของสังคม และไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของตนเองได้ ทั้งนี้โดยการบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2545:4) ให้นิยามของสวัสดิการ ว่าหมายถึง ระบบการจัดการบริการสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยการบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการทางสังคมในทุกระดับ

2.3.1.2 การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นวัตถุประสงค์ (Aims)

ความหมายนี้เชื่อว่า สวัสดิการสังคมเป็นเป้าหมายการทำงานเพื่อใช้งานสวัสดิการ- การสังคมเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่สังคมโดยรวม

วิจิตร รวิวงศ์ (2532 อ้างถึงใน วันทนี วาสิกะสิน และคณะ, 2541:2) ให้ความเห็นว่า สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้นสวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึง การกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 บริการ ได้แก่

- 1) บริการประกันสังคม (Social insurance)
- 2) บริการสงเคราะห์ประชาชน/การประชาสงเคราะห์ สาธารณูปการ (Public assistance)
- 3) บริการสังคม (Social services)

2.3.1.3 การใช้เกณฑ์ความหมายเฉพาะเจาะจงในรูปของโครงการหรือกิจกรรม หรือบริการ (Project or Activities or Services)

Encyclopedia of Social Work (1971 อ้างถึงในวณิช วาสีละสิณ และ คณ, 2541:11) ให้นิยามว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐและอาสาสมัครเพื่อมุ่งป้องกันและจัดปัญหาสังคม หรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่ม และชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากร นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนผู้ช่วยนักวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ

2.3.1.4 การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคม (Social institution)

Federico (1980 อ้างถึงในวณิช วาสีละสิณ และคณะ, 2541:1) อธิบายว่าสวัสดิการสังคม เป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ในขณะที่ทุกสังคมมักจะประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลัก ได้แก่

- 1) สถาบันครอบครัว
- 2) สถาบันการศึกษา
- 3) สถาบันศาสนา
- 4) สถาบันการเมือง
- 5) สถาบันเศรษฐกิจ

สวัสดิการสังคมถือเป็นสถาบันที่หก ที่มีการทำหน้าที่อย่างสำคัญและเด่นชัดในสังคม และมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกไม่ออกกับสถาบันทางสังคมทั้ง 5 สถาบันข้างต้น

2.3.1.5 การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิและความเท่าเทียมของคนทุกคนในสังคม (Rights and equity)

วณิช วาสีละสิณ (2541:2) เห็นว่าสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่า สวัสดิการสังคมหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่ การกินดีอยู่ดี (Social well-being) ของทุกคนไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปณิญาสาถลขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า คนทุกคนต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่าง ๆ ไว้ให้ และความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่า หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค จึงให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทที่ห่างไกล

จากความหมายของสวัสดิการ สามารถสรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม คือ ระบบการจัดบริการสังคมเพื่อช่วยตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยการจัดบริการนั้นเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องเป็นผู้จัดสรรให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความกินคืออยู่ดี โดยต้องครอบคลุมการบริการทั้ง 3 บริการ คือ บริการประกันสังคม บริการสงเคราะห์ประชาชน/การประชาสงเคราะห์ สาธารณูปการ และบริการสังคม

2.3.2 องค์กรที่รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการ

ระบบสวัสดิการสมัยใหม่ เริ่มมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 รัฐได้จัดบริการด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุขให้กับประชาชน ส่วนการสังคมสงเคราะห์ ได้มีการจัดตั้งองค์กรสังคมสงเคราะห์แห่งแรกขึ้นในประเทศไทย ชื่อว่า สภาอุณาโลมแดง เมื่อ พ.ศ. 2436 เพื่อช่วยรักษาพยาบาลทหารที่บาดเจ็บจากการทำสงครามกับฝรั่งเศสกรณีพิพาทดินแดนอินโดจีน ต่อมาสภาอุณาโลมแดงได้พัฒนามาเป็นสภาอากาศไทย

ต่อมาหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบงานด้านสวัสดิการ ก็คือ กรมประชาสงเคราะห์ ในปัจจุบันหน่วยงานหลักที่ดูแลงานด้านสวัสดิการสังคม คือ กระทรวงแรงงานและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจครอบคลุมด้านการประชาสงเคราะห์ การประกันสังคม การพัฒนาฝีมือแรงงาน การจัดหาแรงงาน การคุ้มครองแรงงาน และการแรงงานสัมพันธ์ แต่ไม่ครอบคลุมงานด้านบริการสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานทางด้านสวัสดิการสังคมมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบตามการบริการทั้ง 3 ด้านของงานสวัสดิการดังนี้

1. บริการประกันสังคม ถ้าเป็นหน่วยงานของรัฐจะมีสำนักงานประกันสังคม เป็นผู้รับผิดชอบ
2. บริการสงเคราะห์ประชาชน/การประชาสงเคราะห์ สาธารณูปการ ถ้าเป็นหน่วยงานของรัฐจะมีกรมประชาสงเคราะห์ ถ้าเป็นเอกชนจะมีมูลนิธิต่าง ๆ และงานสงเคราะห์ชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน
3. บริการสังคม ด้านการศึกษาจะมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ ด้านสาธารณสุข จะมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบ ในด้านการบริการสังคมอื่น ๆ มีหน่วยงานที่ดูแลในเรื่องนี้ 2 หน่วยงาน คือ การเคหะแห่งชาติ มีภารกิจด้านการจัดสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกให้กับคนที่มียาได้น้อย อีกหน่วยงาน คือ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ส่วนการจัดหางาน ก็จะมีกรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามา

ดูแลรับผิดชอบอีกหน่วยงานหนึ่ง

2.3.3 องค์ประกอบของงานสวัสดิการ

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไปมีการใช้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะกว้างและลักษณะแคบ ดังนี้

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้างๆ แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่

2.3.3.1 การศึกษา (Education)

2.3.3.2 สุขภาพอนามัย (Health)

2.3.3.3 ที่อยู่อาศัย (Housing)

2.3.3.4 การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income maintenance)

2.3.3.5 ความมั่นคงทางสังคม (Social security)

2.3.3.6 บริการสังคม (Social services)

2.3.3.7 นันทนาการ (Recreation)

และองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ ๆ แบ่งตามพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) บริการประกันสังคม (Social insurance) 2) บริการสงเคราะห์ประชาชน/การประชาสงเคราะห์ สาธารณูปการ (Public assistance) และ 3) บริการสังคม (Social services)

2.3.4 หลักการของงานสวัสดิการสังคม

Donnison and Timuss (อ้างถึงใน รพีพรรณ คำหอม, 2545:23) ได้ให้หลักการของงานสวัสดิการสังคมไว้ 4 ประการ คือ

2.3.4.1 การจัดสวัสดิการสังคมจะต้องคำนึงถึงปัญหาหรือความต้องการบริการหรือความจำเป็น (Needs) ช่องทางการจัดสวัสดิการสังคมมี 5 ส่วน ได้แก่ ครอบครัว เครือญาติ นายจ้าง องค์กรการกุศล และรัฐบาล การจัดสวัสดิการสังคมจึงเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการด้านกฎหมาย มาตรการด้านภาษีอากร รวมทั้งมาตรการด้านการกระจายรายได้

2.3.4.2 การใช้มาตรการของงานสวัสดิการจากงานอาชีพ (Occupation measure) โดยใช้หลักการสากลครอบคลุม (Universal coverage) ให้เฉพาะกลุ่มเป้าหมาย กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิรับบริการสวัสดิการ

2.3.4.3 การใช้มาตรการบริการสังคม (Social services measure) ในฐานะพลเมืองของรัฐ ประชาชนมีสิทธิได้รับบริการสังคมจากรัฐเพื่อให้คนมีความมั่นคงทางสังคม

2.3.4.4 ระบบการจัดสวัสดิการสังคมมี 3 ด้าน ได้แก่ การประกันสังคม การสงเคราะห์ประชาชน การบริการสังคม

2.3.5 หลักการของสวัสดิการสังคมไทย

การจัดบริการสังคมของไทยในปัจจุบันได้คำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับความเป็นสากลโลก โดยมีหลักการของสวัสดิการสังคมไทยที่สำคัญ ดังนี้

2.3.5.1 สิทธิมนุษยชน (Human rights)

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดถึงสิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก เยาวชน สตรี คนชรา และผู้พิการหรือทุพพลภาพ ดังตารางที่ 2.5

ในประเด็นสิทธิมนุษยชน สามารถสรุปสาระสำคัญของการได้รับสิทธิของบุคคลแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

สิทธิเด็กและเยาวชนจะเน้นในด้านการสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนา ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ อีกทั้งสิทธิในการได้รับการคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งนี้สิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว (มาตราที่ 52)

สิทธิคนชรา จะเน้นในด้านการมีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตราที่ 53)

สิทธิผู้พิการหรือทุพพลภาพ จะเน้นในด้านการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตราที่ 54)

ตารางที่ 2.5 แสดงสิทธิของบุคคลในการได้รับสวัสดิการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

หมวดที่ 3	ส่วนที่	มาตรา
สิทธิและเสรีภาพ ของชนชาวไทย ที่ เน้นให้มีการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง สิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก เยาวชน สตรี คน ชรา และผู้พิการ หรือทุพพลภาพ	ส่วนที่ 8 สิทธิ และเสรีภาพใน การศึกษา ส่วนที่ 9 สิทธิ ในการได้รับ บริการสาธารณสุข และสวัสดิการ จากรัฐ	<p>มาตรา 49 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันใน การได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้อง จัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะ ยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการ สนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียม กับบุคคลอื่น</p> <p>มาตรา 51 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันใน การรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้ มาตรฐานและผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาล จากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการ สาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมี ประสิทธิภาพ บุคคลย่อมได้รับการป้องกันและขจัด โรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสม โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์</p> <p>มาตรา 52 ระบุว่า เด็กและเยาวชน มีสิทธิใน การอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและ เยาวชนเป็นสำคัญ เด็กเยาวชน และบุคคลใน ครอบครัว มีสิทธิ ได้รับการคุ้มครองจากรัฐให้ ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่ เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มี เหตุดังกล่าว การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย</p>

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

หมวดที่ 3	ส่วนที่	มาตรา
สิทธิและเสรีภาพ ของชนชาวไทย ที่ เน้นให้มีการพิทักษ์ ปกป้องคุ้มครอง สิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก เยาวชนสตรีคน ชราและผู้พิการ หรือทุพพลภาพ	ส่วนที่ 9 สิทธิ ในการได้รับบริ- การสาธารณสุข และสวัสดิการ จากรัฐ	เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของ ครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น เด็ก และเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและ การศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 53 ระบุว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิ ได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น สาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่ เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 54 ระบุว่า บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ สิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่ เหมาะสมจากรัฐ บุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความ ช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

ที่มา: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2550.

2.3.5.2 ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs)

ประชาชนทุกคนควรได้รับบริการสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานจากรัฐบริการที่มุ่ง
ตอบสนองปัญหาและความต้องการของคนในสังคมโดยทั่วไปบริการพื้นฐานมักจะถือว่าเป็น
บริการขั้นต่ำสุด (Minimum needs) ที่รัฐต้องจัดให้กับคนในสังคม เพื่อให้สามารถตอบสนองกับ
ปัญหาและความต้องการของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

2.3.5.3 ความเป็นธรรมทางสังคม (Social justice)

บริการสวัสดิการทางสังคมที่ดีจะต้องเป็นบริการที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของ
กฎหมาย ความยุติธรรมทางสังคม บริการที่ไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นเพศ ชนชั้น สีผิว ศาสนา

วัฒนธรรม ซึ่งหลักการข้อนี้ยังแสดงถึงความครอบคลุมครบถ้วนของบริการที่ประชาชนพึงได้รับการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมโดยไม่ถูกตัดโอกาสออกไป

2.3.5.4 การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation)

บริการสังคมจำเป็นต้องตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสังคม เพราะบริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคมตั้งแต่เกิด-ตาย เพราะฉะนั้น จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มทุกระดับที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดค้นปัญหา ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมจัดบริการ และร่วมติดตามประเมินผลบริการที่จัดให้ ว่าเป็นที่พึงพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

2.3.5.5 ความโปร่งใส (Transparency)

หลักการข้อนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริการสามารถเข้ามาร่วมตรวจสอบถึงความถูกต้อง ความเหมาะสมของโครงการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการเป็นหลัก โดยองค์กรจะต้องใช้กระบวนการประชาธิปไตยเข้ามาในการจัดบริการสวัสดิการสังคม เช่น การมีตัวแทนเข้ามาเป็นปากเสียงในการติดตามตรวจสอบผลงานของรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets)

แนวคิดโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมนี้ นับว่าเป็นแนวคิดที่ใหม่สำหรับประเทศไทย และนานาประเทศ เพราะแนวคิดดังกล่าวเพิ่งมีการกำหนดจากสหประชาชาติ ซึ่งเป็นระบบที่ดำเนินการในการให้ความคุ้มครองในด้านสิทธิของประชาชน เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ความหมาย

ILO (อ้างถึงในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2543: 216) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม” (Social safety nets) หรือ “การคุ้มครองทางสังคม” (Social protection) ในการประชุมที่กรุงมนิลา เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2541 ว่าหมายถึง เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้การคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมตามกฎหมาย ตลอดจนระบบการประกันสังคมต่อภาคที่มีความจำเป็นมากที่สุด ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ไร้แรงงานและผู้ยากจน โดยถือเป็นสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางสังคม ซึ่งมีไว้เป็นเพียงวัตถุประสงค์ทางมนุษยธรรมทางสังคมตามนโยบายของรัฐเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น หากยัง

เป็นระบบแห่งสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ สัญญาและข้อตกลงร่วมทางสังคม และการกระจายรายได้อีกด้วย

ธนาคาร โลก (อ้างถึงในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2543:217) ได้ให้ความหมาย Social safety nets ว่า หมายถึง การบริการของรัฐด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ การช่วยเหลือของรัฐที่ให้แก่คนจน คนด้อยโอกาส โครงการประกันสังคมที่รัฐจัดขึ้นโดยความร่วมมือของลูกจ้างและนายจ้าง และยังหมายรวมถึงโครงการต่าง ๆ ที่ทางเอกชนและกลุ่มประชาชนต่าง ๆ จัดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากความหมายข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า Social safety nets คือ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่รัฐจัดบริการให้กับประชาชนตามความจำเป็น โดยการให้บริการต่าง ๆ ต้องมีความครอบคลุมสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน

2.4.2 ประเภทของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets)

2.4.2.1 บริการสังคม (Social services) เช่น การศึกษา สาธารณสุข การเคหะ การมีงานทำ การคุ้มครองรายได้ การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน การบริการข่าวสารข้อมูลเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน อาจจำแนกเป็นสามประเภทคือ

1) บริการพื้นฐาน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย ไฟฟ้า น้ำประปา

2) บริการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น บริการของตำรวจ ข่าวสารเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน บริการของทหารในการรักษาความมั่นคงของประเทศ

2.4.2.2 สังคมสงเคราะห์ (Social assistance) หรือถ้าเป็นการจัดการโดยรัฐมักจะเรียกว่า “การประชาสงเคราะห์” (Public assistance) สังคมสงเคราะห์โดยรวม หมายถึง การบริการช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาเดือดร้อนและอยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ผู้ให้ความช่วยเหลือมีทั้งภาครัฐและเอกชน หลักการให้ความช่วยเหลือนี้ มักจะมีการทดสอบหรือตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อนว่า ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นผู้เดือดร้อนจริง ๆ เช่น คนที่ต้องประสบภัยไฟไหม้ น้ำท่วม พายุถล่ม เห็นชัดเจนว่าเดือดร้อนจริง ๆ เป็นต้น

2.4.2.3 ประกันสังคม (Social insurance) หรือ “โครงการความมั่นคงทางสังคม” (Social security schemes) เป็นโครงการที่รัฐเป็นผู้จัดระบบและดำเนินงานเพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้ประชาชนผู้มีรายได้ประจำได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพ เนื่องจากประสบปัญหาทำให้ไม่สามารถทำงานเลี้ยงชีพได้ตามปกติโดยผู้มีรายได้ต้องออกเงินสมทบเข้ากองทุนกลาง(Contribution)

และได้รับผลประโยชน์ทดแทน (Benefits) เมื่อประสบปัญหาในการเลี้ยงชีพ ปัญหาด้านสุขภาพ การคลอดบุตร ทูพพลภาพ เสียชีวิต ประสบอุบัติเหตุและโรคร้ายจากการทำงาน ชราภาพ ว่างาน และการมีบุตรที่ยังเลี้ยงตนเองไม่ได้ (จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2535:45)

ในยุคที่เน้นความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคผนวกกับการต่อต้านลัทธิสังคมนิยมสวัสดิการสังคมของหลาย ๆ ประเทศ มุ่งที่จะให้ประชาชนทุกกลุ่มและชนชั้นอยู่ดีมีสุข (Social welfare for well-being) แต่ในยุคที่เน้นเศรษฐกิจตลาดตามแนวลัทธิเสรีนิยมใหม่ (New liberalism) สวัสดิการสังคมเป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำสำหรับกลุ่มคนจน คนด้อยโอกาสที่ช่วยเหลือตัวเองให้อยู่รอดไม่ได้ สวัสดิการแบบนี้เรียกว่า Social safety nets (Social safety nets for survival) หรือที่ Atkinson เรียกว่า “การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการป้องกันทางสังคม” (Atkinson, 1992 :บทสรุป)

มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับป้องกันทางสังคมหรือสวัสดิการขั้นต่ำเป็นระดับขั้นต่ำของแต่ละสังคม (Social minimum) มีนัยสำคัญอยู่สามประการ

ประการแรก ขั้นต่ำทางสังคมในสังคมหนึ่งอาจจะต่ำกว่าหรือสูงกว่าในสังคมอื่น ๆ ก็ได้ เช่น ขั้นต่ำของสหรัฐอเมริกาต่ำกว่าขั้นต่ำของเยอรมัน แต่สูงกว่าเม็กซิโก เป็นต้น

ประการที่สอง คำว่าขั้นต่ำ หมายถึงมูลค่าของสวัสดิการแต่ละประเภทไม่ได้หมายถึงประเภทของสวัสดิการ กล่าวถึง แม้ประเภทของสวัสดิการจะมีครบถ้วน คือทั้งทางด้านบริการสังคม ประกันสังคม และสังคมสงเคราะห์ แต่ในแต่ละประเภทจะจัดสรรให้ในระดับขั้นต่ำของสังคมนั้น ๆ

ประการที่สาม คำว่าขั้นต่ำ หมายถึงระดับ Floor ที่ตรงข้ามกับคำว่าเพดานหรือระดับสูง (Ceiling) ในทัศนะของธนาคารโลก ระบบ Social safety nets ไม่ได้เป็นเพียงกลไกป้องกันระดับการบริโภคของสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนทางสังคมอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องใช้ Social safety nets รักษาระดับมาตรฐานขั้นต่ำของการครองชีพ (Acceptable floor on living standard) ขั้นต่ำในที่นี้จึงหมายความว่า ไม่ต้องต่ำกว่าระดับที่กำหนด (Jimenez, 1999 อ้างถึงใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2543:222)

2.4.3 แนวคิดโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets) และบทบาท

ความสำคัญของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets) ต่อสังคม

ในแนวคิดของ Amartya sen (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2543:228) ได้กล่าวว่า สิ่งทีก่อให้เกิดสวัสดิการหาใช้สินค้าและบริการไม่ หากเป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ รายได้มีความสำคัญก็เนื่องด้วยโอกาสต่าง ๆ ที่รายได้สร้างขึ้นมา แต่โอกาสที่แท้จริงนั้น หรือจะ

เรียกว่าขีดความสามารถก็ได้ ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย เช่น สุขภาพอนามัย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยในการวัดสวัสดิการ กล่าวคือ มิใช่ยึดอยู่กับรายได้เพียงอย่างเดียว รวมทั้งดัชนีที่ใช้ทรัพยากรมนุษย์ของสหประชาชาติ (UN's human development index) ก็สร้างขึ้นโดยใช้ความเชื่ออย่างเดียวกัน (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2546:399-340) หากอธิบายในเชิงรูปธรรม Social safety nets หรือสวัสดิการสังคมขั้นต่ำที่จะต้องจัดสรรให้แก่คนจน เพื่อจะทำให้พวกเขาพอมีรายได้ มีงานทำ ดำรงชีวิตรอดต่อไปได้ และการมีชีวิตอยู่ได้ย่อมสร้างโอกาสให้พวกเขาเดินรุดต่อสู้อต่อไปเพื่อให้บรรลุสิ่งที่พวกเขาต้องการ

2.4.4 โครงการความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets) ในประเทศไทย

สวัสดิการสังคมในสังคมไทยโดยความเป็นจริงเป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำและครอบคลุมไม่ถึงทุกกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือ สวัสดิการสังคมตามแนว Social right ได้มีการดำริในยุคคณะราษฎร แต่มิได้นำมาใช้แต่อย่างใด สวัสดิการสังคมขั้นต่ำที่มีอยู่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ก็คือ การบริการการศึกษา สาธารณสุข และการประธาสงเคราะห์ ในปี พ.ศ. 2533 ได้มีพระราชบัญญัติประกันสังคมประกาศใช้ ทำให้ระบบสวัสดิการภายใต้การจัดการของรัฐสามด้าน แต่ก็ยังเป็นสวัสดิการขั้นต่ำที่ครอบคลุมไม่หมด ตัวอย่างเช่น ยังมีคนจนจำนวนมากที่ไม่สามารถส่งให้ลูกเรียนหนังสือได้ ที่ผ่านมามีคนส่วนใหญ่ของประเทศจึงจบการศึกษาเพียงชั้นประถมต้นและประถมปลาย ประชาชนที่ไม่มีรายได้ประจำไม่ได้ประโยชน์จากโครงการประกันสังคม เป็นต้น

โดยทั่วไปคนยากจนในสังคมเดินรุดต่อสู้อชีวิตด้วยตนเองหรือพึ่งพาญาติพี่น้อง รวมไปถึงการพึ่งพาวัด โดยเฉพาะเด็กผู้ชายของครอบครัวยากจนได้พึ่งพาวัดเป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่พักพิง ยังชีพ และศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น โครงการทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นกลไก Social safety nets โดยธรรมชาติมายาวนาน และได้ช่วยเหลือครอบครัวยากจนจำนวนมากให้มีโอกาสในชีวิต ในความเป็นจริงได้มีความพยายามจัดระบบสวัสดิการให้รอบด้านและครอบคลุมทุกประเภท แต่ก็ยังไม่ปรากฏประสิทธิผลชัดเจน กล่าวคือ ในปี 2534 ได้มีการวางแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539) โดยคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ในแผนนี้ครอบคลุมการช่วยเหลือบริการ การบริหารจัดการงานสวัสดิการสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชน

หากพิจารณาสถานภาพของ Social safety nets ในประเทศไทย อาจจะพิจารณาได้ในสองระดับ คือ ระดับเป้าหมายและนโยบายและระดับโครงการและประสิทธิผล

2.4.4.1 ระดับเป้าหมายและนโยบาย

ในระดับนโยบายแห่งชาติพอจะสรุปได้ว่า รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยย่อมมีนโยบายที่จะส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่ทำหน้าที่ด้านการสงเคราะห์และแก้ปัญหาทางสังคมก็ย่อมมีนโยบายเช่นนี้เหมือนกัน จากนโยบายดังกล่าวสามารถกำหนดเป้าหมายเพื่อวัดการสัมฤทธิ์ผลในสามด้าน คือ

1) ด้านการแก้ไขความเดือดร้อนหรือบำบัดรักษา กลุ่มบุคคล ในเป้าหมายคือ บุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น ประชาชนในชุมชนแออัด เด็กเร่ร่อนจรจัด คนพิการ คนอนาถา คนชราไร้ที่พึ่ง เป็นต้น สวัสดิการสังคมด้านนี้ส่วนใหญ่คือสังคมสงเคราะห์ (Social assistance) เพื่อให้คนเหล่านี้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้เยี่ยงมนุษย์ และสามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้มีศักยภาพที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมต่อไป ในแง่ของสัมฤทธิ์ผลแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ศักยภาพของรัฐในการช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสยังทำได้ในขอบเขตจำกัด ยังมีประชาชนผู้ด้อยโอกาสอีกมากมายที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ นี่เป็นปัญหาโดยปกติของประเทศด้อยพัฒนาที่รัฐจะขาดทั้งงบประมาณและกำลังคน รวมไปถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้วยแต่ปัจจุบันนี้มีองค์กร NGOs เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาส

2) ด้านการป้องกันปัญหา เช่น ป้องกันเยาวชนไม่ให้เยาวชนกลายเป็นบุคคลไร้อาชีพ ประพฤติคนเสื่อมเสีย โดยการฝึกอาชีพพัฒนาความรู้ ป้องกันไม่ให้ประชาชนเสื่อมเสีย โดยการฝึกอาชีพพัฒนาความรู้ ป้องกันไม่ให้ประชาชนเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งบั่นทอนศักยภาพของการผลิต โดยการสร้างและบริการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อป้องกันโรคระบาด และดูแลรักษาสุขภาพสมบูรณ์สำหรับการพัฒนาความรู้ ปัจจุบันขยายตัวไปมาก โดยที่รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะให้เยาวชนจบการศึกษา ม.3 หรือมีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีและเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาในระดับนี้ จึงมีการตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาให้ผู้ด้อยโอกาสไม่มีทุนเล่าเรียนสามารถกู้ยืมเงินเป็นทุนเล่าเรียนได้ ในระดับการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาความรู้พื้นฐาน การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ก็ได้ขยายโครงการกว้างขวางออกไปมากทั้งในชนบทและโรงงาน เปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ อีกทั้งทางด้านการพัฒนาอาชีพและมีอยู่ยังต้องการการพัฒนาและการสงเคราะห์จากรัฐอย่างมาก จะเห็นได้ว่า แรงงานการผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขณะที่หน่วยงานผลิตต่าง ๆ ในปัจจุบันต้องการแรงงานฝีมือ เพราะสถานการณ์แข่งขันทางเศรษฐกิจและการค้ายุคนี้ต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสูง ใช้เทคโนโลยีสูง

3) ด้านพัฒนาศักยภาพ ความคิด และจิตใจ สวัสดิการด้านนี้เน้นหนักไปที่ “ตัวคนและชุมชน” คือ การพัฒนาให้คนมีศักยภาพที่จะคิด ที่จะพัฒนา มีจริยธรรม รับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพต่อสิทธิและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน เป็นการพัฒนาให้คนมีอารยธรรม ด้านความรู้ ความเข้าใจ

ในความสำคัญของสวัสดิการสังคม ในแง่หนึ่งจะมีน้อยกว่า ด้านอื่น ๆ ในทางราชการมีการวิเคราะห์วิจัย และวิจารณ์กันมากเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อรากฐานทางวัฒนธรรมและจริยธรรม แต่การพัฒนาศักยภาพทางวัฒนธรรม จิตใจ จะถูกละเลยกันไป และให้ความสำคัญต่อ โครงการสวัสดิการเชิงวัตถุเสียเป็นส่วนใหญ่

2.4.4.2 ระดับโครงการและประสิทธิผล (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2543:50) สรุปรายละเอียดไว้ดังนี้

1) โครงการสงเคราะห์ประชาชน ถ้าเป็นภาครัฐก็คือ โครงการของกรมประชาสงเคราะห์ที่สำคัญ และเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนว่า เป็นผู้มีบทบาทด้านนี้มายาวนานและต่อเนื่อง ถ้าเป็นภาคเอกชน ก็คือ งานสงเคราะห์ชุมชนของ NGOs ต่าง ๆ

2) โครงการประกันสังคม ซึ่งได้เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี 2533 พรบ. ประกันสังคม 2533 การประกันมี 7 ประเภท คือ ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ ตาย สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน แต่การดำเนินการไปแล้วมี 6 ประเภท คือ จาก 1-6 อีก 1 ประเภท คือ 7 ยังไม่มีการดำเนินการ โดยการดำเนินการในช่วงแรก แม้จะมีปัญหาหลาย ๆ ประการ โดยเฉพาะปัญหาการจัดการและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่หลังจากที่มีการแก้ไขปรับปรุงแล้วก็ปรากฏว่าการดำเนินงานเป็นไปได้ดี ได้รับความร่วมมือทั้งจากนายจ้าง ลูกจ้าง และสถาน พยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน

3) โครงการบริการทางสังคม การบริการสังคมประกอบด้วย การศึกษา การเคหะ การมีงานทำ และการบริการข่าวสารข้อมูลเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน โครงการบางส่วนอาจจะคาบเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชน เช่น การบริการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก คนชรา คนพิการ เป็นต้น

สรุปโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets) นับว่าเป็นประเด็นใหม่ที่พยายามคุ้มครองสิทธิและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความทั่วถึงและครอบคลุมมากขึ้น แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันกลับพบว่า โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets) ดังกล่าวก็ยังไม่สามารถเข้าถึงและครอบคลุมประชาชนได้ทั้งหมด ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มมาตรการในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อน

กระบวนการขับเคลื่อนเป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยให้สวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งกระบวนการขับเคลื่อนในที่นี้เปรียบเสมือนเป็นวิธีการดำเนินงาน

กระบวนการและเทคนิคที่กลุ่มสวัสดิการนำมาใช้ในการดำเนินงานภายในกลุ่ม ฯ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

2.5.1 ความหมาย

ราชบัณฑิตยสถาน (2493: 23) ไม่ได้บัญญัติคำว่า “กระบวนการ” ไว้แต่มีคำว่า “กระบวนการ” และได้ให้ความหมายว่า “เป็นขบวนการ แบบแผน วิธีการ ชั้นเชิง ลำดับรายการ”

ต่อมาราชบัณฑิตยสถาน (2524: 27) ได้ให้ความหมายของกระบวนการไว้ว่า “กระบวนการหรือกรรมวิธี” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงใด ที่ผู้สังเกตสามารถเห็นลักษณะหรือแนวทางที่แน่นอนกันตลอดในเรื่องนั้น ๆ เช่น กรรมวิธีผลิตสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งต้องทำเป็นขั้นตอน หรือกระบวนการวิวัฒนาการ เป็นต้น

และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า “กระบวนการ” หมายถึง ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบไปสู่ผลอย่างหนึ่ง เช่น กระบวนการเจริญเติบโตของเด็ก ฯลฯ กรรมวิธี หรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง เช่น กระบวนการเคมี ฯลฯ

เนื่องจากไม่มีการให้ความหมายของกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายโดยการใช้ความหมายของกระบวนการมาใช้อธิบายกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ว่าหมายถึง ระบบการกระทำที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานไปสู่สวัสดิการชุมชน การผลักดันให้สวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ รวมถึง การขยายเครือข่ายสวัสดิการชุมชน

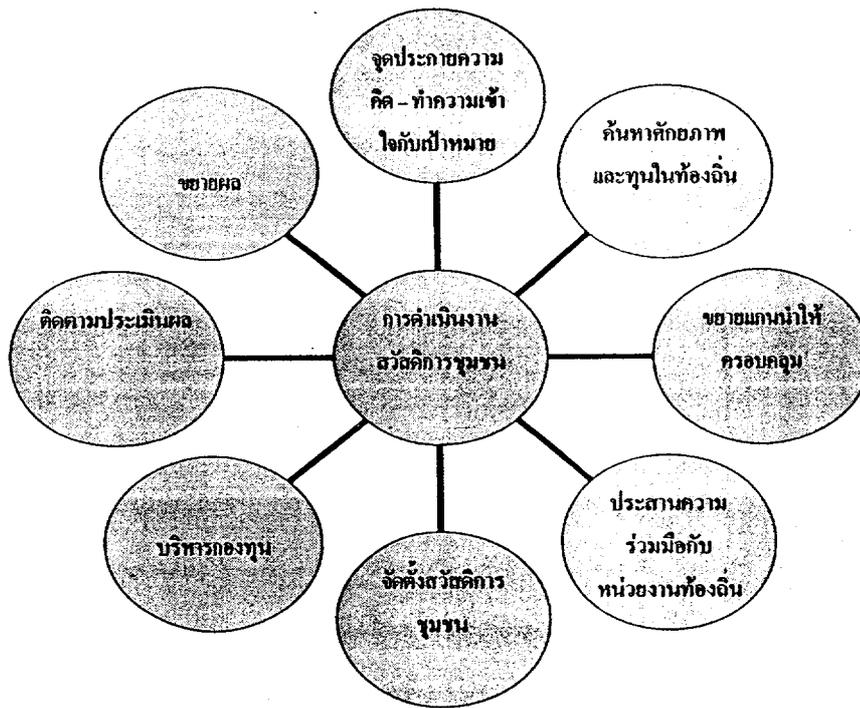
2.5.2 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

2.5.2.1 แนวทางการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน, 2550:7-10) ได้กำหนดไว้ ดังนี้

- 1) จุดประกายความคิด – ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากการพูดคุยปรึกษาหารือ จากนั้นก็จัดเวทีพูดคุย เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน
- 2) ค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น เป็นการรวบรวมข้อมูลของชุมชน จากนั้นจึงสังเคราะห์ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วจัดเวทีประชาคมเพื่อชี้แจงให้ชาวบ้านรับทราบ และเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนต่อไป
- 3) ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติการ
- 4) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล

เพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน

- 5) การจัดตั้งสวัสดิการชุมชน โดยต้องทำการจัดระเบียบกองทุน การเปิดรับสมัครสมาชิก ระดมเงินทุน และการทำระบบข้อมูลของกองทุน
- 6) การบริหารกองทุน โดยจัดให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยคัดเลือกจากตัวแทนที่มีความหลากหลาย โดยการทำงานต้องประสานกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง
- 7) การติดตามประเมินผล ซึ่งต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่เป็นกลางและเป็นธรรม
- 8) การขยายผล ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การขยายสมาชิก การขยายแกนนำ การขยายแหล่งทุน ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 แสดงแนวทางการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน, 2550

จากการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) แล้ว ยังมีแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน คือ

2.5.2.2 แนวคิดปรัชญาการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ (สุพรรณิ ไชยอำพร, 2549:20-23) ได้กล่าวว่า การทำงาน หรือการพัฒนาใด ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึง “คน” เป็นตัวตั้ง หรือเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Man is a center of development) ในฐานะที่คนเป็นทั้งผู้รับ (Actress) ผู้กระทำ (Actor) และผู้ตัดสินใจ (Decision maker) โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรับรู้ทางเลือกทางรอดในการพัฒนา ดังนั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับการปฏิบัติการในพื้นที่สามารถจำแนกขั้นตอนการทำงานได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตระหนักในช่องว่าง (Consciousness gap) สามารถแสดงออกในรูปแบบของ

1.1 ความต้องการ

- 1) ความต้องการในสิ่งที่สามารถขาดได้ (Want)
- 2) ความต้องการในสิ่งที่จำเป็น ไม่สามารถขาดได้ (Desire)

1.2 ปัญหา

- 1) สิ่งที่เป็นปัญหา(Problem)
- 2) สิ่งที่กำลังจะกลายเป็นปัญหา (Potential problem)

การตระหนักในช่องว่าง มิใช่เพียงการรับรู้ถึงภาวะการณ์ขาดแคลน หรือภาวะความต้องการ(ช่องว่าง) แต่ยังสามารถมองเห็นถึงประโยชน์หรือความสำคัญ เห็นความสัมพันธ์กับชีวิตและชุมชน รวมถึงยังระลึกอยู่เสมอ กล่าวโดยสรุป การตระหนักในช่องว่าง มีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) รับรู้ 2) เห็นประโยชน์/สำคัญ 3) เห็นความสัมพันธ์ 4) ระลึกเสมอ

2. ความอยากได้ อยากดี หรืออยากเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต (Aspiration frontier) เป็นความต้องการของเขาย่างแท้จริง การที่บุคคลจะรู้สึกต้องการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น อาจต้องมีการจูงใจ การกระตุ้น การเห็นแบบอย่าง การแลกเปลี่ยน การสร้างความมั่นใจ การสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นมาและความเป็นท้องถิ่นของคน

3. ไม่ทำให้รู้สึกแปลกแยก หรือเคารพในศักดิ์ศรี (Dealienation) อย่าทำให้เขารู้สึกแปลกแยก การไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก มักกระทำโดยการให้เกียรติ/ศักดิ์ศรี (Dignity) ซึ่งอยู่ในหลักการของการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หรือไม่ทำให้รู้สึกไม่มีคุณค่าในการร่วมปฏิบัติใด ๆ หรือไม่มีคุณค่าในการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น ในการทำงานต่างต้องเคารพในศักดิ์ศรี วิธีการ เช่น การรับฟังความคิดเห็น แล้วนำมาพิจารณา / ครุ่นคิด ให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเขามีส่วนในความคิดสู่การปฏิบัติ

4. การมีส่วนร่วม (People participation) สิ่งนี้นับว่าเป็นหัวใจ การมีส่วนร่วมมีความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มนักพัฒนา เพราะคนสามารถเรียนรู้ได้บนพื้นฐานของปัญหาเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ก็จะผูกพันและร่วมดูแลรักษา และเมื่อเกิดความผิดพลาดก็หันมาร่วมมือกัน การมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการ (Mean) และเป้าหมาย (End) ของการทำงานพัฒนา

5. ความพยายามพึ่งตนเอง (Self-reliance) มีประโยชน์ตรงที่ทำให้คนสามารถคิดเอง ทำเอง จัดการกับปัญหาของตนเองได้ โดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และทำให้เกิดการเติบโตตามลำดับ มีการพัฒนาการ ไม่ตกอยู่ในความหวาดกลัว อยู่ในที่ใดและร่วมกันทำจะเป็นที่น่าพอใจ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาด้วยตัวของเราเองได้ ไม่จำเป็นต้องพึ่งผู้อื่น ก็จะทำให้คนไม่ละทิ้งถิ่น สามารถนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และนำไปสู่การสร้างชาติ หากพัฒนาการได้ตามลำดับ โดยสามารถสร้างเครือข่ายถ่ายโอนหรือแลกเปลี่ยนกับสังคมอื่นได้ จึงจะนำไปสู่การขับเคลื่อนพลังทางสังคม

6. สังคมที่มีลักษณะเด่นที่ค้ำชูถึงส่วนรวมร่วมกัน (Collective society personality) นับเป็นเป้าหมายสูงสุดของสังคมค้ำชูถึง / สำคัญต่อส่วนรวมร่วมกัน อันนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) จึงควรถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ สรุปรูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

ทั้งนี้ในกระบวนการต้องผ่านมิติวัฒนธรรมใน 3 มิติ ด้วยคือ 1) ระบบความเชื่อ/ความคิด 2) ระบบคุณค่า /ค่านิยม รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรม และ 3) แบบแผนของคนส่วนใหญ่ที่กระทำ และมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน หรือเป็นกึ่งอัตโนมัติ โดยสำนึกว่าต้องทำอะไร เมื่อไร อย่างไร (Pattern of action behavior) อีกทั้งเมื่อมีการนำแนวคิดดังกล่าวนำมาใช้ และพัฒนาและมาตรวจสอบในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 พบว่า การขับเคลื่อนของชุมชนมีความสอดคล้องกับหลักการแนวคิดของปรัชญาการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ เช่นเดียวกับงานวิจัยอื่น ๆ ซึ่งได้ข้อสรุปตรงกันว่า ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาหรือการขับเคลื่อนชุมชนใด ๆ จะมีขั้นตอนที่เน้นในมิติของชาวบ้านเป็นหลัก แต่ยังคงเตรียมคน หรือผู้นำชุมชนให้มีความสนใจและเข้าร่วม ฉะนั้น การขับเคลื่อนจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำและประชาชน ไว้พอสังเขปดังนี้

1. ขั้นตอนการตรวจสอบ/สร้างสำนึกร่วมภายในชุมชน

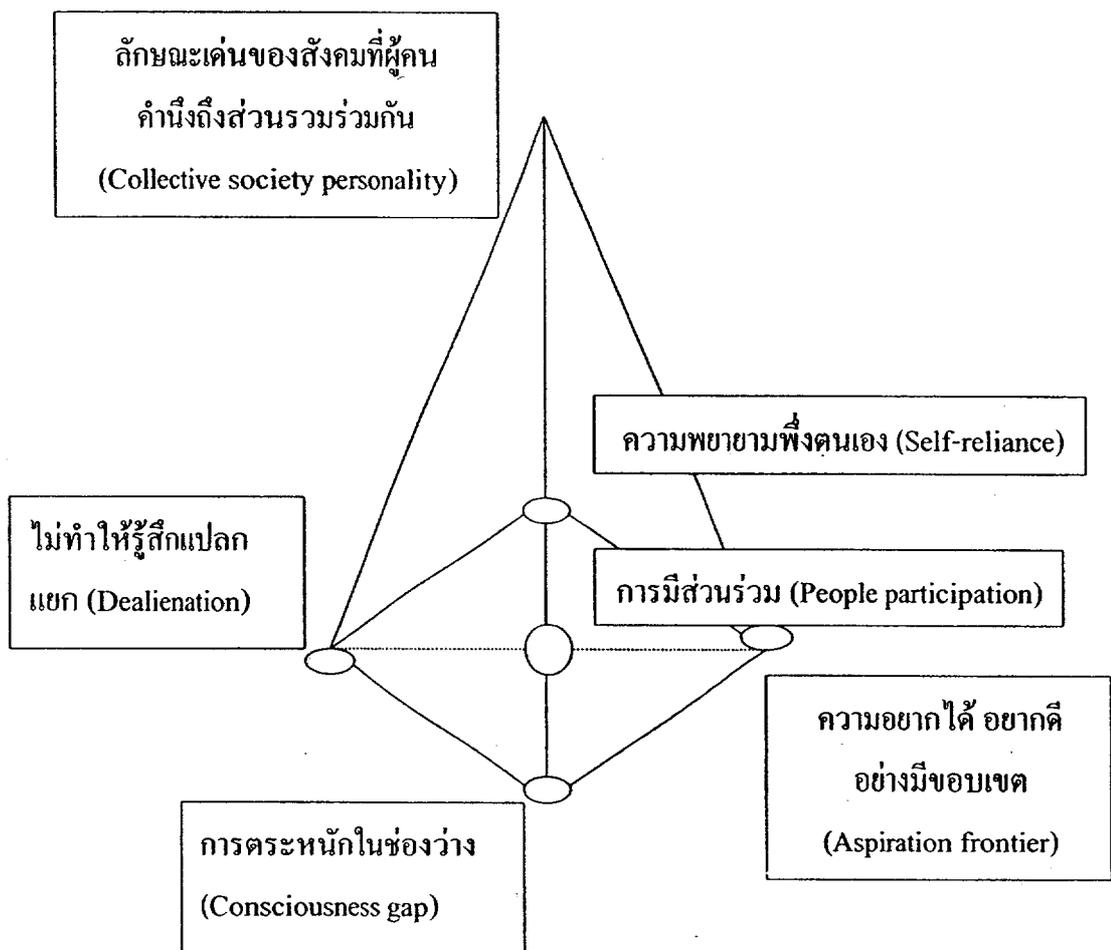
ดำเนินการค้นหา สืบรวจตรวจสอบ และ/หรือสร้างสำนึก โดยใช้เหตุการณ์ที่บ่งบอกหรือสะท้อนถึงความผูกพันร่วม ความฝันร่วม และความภูมิใจร่วมของคนในชุมชน อาทิ เหตุการณ์ ที่ผู้คนกล่าวถึง วิถุเหตุการณ์ร่วมในประวัติศาสตร์ บุคคลหรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน เป็นต้น

2. ขั้นตอนการสร้างหรือกระตุ้นให้เกิดความต้องการเปลี่ยนแปลง

โดยอาศัยการเสริมสร้างแรงจูงใจ เช่น รางวัล การชื่นชม การยอมรับ ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างพลังให้เกิดขึ้นรวมทั้งการพาเยี่ยมชมแลกเปลี่ยนทัศนคติกับองค์กรชุมชนอื่น (Peer-learning)

3. ขั้นตอนการสร้างพื้นที่เรียนรู้

เป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้หลายรูปแบบ โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากฐานสู่ฐาน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน อาทิ การ “ล้อมเรียน” ของผู้นำหรือผู้ใหญ่ ดังแสดงข้อมูลตามภาพที่ 2.3 ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 แสดงปรัชญาการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ

ที่มา: สุพรรณิ ไชยอำพร, 2549

2.5.2.3 กระบวนการ (Process) การฟื้นฟูชุมชน (เสาวลักษณ์ สมสุข, 2550:51-52) มีองค์ประกอบของกระบวนการ ดังนี้

1) การเปิดเวทีสร้างความเข้าใจระดับตำบล

1.1) เพื่อสร้างความเข้าใจ ในยุทธศาสตร์ การฟื้นฟูชุมชนเพื่อ
การพึ่งพาตนเอง

1.2) เพื่อทบทวนตนเอง ให้รู้จักตนเอง ค้นหาจุดเด่น จุดด้อย
ค้นหาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน และค้นหาโอกาส หรือแนวทางที่จะดำเนินการพัฒนา
ชุมชนของตน

2) การเปิดเวทีจัดทำแผนงานปฏิบัติการฟื้นฟูชุมชน ที่สอดคล้อง
กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2.1) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการคิดจัดทำ
แผน

2.2) ใช้ปัญหาร่วม และความต้องการร่วมของคนในชุมชน
เป็นเครื่องมือในการรวมความคิดเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาฟื้นฟูชุมชน เช่น ประเด็น
ประวัติศาสตร์ชุมชน ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3) ปฏิบัติการตามแผนงาน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคน
ในชุมชน

3.1) การจัดโครงสร้างการดำเนินงาน

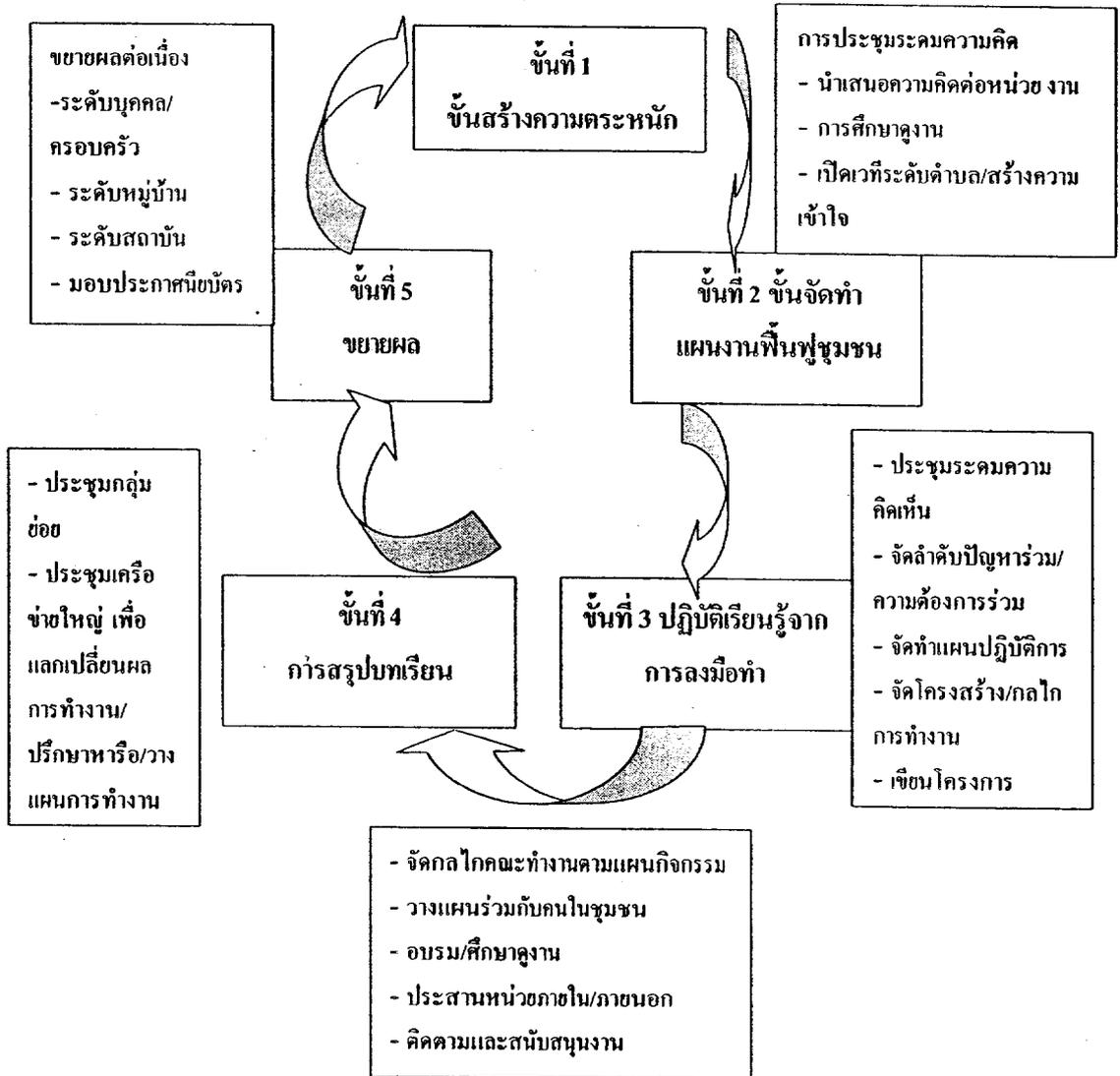
3.2) การแบ่งบทบาทหน้าที่

3.3) การประสานเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเข้า
มามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สถาบันการศึกษาทั้ง
ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด นักรูรกิจที่ประกอบการในชุมชน เป็นต้น

3.4) การติดตามประเมินผล การฟื้นฟูชุมชน ได้แก่ การจัด
กลไกการติดตาม วิธีการ / กระบวนการ และประเด็นในการติดตามประเมินผล

4) การสรุปบทเรียน ผลการดำเนินการตามแผนงานฟื้นฟูชุมชน

5) การขยายผลการดำเนินงานสู่พื้นที่ใกล้เคียง เพื่อนำเสนอองค์
ความรู้ และยกระดับเป็นพื้นที่เรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ในระดับจังหวัด ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แสดงกระบวนการในการฟื้นฟูชุมชน

ที่มา: เสาวลักษณ์ สมสุข, 2550

2.5.2.4 กระบวนการอิทธิพลทางสังคมในพฤติกรรมกร

รวมกลุ่ม (Social influence process in collective behavior) (Marx, 1994:40-42) ได้กล่าวว่าการรวมกลุ่มจะมีกระบวนการอิทธิพลทางสังคม 7 ประการ คือ

1) การตั้งกฎเกณฑ์ภายในกลุ่ม (Legitimacy of number) กล่าวคือกลุ่มจะตั้งขึ้นมาได้ สมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมา และกฎเกณฑ์นั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั่วไป

2) การไม่ทำให้เกิดความหลงผิดจนเกิดการแตกแยกภายในกลุ่ม (Illusion of unanimity) กล่าวคือ เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน หากเกิดความเข้าใจผิดหรือหลงผิดภายใน

กลุ่มแล้ว จะส่งผลให้สมาชิกบางคนเกิดความสับสนหรือเกิดความระแวง จนอาจทำให้กลุ่มเกิดการแตกแยกได้

3) การกระจายความรับผิดชอบภายในกลุ่ม (Diffusion responsibility) เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าและความผูกพันภายในกลุ่ม

4) การไม่ปรากฏตัวชัดภายในกลุ่ม (Anonymity) เป็นกระบวนการที่ส่งผลให้กลุ่มเกิดความไม่ไว้วางใจกัน ดังนั้น การดำเนินงานภายในกลุ่มจำเป็นจะต้องมีการเปิดเผย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกต่อไป

5) สร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม (Solidarity)

6) การอำนวยความสะดวกทางสังคม (Social facilitation) เป็นการช่วยเหลือการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม ส่งผลให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับสมาชิก

7) การอาศัยความใกล้ชิดของสมาชิกเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการทำงาน (Immediacy) เป็นการสร้างให้สมาชิกเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อส่งผลให้เกิดความรวดเร็วในการทำงาน

จากรายละเอียดของทั้ง 4 แนวคิดที่ผ่านมา สามารถสรุปเป็นแนวคิดร่วมกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 สรุปแนวคิดร่วมกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

แนวคิดร่วม กระบวนการ การขับเคลื่อน	สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน	เสาวลักษณ์ สมสุข	สุพรรณิ ไชยอำพร	Garty T. Marx
รับทราบปัญหาและ มีความตระหนัก ร่วม	- จุดประกาย ความคิด - ทำความเข้าใจ กับเป้าหมาย - ค้นหาศักยภาพและทุนใน ท้องถิ่น	- ชื่นสร้าง ความ ตระหนัก	- การตระหนัก ในช่องว่าง	- การตั้งกฎเกณฑ์ ภายในกลุ่ม

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

แนวคิดร่วม กระบวนการ การขับเคลื่อน	สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน	เสาหลักชัย สมสุข	สุพรรณิ ไชยอำพร	Garty T. Marx
ปฏิบัติการ สวัสดิการชุมชน	- จัดตั้ง สวัสดิการ ชุมชน	- ขึ้นจัดทำ แผนปฏิบัติ การ	- ความอยาก ได้อะไรมีอย่าง มีขอบเขต - ไม่ทำให้รู้สึก แปลกแยก	- การไม่ทำให้เกิด ความหลงผิดจนเกิด การแตกแยกภายใน กลุ่ม - การไม่ปรากฏตัวชัด ภายในกลุ่ม
ทบทวนปัญหา และสร้างการมี ส่วนร่วม	- ประสาน ความร่วมมือ กับหน่วยงาน ท้องถิ่น	- ขึ้นสรุป บทเรียน	- การมีส่วน ร่วม	- การกระจายความ รับผิดชอบภายในกลุ่ม - การอำนวยความสะดวก สะดวกทางสังคม - การอาศัยความ ใกล้ชิดของสมาชิก เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ในการทำงาน
ขยายผลและ สร้างเครือข่าย	- ขยายผล	- ขึ้นการขยาย ผล	- ความ พยายามพึ่ง ตนเอง - ลักษณะเด่น ของสังคมที่ ผู้คนคำนึงถึง ส่วนรวม ร่วมกัน	- การเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน

2.5.3 ตัวชี้วัด

จัดศึกษา กรรณสูตและคณะ, ม.ป.ป. ได้กำหนดตัวชี้วัดของการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนใน โครงการเผยแพร่ความรู้การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ว่าในการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนควรใช้ตัวชี้วัด 5 ด้านเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งดังนี้

ด้านที่ 1 องค์กรและการบริหารจัดการ

ตัวชี้วัดที่ 1 องค์กรมีวิสัยทัศน์ในเรื่องสวัสดิการชุมชนอย่างชัดเจน

ตัวชี้วัดที่ 2 ภายในองค์กรมีการจัด โครงสร้างและการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน

ตัวชี้วัดที่ 3 บุคคลากรมีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่

ตัวชี้วัดที่ 4 ภายในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดี (เอื้ออาทร หนุนช่วยซึ่งกันและกัน)

ด้านที่ 2 ภาวะการนำในชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 5 มีผู้นำและกลุ่มผู้นำที่ชุมชนให้การยอมรับและศรัทธา

ตัวชี้วัดที่ 6 มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายอำนาจการตัดสินใจ

ตัวชี้วัดที่ 7 มีกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 8 มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่และในกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ ในชุมชน

ด้านที่ 3 การเรียนรู้และการปรับตัว

ตัวชี้วัดที่ 9 มีเวทีการเรียนรู้ สรุบบทเรียนเป็นประจำ

ตัวชี้วัดที่ 10 มีประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ

ตัวชี้วัดที่ 11 มีการสรุบบทเรียนร่วมกัน

ตัวชี้วัดที่ 12 มีทักษะในการปรับตัวแก้ปัญหา

ด้านที่ 4 ความสามารถในการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเข้มแข็ง

ตัวชี้วัดที่ 13 มีความสามารถในการแพร่กระจายความสำนึกและการมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัดที่ 14 มีความสามารถในการขับเคลื่อนไปในแนวทางที่ส่วนรวมกำหนดจนบรรลุเป้าหมาย

ตัวชี้วัดที่ 15 มีกิจกรรมที่สะท้อนความสามารถในด้านการบริหารจัดการสวัสดิการอย่างเป็นรูปธรรม

ตัวชี้วัดที่ 16 มีความสามารถในการถักทอพลังชุมชน

ด้านที่ 5 ความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 17 มีการคำนึงถึงอนาคตในทุกกิจกรรมที่ทำ

ตัวชี้วัดที่ 18 สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง

ตัวชี้วัดที่ 19 มีการจัดสวัสดิการให้ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส

ตัวชี้วัดที่ 20 มีการสืบทอดอุดมการณ์สู่รุ่นลูกหลาน

2.5.4 ภาพรวมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

ในปี 2547 เครือข่ายชุมชนด้านสวัสดิการ ได้มีการสัมมนา“สวัสดิการชุมชนแก้จนอย่างยั่งยืน” มีการให้ความหมายของสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย หัวใจของการจัดสวัสดิการชุมชน คือการพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” การจัดสวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพและอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่า อยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การเกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุขทั้งทางกาย และทางจิตใจ การสัมมนาดังกล่าวทำให้ชุมชนได้มีสรุปแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการสวัสดิการชุมชน โดยมุ่งให้เกิด “กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล” ที่แหล่งทุนมาจากการสมทบของ 3 ฝ่าย คือ จากชุมชน รัฐ ส่วนกลาง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงต้น ได้มีการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการในส่วนของพื้นที่ครุ 14 พื้นที่ จากฐานทุนประเภทต่าง ๆ ทั้งจากฐานองค์กรการเงิน (คลองเปือย , ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านพะเยา , สัจจะสะสมทรัพย์ จ.จันทบุรี) ออมสัจจะวันละบาท (ลำปาง , น้ำขาว , นครชุม) บูรณาการกองทุน (บ้านขาม , หองสาหร่าย) แผนชุมชน (ประดู่ยืน , ต.เปือย) ศาสนาอิสลาม (ป่าคลอก) การเงินและสินเชื่อ (ฮักเมืองน่าน) จากนั้นได้กระจายการสนับสนุนสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลในพื้นที่ต่าง ๆ ตามความพร้อม จากข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชน 191 ตำบล จำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก 1,484 หมู่บ้าน/ชุมชน จากหมู่บ้านทั้งหมด 1,912 หมู่บ้าน จากจำนวนสมาชิกตั้งต้น/ก่อนการได้รับการสมทบกองทุนรวม 67,256 ราย ได้มีสมาชิกปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น 133,100 ราย ถือว่าเพิ่มขึ้นประมาณเท่าตัว จากเงินทุนสวัสดิการตั้งต้น/ก่อนได้รับการสนับสนุนงบรวม 18,441,663 บาทปัจจุบันมีเงินทุนสวัสดิการเพิ่มขึ้นเป็น 125,487,683 บาท หรือเพิ่มขึ้น 5.8 เท่า

หลังจากนั้นได้มีการจัดสัมมนากรรมการจัดสวัสดิการโดยองค์กรชุมชน “สวัสดิการชุมชน คนไม่ทิ้งกัน” ระหว่างวันที่ 4 - 5 กุมภาพันธ์ 2550 ณ หอประชุมวิทยทัศนมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช จังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปสาระสำคัญของสิ่งที่ขบวนการสวัสดิการชุมชนจะดำเนินการและข้อเสนอต่อหน่วยงาน / นโยบาย ได้ดังนี้

2.5.4.1 การยกระดับพัฒนาคุณภาพสวัสดิการชุมชนในพื้นที่เดิม ประกอบด้วย

- 1) สรุปบทเรียนประสบการณ์ จัดลำดับศักยภาพของตำบล โดยมีตัวชี้วัด

ความเข้มแข็งร่วม

- พื้นที่ใหม่
- 2) พัฒนาศูนย์เรียนรู้ วิทยากร เอกสาร สื่อ เผยแพร่สวัสดิการชุมชนสู่พื้นที่ใหม่
  - 3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้หนุนเสริมระหว่างพื้นที่เดิมกับพื้นที่ใหม่
  - 4) พัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีความหลากหลายตามวิถีชุมชนมากกว่าเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย
  - 5) ขยายฐานสมาชิกผู้เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการให้กว้างขวางและครอบคลุมสามารถดูแลคนส่วนใหญ่ในพื้นที่โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส
  - 6) ทำความเข้าใจกับสมาชิกเรื่องสวัสดิการชุมชน ทั้งเรื่องวิถีคิด วิถีปฏิบัติให้สอดคล้องกัน
  - 7) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ตามหลักคุณธรรม
  - 8) พัฒนาระบบสวัสดิการให้สามารถดูแลคนด้อยโอกาส ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ในตำบล นอกเหนือจากสมาชิก
  - 9) มีการพัฒนาระบบข้อมูลของผู้ด้อยโอกาส / สมาชิกที่มีการเชื่อมโยงกับแผนชุมชน
- 2.5.4.2 วิธีการขยายกองทุนสวัสดิการในพื้นที่ใหม่
- 1) การค้นหาพื้นที่ / กลุ่มเป้าหมาย / ทูตเดิมในพื้นที่
  - 2) ต่อยอดจากฐานงานเดิม เช่น องค์กรการเงิน ทรัพยากร ฯลฯ
  - 3) การพัฒนาคนปรับแนวคิดสร้างจิตสำนึกนាំร่องสวัสดิการชุมชนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบ
  - 4) การประชาสัมพันธ์ / สื่อสารเพื่อการขยายผล
  - 5) การสร้างความเข้าใจกับแกนนำ / อปท. / ราชการ
  - 6) พัฒนาพื้นที่ต้นแบบ / ศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล และการเชื่อมโยงเครือข่ายทุกระดับ
  - 7) การจัดกลไกร่วมระดับจังหวัด วางยุทธศาสตร์การขยายสู่พื้นที่ใหม่
  - 8) พื้นที่ใหม่ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ดำเนินการแล้วและมีการสนับสนุนภายหลังจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้
  - 9) การตั้งกองทุนสวัสดิการ โดยใช้ฐานทุนที่หลากหลาย

2.5.4.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะทำให้การพัฒนาระบบสวัสดิการประสบความสำเร็จ

- 1) ให้เรื่องสวัสดิการชุมชนเป็นวาระแห่งชาติ ในการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลให้เกิดความอยู่ดีมีสุข ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) จัดให้มีกลไก “คณะกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นแห่งชาติ” ซึ่งมีองค์ประกอบจากชุมชนครึ่งหนึ่ง ผู้แทนหน่วยงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดให้มีคณะกรรมการสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัดที่มีองค์ประกอบเช่นเดียวกัน
- 3) สนับสนุนงบประมาณสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนสัดส่วน 1:1:1 (รัฐ:ชุมชน:ท้องถิ่น) อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนงบประมาณขับเคลื่อนขยายกองทุนสวัสดิการชุมชน
- 4) ออก พรบ.สวัสดิการชุมชนรองรับ การแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ หน่วยงานที่เป็นอุปสรรคต่อการสนับสนุนรวมทั้ง พรบ.อื่น ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น พรบ.สภาชุมชนท้องถิ่น พรบ.ป่าชุมชน ฯลฯ
- 5) ให้ใช้งบประมาณกองทุนของหน่วยงานที่มีอยู่แล้ว เช่น กองทุนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สนับสนุนสวัสดิการชุมชน ไปก่อนและให้มีมติ ครม. ตั้งงบประมาณชัดเจน ภายหลัง
- 6) ให้กระทรวงการพัฒนาสังคม ฯ หนุนเสริมการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการชุมชน โดยการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งบูรณาการทำงาน ของหน่วยงานในกระทรวง และให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแนวปฏิบัติการออกกฎระเบียบ ข้อบัญญัติที่ทำให้ อปท.สนับสนุนกองทุนสวัสดิการ ได้อย่างถูกต้อง
- 7) สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เรื่องสวัสดิการ จัดทำหลักสูตรสวัสดิการชุมชนบรรจุในหลักสูตรการศึกษาให้ประกาศเกียรติคุณกองทุนสวัสดิการ และเผยแพร่สู่สาธารณะ
- 8) ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ ศอบต. สนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน และเงินกองทุน เพื่อการแสวงบุญของชาวมุสลิม

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนการสวัสดิการชุมชน

2.6.1 ความหมาย

การสนับสนุนสวัสดิการชุมชนนั้น ไม่มีผู้ให้นิยามไว้ แต่มีผู้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้ ซึ่งการสนับสนุนสวัสดิการสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทาง

สังคม โดยการสนับสนุนทางสังคม (Social support) เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความสำคัญถึงสัมพันธภาพของบุคคลในสังคมว่าได้มีการช่วยเหลือกันอย่างไรบ้าง เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนาที่จะสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล ตามบทบาทต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของการสนับสนุนไว้ในหลายลักษณะ ดังนี้

อารีย์ เขียรประมุข (2534:17) สรุปว่า เป็นการช่วยเหลือระหว่างกันทั้งทางอารมณ์ สังคม ข้อมูลข่าวสาร วัสดุและสิ่งของจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน ให้ผู้รับไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2535:170) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการเกื้อกูลทางสังคมด้านการให้ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง ความรู้สึกว่าอยู่ในสังคมเดียวกัน มีความผูกพันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ เช่น สิ่งของ แรงงาน และการให้เวลา ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจะมีผลต่อจิตใจ อารมณ์และการรับรู้จากบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อร่วมงาน ตลอดจนคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สุธีรา ตั้งตระกูล (2537:14) ให้ความหมาย การสนับสนุนทางสังคม ว่าเป็นความจำเป็นของบุคคลที่ต้องการมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและได้รับความรัก เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ในด้านต่าง ๆ จากบุคคลในเครือข่ายสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์กัน

จากการให้นิยามของการสนับสนุนทางสังคม สามารถสรุปการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน ได้ว่า เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางด้านการให้ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร วัสดุและสิ่งของ แรงงาน และการให้เวลาให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อให้สวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินงานต่อไป และสามารถขยายเครือข่ายได้

2.6.2 ประเภทของการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

เนื่องจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน ไม่มีผู้แบ่งประเภทไว้ แต่มีผู้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ ซึ่งการสนับสนุนสวัสดิการสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทางสังคม มีการแบ่งประเภทไว้ดังนี้

Schefer, et al. (อ้างถึงใน วนิดา วิระกุล, 2534:43) ได้แบ่งชนิดของพฤติกรรมของการสนับสนุนทางสังคม ออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion support) เช่น การให้ความผูกพัน ความพอใจ ความไว้วางใจ และการยอมรับนับถือ เป็นต้น
2. การสนับสนุนทางด้านวัตถุ (Tangible support) เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของ เงินทอง แรงงานและเวลา

3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น ให้ข้อมูลและข่าวสารที่ถูกต้อง การให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา

House (อ้างถึงในเผชิญ โศกบารุง, 2534:21-22) ได้ศึกษาและแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคม ออกเป็น 4 ประเภท

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotion support) เป็นการสนับสนุนในด้านการยกย่องให้คุณค่า รักใคร่ และไว้วางใจ

2. การสนับสนุนด้านการประเมิน (Appraisal support) ได้แก่ การให้ความเห็น ฟ้อง รับรอง และให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อนำไปใช้ประเมินตนเอง

3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น เป็นการให้คำแนะนำ เสนอแนะ และให้แนวคิดเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา

4. การสนับสนุนด้านเครื่องมือ (Instrumental support) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรง ต่อบุคคลทางด้านวัสดุสิ่งของ รวมทั้งทางการเงิน และแรงงานด้วย

จากการแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคม สามารถสรุปการแบ่งประเภทของสวัสดิการชุมชน ได้ดังนี้

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion support) เช่น การให้ความผูกพัน ความพอใจ ความไว้วางใจ และการยอมรับนับถือแก่สมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน รวมทั้งผู้อื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มสวัสดิการชุมชน อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ NGOs เป็นต้น

2. การสนับสนุนทางด้านวัตถุ (Tangible support) เช่น การให้ความช่วยเหลือ ด้านสิ่งของ เงินทอง แรงงานและเวลา

3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น ให้ข้อมูลและข่าวสารที่ถูกต้อง การให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

จากรายละเอียดที่อธิบายไว้แล้วนั้นสามารถสรุปการสนับสนุนทางสังคมต่อสวัสดิการชุมชน ดังตารางที่ 2.7 ดังนี้

ตารางที่ 2.7 การสนับสนุนทางสังคมต่อสวัสดิการชุมชน

ประเภทการสนับสนุน	Schefer, at al. อ้างถึงใน วนิดา วิจารณ์	House อ้างถึงใน เผชิญ โชคบำรุง
ด้านอารมณ์	/	/
วัตถุ	/	/
ข้อมูลข่าวสาร	/	/
เครื่องมือ	-	/

ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2551

2.6.3 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนสวัสดิการสังคม มีดังนี้

1. กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ได้สนับสนุนการจัดสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบากในช่วงปี 2542 – 2543 ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่มาร่วมกันจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกันกำหนดความความหมายว่า ใครคือผู้ยากลำบาก มีการจัดทำข้อมูลกลั่นกรองพิจารณาการให้ความช่วยเหลือโดยชุมชน ทำให้เกิดเครือข่ายในการจัดสวัสดิการประมาณ 500 เครือข่าย สามารถดูแลกลุ่มเป้าหมายผู้ยากลำบากในรอบแรกได้ 538,414 ราย ทั้งในส่วนของผู้สูงอายุ ผู้ติดเชื้อเอดส์ คนพิการ เด็ก ผู้ยากไร้ ฯลฯ ใช้งบประมาณ 2,017 ล้านบาท ซึ่งใช้ทั้งเป็นงบสงเคราะห์ช่วยเหลือแบบให้เปล่า จัดเป็นกองทุนหมุนเวียน และกองทุนสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่เดิม หลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วมีเงินทุนที่ยังคงหมุนเวียนอยู่ในชุมชนประมาณ 700 ล้านบาท

2. ในช่วงปี 2543 สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ได้รับงบประมาณ 80 ล้านบาท จากโครงการแก้ไขปัญหาคอนจนในเมืองในภาวะวิกฤต ซึ่งได้นำมาจัดเป็นกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ จังหวัดละ 1 ล้านบาท กองทุนดังกล่าวได้ทำให้เครือข่ายผู้สูงอายุในจังหวัดต่าง ๆ ได้มีการประสานเชื่อมโยงคิดค้นรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดเป็นกองทุนหมุนเวียนให้ผู้สูงอายุหรือลูกหลานกู้ยืมไปลงทุนไปลงทุนนำดอกผลมาจัดเป็นสวัสดิการผู้สูงอายุ การเปลี่ยนจากกองทุนเป็นสินทรัพย์ โดยนำเงินกองทุนไปซื้อสวนยาง สวนปาล์ม ลงทุน ทำหอพัก ร้านค้า รวมทั้งนำบางส่วนมาเป็นเงินให้เปล่าสำหรับผู้สูงอายุที่ยากไร้ ฯลฯ ซึ่งผลการจัดกองทุนผู้สูงอายุใน 71 จังหวัด ได้ทำให้มีผู้สูงอายุได้รับประโยชน์โดยตรง 28,667 ราย และรับประโยชน์

โดยอ้อมในฐานะสมาชิกเครือข่าย 104,495 คน ประโยชน์ที่ได้รับได้แก่ เบี้ยยังชีพ เงินกู้ยืมเพื่อการลงทุน

3. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน ขึ้นมาเป็นกองกลางระดับชาติ โดยสนับสนุนงบประมาณ 2 ล้านบาท จากนั้นในพื้นที่ต่าง ๆ ก็ได้ไปจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้นำขึ้นในระดับจังหวัด เพื่อดูแลผู้นำกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก โดยใช้ฐานการออมวันละบาทเป็นส่วนใหญ่ โดย พอช. ได้กระจายกองทุนสมทบไปที่ระดับภาค ดำเนินการไปได้ประมาณ 1 ปี มีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการผู้นำ 1,501 คน นอกจากนี้ พอช. ยังได้ออกข้อบังคับสถาบัน ว่าด้วยโครงการพัฒนาสวัสดิการชาวบ้าน มีคณะกรรมการโครงการจากตัวแทนชุมชนในแต่ละภาค ผู้แทนหน่วยงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมวางกรอบแนวทางการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน ให้การสนับสนุนงบประมาณกองทุนสวัสดิการชาวบ้านระดับตำบล โดยมีเงื่อนไขเรื่องการสมทบสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตามข้อเสนอจากการสัมมนาของขบวนการสวัสดิการชุมชน ด้วยเห็นว่าตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 รัฐบาลกลางได้กระจายภารกิจด้านการจัดสวัสดิการไปสู่ อปท. ซึ่งถ้าหากเกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับ อปท. แล้วจะทำให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นที่มีความยั่งยืนต่อเนื่องต่อไป

4. ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศคจ.) ได้อนุมัติงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนจำนวน 32.5 ล้านบาท

5. หน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมสนับสนุนสมทบกองทุน เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด (พมจ.) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการเขต (สสว.เขต) หรือภายในชุมชนเองมีการบริหารจัดการงบประมาณโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐสนับสนุนมาร่วมสมทบกับกองทุนสวัสดิการชุมชน เช่น โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัย โครงการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น โครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โครงการ SML เป็นต้น

ในปี 2550 มีหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน ดังนี้ ระดับจังหวัด ได้แก่ พมจ. อบจ. เทศบาล ศพส. สสว. / พัฒนาชุมชน / พอช. และระดับตำบล ได้แก่ อบต. / เทศบาล / องค์กรศาสนา โดยมีบทบาทการทำงานร่วมกัน ได้แก่ 1) จัดทำแผนพัฒนาระบบสวัสดิการร่วมกัน 2) สนับสนุนงบประมาณ / อุปกรณ์ / สถานที่ คนทำงาน 3) ระบบข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกัน 4) สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้หลักการของแต่ละศาสนาและ 5) การรับเอางานสวัสดิการชุมชนบรรจุไว้ในแผนงานของภาคีท้องถิ่น

ข้อเสนอของหน่วยงานในการสนับสนุนขบวนสวัสดิการชุมชน โดยสิ่งที่หน่วยงานพร้อมจะดำเนินการในการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีดังนี้

กระทรวงการพัฒนาสังคม ฯ

1. การใช้เรื่องสวัสดิการชุมชนเป็นหัวข้อในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมไม่ทอดทิ้งกันของกระทรวง
2. การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภายในกระทรวงให้เอื้อต่อการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
3. ร่วมจัดทำแผนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด และสนับสนุนการขยายกองทุนสวัสดิการชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. สนับสนุนงบประมาณกองทุนสวัสดิการชุมชน
2. กระจายงาน และงบประมาณการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้พิการ ให้กองทุนสวัสดิการชุมชนดำเนินการ
3. แก้ไขกฎระเบียบ ออกข้อบัญญัติ อปท. เพื่อสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน
4. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้นโยบาย แจ็งแนวทางปฏิบัติ ให้อปท. สนับสนุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอของหน่วยงานที่จะทำให้สามารถสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

กระทรวงการพัฒนาสังคม ฯ

1. ปรับแก้ พรบ.สวัสดิการสังคมแห่งชาติ หรือร่าง พรบ. สวัสดิการชุมชนขึ้นมาใหม่
2. การจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิการชุมชนระดับชาติ และคณะกรรมการสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด ที่มีองค์ประกอบจากชุมชน อปท. หน่วยงาน ประชาสังคม และหน่วยงานรัฐ
3. จัดปรับงบประมาณของกระทรวง (กองทุนสวัสดิการสังคม กองทุนเด็ก กองทุนผู้สูงอายุ และกองทุนผู้พิการ ฯลฯ) ให้เอื้อต่อการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน
4. ให้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สนับสนุนการขับเคลื่อนขบวนกรสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่องในฐานะฝ่ายเลขานุการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. จัดโครงสร้าง อบต. ให้มีผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการชุมชน (ตามความเหมาะสม)
  2. การปรับแก้ประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในเรื่องความสัมพันธ์อำนาจหน้าที่ระหว่าง อบต. และ อบจ.
  3. การกำหนดสัดส่วนงบประมาณ อปท. ในการสนับสนุนสวัสดิการชุมชนที่ต่อเนื่องชัดเจน
  4. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำนโยบาย แนวทางปฏิบัติเรื่องสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน
- รัฐบาล และ หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง
1. นโยบายการเงิน การคลังเพื่อสังคมจัดให้มีงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นสัดส่วนของงบประมาณประจำปี เช่น ร้อยละ 10 ต่อปี
  2. สถานิติบัญญัติผลักดันกฎหมาย พ.ร.บ.สวัสดิการชุมชน และพ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนท้องถิ่น
  3. มีนโยบายส่งเสริมให้กองทุนหมู่บ้านนำผลกำไรมาจัดสวัสดิการชุมชน
  4. สถาบันวิชาการนำเสนอการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน และข้อเสนอเชิงนโยบายไปศึกษา วิจัย วิเคราะห์ เพื่อให้มีองค์ความรู้สนับสนุนการขับเคลื่อน

2.6.4 สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน เป็นสิ่งที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนเพื่อใช้ในการดำเนินการ และเพื่ออำนวยความสะดวกให้สวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยดี โดยสิ่งที่ชุมชนได้รับการสนับสนุน มีดังนี้

1. งบประมาณ
2. อุปกรณ์
3. สถานที่
4. การแก้ไข พ.ร.บ. สวัสดิการสังคมแห่งชาติ และผลักดันกฎหมาย พ.ร.บ.สวัสดิการชุมชน และพ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนท้องถิ่น

2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มาริสสา โทเศยะ โยชิโน (2543) ได้ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ภาคตะวันออก: ศึกษากรณีกลุ่มสังจะ ออมทรัพย์วัด ไร่ล้อม อ. เมือง จ. ตราด พบว่า กลุ่มสังจะสะสมทรัพย์ จัดตั้งขึ้นโดย พระสุบิน ปณีโต วัดไร่ล้อม จุดประสงค์ของกลุ่ม คือ เพื่อให้เกิดการสะสมทรัพย์ของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยหลักธรรมะในพระพุทธศาสนา ซึ่งก็คือ “สังจะ” เป็นเครื่องร้อยรัดให้เกิดการรวมกลุ่มที่มั่นคง มุ่งพัฒนาคุณธรรมในวิถีชีวิตของชุมชนอย่างครบวงจร โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ของกิจกรรมกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มสังจะออมทรัพย์ เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชน โดยเฉพาะความ เกื้อกูล ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในสังคม ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มร่วมกัน สมาชิก เป็นพวกเดียวกัน ในช่วงแรกไม่สามารถก่อตั้งกลุ่มได้ เนื่องจากชาวบ้านขาดความไว้วางใจซึ่งกัน และกัน รวมทั้งมีความแตกแยก ชิงดีชิงเด่น เอาเปรียบซึ่งกันและกัน อีกทั้งพระอาจารย์สุบิน ยังขาด ปัจจัยและอุปกรณ์สนับสนุน วิธีทางแก้ไข คือ พระอาจารย์ได้เดินทางไปดูงานที่บ้านน้ำขาวนอก อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดกับครูชบ ยอดแก้ว และกลับมาขยายงาน

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2544) ได้ศึกษากลุ่มออมทรัพย์อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา กรณี ศึกษา บ้านนาหว้า คลองเป็ยะ และบ้านน้ำขาว โดยการศึกษาสามกลุ่มดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเศรษฐกิจชุมชน 11 กรณี เพื่อค้นหาคำตอบว่า จะมีกรณีใดที่พอจะนำมาขยายเป็นแม่แบบ ของเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้อย่างพอเพียง ทัวถึง และเป็นแบบ อย่างของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองได้ดีที่สุด พบว่า อำเภอจะนะเป็นอำเภอของกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มที่ว่าคือ กลุ่มสังจะออมทรัพย์ของชาวบ้าน ที่ใช้หลักการจัดตั้งของสหกรณ์ แต่ไม่จดทะเบียน เป็นสหกรณ์ ไม่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เงินกองทุนสวัสดิการส่วนใหญ่ เป็นสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่แพร่ขยายมาจากกลุ่มสังจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต โดยมีหลักการว่า กำไรของกลุ่มสังจะออมทรัพย์นั้น ครึ่งหนึ่งจะจัดสรร เป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก อีกครึ่งหนึ่งนำเข้ากองทุนสวัสดิการ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้แยกเป็น กรณีศึกษา 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรกบ้านนาหว้า เริ่มแรกมีระบบจัดการแบบเครดิตยูเนียน โดยได้รับคำแนะนำส่งเสริม จากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน ค่อม นายเคล้า แก้วเพชรและนายสุนิตย์ กาญจนวัฒน์ ได้จัดตั้งกลุ่ม ออมทรัพย์สังจะ โดยได้รับคำแนะนำจากครูชบ ยอดแก้ว และนายเคล้า แก้วเพชรก็เป็นบุคคลสำคัญ ที่ทำให้สวัสดิการชุมชนบ้านนาหว้าประสบผลสำเร็จ เพราะเป็นคนที่ช่างสังเกต จดจำ และกล้าที่จะ ลองผิดลองถูก เพื่อค้นหาวิธีการบริหารและการจัดการที่เหมาะสมกับสภาพของเงื่อนไขและปัญหา

ของกลุ่มออมทรัพย์ นอกจากนี้ภายในกลุ่มยังมีจักรกลสำคัญในการคิดและปฏิบัติงาน โดยมีการระดมสมอง ขบคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเห็นกัน อีกทั้งยังมีการคิดคำถาม 15 ข้อ เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกเข้าใจตัวขององค์กรเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมองค์กร

กลุ่มที่สองคลองเปื๊าะ กลุ่มนี้เริ่มแรกมีระบบจัดการคล้ายนาหว่าก็คือมีระบบจัดการแบบเศรษฐกิจนิยม ต่อมาจึงจัดโครงการสวัสดิการชุมชนหลังนาหว่าปีเศษ มีนายอัมพร ค้วงปาน เป็นประธาน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มออมทรัพย์ตำบล ไม่ใช่กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน ดังนั้นความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อกลุ่มและผู้นำเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการเติบโตของกลุ่ม ความหวาดระแวง ความคิดที่ว่าผู้นำเห็นแก่พวกพ้อง แสวงหาผลประโยชน์เข้าพรรคเข้าพวกตน เป็นอุปสรรคที่ทำให้สมาชิกไม่อยากเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งนายอัมพร ค้วงปาน ได้ทำลายความคิดนี้โดยทำตัวอย่างให้เห็น โดยญาติและครูของโรงเรียนที่นายอัมพรเป็นนักรบ ได้ทำผิดกติกาของกลุ่ม ทำให้ทั้งสองถูกลงโทษ โดยการปรับและถูกปลดออก ทำให้ชาวบ้านรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธา กลุ่มนี้มีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มอื่น มีการระดมทุน โดยมีการกระจายอำนาจการดำเนินกิจกรรมไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ เชื่อมโยงประสานด้วยกรรมการกลางของกลุ่ม

กลุ่มที่สามน้ำขาว แรกเริ่มกลุ่มนี้ไม่ได้เกิดจากการก่อตั้งของครูชบ แต่เกิดจากคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน แต่ด้วยครูชบเห็นว่ากลุ่มที่จัดตั้งนั้นล้มเหลว จึงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต กลุ่มนี้จึงกลายเป็นแบบอย่างให้กลุ่มอื่นนำไปปฏิบัติ กลุ่มออมทรัพย์นี้เงื่อนไขการออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน อีกทั้งยังมีการใช้ปัจจัยทางวัฒนธรรมมาช่วยผลักดันกลุ่ม โดยมีการออมทรัพย์เครือข่าย ซึ่งต่างจากกลุ่มอื่น โดยกลุ่มนี้แม้เครือข่ายอยู่ต่างถิ่นต่างแดน ก็เป็นสมาชิกกันได้โดยอาศัยสัมพันธ์ทางเครือข่าย ลักษณะแบบนี้หาหัวและคลองเปื๊าะไม่มี แต่ถ้าเปรียบเทียบด้านการบริหารจัดการกับสองกลุ่มแรก พบว่า การบริหารจัดการของน้ำขาวไม่ได้กำหนดแบบแผนตายตัว แต่มีลักษณะยืดหยุ่นสูง ปรับไปตามสภาพและเงื่อนไข แต่ก็ติดตามดูแลได้ยาก ถ้าระบบเอกสารไม่มีแบบแผนแน่นอน ทำให้ยากต่อการบันทึกและตรวจสอบ

สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (2545) ได้จัดทำทริเอนและองค์ความรู้ (ชุดที่ 1) เรื่องการจัดสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน “ชุมชน ดูแลกันเองอย่างยั่งยืนได้อย่างไร?” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ปรากฏผลเป็นรูปธรรมจากการปฏิบัติการจริงในโครงการ SIF Menu 5 ที่ดำเนินการบนพื้นฐานทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิมค้นพบคุณค่าใหม่ในมิติแห่งจิตวิญญาณ เกิดการฟื้นฟูคุณค่าทางจิตใจ ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนด้วยความเอื้ออาทร มีการนำวัฒนธรรม จารีต หลักธรรมคำสอนทางศาสนา และคุณค่าดั้งเดิมทางสังคมมาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก เกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชนเข้มแข็งมี

เป้าหมายที่มุ่งหวังในการสร้างชุมชนที่มีสวัสดิการและสวัสดิภาพให้แก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย
 ยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่ชีวิตที่ดีและชีวิตที่งาม มีการเรียนรู้ในระหว่างการค้าเนินการถึงปัจจัย
 ความสำเร็จ โดยประการแรก คือ การเข้าถึงทุนของผู้ค้ำยโอกาส การเข้าถึงผู้ค้ำยโอกาสของแหล่ง
 ทุน โดยกระบวนการเครือข่ายและอาสาสมัคร กระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการกำหนดเกณฑ์
 ผู้รับประโยชน์ หรือ เกณฑ์ “คนจน” กระบวนการควบคุมทางสังคม การจัดกลไกดำเนินงานที่
 ประกอบด้วยกลไกเครือข่าย/กลไกภายในชุมชน และกลไกการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน/กลไก
 ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน ได้แก่การจัดการการช่วยเหลือผู้รับประโยชน์
 การจัด การเงินทุนสนับสนุน และการจัดการเงินทุนหมุนเวียน

ศรีไพร บุญสังข์ และคณะ (2545) ศึกษาเรื่อง การจัดการกองทุนเพื่อเกื้อหนุนสวัสดิการ
 ชุมชน กรณีศึกษา : เครือข่ายองค์กรการเงินจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษามีข้อค้นพบ ดังนี้

1. การดำเนินงานกิจกรรมเพื่อการจัดสวัสดิการเร่งด่วนให้กับสมาชิกของเครือข่าย ฯ ทำให้
 สมาชิกของเครือข่าย ฯ มีการเชื่อถือในการรวมกลุ่มกันจะทำให้มีประโยชน์ และได้รับความช่วย-
 เหลือ ทำให้เกิดการขยายตัวของสมาชิกและการเติบโตใหญ่ของเครือข่าย ฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
2. พลังแกนนำที่เป็นเพศหญิงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานและการบริหารจัดการ
 ทำให้กิจกรรมสามารถบรรลุเป้าหมายของการจัดสวัสดิการชุมชนและเป้าประสงค์ของเครือข่ายได้
 ตามที่มุ่งหวัง
3. รูปแบบการจัดการเงินทุนหมุนเวียน ทำให้เกิดความต่อเนื่อง และขยายผลการช่วยเหลือ
 สมาชิกเพิ่มขึ้นจนยกระดับพัฒนาเครือข่ายสู่การจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้
4. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนบรรลุเป้าหมาย คือ บทบาท
 สนับสนุนของที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง ความสามารถในการประสานทรัพยากรภายนอกของเครือข่าย ฯ
 และบทบาทสตรีในการหนุนเสริมการบริหารจัดการ และปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญคือ รูปแบบ
 การให้สมาชิกมีส่วนร่วมยังจำกัด รูปแบบการบริหารจัดการแบบยึดเครือข่ายเป็นศูนย์กลางและขาด
 กระบวนการตรวจสอบอย่างมีส่วนร่วมจากสมาชิก

เพ็ญศิริ พันพา (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน
 เพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะกรณีสาธารณโภกศีรยะอโศก จังหวัดศีรยะเกษ” มีวัตถุประสงค์
 สังกในการศึกษาวิจัยคือ ประการแรก เพื่อศึกษาพัฒนาการของชุมชนและองค์ประกอบแนวคิด
 ระบบบุญนิยมที่กำหนดโครงสร้างสังคมของชุมชนศีรยะอโศก ประการที่สอง เพื่อศึกษาวิธีการ
 พัฒนากองทุนชุมชนศีรยะอโศก ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีพัฒนาการมาจากการทำกิจกรรมเผย
 แพร่แนวความคิดทางศาสนาพุทธ เนื่องจากการปฏิบัติธรรมมีอย่างต่อเนื่องทำให้พัฒนาเป็นชุมชน
 โดยมีศาสนาคอยเชื่อม โยงระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านกับเทคโนโลยีที่ถองถิ่นมาประยุกต์ใช้ใน

กิจกรรมการผลิต โดยใช้ทุนและทรัพยากรในท้องถิ่นมาบริหารจัดการ ภายใต้หลักการ “บุญนิยม” ให้ความสำคัญกับการใช้แรงงานโดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน อีกทั้งการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายของคนในชุมชนบริโภคอย่างพอคิ เป็นหลักการที่นำไปสู่การเกิดผลผลิตส่วนเกินที่จะสะสมเป็นทุนส่วนกลาง ทำให้กองทุนเติบโตและนำมาเป็นสวัสดิการที่ครอบคลุมต่อความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตแก่สมาชิกในชุมชน

วิไลลักษณ์ อยู่สำราญ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง สวัสดิการวันละบาทอำเภอเถิน:สวัสดิการเสริมฐานชีวิต พบว่า กลุ่มการเงินของจังหวัดลำปาง เครือข่ายองค์กรออมทรัพย์จังหวัดลำปาง ใช้วิธี “การปรับฐานคิดเรื่องการออม” ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองของกองทุนสวัสดิการชุมชน ฯ และเครือข่าย ฯ คือ จากการออมเพื่อกู้สู่การออมที่ให้ ซึ่งเป็นปรัชญาที่บ่งชี้ถึงความเอื้ออาทรต่อกัน โดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเครื่องมือในการปรับและบูรณาการทุกส่วนของชุมชนเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยทุน 4 อย่าง คือ

ทุนที่หนึ่ง	ทุนที่ตัวคน หรือที่เรียกว่า ทรัพยากรมนุษย์
ทุนที่สอง	ทุนที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทุนที่สาม	ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทุนที่สี่	ทุนที่เป็นตัวเงิน หรืองบประมาณ

อีกทั้งทางเครือข่าย ฯ ยังมีหลักคิดสำคัญ คือ “ออมเพื่อกู้สร้างศัตรูทันที ออมเพื่อให้สร้างความสดใสและศรัทธา” มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยให้สมาชิกในชุมชนเป็นกลไกในการปฏิบัติงาน ใช้ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและศาสนาเป็นอาวุธในการต่อสู้กับปัญหา และพัฒนาวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยการผลิตใช้เงินเป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรม ภายใต้ข้อมูลที่เป็นจริงและมีแผนแม่บทในการดำเนินงานที่ชัดเจน

2.8 แนวคิดนำในการศึกษา

แนวคิดนำในการศึกษาเป็นการนำแนวคิดร่วมกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน มาใช้เป็นแนวคิดในการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน โดยนำแนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2550) สุพรรณิ ไชยอำพร (2549) เสาวลักษณ์ สมสุข (2550) และ Marx (1994) ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ได้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีตระหนักร่วม ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม และขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย ดังแสดงในภาพที่ 2.5

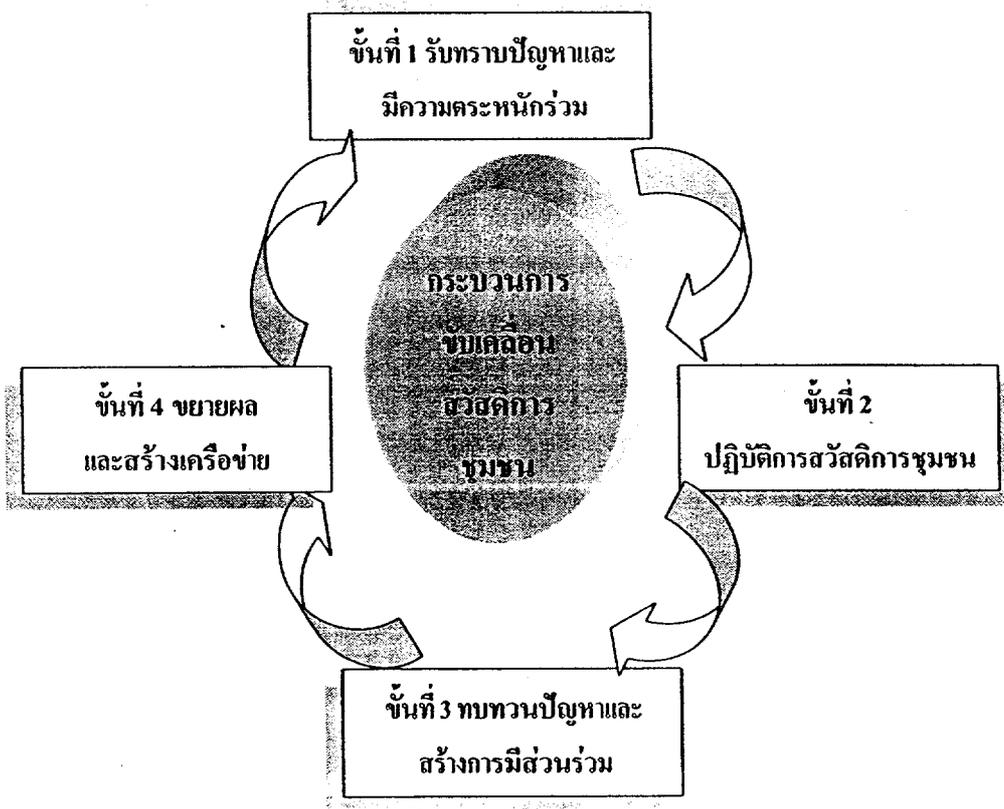
จากกระบวนการดังกล่าว สามารถสรุปรายละเอียดเมื่อเปรียบเทียบกับ 4 แนวคิด ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม เป็นขั้นตอนแรกที่เกิดจากการที่ชุมชนได้รับทราบปัญหาร่วมกัน และชุมชนเกิดการตระหนักที่จะร่วมแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม เป็นการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข และเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย เป็นการขยายการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชนให้มีสมาชิกที่เพิ่มขึ้น มีการจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกได้ครอบคลุมมากขึ้น รวมทั้งการสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยประสานงาน และเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานด้านสวัสดิการชุมชนร่วมกัน

ภาพที่ 2.5 แสดงแนวคิดนำกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2551

จากแนวคิดทั้ง 4 แนวคิดมีความใกล้เคียงกัน แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า แนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและเสาวลักษณ์ สมสุข มีความใกล้เคียงกัน คือ เริ่มจากการที่ชุมชน

ตระหนักในปัญหาาร่วมกัน หรืออาจจะเกิดจากการจุดประกายความคิด แต่จะต่างกันตรงที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจะเน้นการดำเนินงานโดยให้แกนนำเป็นผู้ดำเนินงาน แต่เสาวลักษณ์ สมสุข จะให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยอาจจะมีผู้นำเข้ามาช่วย แต่ไม่ใช่ผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ส่วนขั้นตอนอื่นก็มีความใกล้เคียงกัน ตั้งแต่ขั้นตอนการดำเนินงาน จนถึงการติดตามประเมินผล แต่การขยายผลนั้นทางสถาบันองค์กรชุมชน ขยายโดยการขยายสมาชิก ขยายผลประโยชน์ แต่เสาวลักษณ์ สมสุข ขยายโดยเริ่มจากบุคคล ชุมชน สถาบัน และมีการมอบประกาศนียบัตรเพิ่มเติม

ส่วนแนวคิดของสุพรรณิ ไชยอำพร ในขั้นตอนแรกจะมีความใกล้เคียงกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และเสาวลักษณ์ สมสุข คือ กระบวนการเริ่มจากการตระหนักในช่องว่างกล่าวคือกลุ่มนั้นต้องตระหนักในปัญหาาร่วมกัน ส่วนขั้นตอนต่อมาเริ่มมีความแตกต่างเพราะสองแนวคิดแรกจะเป็นการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนและการจัดทำแผนฟื้นฟูชุมชน แต่แนวคิดนี้อธิบายว่ากระบวนการดังกล่าวต้องไม่ทำให้สมาชิกเกิดความแปลกแยก และขั้นตอนที่แนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และเสาวลักษณ์ สมสุข ไม่ได้กล่าวถึง คือ การมีส่วนร่วม ความพยายามพึ่งตนเอง และมีลักษณะเด่นของสังคมที่ผู้คนคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่กลุ่มดังกล่าวจะต้องคิดถึงส่วนรวมก่อนเป็นอันดับแรก

แนวคิดสุดท้ายเป็นของ Marx จะเป็นแนวทางดำเนินการทั่วไปกล่าวคือ มีการจัดตั้งกลุ่ม และในการดำเนินงานสมาชิกต้องมีความสามัคคี มีการกระจายความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะไม่เน้นมาก เนื่องจากเน้นการดำเนินงานภายในแนวคิดของไทยเพื่อประยุกต์ใช้กับพื้นที่ในไทยได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน: ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” เป็นการศึกษาถึงกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของตำบลสมานฉันท์* จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนต่อการวิเคราะห์ ผู้วิจัยมีวิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีการศึกษาในแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ดังนี้

3.1.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ / ภาคนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการประชุม สถิติต่าง ๆ ฯลฯ

3.1.2 การศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน โดยสร้างแนวคำถามหลัก ๆ ไว้เป็นแนวทางสำหรับสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาวิวัฒนาการและกระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

3.1.3 การศึกษาโดยการสังเกต ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปในบทบาทของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในลักษณะของบัณฑิตอาสา

3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

3.2.1 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลสมานฉันท์* ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน สมาชิกสวัสดิการชุมชน และผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชน

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม โดยการกำหนดประชากรตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน	จำนวน	9	คน
2. สมาชิกสวัสดิการชุมชน	จำนวน	9	คน
3. ผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน	จำนวน	3	คน
รวมผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 21 คน			

3.3 แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

ประเด็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาเตรียมไว้ จะแบ่งเป็น 6 ประเด็น โดยใช้แนวการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) เหมือนกันทั้งหมด สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยมีรายละเอียดของประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- เพศ	- อาชีพหลัก
- อายุ	- อาชีพเสริม
- สถานภาพสมรส	- รายได้ต่อเดือน
- การศึกษาขั้นสูงสุด	- ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว	- ภูมิฐานะเดิม

ตอนที่ 2 สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

3.1 ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สาเหตุการก่อตั้งกลุ่ม

- ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน
- ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก
- แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งแรก
- ต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- ยอดเงินรวมภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

3.2 การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- วัตถุประสงค์การก่อตั้งกลุ่ม
- การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม
- การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ
- การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน
- การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสวัสดิการชุมชน
- การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ

ตอนที่ 4 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม

ขั้นตอนในการดำเนินการสวัสดิการชุมชน

- 1) ขึ้นรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม
- 2) ขึ้นปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน
- 3) ขึ้นทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม
- 4) ขึ้นขยายผลและสร้างเครือข่าย

ตอนที่ 5 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุน
  - 1) งบประมาณ
  - 2) อุปกรณ์
  - 3) สถานที่
  - 4) การส่งเสริมและความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ
  - 5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ
- ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
- ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- ความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

- แนวโน้มของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

ตอนที่ 6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

3.4 การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้า (Triangulation) คือ ตรวจสอบข้อมูลจากหลากหลายบุคคล ต่างช่วงเวลา ต่างวิธีการ และสถานที่แตกต่างกัน เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกระบวนการขับเคลื่อนและรูปแบบสวัสดิการชุมชน โดยมีการแนะนำตัวกับกลุ่มเป้าหมาย ในฐานะนักศึกษาจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และแจ้งผู้ให้ข้อมูลทุกคน ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1. การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary study) ได้แก่ เอกสารวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์
2. การสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น
  - แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ(Key-informants) ที่สามารถตอบประเด็นการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการนั่งพูดคุยกันตัวต่อตัว และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญบันทึกเสียง เพื่อป้องกันการผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเก็บประเด็นสำคัญไม่ครบ
  - การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไปของชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าไปเก็บข้อมูลในลักษณะบันทึกอาสา เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน และสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ผล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดหลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่บริบท (Context) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน: ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” เป็นการศึกษาถึงกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของตำบลสมานฉันท์* จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนต่อการวิเคราะห์ ผู้วิจัยมีวิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีการศึกษาในแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ดังนี้

3.1.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ / ภาคนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการประชุม สถิติต่าง ๆ ฯลฯ

3.1.2 การศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน โดยสร้างแนวคำถามหลัก ๆ ไว้เป็นแนวทางสำหรับสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาวิวัฒนาการและกระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

3.1.3 การศึกษาโดยการสังเกต ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปในบทบาทของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในลักษณะของบัณฑิตอาสา

3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

3.2.1 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลสมานฉันท์* ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน สมาชิกสวัสดิการชุมชน และผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชน

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม โดยการกำหนดประชากรตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน	จำนวน	9	คน
2. สมาชิกสวัสดิการชุมชน	จำนวน	9	คน
3. ผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน	จำนวน	3	คน
รวมผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน	21	คน

3.3 แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

ประเด็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาเตรียมไว้ จะแบ่งเป็น 6 ประเด็น โดยใช้แนวการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) เหมือนกันทั้งหมด สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยมีรายละเอียดของประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- เพศ	- อาชีพหลัก
- อายุ	- อาชีพเสริม
- สถานภาพสมรส	- รายได้ต่อเดือน
- การศึกษาขั้นสูงสุด	- ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว	- ภูมิฐานะเดิม

ตอนที่ 2 สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

3.1 ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สาเหตุการก่อตั้งกลุ่ม

- ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน
- ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก
- แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งแรก
- ต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- ยอดเงินรวมภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

3.2 การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- วัตถุประสงค์การก่อตั้งกลุ่ม
- การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม
- การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ
- การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน
- การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสวัสดิการชุมชน
- การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ

ตอนที่ 4 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม

ขั้นตอนในการดำเนินการสวัสดิการชุมชน

- 1) ขึ้นรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม
- 2) ขึ้นปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน
- 3) ขึ้นทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม
- 4) ขึ้นขยายผลและสร้างเครือข่าย

ตอนที่ 5 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุน
  - 1) งบประมาณ
  - 2) อุปกรณ์
  - 3) สถานที่
  - 4) การส่งเสริมและความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ
  - 5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ
- ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
- ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- ความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

- แนวโน้มของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

ตอนที่ 6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

3.4 การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้า (Triangulation) คือ ตรวจสอบข้อมูลจากหลากหลายบุคคล ต่างช่วงเวลา ต่างวิธีการ และสถานที่แตกต่างกัน เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสอดคล้องกับเนื้อหาของกระบวนการขับเคลื่อนและรูปแบบสวัสดิการชุมชน โดยมีการแนะนำตัวกับกลุ่มเป้าหมาย ในฐานะนักศึกษาจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และแจ้งผู้ให้ข้อมูลทุกคน ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1. การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary study) ได้แก่ เอกสารวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์
2. การสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น
  - แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ(Key-informants) ที่สามารถตอบประเด็นการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการนั่งพูดคุยกันตัวต่อตัว และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญบันทึกเสียง เพื่อป้องกันการผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเก็บประเด็นสำคัญไม่ครบ
  - การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไปของชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าไปเก็บข้อมูลในลักษณะบันทึกอาสา เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน และสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ผล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดหลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่บริบท (Context) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) ทั้งสิ้นจำนวน 21 คน ซึ่งบุคคลทั้งหมดมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับกลุ่มสวัสดิการชุมชนของตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ตามประเด็นการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน: ศึกษากรณีตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติความเป็นมาของของชุมชน ลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม การปกครอง การบริการ โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ และข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน ตลอดจนวิธีการดำเนินชีวิตของคนในตำบลที่เป็นอยู่

แนวทางในการสัมภาษณ์เจาะลึกที่กำหนดไว้เป็นประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน และข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยผลการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อในการศึกษา ดังนี้

- 4.1 บริบทของชุมชน
- 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
- 4.3 ตัวอย่างการสัมภาษณ์เจาะลึก
- 4.4 ผลการศึกษาข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- 4.5 กระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน
- 4.6 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน
- 4.7 ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- 4.8 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- 4.9 สรุปภาพรวมกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

4.1 บริบทของชุมชน

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ตำบลสมานฉันท์* ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอวังน้ำเขียว อยู่ในเขตอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาประมาณ 89 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 259 กิโลเมตร ซึ่งมีเส้นทางเดินทางสู่ตำบลโดยทางรถยนต์ได้ 2 เส้นทาง คือ จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 มิตรภาพ ที่สระบุรี เรื่อยไปจนถึงนครราชสีมา รวมระยะทาง 259 กิโลเมตร อีกเส้นทาง คือ จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านมีนบุรี ฉะเชิงเทรา พนมสารคาม กบินทร์บุรี ปักธงชัย ถึงตำบลสมานฉันท์* รวมระยะทาง 273 กิโลเมตร หรือกรณีที่เดินทางภายในจังหวัดนครราชสีมา ก็สามารถเดินทางจากปากช่องมี 2 เส้นทาง คือ เส้นทางบุดะโก-หนองไม้สั๊ก ระยะทาง 70 กิโลเมตร และบุดะโก-หนองกุ่ม ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี, 2551) และจากตัวเมืองนครราชสีมา ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 เดินทางผ่านอำเภอปักธงชัย อำเภอวังน้ำเขียว รวมระยะทาง 89 กิโลเมตร ตำบลสมานฉันท์* มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลและอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับ	อุทยานแห่งชาติทับลาน ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี

จังหวัดปราจีนบุรี

ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

เพื่อให้เห็นภาพรายละเอียดของข้อมูลชัดเจนขึ้น สามารถจำแนกข้อมูลได้ดังนี้

4.1.1.1 ประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน (ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2548:4-5) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้ การตั้งถิ่นฐานของประชากรตำบลสมานฉันท์* เริ่มขึ้นเมื่อภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จะมีอยู่กลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4-5 ครอบครัว โดยยังชีพด้วยการทำไร่เลื่อนลอย ต่อมา มีประชากรอพยพขึ้นมาจากบ้านมาบกราด บ้านแซะ บริเวณอำเภอครบุรี มาตั้งครอบครัวอยู่บริเวณพื้นที่ปัจจุบันคือบ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลสมานฉันท์*

ต่อมาเริ่มมีคนอื่น ๆ อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในบริเวณนี้มากขึ้น คนที่อพยพมาช่วงแรก ๆ มักมีอาชีพเป็นพรานมาก่อน เมื่อพบสถานที่ที่มีทำเลดีก็ลงไปหาครอบครัวอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งและประกอบอาชีพพรานป่า หรือทำไร่ในพื้นที่เล็ก ๆ ไปด้วย เนื่องจากป่าบริเวณเป็น

ป่าที่บดเต็มไปด้วยไม้ใหญ่ คนที่เข้ามาในยุคแรก ๆ เล่าถึงความหนาแน่นของต้นไม้ว่า “แต่ก่อนถ้าอยู่ห่างกันแค่ประมาณ 20 วา ก็มองไม่เห็นกันแล้ว เพราะมีแต่ป่า มีแต่ต้นไม้ใหญ่เต็มไปหมด ” คนที่เข้ามาในยุคแรก ๆ จะจับจองป่าเป็นอาณาบริเวณของตน คนที่อพยพเข้ามาทีหลังจะจับจองพื้นที่ที่ยังไม่มีใครจับจอง ดังนั้นสภาพของการตั้งหลักแหล่งจึงมีลักษณะกระจัดกระจายเป็นหย่อม ๆ อันเป็นจุดแรกเริ่มของการตั้งชุมชนหมู่บ้านในละแวกนี้ในระยะต่อมา

ประมาณหลังปี พ.ศ. 2490 จะมีประชากรอพยพมาจากหลายสถานที่ เช่น มาจากอำเภอปรางค์ชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จากจังหวัดลพบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มละ 1-2 ครอบครัว โดยครอบครัวดังกล่าวได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหินลาด หมู่ 3 ของตำบลสมานฉันท์* และบ้านบุตะโก ในตำบลวังน้ำเขียว ต่อมาปี พ.ศ. 2500 กลุ่มคนจากบ้านบะใหญ่ ตำบลอุดมทรัพย์ เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านพุทธรักษา* ตำบลสมานฉันท์* ในปัจจุบัน

ช่วง พ.ศ. 2520- 2521 เขตพื้นที่ตำบลสมานฉันท์* เป็นเขตแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ค.ท.) ชาวบ้านได้เล่าให้ฟังว่าช่วงนั้นมีนักศึกษาที่หลบหนีความรุนแรงจากในเมืองเข้ามาร่วมกับ พ.ค.ท. โดยทาง พ.ค.ท. จะมาพูดคุยกับชาวบ้านอยู่เสมอ ทางทางจึงพยายามรวบรวมชาวบ้านที่ปลูกบ้านห่าง ๆ กัน ให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน เพื่อทางการจะสามารถตรวจสอบได้ ในการนี้รัฐบาลได้ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ด้อนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในป่าลึก เช่น เขตเขาแคบ คลองสามง่าม และคลองกะดำ ให้ลงมาอยู่รวมกันในแถบบ้านไทร* สุขอุดม* ลำป่าโม* และสมานฉันท์* โดยสัญญาว่าจะจัดสรรที่ดินที่ทำกินให้ จากนั้นในปี 2521 กรมป่าไม้ได้ยกพื้นที่บริเวณนี้ให้กับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ให้จัดสรรที่ดินให้กับเกษตรกรผู้ยากไร้ และ ส.ป.ก. ก็ประกาศบริเวณดังกล่าวเป็นเขตปฏิรูปที่ดินในป่าเดียวกัน และดำเนินการแบ่งที่ดินให้กับเกษตรกร จนถึงปี พ.ศ. 2528 ส.ป.ก. จึงดำเนินการแจกเอกสารสิทธิ์ให้กับเกษตรกรได้

ตำบลสมานฉันท์* มีเนื้อที่ประมาณ 315 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 192,564 ไร่ โดยแยกเป็นหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงเนื้อที่ในตำบลสมานฉันท์* โดยแยกเป็นหมู่บ้าน

หมู่ที่	หมู่บ้าน	พื้นที่ (ไร่)
1	สมานฉันท์*	32,800
2	สุขอุดม*	30,175
3	บุญรักษา*	14,270
4	บ้านไทร*	17,360
5	บ้านไผ่*	14,445
6	ลำใหญ่*	12,530
7	ไผ่สีสุก*	15,505
8	พุทธรักษา*	13,995
9	ลำไทร*	24,865
10	ลำยาโม*	10,875
11	พัฒนา*	10,055

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลสมานฉันท์*, 2548

4.1.1.2 สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลสมานฉันท์* เป็นภูเขาและเนินสูงเหมือนลอนลูกฟูก สลับทั่วพื้นที่ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 400 – 700 เมตร ด้วยสภาพพื้นที่ที่เป็นลอนลูกฟูกจึงมีแม่น้ำสายเล็กๆ ไหลผ่านและเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำมูลและลำน้ำบางปะกง

4.1.1.3 สภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากพื้นที่ตำบลสมานฉันท์* โดยทั่วไปเป็นภูเขา และติดกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งสภาพของป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ทำให้สภาพอากาศเย็นสบายตลอดปี แบ่งเป็นฤดู ดังนี้
ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – เดือนมกราคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นลมหนาวพัดมาจากประเทศจีนทำให้อากาศเย็นในตอนกลางคืน อุณหภูมิต่ำสุด 9 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม อากาศก็ยังคงเย็นสบายมีสายลมเย็นตลอดช่วงฤดูร้อน อุณหภูมิสูงสุด 25 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน – เดือนตุลาคม ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดมาจากคาบสมุทรอินเดียทำให้ปริมาณน้ำฝนมีมากในช่วงฤดูฝน ปริมาณน้ำฝน 1,100 – 1,300 มิลลิเมตร / ปี

1) อุณหภูมิ จากข้อมูลสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช (อ้างถึงใน ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2548:10) เฉลี่ยในรอบ 10 ปี สามารถสรุปอุณหภูมิของตำบลสมานฉันท์* ได้ดังนี้

1.1) อุณหภูมิ มีรายละเอียดดังนี้

- อุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือนในรอบปีอยู่ในช่วง 21.2 – 31.5 องศาเซลเซียส
- อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยในรอบปี ช่วงเดือน ตุลาคม 26.6 องศาเซลเซียส
- อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยในรอบปี ช่วงเดือน เมษายน 35.5 องศาเซลเซียส

1.2) ความชื้นสัมพัทธ์ มีรายละเอียดดังนี้

- ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุด 80 เปอร์เซ็นต์
- ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 94 เปอร์เซ็นต์

1.3) ปริมาณการระเหยของน้ำ มีรายละเอียดดังนี้

- ปริมาณการระเหยรายวันต่ำสุด ในเดือน กันยายน 2.7 มิลลิเมตร
- ปริมาณการระเหยรายวันสูงสุดในเดือน ธันวาคม 17.9 มิลลิเมตร

1.4) ความเร็วลม มีรายละเอียดดังนี้

- ความเร็วลมเฉลี่ยรายเดือนต่ำสุด เดือน กันยายน 0.57 กม./ชม.
- ความเร็วลมเฉลี่ยรายเดือนสูงสุด 1.66 กม./ชม.

1.5) จำนวนวันฝนตกในรอบปี 2546 จำนวน 95 วัน

2) ปริมาณน้ำฝน

จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนของกรมอุตุนิยมวิทยา(อ้างถึงใน ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2548:11) พบว่า ฝนจะเริ่มตกมากที่สุดตั้งแต่เดือนมิถุนายน- เดือนตุลาคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดมาจากคาบสมุทรอินเดีย ทำให้ปริมาณน้ำฝนมีมากในช่วงฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,100 – 1,300 มิลลิเมตร / ปี โดยจะมีฝนอยู่ 2 ช่วง คือ ราวเดือนพฤษภาคม และจากเดือนกรกฎาคมถึงกลางเดือนกันยายน จากสถิติพบว่าเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนสูงสุด ได้แก่ เดือนกันยายน และช่วงที่มีฝนตกน้อยที่สุด คือ ช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม

4.1.1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลสมานฉันท์* ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม

เป็นหลัก ได้แก่ การทำสวนผลไม้ เช่น กระท้อน ลำไย มะม่วง ลองกอง ทำพืชผักสวนครัว เช่น แตงกวา พริกแดง มะเขือเทศ สวนไม้ดอกไม้ประดับ เช่น เบญจมาศ และทำไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนในตำบลได้หันมาทำปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงโค ไก่ เป็นต้น เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้ตลอดทั้งปี และไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศ ปัจจุบันได้มีเกษตรกรของบ้านสุขอุดม * และบ้านไผ่* ได้หันมาปลูกไม้ประดับ ได้แก่ ดอกเบญจมาศ และพันธุ์ไม้อื่น ๆ และเพาะเห็ดหอม ซึ่งนับวันจะเป็นสินค้าสำคัญของตำบล และทำรายได้ให้กับเกษตรกรปีหนึ่ง ๆ นับแสนบาท

1) หน่วยธุรกิจใจตำบล

ตำบลสมานฉันท์* มีสถานที่ให้บริการด้านธุรกิจ 2 ประเภท คือ การให้บริการที่พัก ได้แก่ รีสอร์ทและโฮมสเตย์ จำนวน 35 แห่ง และการให้บริการเชื้อเพลิง ได้แก่ ปิมน้ำมัน/ปิมน้ำแก๊ส จำนวน 2 แห่ง

4.1.1.5 สภาพทางสังคม

1) การศึกษา ตำบลสมานฉันท์* มีสถานบันการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านสมานฉันท์* และโรงเรียนบ้านไทร* นอกจากนี้ยังมีสถานบันการศึกษาที่เป็นของเอกชนอีกจำนวน 1 แห่ง การศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์เด็กเล็กอีกอย่างละ 2 แห่ง สามารถสรุปได้ว่า จำนวนนักเรียนของโรงเรียนในเขตรับผิดชอบ มีอัตราส่วนต่อประชากรทั้งหมด อยู่ในวัยกำลังศึกษาเกือบ 1:6 และมีครูรับผิดชอบเด็ก 1: 22 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนสถานบันการศึกษาภายในตำบลสมานฉันท์*

โรงเรียน	ก่อน ประถมศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	รวม	จำนวน อาจารย์
สมานฉันท์*	140	317	137	594	24
บ้านไทร*	66	161	106	333	18
รวม	206	478	343	927	42

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลสมานฉันท์*, 2548

2) สถานันและองค์กรทางศาสนา

ตำบลสมานฉันท์* ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดรวม 4 แห่งและ
สำนักสงฆ์ จำนวน 2 แห่ง โดยกระจายตัวตามหมู่บ้าน

3) สาธารณสุข

ตำบลสมานฉันท์* มีโรงพยาบาลของรัฐประจำอำเภอขนาด 30 เตียง
จำนวน 1 แห่ง และมีสถานีอนามัยตำบล 1 แห่ง

4) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตำบลสมานฉันท์* มีสถานีตำรวจ (ย่อย) 1 แห่ง

4.1.1.6 การปกครอง ตำบลสมานฉันท์* แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน
จากการสำรวจข้อมูลประชากรของตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่า มีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 6,047
คน แยกเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 3,022 คน ประชากรหญิง จำนวน 3,025 คน ดังแสดงใน
ตารางที่ 4.3 โดยที่หมู่ที่ 4 บ้านไทร* มีประชากรมากที่สุด คือ 809 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.38
ของประชากรทั้งหมดของตำบล ในขณะที่หมู่ที่ 10 ลำยาโม* มีประชากรน้อยที่สุด คือ 324 คน
หรือคิดเป็นร้อยละ 5.36 ของประชากรทั้งหมดของตำบล และเมื่อคิดจำนวนประชากรต่อพื้นที่แล้ว
พบว่า หมู่บ้านที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ หมู่ที่ 6 บ้านลำใหญ่* คิดเป็นร้อยละ
13.7 ของพื้นที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนประชากรรายหมู่บ้านในตำบลสมานฉันท์*

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร		รวม	จำนวน หลังคา เรือน	ความ หนาแน่นของ ประชากร (คน/ไร่)
		ชาย	หญิง			
1	สมานฉันท์*	317	341	658	295	8.8
2	สุขอุดม*	355	306	661	243	10.2
3	บุญรักษา*	243	233	476	273	4.87
4	บ้านไทร*	414	395	809	222	6.88
5	บ้านไผ่*	228	252	480	202	5.95
6	ลำใหญ่*	180	176	356	153	13.7
7	ไผ่สีสุก*	265	276	541	151	2.58
8	พุทธรักษา*	372	413	785	263	2.81

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร		รวม	จำนวน หลังคา เรือน	ความ หนาแน่นของ ประชากร (คน/ไร่)
		ชาย	หญิง			
9	ลำไทร*	216	190	406	144	8.49
10	ลำยาโม*	150	174	324	108	8.49
11	พัฒนา*	282	269	551	138	3.25
	รวม	3022	3025	6047	2192	7.32

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลสมานฉันท์*, 2548

4.1.1.7 การบริการโครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคม

การตั้งบ้านเรือนภายในตำบลมักจะอยู่ติดถนนสายหลัก ๆ ในหมู่บ้าน และถนนหลวงหมายเลข 304 ทั้งหมด 5 หมู่ ได้แก่ หมู่ 3,5,6,7,8 สามารถแบ่งประเภทเส้นทางคมนาคมในตำบลได้ 3 ประเภท ดังนี้

1.1) ถนนลาดยาง เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมต่อถนน หมายเลข 304 เข้าไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในตำบล

1.2) ถนนคอนกรีต ส่วนใหญ่จะเป็นถนนภายในหมู่บ้าน

1.3) ถนนลูกรัง จะเป็นถนนในซอยและถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน

4.1.1.8 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

1) ทรัพยากรป่าไม้ ภายในตำบลมีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากล้อมรอบด้วยภูเขา ซึ่งพื้นที่ทางด้านทิศใต้ของตำบลเป็นแนวติดต่อกับอุทยานแห่งชาติทับลานและเทือกเขาภูหลวง และมีพื้นที่ที่จัดไว้เป็นพื้นที่สำหรับป่าชุมชนด้วย

2) ทรัพยากรน้ำ เนื่องจากพื้นที่ตำบลสมานฉันท์* อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งในปัจจุบันสภาพของผืนป่าเริ่มจะกลับคืนสู่สภาพที่สมบูรณ์ดังที่เคยเป็นในอดีตจากสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดแหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง ที่เอื้อประโยชน์แก่ประชาชน ทั้งในด้านการเกษตรและใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยจะมีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่ขุดเอง ซึ่ง

มีอยู่ดังนี้ 2.1) อ่างเก็บน้ำห้วยกระบอกเก่า 2.2) อ่างเก็บน้ำห้วยกระบอกใหม่ 2.3) อ่างเก็บน้ำห้วย
ขมิ้น 2.4) อ่างเก็บน้ำคลองกระทิง 2.5) คลองตาเขียน 2.6) คลองเกษียร 2.7) คลองตาคำ 2.8)
ฝายน้ำล้นคลองหลอด 2.9) คลองกระบก นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวได้ คือ ผาชมตะวันตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน จุดชมวิวยุทธศาสตร์ และน้ำตก
ในพื้นที่ของตำบลมีน้ำตกทั้งหมด 3 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบล คือ

- น้ำตกคลองกระทิง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 บ้านสมานฉันท์*
- น้ำตกห้วยใหญ่ใต้ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 6 บ้านลำใหญ่*
- น้ำตกห้วยขมิ้น ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 บ้านสุขอุดม*

4.1.1.9 กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน

ภายในตำบลสมานฉันท์* มีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยประชาชนภายในชุมชน
มากมายแต่ละกลุ่มต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน กลุ่มที่จัดตั้งขึ้น มีดังนี้

- 1) อาสาสมัครชุมชน 10 กลุ่ม
- 2) ตำรวจหมู่บ้าน 4 รุ่น
- 3) กองปราบจิว 4 รุ่น
- 4) ประชาคมหมู่บ้าน 10 กลุ่ม
- 5) ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น
- 6) กองทุนหมู่บ้าน 11 กลุ่ม
- 7) กลุ่มแม่บ้าน 10 กลุ่ม
- 8) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน และเครือข่าย 33 กลุ่ม

4.1.2 สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้ง 21 คน ทำให้ทราบ
สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยสามารถสรุปเป็นประเด็น ได้ดังนี้

- 1) สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
ชาวบ้านที่อาศัยภายในตำบลส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่น ภูมิลำเนาเดิม
จะเป็นตำบล หรืออำเภอที่ใกล้เคียงภายในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว ปักธงชัย
โชคชัย โนนสูง ปากช่อง เมืองคง สีคิ้ว และอำเภอสูงเนิน เป็นต้น บุคคลกลุ่มนี้ย้ายเข้ามาเพื่อหา
พื้นที่ในการทำมาหากิน เพราะในภูมิลำเนาเดิมไม่มีพื้นที่ในการทำมาหากิน หรือไม่อุดมสมบูรณ์
เหมือนที่ตำบลสมานฉันท์* ส่วนกลุ่มที่ย้ายมาจากต่างจังหวัด เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ นครสวรรค์
เป็นต้น บุคคลกลุ่มนี้ย้ายมาตามครอบครัว เนื่องจากแต่งงานกับคนในพื้นที่ตำบลสมานฉันท์*
อาชีพของกลุ่มที่เข้ามาอาศัยในช่วงแรกจะเป็นการเก็บของป่าขาย ได้แก่ หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น ซึ่งขึ้น
ได้ทั่วไปในพื้นที่ เพราะเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นภูเขาซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์

ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2520 ชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ที่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติก็ได้เข้าไปจับจองที่ดิน เพื่อทำไร่มันสำปะหลัง และไร่ข้าวโพด แต่พื้นที่ดังกล่าวก็ถูกยึดคืน เมื่อทางกรมป่าไม้ได้ประกาศให้พื้นที่ดังกล่าว เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ชาวบ้านที่เข้าไปจับจองพื้นที่ไม่มีพื้นที่ในการทำมาหากิน ต้องเปลี่ยนมาเป็นอาชีพรับจ้างเพราะไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง แต่สำหรับชาวบ้านในหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 8 เนื่องจากเข้ามาโดยที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้จัดสรรที่ดินเพื่อทำกินคนละ 20 ไร่ โดยพื้นที่ดังกล่าว ทาง ส.ป.ก. ประสานงานกับธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกมะม่วงหิมพานต์ โดยมีบริษัทเอกชนเป็นตัวแทนขายเมล็ดพันธุ์ หาวัดอุคิบบให้หมด แล้วหักค่าเมล็ด ค่าปุ๋ย ค่าไถ แล้วรับซื้อในราคา กิโลกรัมละ 12 บาท ระดับมาตรฐานเกรดเอ ถ้าเกรดบี ซี จะรับซื้อในราคา กิโลกรัมละ 10 บาท และ 8 บาท โดยมะม่วงหิมพานต์จะให้ผลตั้งแต่อายุ 3 ปีขึ้นไป เมื่อปลูกได้ 3 ปี ชาวบ้านสามารถเก็บผลผลิตได้เพียงครั้งเดียว เพราะปีที่ 4-5 เกิดปัญหาดินฟ้าอากาศ ทำให้ผลผลิตที่ปลูกเสียหายหมด ทำให้ชาวบ้านตัดสินใจที่จะขายที่ดิน เพราะเนื่องจากขาดทุนและมีปัญหาหนี้สิน และยังมีชาวบ้านบางคนบอกว่าถ้าเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจ แล้วพบว่าไม่ได้ปลูกพืชที่ส่งเสริม เจ้าหน้าที่ก็จะมายึดที่ดิน ดังนั้นชาวบ้านจึงทำสัญญาให้คนอื่นเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่แทน ซึ่งก็คือการขายที่ดินนั่นเอง สมัยนั้นขายได้ไร่ละ 8,000 บาท ขายกันหมดทุกคน หลังจากขายที่ดินแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้เข้ามายึดที่ดิน ชาวบ้านจะไปซื้อที่ดินก็ราคาแพงกว่าเดิมมาก ไม่มีกำลังซื้อคืน เนื่องจากไปหลงเชื่อชาวบ้านที่เป็นลูกของน้องนายทุน ซึ่งได้เปอร์เซ็นต์จากการขายนายหน้า ชาวบ้านขายที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2535 สมัยพลเอกชาติชายเป็นนายก หลังจากขายใช้หนี้ก็เหลือเงินเพียงเล็กน้อย เมื่อไม่มีที่ดินก็ต้องมารับจ้าง ส่วนหมู่บ้านในหมู่ 9 เมื่อก่อนมีอาชีพทำเกษตรโดยการปลูกแตงกวา ราคาเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย นายทุนเป็นผู้ออกก่อน เมื่อมารับซื้อก็มาซื้อราคาถูกมาก กิโลกรัมละ 1 บาท ทำให้ชาวบ้านขาดทุนเป็นจำนวนมาก เพราะเงินที่ได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายค่าแรงงาน ดังนั้นจึงตัดสินใจขายที่ดิน เพื่อมาใช้หนี้ บางคนนำเงินมาใช้หนี้ก็ยังไม่หมด เพราะหนี้เก่าที่ยืมมาจากหลายแหล่งไม่ว่าจะเป็น ธกส. นอกระบบ หนี้เงินต้นไม่เท่าไร แต่ดอกเบี้ยทบต้น ทำให้เป็นหนี้เท่าตัว พอไม่มีเงินก็ขอกู้จากกลุ่มเงินล้าน กองทุน กขคจ. นำมาหมุน นอกจากนี้ชาวบ้านในหมู่อื่นที่มีที่ดินเป็นของตัวเอง แต่เมื่อทำการเกษตรไม่ได้ผล เพราะราคาต้นทุนสูง ราคาผลผลิตต่ำ ก็เลยต้องขายที่ดินให้กับนายทุน นายทุนก็แปลงที่ดินดังกล่าวจัดทำเป็นรีสอร์ท ทำสวนผลไม้ เจ้าของที่ต้องมาเป็นลูกจ้างเฝ้าสวน หรือเฝ้ารีสอร์ทในที่ดินของตัวเอง ชาวบ้านตอนนี้ส่วนใหญ่ก็รับจ้างทั่วไป รับจ้างก่อสร้างในรีสอร์ทบ้าง รับจ้างทำเกษตรบ้าง เพราะไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ที่ดินที่ยังไม่ขายก็มีเหลืออยู่ส่วนน้อย เหลือเพียงคนละไม่กี่ไร่

ในปี พ.ศ. 2545 ได้เกิดบ้านไทร*โฮมสเตย์ ถือกำเนิดจากการก่อสร้างกลุ่ม

อนุรักษ์ต้นน้ำมูน** และกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน อาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่ภายในชุมชนก็คือ การทำโฮมสเตย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีชุมชนเป็นผู้จัดตั้งขึ้นภายในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 2 ตามลำดับ ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอวังน้ำเขียว สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เข้ามาพัฒนาบ้านและจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนโดยการฝึกอาชีพ และวิจัยการเพาะเห็ดหอม ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น

ภายในชุมชน ถ้าจะกล่าวถึงสวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนนั้นพบว่า สวัสดิการในชุมชนนั้นมี 2 ประเภท คือ สวัสดิการที่มีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง และสวัสดิการที่ได้รับโดยรัฐ โดยสวัสดิการที่มีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง ก็จะมีหลายกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะกลุ่มออมทรัพย์โดยเน้นการกั๊ยืม โดยมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนทั้งสิ้น 12 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน** กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มเห็ดหอม กลุ่มผู้เลี้ยงหมู กลุ่มผู้เลี้ยงวัว กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อบต. กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กขคจ. และสวัสดิการที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือก็คือ สวัสดิการในเรื่องการตาย สมาชิกจะได้รับสวัสดิการก็ต่อเมื่อเสียชีวิตแล้วเท่านั้น ซึ่งมีอยู่ในกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ฌาปนกิจสงเคราะห์ในกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน** ในเครือข่ายแม่บ้านมูน** มีการจ่ายสวัสดิการโดยเก็บจากรั้วเรือนที่เป็นสมาชิก อาจจะรั้วเรือนละ 50 บาท หรือ 100 บาท ขึ้นอยู่กับว่าผู้เสียชีวิตดังกล่าวได้สมัครไว้เท่าไร จากนั้นตัวแทนกลุ่มจะเป็นผู้รวบรวมเงิน แล้วนำเงินดังกล่าวไปช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต เรียกว่าเป็นการช่วยค่าทำศพ ส่วนสวัสดิการที่รัฐจัดสรรให้ก็จะเป็นการช่วยเหลือโดยกรมสังคมสงเคราะห์ ซึ่งให้การช่วยเหลือโดยจ่ายเป็นเงินรายได้ให้เดือนละ 500 บาท แก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แล้วพบว่า ปริมาณของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ เงินที่ได้รับมานั้นไม่เพียงพอกับจำนวนผู้สูงอายุที่มีภายในตำบล การคัดเลือกก็จะจัดทำโดยมีการนำเสนอรายชื่อผู้สูงอายุและทำการประชาคมหมู่บ้านว่าใครเหมาะสมที่จะได้รับสวัสดิการมากที่สุด แล้วก็บันทึกผู้ที่ถูกเสนอชื่อไว้ตามลำดับเพื่อที่จะรอรับสวัสดิการลำดับต่อไป จากนั้นทางหมู่บ้านก็จะส่งต่อรายชื่อให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อส่งต่อไปกับทางอำเภอพิจารณาอีกครั้ง เนื่องจากขั้นตอนการพิจารณาใช้ระยะเวลาานาน อีกทั้งจำนวนรายชื่อที่เสนอไปนั้นถูกลดจำนวนการช่วยเหลือลง ดังนั้นทาง อบต. จึงเข้ามาให้การช่วยเหลือจำนวนรายชื่อที่ถูกนำเสนอแล้วไม่ได้รับการพิจารณาโดยให้รายได้ให้เดือนละ 500 บาท เท่ากัน

** เป็นนามที่ใช้เรียกในพื้นที่ แต่ชื่อที่ทางการเรียก คือ แม่น้ำมูน

แต่ถึงอย่างไรสวัสดิการภายในชุมชนก็ไม่เพียงพอต่อชาวบ้านในชุมชน เพราะให้การช่วยเหลือเพียงผู้สูงอายุ ผู้พิการเท่านั้น ดังนั้นทางกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน** จึงคิดที่จะให้การช่วยเหลือสวัสดิการให้กว้างขึ้น โดยจะให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนที่เจ็บไข้ได้ป่วย ให้มีความครอบคลุมและครบวงจรมากขึ้น เพื่อชาวบ้านในตำบลได้รับการช่วยเหลือ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชน มีทั้งชาวบ้านที่ได้ย้ายมาจากพื้นที่อื่นและมาอาศัยเป็นเวลานานจนกลายเป็นคนในพื้นที่แล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างโดยจะมีทั้งรับจ้างภายในชุมชนและภายนอกชุมชน บางส่วนจะเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่างจังหวัดบริเวณภาคตะวันออก เช่น ระยอง ชลบุรี เพราะพื้นที่ดังกล่าวเป็นเส้นทางผ่านไปยังภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี นอกจากนี้ยังมีอาชีพเกษตร และการทำรีสอร์ทโดยนายทุนจากต่างจังหวัด และกรุงเทพฯ ฯ เข้ามาภายในพื้นที่และซื้อที่ดินแล้วจัดทำเป็นรีสอร์ทเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้านจึงเข้าไปทำงานเป็นลูกจ้างรับเหมาก่อสร้างรีสอร์ท ซึ่งความสัมพันธ์ของคนทั้งสองกลุ่มจะเป็นลักษณะนายจ้างกับลูก-จ้าง ไม่มีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันเท่าที่ควร

ภายในชุมชน หากจะกล่าวถึงสวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับหลังที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนพบว่า สวัสดิการเดิมที่ชาวบ้านได้รับยังมีการจัดสรรให้ความช่วยเหลืออยู่คงเดิม หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 แม้ชาวบ้านจะประกอบอาชีพรับจ้างเหมือนก่อน แต่ชาวบ้านก็ได้รับการช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการเพิ่มขึ้น กล่าวคือ หลังจากชาวบ้านได้รับการประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกแล้ว หลังจากนั้น 2 เดือน ชาวบ้านก็ได้รับความช่วยเหลือ ได้รับค่าชดเชยในกรณีที่เจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาล มีเงินช่วยเหลือที่จัดสรรจากกลุ่มสวัสดิการเข้ามาช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ ได้รับเดือนละ 300 บาท ให้การช่วยเหลือคนยากไร้ภายในตำบล โดยนำร่องหมู่บ้านละ 1 คน ได้รับเดือนละ 300 บาท ซึ่งสามารถช่วยเหลือชาวบ้านให้มีชีวิตที่ดีขึ้น และมีการประสานงานระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนกับ อบต. ในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือชาวบ้านมากขึ้น

3) ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชุมชน

แม้ชาวบ้านที่เข้ามาในช่วงแรกจะย้ายมาจากพื้นที่ต่างกัน อาจจะมีญาติพี่น้องย้ายตามกันมาบ้าง เมื่อก่อนอาจจะต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่อชาวบ้านได้มาอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน ความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านก็ทำให้เกิดความผูกพันในลักษณะเสมือนเป็นญาติพี่น้องกัน ชาวบ้านให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี เวลามีงานบุญ เช่น งานแต่งงาน การบวช ก็เข้ามาช่วยงานกัน อีกทั้งในแต่ละชุมชนยังมีกิจกรรมภายในชุมชน คือ การรณรงค์ห้าผู้ใหญ่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เพื่อ

เชื่อมความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน และทาง อบต. ก็ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิของแต่ละหมู่บ้านเข้ามาเป็นกรรมการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ช่วงเทศกาลสงกรานต์ก็เชิญผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน เข้ามารดน้ำดำหัว เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของคนภายในตำบลให้มีความแน่นแฟ้น ในช่วงเทศกาลสงกรานต์นับว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นวันรวมญาติหรือวันพบปะญาติพี่น้องที่เดินทางไปทำงานต่างจังหวัดหรือเดินทางไปศึกษาในพื้นที่อื่น ไม่ว่าจะต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด ได้เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านเพราะเป็นช่วงวันหยุด อีกทั้งตั้งใจเดินทางมาเพื่อรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ที่ตนนับถือเพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ในบางหมู่บ้านยังมีการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับรีสอร์ทที่เข้ามาตั้งภายในชุมชน โดยในช่วงที่ชุมชนจัดกิจกรรมภายในหมู่บ้าน เช่น ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ทางหมู่บ้านก็จะเชิญรีสอร์ทเข้ามาร่วมบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ตัดหญ้า ทำความสะอาดชุมชน บางครั้งแม้ทางรีสอร์ทจะไม่ส่งตัวแทนมาแต่ก็ได้ให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านน้ำมัน หรือให้ยืมอุปกรณ์ เช่น เครื่องตัดหญ้ามาร่วม ซึ่งก็เป็น การส่งเสริมในการเชื่อมความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนกับรีสอร์ทซึ่งเป็นเอกชนที่เข้ามาดำเนินธุรกิจภายในชุมชน

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

จากการศึกษา พบว่า ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นเพศชายมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.38) ที่เหลือเป็นหญิง (ร้อยละ 47.62)

อายุของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า มีอายุ ระหว่าง 40-50 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 38.10) รองลงมาอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 33.33) และอายุ 29-39 ปี น้อยที่สุด (ร้อยละ 28.57)

สำหรับสถานภาพสมรสนั้น พบว่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว (ร้อยละ 80.95) รองลงมาคือ หม้าย (ร้อยละ 14.25) และหย่าร้างเป็นอันดับสุดท้าย (ร้อยละ 4.76)

ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.90) รองลงซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 19.0) และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 14.29) และมีผู้ที่ไม่ได้เรียน (ร้อยละ 4.76)

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 4-5 คน (ร้อยละ 52.38) รองลงมา มีจำนวนน้อยกว่า 3 คน (ร้อยละ 28.57) และมีจำนวนระหว่าง 6-8 คน น้อยที่สุด (ร้อยละ 19.05)

อาชีพหลัก พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพรับราชการมากที่สุด (ร้อยละ 52.38)

รองลงมา มีอัตราที่เท่ากัน คือ อาชีพรับจ้าง และ ทำไร่- ทำสวน (ร้อยละ 14.29) และค้าขาย (ร้อยละ 9.52) ตามลำดับ โดยมีผู้ที่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 9.52)

อาชีพเสริม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม (ร้อยละ 47.62) รองลงมา พบว่า อาชีพเสริม คือ การทำไร่ - ทำสวน มีอัตราส่วนเท่ากับรับจ้าง (ร้อยละ 14.29) รับเหมาก่อสร้าง (ร้อยละ 9.52) และทำโฮมเสตย์ ค้าขาย และวิทยากร มีอัตราส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 4.76) ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน พบว่า มีรายได้อยู่ในช่วง 5,000-6,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 42.86) รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 19.04) รายได้ 10,000-20,000 บาท และ 30,000-40,000 บาท มีอัตราส่วนเท่ากันคือ (ร้อยละ 14.29) ตามลำดับ และมีผู้ไม่มีรายได้ (ร้อยละ 4.76)

ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน พบว่า ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนเป็นเวลา 31- 40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 42.85) รองลงมา 21- 30 ปี (ร้อยละ 38.10) และต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 19.05) ตามลำดับ

ภูมิลำเนาเดิม พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่งย้ายมาจากพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดนครราชสีมา มากที่สุด ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว ปักธงชัย โชคชัย โนนสูง ปากช่อง เมืองคง สีคิ้ว และ อำเภอสูงเนิน (ร้อยละ 71.43) รองลงมาเป็นคนในพื้นที่เดิม (ร้อยละ 14.29) ย้ายมาจากต่างจังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์ นครสวรรค์ เป็นต้น (ร้อยละ 9.52) และไม่ทราบภูมิลำเนาเดิม (ร้อยละ 4.76) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.4

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญนั้นเกินกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-50 ปี สมรสแล้ว แต่ถ้าแยกประเภทของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ส่วนใหญ่เพศชายจะเป็นกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนและเป็นผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน ส่วนเพศหญิงจะเป็นกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนส่วนหนึ่งและที่เหลือเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชน จะเห็นได้ว่าในชุมชนดังกล่าว เพศชายจะมีบทบาทอย่างสูงในการเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นในสังคมชนบทที่เพศชายจะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำมากกว่าเพศหญิง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำครอบครัว รวมทั้งผู้นำชุมชน อายุส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนซึ่งเป็นวัยที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการด้านสวัสดิการชุมชน เพราะไม่สูงอายุมากเกินไป และยังมีสุขภาพที่แข็งแรง ส่วนสาเหตุที่ไม่มีวัยหนุ่มสาวเข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่ม ๆ นั้น เพราะย้ายไปอยู่นอกพื้นที่ เนื่องจากไปศึกษาบ้าง หรือไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดใกล้เคียง

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน (n = 21)	ร้อยละ (100.00)
1. เพศ		
ชาย	11	52.38
หญิง	10	47.62
2. อายุ (ปี)		
29-39	6	28.57
40-50	8	38.10
51 ขึ้นไป	7	33.33
3. สถานภาพสมรส		
สมรส	17	80.95
หย่าร้าง	1	4.76
หม้าย	3	14.29
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียน	1	4.76
ประถมศึกษา	13	61.90
มัธยมศึกษาตอนต้น	4	19.05
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	14.29
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1-3	6	28.57
4-5	11	52.38
6-8	4	19.05
6. อาชีพหลัก		
รับราชการ	11	52.38
ทำไร่- ทำสวน	3	14.29
รับจ้าง	3	14.29
ค้าขาย	2	9.52
ไม่ได้ทำงาน	2	9.52

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน (n = 21)	ร้อยละ (100.00)
7. อาชีพเสริม		
ทำไร่-ทำสวน	3	14.29
รับจ้างทั่วไป	3	14.29
รับเหมาก่อสร้าง	2	9.52
ค้าขาย	1	4.76
โฮมเสดย์	1	4.76
วิทยากร	1	4.76
ไม่มีอาชีพเสริม	10	47.62
8. รายได้ต่อเดือน (บาท)		
ไม่มีรายได้	2	9.52
ต่ำกว่า 5,000	4	19.04
5,000 – 6,000	9	42.86
10,000- 20,000	3	14.29
30,000- 40,000	3	14.29
9. ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน (ปี)		
ต่ำกว่าจนถึง 20	4	19.05
21- 30	8	38.10
31- 40	9	42.85
10. ภูมิลำเนาเดิม		
ไม่ทราบภูมิลำเนาเดิม	1	4.76
เป็นคนในพื้นที่	3	14.29
ย้ายมาจากพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดนครราชสีมา	15	71.43
ย้ายมาจากต่างจังหวัด	2	9.52

การศึกษา ส่วนใหญ่นั้นจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งแต่เดิมผู้นำชุมชนของตำบลสมานฉันท์* จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อเข้ามาเป็น อบต. จึงมีการพัฒนาทักษะตนเองโดยการเข้าศึกษาเพิ่มเติมในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กสน.) จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจะมีครูจาก กสน. มาแนะนำ และสมาชิก อบต. ก็ชักชวนกันไปเรียนด้วย ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในชุมชนในการพัฒนาทักษะทางด้านความรู้ และความสามารถในการพัฒนาชุมชนต่อไป

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่แต่ละครัวเรือนจะมีสมาชิกเพียง 4-5 คนมากที่สุด คือ พ่อ แม่ ลูก ซึ่งมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เพราะการประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรไปเป็นการรับจ้าง ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานภายในครอบครัวเพื่อทำการเกษตรเหมือนสมัยก่อน ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการครองชีพและค่าเลี้ยงดูบุตรที่สูงขึ้น ทำให้แต่ละครอบครัวมีลูกน้อยลง แต่ในชุมชนก็ยังมีบางครอบครัวที่อาศัยแบบครอบครัวขยาย คือ มี พ่อ แม่ ลูก ย่า ยาย อยู่แบบครอบครัวใหญ่ และบางครอบครัวก็ไม่มี การคุมกำเนิด ทำให้มีลูกมาก ทำให้มีสมาชิกในครอบครัวเยอะ แต่แนวโน้มมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น

อาชีพหลัก ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการท้องถิ่น กล่าวคือเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นสมาชิก อบต. ส่วนใหญ่ เพราะกลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลสมานฉันท์* มี อบต. เป็นกรรมการในการดำเนินการ เป็นกลุ่มคนที่สนใจเข้ามาทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน แต่อาชีพหลักภายในชุมชน ก็คือ รับจ้างเพราะส่วนใหญ่ขายที่ดินใช้หนี้ จึงทำให้ไม่มีที่ดินทำกิน ที่เหลือก็มีอาชีพทำการเกษตร คือ การทำไร่ข้าวโพด ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกดอกเบญจมาศ และเพาะเห็ดหอม เป็นต้น ส่วนอาชีพเสริมก็จะมีเป็นส่วนน้อย คือ มีการทำไร่ - ทำสวน ทำโฮมสเตย์ รับจ้าง รับเหมาและวิทยากร เพราะรายได้จากเงินเดือนของ อบต. เดือนละ 4,900 ไม่เพียงพอ จึงต้องมีอาชีพเสริมเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นระยะเวลา 31- 40 ปี นับว่าเป็นบุคคลกลุ่มแรก ๆ ที่ย้ายเข้ามาจับจองพื้นที่ภายในชุมชน เพื่อตั้งเป็นที่อยู่อาศัย และเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกิน แม้ภูมิภานาเดิมจะย้ายมาจากพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดนครราชสีมา มากที่สุด ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว ปักธงชัย โชคชัย โนนสูง ปากช่อง เมืองคง สีคิ้ว และอำเภอสว่างนิคม เป็นต้น การที่แต่ละคนต่างย้ายมาจากคนละพื้นที่ แต่ก็ได้สร้างปัญหาในการปรับตัวกับคนในพื้นที่มากนัก เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ ภาษาและวัฒนธรรมก็มีความใกล้เคียงกัน คือ ใช้ภาษาโคราช หรือ อาจมีภาษาอีสานบ้าง แต่ก็ถือว่าไม่ได้สร้างปัญหามากนัก จากการที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่เป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้รู้จักกับพื้นที่เป็นอย่างดี และยังทำให้คนในชุมชนเกิดความผูกพันในลักษณะเสมือนเครือญาติ เพราะมีการพบปะ

พูดคุยเป็นประจำ มีการทำให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งจากการที่บุคคลต่าง ๆ ได้อาศัยภายในชุมชนมาเป็นเวลานาน และเป็นผู้ที่ทำงานเพื่อชุมชนมาเป็นเวลานาน ทำให้รู้จัก และมีอาชีพเป็นอบต. เหมือนกัน ทำให้เกิดความร่วมมือและมีการประสานงานในการดำเนินงานด้านสวัสดิการชุมชนได้เป็นอย่างดี

4.3 ตัวอย่างการสัมภาษณ์เจาะลึก

เนื่องจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) ทั้งสิ้นจำนวน 21 คน มีรายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน ผู้ศึกษาจึงยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 3 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน สมาชิกสวัสดิการชุมชน และผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรณีตัวอย่างรายที่ 1 : บุญ*

บุญ* เพศชาย อายุ 42 ปี สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี เพื่อพัฒนาทักษะด้านความรู้ให้กับตนเอง มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 คน คือ พ่อ แม่ ลูก มีอาชีพหลัก เป็นสมาชิกอบต. ก่อนที่จะได้รับการเลือกตั้งเป็น อบต. บุญ* ก็ทำงานเพื่อชุมชนอยู่ก่อนแล้ว โดยเข้าร่วมเป็นกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน** ซึ่งเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นโดยการแนะนำของเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย เนื่องจากมูลนิธิได้มีโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน จำนวน 10,000 ไร่ โดยร่วมกับการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพื่อให้ชุมชนได้รู้ถึงคุณค่าของการจัดการทรัพยากรป่าไม้และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตำบลสมานฉันท์* อาชีพเสริม คือ การเป็นวิทยากร ในการไปบรรยายหรืออบรมในโอกาสต่าง ๆ รายได้ต่อเดือนประมาณ 13,000 บาท โดยได้รับเงินเดือนจาก อบต. เดือนละ 4,900 บาท รายได้จากการเป็นวิทยากรเดือนละประมาณ 8,000 บาท แต่เดิมมีอาชีพทำไร่ข้าวโพด แต่เนื่องจากประสบปัญหาต้นทุนในการผลิตสูง และภาวะภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตเสียหาย ขาดทุนในการผลิต 3 ปีซ้อน ทำให้เปลี่ยนมาปลูกมันสำปะหลังแทน เพราะลงทุนน้อยกว่า บุญ* เข้ามาอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลากว่า 35 ปี แล้ว ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนอำเภอเมืองคงซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัด

* นามสมมติ

นครราชสีมา ข้ายมากับครอบครัวตั้งแต่เด็กเพื่อมาหาที่ทำกิน ปัจจุบันเป็นกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน ในตำแหน่งเลขานุการของกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดกลุ่มสวัสดิการขึ้นมา และเข้ามาเป็นกรรมการดำเนินการกลุ่มสวัสดิการชุมชนตั้งแต่ช่วงแรก เนื่องจากมีประสบการณ์ในการดำเนินงาน จึงได้รับความไว้วางใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นอย่างดี

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะย้ายมาจากพื้นที่อื่น เช่น อำเภอในจังหวัดนครราชสีมา เช่น อำเภอดงสูงเนิน หรือมาจากภาคอีสาน เช่น บุรีรัมย์ ช่วงแรกที่ย้ายได้มาจับจองที่ดินในการทำมาหากิน เพราะพื้นที่ใน หมู่ 9 ไม่ได้มีการจัดสรรที่ดินให้เหมือนกับ หมู่ 1 บ้านสมานฉันท์* และหมู่ 11 บ้านพัฒนา* ซึ่งย้ายมาจากบริเวณมูน**หลง มูน**สามง่าม ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2521 มีการรวบรวมชาวบ้านที่ปลูกบ้านห่าง ๆ กัน ให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน เพื่อจะได้สามารถตรวจสอบได้ รัฐบาลได้ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในป่าลึกให้เข้ามาตั้งบ้านเรือนภายในบริเวณบ้านสมานฉันท์* เพราะพื้นที่นั้นเป็นเขตแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ค.ท.) เพื่อจะได้ดูแลได้ง่ายขึ้น เมื่อก่อนบริเวณนี้เป็นป่า ช่วงแรกที่ย้ายมาก็มาจับจองที่ทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง ต่อมาเมื่อพื้นที่ดังกล่าวถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้บางคนไม่เหลือที่ดินทำกิน เพราะไม่มีโฉนดที่ดิน ทำให้ต้องเปลี่ยนอาชีพเป็นรับจ้าง ส่วนชาวบ้านที่มีอาชีพทำไร่-ทำสวน ก็มีรายได้ไม่มากนัก เพราะราคาต้นทุนสูง ทำแล้วไม่คุ้ม บางคนเป็นหนี้ ต้องขายที่ดินเพื่อใช้หนี้

สวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับนั้นจะเป็นการช่วยเหลือจากรัฐ โดยสังคมสงเคราะห์ที่ให้เงินเดือนแก่ ผู้สูงอายุ คนพิการเดือนละ 500 บาท ต่อมาทาง อบต. ก็เข้ามาช่วยเหลืออีก รายละ 500 บาท เช่นกัน เพราะจำนวนผู้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การให้ความช่วยเหลือไม่เพียงพอ ดังนั้นทาง อบต. จึงเข้ามาช่วยเหลือเพิ่มเติม คัดเลือกโดยการทำประชามติในหมู่บ้าน ซึ่งจะคัดเลือกรายชื่อที่จำเป็นที่สุดก่อน ส่วนบุคคลที่ยังไม่จำเป็นก็เก็บรายชื่อไว้ เวลาถึงบประมาณ จึงทำการจัดสรรให้ นอกจากสวัสดิการจากรัฐแล้วก็ยังมี ฅาปนกิจหมู่บ้าน และฅาปนกิจของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน** ปัจจุบันกลุ่ม ฯ มีสมาชิกจำนวน 200 คน เครือข่าย 5 หมู่บ้านในตำบล ชาวบ้านจะได้รับสวัสดิการก็ต่อเมื่อเสียชีวิต โดยได้รับค่าทำศพ แต่เมื่อยังมีชาวบ้านเดือดร้อนอยู่ จึงคิดที่จะช่วยเหลือสมาชิกให้มากกว่านี้ จึงจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในยามที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วย กล่าวคือ “ยังไม่เสียชีวิตก็ได้รับความช่วยเหลือ”

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเปลี่ยนอาชีพจากการทำการเกษตร มาเป็นอาชีพรับจ้างมากขึ้น เนื่องจากได้ขายที่ดินเพื่อใช้หนี้หรือขายให้กับนายทุนเพื่อจัดสร้างรีสอร์ท แต่เมื่อได้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิ-

การชุมชน แล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ดีขึ้น เพราะว่าเวลาเจ็บ ป่วย นอนโรงพยาบาลจะได้รับเงินชดเชย หญิงตั้งครรภ์ที่คลอดลูกจะได้รับเงินทั้งแม่และลูก รวมทั้ง ผู้สูงอายุ คนพิการ จะได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่ม ๆ คนละ 300 บาทต่อเดือน อีกทั้งยังมีการพิจารณาถึงคนที่ยากไร้ภายในชุมชน ให้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเดือนละ 300 บาท เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้มีเงินในการใช้จ่ายที่จำเป็น นับว่าสมาชิกได้รับประโยชน์จากกลุ่มมากขึ้น อย่างน้อยก็เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้กับชาวบ้านที่มีรายได้น้อยให้ได้รับสวัสดิการที่มากขึ้น

ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชุมชน แม้ช่วงแรกที่ย้ายเข้ามาชาวบ้านอาจจะยังไม่ค่อยได้รู้จักกัน แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป การที่ชาวบ้านได้เข้ามาทำกิจกรรมด้วยกันภายในชุมชน ได้มีการพบปะพูดคุยกัน ทำให้ชาวบ้านเกิดความคุ้นเคย และผูกพันกันเสมือนญาติ แม้ชาวบ้านจะย้ายมาจากคนละพื้นที่ แต่ก็ไม่มีปัญหาในเรื่องการประสานงานกันภายในชุมชน หรือแยกกันแบ่งพรรคแบ่งพวก เวลามีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เช่น ช่วงวันสงกรานต์ที่มีการจัดรดน้ำดำหัวให้กับผู้สูงอายุ ชาวบ้านทั้งในชุมชนและในตำบลก็ให้ความร่วมมือและเข้าร่วมอย่างพร้อมหน้า

ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สาเหตุการก่อตั้งกลุ่ม กลุ่มสวัสดิการชุมชน มีชื่อเต็มว่า กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์ * อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2549 แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ดินน้ำมูนมีการประชุมร่วมกันว่า

“เราน่าจะมีการช่วยเหลือชาวบ้านในตำบลให้กว้างกว่าการช่วยเหลือเพียงจัดสวัสดิการฌาปนกิจได้อย่างไร เพราะสวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับนั้น ไม่มีเพียงพอทั้งจากที่ได้รับจากรัฐและทาง อบต.ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือ จำนวนผู้สูงอายุก็ยิ่งเพิ่มขึ้นทุกปี อีกทั้งคนที่ยากจนที่มีก็ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ คนในพื้นที่ก็มีรายได้น้อย ดังนั้นเราควรจะมีการช่วยเหลือสวัสดิการให้กับผู้ด้อยโอกาส คนที่เจ็บไข้ได้ป่วย เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้ชาวบ้านได้เพิ่มขึ้น เราก็เล็งลงความเห็นกันว่า น่าจะมีกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเข้ามาช่วยเหลือคนเหล่านี้ได้” (บุญ*, 2551)

ก่อนที่จะจัดตั้งกลุ่มก็มีการนำกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ดินน้ำมูน** ได้เดินทางไปดูงานที่กลุ่มสวัสดิการบ้านขาม อำเภอจัตุรัส โดยใช้งบประมาณของกลุ่มเอง ครั้งแรกแกนนำยังไม่มั่นใจว่าจะจัดตั้งกลุ่ม ๆ ได้หรือไม่ แต่หลังจากได้ไปดูงานอีกครั้ง เมื่อกลับมาทำให้สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ดินน้ำมูน**ฟัง เขาก็เกิดความสนใจ ดังนั้นทางแกนนำของกลุ่มเลยทำเรื่องที่จะจัดตั้งกลุ่ม ๆ

ส่งเรื่องเข้าไปยัง อบต. เพราะแกนนำของกลุ่มอนุรักษ์ก็เป็นสมาชิก อบต. ด้วย เมื่อประชุมสมัย สามัญแล้ว ทาง อบต. จึงบรรจุเข้าวาระการประชุม รองนายก อบต. ได้เสนอให้สภาพิจารณาว่า เหมาะสมไหมหรือไม่ ในการประชุมดังกล่าว สมาชิก อบต. มีความเห็นว่า เรื่องสวัสดิการชุมชน เป็นสิ่งที่ดี น่าสนใจ เพราะจะได้มีกองทุนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยที่ประชุมมีข้อแม้ว่าบุคคล ที่จะได้รับสวัสดิการต้องเข้ามาสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย ยกเว้นผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถส่งเงิน ค่าสมาชิกได้ หลังจากนั้นจึงจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา

- ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน คือ รองนายก อบต. สมบูรณ์ สิงกิ่ง ซึ่งสวัสดิการชุมชนเป็นหนึ่งในนโยบายที่จะจัดทำเมื่อครั้งที่เคยเป็นนายก อบต. เมื่อ ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นรองนายก อบต. ก็เลยมีการนำเสนอประเด็นนี้เข้าที่ประชุมสภา อบต. เมื่ออนุมัติ ก็มีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการขึ้นมา โดยรองนายก อบต. เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มอนุรักษ์ต้น น້ามูน** และเป็นกรรมการระดับภาคอีสานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จาก ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน และการได้ไปศึกษาดูงานในหลากหลายพื้นที่ จึงมีการ นำเสนอในที่ประชุมกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูนและพากรรมการไปดูงานด้วยกันทั้งหมด 6 คน การ คัดเลือกบุคคลที่จะไปดูงานในครั้งนี้ จะเลือกจากความสนใจและการตั้งใจทำงานของบุคคล ดังกล่าว

- ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2549 หลังจากนั้นได้จัดการประชุมตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน เป็นการประชุมใหญ่ ของกลุ่ม ในวันนั้นมีการชี้แจงรายละเอียดของกลุ่ม และการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดย ผ่านการประชามติของชาวบ้าน หลังจากนั้นก็ออกประชาสัมพันธ์ทั้งตำบลเป็นระยะเวลากว่า 2 เดือน และเริ่มรับสมัครสมาชิกในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549 และมีการจัดสวัสดิการให้ครั้งแรกใน เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ปัจจุบันกลุ่มสวัสดิการชุมชนได้ดำเนินการมาแล้วนับตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบันก็ 1 ปี 9 เดือนแล้ว นับว่าเป็นกลุ่มที่เพิ่งเริ่มดำเนินการสวัสดิการ ชุมชนได้ยังไม่นาน

- แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งแรก ทุนที่กลุ่มได้รับมาใช้ในการ จัดตั้งกลุ่มในครั้งแรก ได้รับทุนสนับสนุน จาก พอช. จำนวน 100,000 บาท และ مبلغประมาณจาก อบต. เริ่มตั้งแต่ปี 2550 ครั้งแรกจำนวน 100,000 บาท และสนับสนุนปีละ 50,000 บาท รวม 150,000 บาท เป็น ดังนั้นทุนที่ได้รับในการดำเนินการครั้งแรกรวม 250,000 บาท ซึ่งเงินที่ได้รับนำมาซื้อ อุปกรณ์สำนักงาน เย็บประชุมกรรมการที่จัด 2 เดือน/ครั้ง ๆ ละ 100 บาท ค่าอาหาร ในการจัด ประชุมชี้แจงครั้งแรกที่ อบต. และนำเงินที่ได้รับมาสนับสนุนมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก โดยยัง ไม่มีการนำเงินสวัสดิการของสมาชิกมาใช้ เพราะกลุ่มสวัสดิการชุมชนเพิ่งมีการจัดตั้ง เงินที่จะนำมา

จัดสรรสวัสดิการยังไม่เพียงพอ อีกทั้งการที่ยังไม่นำเงินสวัสดิการที่จัดเก็บมาใช้เพราะต้องการสร้างความเชื่อใจให้กับสมาชิกในการเป็นแรงจูงใจในการเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกว่ากลุ่มสวัสดิการสามารถจัดสรรสวัสดิการได้จริงตามที่มีการประชาสัมพันธ์

- ต้นแบบในการดำเนินงาน ต้นแบบได้มาจากการไปดูงานที่บ้านขามอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ในครั้งแรกที่ไปดูงานไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อไปดูด้านสวัสดิการ แต่ไปดูด้านการจัดการทรัพยากร แต่กลุ่มบ้านขามมีประเด็นในด้านการจัดสวัสดิการจึงมีการนำมาประชุม และจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนขึ้นมา โดยมีการประยุกต์การจัดสรรสวัสดิการ ภูกระเทียม ให้มีความเหมาะสมกับชุมชน

- ยอดเงินรวมภายในกลุ่ม ยอดเงินของการจัดเก็บจากสมาชิก จัดเก็บ 2 เดือน/ครั้ง ๆ ละ 60 บาท หรือสัปดาห์ละ 1 บาท ปัจจุบันยอดเงินรวมของสมาชิกจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 มีจำนวน 156,000 บาท จากจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 523 คน เป็นชาย จำนวน 252 คน เป็นหญิง 271 คน โดยเงินจำนวนดังกล่าวยังไม่มีการนำมาใช้จัดสรรสวัสดิการให้สมาชิก แต่นำเงินจากที่ได้รับสนับสนุนจาก พอช. อบต. และจากการบริจาคของกลุ่มรถจี๊ป จำนวน 11,786 บาท รวมมียอดเงินรวม 417,786 บาท แต่เมื่อหักค่าใช้จ่ายที่ได้ซื้ออุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และจัดสรรสวัสดิการ จำนวน 179,373 บาท ทำให้เหลือยอดเงิน จำนวน 238,413 บาท

- สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการ เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มโดยการที่เป็นกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำนูน** และจากการประชุมสามัญในการชี้แจงรายละเอียดของกลุ่มสวัสดิการชุมชนให้กับตัวแทนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน จนได้รับการคัดเลือกให้เข้ามาเป็นกรรมการดำเนินการ ตำแหน่งเลขานุการ โดยส่วนใหญ่กรรมการดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิก อบต. เพราะเป็นผู้นำและทำงานเพื่อชุมชนมานาน จึงเป็นที่ไว้วางใจให้มาทำงาน แต่ก็ไม่ใช่ที่ตัวแทนที่จะเข้ามาเป็นกรรมการจะต้องเป็น อบต. บางหมู่บ้านก็เป็นชาวบ้านที่สมัครใจเข้ามาก็มี เพราะการเข้ามาทำงานนั้นไม่มีค่าใช้จ่ายให้ จะมีแต่เบี้ยประชุม ดังนั้น การเข้ามาทำงานจึงเป็นการเสียสละเพื่อทำงานให้ชุมชนจริง ๆ แต่สำหรับชาวบ้านทั่วไปก็เข้ามาโดยการสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก

การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม วัตถุประสงค์ก็คือ การต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนได้มากกว่าการจ่ายค่าทำศพ จะเน้นช่วยเหลือคนในยามเป็น คือ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของชาวบ้าน อีกทั้งเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้มีความครบวงจรเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชาวบ้านและเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน

- การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน คัดมาจากการประชุมสามัญในการชี้แจงรายละเอียดของกลุ่มสวัสดิการชุมชนให้กับตัวแทนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน โดยจะ

ทำการประชามให้ชาวบ้านช่วยคัดเลือกคณะกรรมการ โดยการโหวตตามตำแหน่งหน้าที่ โดยในครั้งแรกมีการคัดเลือกกรรมการทั้งสิ้น จำนวน 18 คน

- การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ หลังจากที่มีการคัดเลือกกรรมการ จำนวน 18 คน กรรมการแต่ละคนจะมีหน้าที่แตกต่างกันตามตำแหน่งที่ได้รับคัดเลือกเข้ามา โดยตำแหน่งภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน มีดังนี้ ประธาน รองประธาน ที่ปรึกษา เลขานุการ ฝ่ายบัญชี เหนียวุญิก ตรวจสอบ สินเชื่อ เร่งรัดหนี้ ประชาสัมพันธ์ กรรมการสวัสดิการ ตำแหน่งที่จัดตั้งขึ้นมา นั้น ได้รับต้นแบบจากบ้านขาม อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ และหน้าที่ที่กรรมการต้องรับผิดชอบเหมือนกัน คือ การจัดเก็บเงินสวัสดิการจากสมาชิกภายในแต่ละหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบซึ่งเป็นพื้นที่ที่กรรมการเป็นสมาชิกอบต. อยู่แล้ว แล้วนำมาจัดส่งที่ศูนย์กลางที่ทำการกลุ่มสวัสดิการภายในวันที่ 10 ของทุก 2 เดือน โดยการจัดเก็บดังกล่าวกรรมการของแต่ละหมู่บ้านจะต้องบริหารจัดการเองว่า จะมีวิธีการจัดเก็บอย่างไร จะให้ชาวบ้านนำมาส่งที่ตนเมื่อไหร่ หรือจะไปจัดเก็บเองในแต่ละหลังคาเรือน แต่เมื่อนำมาส่งต้องไม่เกินวันที่ 10 เท่านั้น เพื่อทางกรรมการกลุ่มอีกฝ่าย จะนำเงินดังกล่าวเข้าไปฝากที่ธนาคาร เปิดในนามชื่อกลุ่มสวัสดิการและมีกรรมการที่คอยตรวจสอบจำนวนเงินเพื่อความถูกต้องอยู่ตลอด ในการจัดเก็บแต่ละครั้งจะมีค่าน้ำมันตอบแทนเพื่อเป็นค่าเดินทางในการดำเนินการ เพราะบางหมู่บ้านตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง โดยค่าใช้จ่ายนั้นทางกลุ่มจะมีการจ่ายตามจำนวนสมาชิกที่สมัครเข้ามาในแต่ละหมู่บ้าน มีอัตราส่วนดังนี้ จำนวนสมาชิกตั้งแต่ 0-9 คน ไม่ได้รับค่าจัดเก็บ จำนวน 10- 30 คน ได้รับค่าจัดเก็บ จำนวน 100 บาท จำนวน 31- 60 คน ได้รับค่าจัดเก็บ จำนวน 200 บาท จำนวน 61- 90 คน ได้รับค่าจัดเก็บ จำนวน 300 บาท จำนวน 91- 120 คน ได้รับค่าจัดเก็บ จำนวน 400 บาท จำนวน 121คนขึ้นไป ได้รับค่าจัดเก็บ จำนวน 500 บาท ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า เงินที่ได้รับจากค่าตอบแทนนั้นไม่ได้เป็นแรงจูงใจในการแนะนำให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก

“ค่าตอบแทนนั้น เป็นเพียงผลพลอยได้ ที่เราแนะนำเพื่อต้องการให้เขาได้รับสวัสดิการจริงๆ และอีกอย่าง ชาวบ้านเขาเข้ามาด้วยความสมัครใจ ไม่ได้ถูกบังคับ เขาเห็นความสำคัญของสวัสดิการจริงๆ” (บุญ*, 2551)

- การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน กฎดังกล่าว นั้น ได้รับต้นแบบจากบ้านขาม อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ โดยมีกรรมการกลุ่มสวัสดิการเป็นผู้กำหนดขึ้น แล้วให้สมาชิกควรมีข้อไหนที่จะต้องแก้ไขอีก การกำหนดกฎเกณฑ์นั้นได้จัดทำ

เป็นระเบียบข้อบังคับ กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ค่าปลสมานฉันท * อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีทั้งหมด 8 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์ หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ และการขาดสมาชิกภาพ หมวดที่ 4 เงินค่าสมัคร หมวดที่ 5 การจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิก หมวดที่ 6 การขอรับเงินสวัสดิการ หมวดที่ 7 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก หมวดที่ 8 คณะกรรมการ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

- การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสวัสดิการชุมชน ในการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกนั้นทางกรรมการจะมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ในเป็นระเบียบข้อบังคับ กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ค่าปลสมานฉันท * อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาใน หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ โดยทั่วไปผู้ที่เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกได้จะต้องเป็นผู้ที่อาศัยภายในชุมชน โดยมีทะเบียนบ้านอยู่ภายในชุมชน หรืออาจจะเป็นบุคคลที่ต้องเดินทางไปทำงานที่พื้นที่อื่น แต่มีทะเบียนบ้านอยู่ภายในชุมชน(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก) ซึ่งการจะรับหรือไม่รับเข้ามาเป็นสมาชิกหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรรมการที่เป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบ อีกทั้งเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับชาวบ้านภายในชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าใครเป็นสมาชิกหรือไม่ใช่สมาชิกภายในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะที่ดีของชุมชนชนบทที่ชาวบ้านมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ต่างจากชุมชนในเมืองที่ต่างคนต่างอยู่ สมาชิกไม่มีความผูกพันกัน

- การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ การกำหนดสิทธิประโยชน์มีกำหนดไว้ใน ระเบียบข้อบังคับ กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ค่าปลสมานฉันท * อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา หมวดที่ 5 การจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิก (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก) ตามที่คณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการได้ระบุไว้ แต่ในกรณีการนำเงินกลุ่มสวัสดิการมาช่วยเหลือสมาชิกภายในชุมชน ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน โดยจ่ายให้เดือนละ 300 บาท แต่จ่าย 2 เดือน/ครั้ง โดยจะจ่าย 1 ครั้ง พร้อมวันประชุมคณะกรรมการ

“เราพิจารณาแล้วว่าเขาคงได้รับสวัสดิการ โดยไม่ได้ดูว่าเขาได้รับสวัสดิการจาก อบต. หรือจากสังคมสงเคราะห์มาแล้วหรือไม่ ถ้าเขาเดือดร้อน เราก็จะช่วยเหลือ สมมติเขาได้รับสวัสดิการแล้ว เราก็ช่วย ถ้าเขาเดือดร้อนจริง ๆ เพราะเงินที่เขาได้รับ 500 บาท มันไม่เพียงพออยู่แล้ว การคัดเลือกบุคคลดังกล่าว เราจะไม่ลงไปตรวจสอบเพราะเราเชื่อใจคณะกรรมการหมู่บ้าน เพราะครั้งแรกเราไปตรวจสอบ โดยให้เสนอมานำหมู่บ้านละ 1 ราย แล้วเราก็พากรรมการไปดูว่ามีพี่น้องกี่คน มีความเป็นอยู่อย่างไร ทำงานกี่คน คนทำงานไม่ได้กี่คน พอเราไปดู เราก็เลยให้

ความช่วยเหลือ เพราะเขาจากจนจริง” (บุญ*, 2551)

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม ขั้นตอนในการดำเนินงาน
สวัสดิการชุมชน

1) ขั้นรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม

(1) การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน เป็นการประชุม
แกนนำกลุ่ม เพื่อหาทางช่วยเหลือชาวบ้านให้ได้รับสวัสดิการมากกว่าค่าทำศพ (การทำมาปนกิจสง-
เคราะห์) ต้องการให้มีการช่วยเหลือกันในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย และช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ คนพิการและ
คนยากจนให้มากขึ้น

(2) การ ไปศึกษาดูงาน เพื่อไปแนวทางในการกำหนดการดำเนินงาน
งานด้านสวัสดิการภายในชุมชน

(3) การขอทุนสนับสนุนการดำเนินงานจาก สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน (พอช.) เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน

(4) การเสนอเรื่องให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลอนุมัติ เพื่อ
จัดงบประมาณเข้ามาสนับสนุน ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานระหว่างฝ่ายบริหารกับ
ชุมชน

(5) การประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้
รับทราบเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

(6) การประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน โดยมีการประชาสัมพันธ์
พันธระเอียดของกลุ่มสวัสดิการชุมชนจะผ่านการประชุมหมู่บ้าน โดยจะมีกรรมการของกลุ่ม
สวัสดิการเข้าไปชี้แจงรายละเอียดและตอบคำถามที่ชาวบ้านสงสัย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง
เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

2) ขั้นปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน

(1) การจัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ การจัดตั้งกรรม-
การนั้น ดำเนินการหลังจากที่มีการประชุมใหญ่ภายในตำบล โดยในการกำหนดกฎ ระเบียบ นั้นได้
มีสมาชิกเข้ามาพิจารณาร่วมกับกรรมการด้วยว่า กฎ ระเบียบ มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควร
ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อเกิดประ โยชน์กับสมาชิกมากที่สุด

(2) การเปิดรับสมัครสมาชิก มีการรับสมัครสมาชิกโดยมีการ

กำหนดคุณสมบัติไว้ โดยมีกรรมการกลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณา จากนั้นก็ให้ผู้ที่สมัครนำการหลักฐานสมัคร และค่าสมัครสมาชิกมาส่ง จากนั้นก็มีการมอบสมุดบัญชีและส่งรายชื่อให้กับทางเลขานุการกลุ่มต่อไป

(3) การดำเนินการตามกฎระเบียบ เป็นการดำเนินงานตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ก่อนที่จะดำเนินงาน เพื่อความเป็นระเบียบแบบแผนของกลุ่ม

(4) การจัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน ภายในชุมชน เป็นหนึ่งในกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. ขั้นตอนทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม

(1) การจัดประชุมกรรมการดำเนินงานทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ทบทวนปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน

(2) การเชิญตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเข้ามาเป็นกรรมการ และให้กรรมการไปประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการ เพื่อให้สมาชิกในแต่ละหมู่บ้านทราบถึงความคืบหน้าในการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

(3) การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมพิจารณาในข้อกำหนดกฎ ระเบียบของกลุ่ม และร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อพิจารณาคัดเลือก ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจนที่จะได้รับการจัดสรรสวัสดิการ

(4) การกำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ และจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาร่วมในการดำเนินงาน เป็นการส่งเสริมการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ ให้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน และร่วมรับรู้ตระหนักในปัญหาพร้อม และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

4. การขยายผลและการสร้างเครือข่าย

(1) การบอกต่อจากปากต่อปาก (บุคคลที่ได้รับสวัสดิการแล้วมีการบอกต่อ)

(2) การให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม

(3) การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชน เพื่อขอ งบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ เช่น อบต. พอช. และยังมีกลุ่มรถจี๊ปที่เข้ามาสนับสนุน นอกจากนี้ทางกลุ่มสวัสดิการกำลังประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกับกลุ่มริสอร์ทภายในชุมชน

(4) การพิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการเพิ่มเติม ซึ่งก็คือ การให้กู้ยืมเงิน เพราะกลุ่มสวัสดิการชุมชนเพิ่งตั้งกลุ่มมาได้ปีกว่ายังมีเงินในการดำเนินงานไม่มาก ดังนั้นจึงตั้งเป้าหมายเรื่องการจัดสรรสวัสดิการในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยให้ดีกว่าก่อนที่จะขยายการจัดสวัสดิการเพิ่มเติม

(5) การประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่ ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางในการดำเนินงาน โดยมีการส่งกรรมการเข้าร่วมการประชุมในเรื่องสวัสดิการชุมชน มีการประสานงานกับ อบต. ไกล่เคียง ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการ เพราะ อบต. นั้นกำลังจะมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน และยังเปิดโอกาสให้กลุ่มสวัสดิการกลุ่มอื่นที่มีความสนใจเรื่องสวัสดิการ เข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน

องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยผลักดันให้กลุ่มสวัสดิการสามารถดำเนินการต่อไปได้

- 1) สมาชิกต้องเข้าใจในเรื่องสวัสดิการที่ถูกต้อง และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กลุ่มสวัสดิการกำหนดไว้
- 2) ผู้นำ ต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการเป็นอย่างดี และต้องมีความเสียสละและตั้งใจในการทำงาน
- 3) การประชาสัมพันธ์ ต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงภายในชุมชน อีกทั้งรายละเอียดที่กรรมการเข้าไปประชาสัมพันธ์จะต้องมีความถูกต้อง
- 4) การได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนจากทั้งภาครัฐและเอกชน การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อกลุ่มสวัสดิการชุมชน
  - หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีทั้งภาครัฐและเอกชน ใน ช่วงแรก มีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) องค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มรถจี๊ป
  - สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุน สิ่งที่ได้รับการสนับสนุนปีงบประมาณในการดำเนินการทั้งหมด
  - ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน งบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุน มีรายละเอียดดังนี้ คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สนับสนุน 100,000 บาท องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุน 150,000 บาท และกลุ่มรถจี๊ป สนับสนุน 11,786 บาท รวมทั้งสิ้น จำนวน 261,786 บาท
  - ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน งบประมาณที่ได้รับ สนับสนุน ได้ รับจาก พอช. ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2549 อบต. สนับสนุนตั้งแต่ พ.ศ. 2549 และสนับสนุนจนถึงปัจจุบัน ปีละ 50,000 บาท เพราะมีการกำหนดงบประมาณไว้ในแผนงบประมาณ อบต. แล้ว และทางกลุ่มรถจี๊ป เข้ามาช่วยเมื่อ เมื่อ พ.ศ. 2551

- ความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณสวัสดิการชุมชน ตั้งแต่จัดตั้งกลุ่มจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจาก อบต.

- แนวโน้มของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มสวัสดิการมีแนวโน้มจะได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ (อบจ.) และทาง เอกชน (รีสอร์ท)

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

1) ความเข้าใจของสมาชิกที่มีต่อกลุ่มสวัสดิการชุมชน ในช่วงแรก สมาชิกยังไม่ไว้ในกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพราะช่วงเทศกาลออกเบญจมาศที่จัดขึ้นโดย อบต. ทาง อบต. ได้นำเงินของกลุ่มสวัสดิการมาสำรองจ่ายก่อน จากนั้นก็คืนให้เช่นเดิม แต่มีชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจก็กล่าวว่า กรรมการกลุ่มเบิกเงินมาใช้เอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่ไว้วางใจในการเข้ามาสมัคร

2) การประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้าน เนื่องจากทางกลุ่มได้ให้กรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ประชาสัมพันธ์เอง จะมีบางหมู่บ้านเท่านั้นที่กรรมการกลางจากกลุ่มสวัสดิการชุมชนจะเข้าไปประชาสัมพันธ์เอง ทำให้ชาวบ้านได้รับข่าวสารและรายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนที่ต่างกัน

3) การรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการของกรรมการ เนื่องจากกรรมการหมู่บ้านแต่ละคนมีพื้นฐานทางด้านสวัสดิการที่แตกต่างกัน ทำให้มีการบริหารจัดการและประชาสัมพันธ์ที่ต่างกัน โดยบางหมู่บ้านกรรมการจะมีการประชาสัมพันธ์ภายในการประชุมหมู่บ้านและบอกตามหลังคาเรือน แต่บางหมู่บ้านกรรมการก็ไม่เคยประชาสัมพันธ์เลยเพราะไม่มีความรู้ด้านสวัสดิการ

3) สมาชิกส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด อาจจะเนื่องจากสมาชิกจำวันที่ต้องมาส่งเงินไม่ได้เพราะเป็นสมาชิกอยู่หลายกลุ่ม หรือสมาชิกอาจจะไม่มีเงินที่ส่ง

4) มีกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชนมาก ทำให้ชาวบ้านต้องใช้เวลาในการตัดสินใจเข้ามาสมัครอย่างมาก

5) ไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน ทำให้สมาชิกไม่ทราบถึงความคืบหน้าในการดำเนินงาน มีเพียงการประชุมกรรมการเดือนละ 2 ครั้งเท่านั้น

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

- 1) ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้าน ไปชี้แจงในประเด็นที่ชาวบ้านเข้าใจผิด สร้างความไว้วางใจให้กับผู้จะสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก
- 2) ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของชาวบ้าน
- 3) พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชน เข้ามาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น
- 4) กรณีที่ไม่มีเงินตามกำหนด กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้านของสมาชิก หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีที่สมาชิกยังไม่มีเงิน และให้สมาชิกรายจ่ายที่หลัง
- 5) กรรมการกลุ่มกำลังจะจัดการประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อรายงานถึงความคืบหน้าในการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน และกำลังจะจัดทำการประเมินผลการดำเนินงานของกรรมการ

แนวโน้มการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- 1) มีสมาชิกเข้ามาสมัครเพิ่ม เพราะเห็นตัวอย่างจากคนที่ได้รับสวัสดิการแล้ว
- 2) เปลี่ยนกรรมการในการดำเนินงานโดยให้ชาวบ้านเข้ามาบริหาร แล้วให้กรรมการเก่าเป็นที่ปรึกษา เพราะหากกรรมการยังเป็นสมาชิก อบต. อยู่ ทางรัฐจะไม่เข้ามาช่วยเหลืองบประมาณ แต่ต้องมีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับสมาชิกก่อน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

- 1) ต้องการให้มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารกลุ่ม
- 2) ต้องการทางรัฐ เข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

กรณีตัวอย่างรายที่ 2 : เขียว*

เขียว* เพศชาย สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 คน คือ พ่อ แม่ ส่วนลูก 2 คน ย้ายไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มีอาชีพหลัก ทำไร่- ทำสวน แบบพอเพียง อาชีพเสริมคือ การทำโฮมสเตย์ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาโดยกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน** แล้วได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) รายได้ต่อเดือนประมาณ 5,000 บาท เพราะการทำสวนผลไม้ที่ทำคือ สวนมะม่วง กระท้อน ผลผลิตในแต่ละปีนั้น ไม่แน่นอน เพราะ

บางปีได้กำไร บางปีขาดทุน อีกทั้งรายได้จากโฮมสเตย์ก็ไม่แน่นอน ช่วงฤดูที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักมากที่สุด ก็คือ ฤดูหนาว ส่วนฤดูร้อนกับฤดูฝนจะมีเข้ามาพักบ้างแต่ยังส่วนน้อย และการเข้ามาพักจะจัดบ้านพักเวียนกันให้ครบทุกหลัง เพื่อความเสมอภาคของสมาชิก มีรายได้ประมาณเดือนละ 5,000 บาท บางเดือนที่มีแขกมาพักมากก็จะมีรายได้มากกว่านี้ เขียว* เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนเป็นระยะเวลากว่า 20 ปีแล้ว โดยย้ายมาจากอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ตามคำแนะนำของญาติ ครั้งแรกมีครอบครัวที่มาอาศัยอยู่ก่อน 2 ครอบครัว เมื่อมาอาศัยได้ค้ำแล้วก็จะไปบอกพี่น้องให้ย้ายมาตามกัน เป็นการบอกต่อกัน(ปากต่อปาก) เขียว* เป็นผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของคนภายในชุมชน เพราะทำงานเพื่อช่วยเหลือชุมชนมานาน ตั้งแต่เป็นกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ และกลุ่มอนุรักษ์ดินน้ำมูน ส่วนกลุ่มอื่นที่เคยทำแล้วแบ่งงานให้กรรมการคนอื่นทำต่อ คือ กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเห็ดหอม กองทุนเงินล้าน เป็นต้น

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน คนในชุมชนในหมู่ที่ 4 นั้น ส่วนใหญ่จะย้ายมาจากที่อื่น โดยครั้งแรกจะมีพี่น้องย้ายมาอยู่ก่อน เมื่อมาอาศัยแล้วค้ำก็จะมีบอกต่อกับญาติย้ายมาอาศัยตามกัน โดยต่างคนต่างไปบอกญาติตนให้ย้ายมา เพื่อมาหาแหล่งทำมาหากิน เพราะที่มีอุดมสมบูรณ์

“แต่ก่อนที่นี้เป็นห้วยกระบอก มีไผ่ มีกระบอกไม้ไผ่มาก กระบอกมีขนาดใหญ่สามารถใช้ทำเสาบ้านได้ ดินไทรก็มีมาก เลาะริมคลอง ป่าไทรก็มีมาก เลาะริมคลองกลางหมู่บ้าน เป็นน้ำธรรมชาติที่มีให้ชาวบ้านกินตลอดปี ตลอดชาติ ก่อนที่จะมีน้ำประปาใช้” (เขียว*, 2551)

ในช่วงแรกเราจะเข้ามาเรามาจับจองที่ดินกันเอง ที่ดินบริเวณนี้เป็นที่ดินที่เจ้าสัมปทานให้ ไม่ได้ได้รับการจัดสรรเหมือนกับหมู่ 8 และหมู่ 3 หรือกระทั่งหมู่ที่ 1 และหมู่ 10 ช่วงหลังเจ้าหน้าที่ที่ดินก็เข้ามาสำรวจ แล้วก็ออกใบเอกสารในการถือครองที่ดินว่าเราเป็นเจ้าของที่ดินดังกล่าว มีสิทธิ์ในการทำกินได้ โดยต้องเสียภาษีธรรมดา แต่ที่ดินนั้นไม่สามารถซื้อขายได้ อาชีพที่ชาวบ้านเข้ามาทำ คือ การทำสวน เช่น มะม่วง กระท้อน สวนพริก สวนผัก ส่วนการทำไร่ก็จะเป็นไร่ข้าวโพด หรือมันสำปะหลัง บางคนทำนา แต่ช่วงหลังเมื่อชาวบ้านทำแล้วขาดทุน เพราะราคาต้นทุนสูง เกิดหนี้สินที่เกิดจากการลงทุน จึงมีการขายที่ดินของคนให้กับนายทุน โดยมีนายทุนซื้อไปทำรีสอร์ท ต่อมาจึงมีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับชาวบ้าน โดยได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) ในการจัดระบบการบริหารจัดการ

การที่จะทำโฮมสเตย์ได้นั้น ชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกลุ่มจะต้องมีความพร้อมตั้งแต่เจ้าของบ้านและบุคคลที่อาศัยในบ้านนั้น รวมทั้งการจัดบ้าน เรื่องของความสะอาด ส่วนในเรื่องสวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับก่อนมีกลุ่มสวัสดิการนั้น ส่วนใหญ่จะได้รับจากหน่วยงานรัฐ เช่น เงินที่ทาง อบต. จัดให้ผู้สูงอายุ คนพิการในหมู่บ้าน เดือนละ 500 บาท ต่อคน

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน มีคนจากต่างพื้นที่ย้ายเข้ามาในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มนายทุนที่เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อทำรีสอร์ท ส่วนใหญ่จะเป็นคนกรุงเทพฯ ส่วนชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่เดิมก็ยังคงประกอบอาชีพแบบเดิม คือ การทำไร่- ทำสวน แต่ก็มีส่วนที่เปลี่ยนอาชีพมาเพาะเห็ดหอม เพราะมีรายได้มากกว่า ปลูกดอกเบญจมาศบ้าง หลังจากที่มีกลุ่มโฮมสเตย์ก็สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนเป็นอย่างดี รวมทั้งสร้างความสามัคคีให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี เพราะหมู่ที่ 4 นี้ ได้รับการยกย่องในการเป็นหมู่บ้านตัวอย่างและได้รับรางวัล “หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข” ได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงมหาดไทย 250,000 บาท ในการนำมาพัฒนาชุมชน อีกทั้งทางการศึกษานอกโรงเรียนก็จะให้เงินสนับสนุนในการจัดศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดเป็นแหล่งสาธารณประโยชน์ของชุมชน และเป็นสถานที่ศึกษาดูงานได้ครบวงจรภายในหมู่บ้าน หลังจากที่มีกลุ่มสวัสดิการชุมชนแล้ว พบว่า ชาวบ้านได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการมากขึ้น ในด้านเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของชาวบ้านได้เพิ่มขึ้น

ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชุมชน แต่ถึงแม้แต่ละคนจะย้ายมาจากคนละพื้นที่ แต่เมื่ออาศัยในระยะหนึ่งก็สามารถปรับตัวและมีความคุ้นเคยกัน จนมีความสนิทสนมกันคล้ายญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี อีกทั้งในหมู่บ้านนี้ได้แยกออกเป็นคุ้มในหมู่บ้าน เป็นการกระจายการปกครองเพื่อให้คนในชุมชนได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง มีการจัดประกวดความสะอาดภายในหมู่บ้าน โดยมีผู้นำหมู่บ้าน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเข้ามาประสานงาน ชาวบ้านในแต่ละคุ้มต่างช่วยเหลือกันในการเข้าร่วมประกวดเป็นอย่างดี สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้นำและชุมชนเป็นอย่างดี

ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการ

- สาเหตุการก่อตั้งกลุ่ม กลุ่มสวัสดิการชุมชน เริ่มมาจากกลุ่มอนุรักษ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย รวมทั้งผู้สูงอายุ คนพิการ ให้ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน จัดตั้งขึ้น โดยรองนายก อบต. เป็นคนที่ประสานงาน กับทาง อบต. และยังเป็นพี่ปรึกษาของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน

- ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก เริ่มเข้ามาเมื่อปลายปี 2549
- แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งแรก ทุนที่ใช้ในการไปดูงานครั้งแรกเป็นงบประมาณมาจากกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน จากนั้นทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ก็เข้ามาสนับสนุน 100,000 บาท และมี อบต. เข้ามาสนับสนุนอีก 150,000 บาท รวม 250,000 บาท
- ต้นแบบในการดำเนินงาน ได้มาจากการไปศึกษาดูงานที่ศรีวิวงศ์ และที่บ้านขาม จังหวัดชัยภูมิ แล้วนำมาประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชน
- ยอดเงินรวมภายในกลุ่ม มีประมาณ 2 แสนบาทกว่าบาท โดยรายละเอียดต้องไปตามกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- เหตุผลเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการ ได้รับการโหวตของหมู่บ้าน ด้วย คะแนนเสียง 2 ใน 3 เข้าไปเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน โดยชาวบ้านจะเลือกคนที่เชื่อถือได้ ดูประวัติว่าเป็นคนที่ไม่มีความเสียหายทางการเงิน ล้มละลาย ไม่ถูกฟ้อง และคนที่โปร่งใส มีธรรมาภิบาล มีความอดทนพอสมควร และเราก็สมัครใจเข้ามาทำงาน เพราะการเข้ามาทำงานนั้น ไม่มีค่าตอบแทนให้ จากนั้นในการประชุมใหญ่ก็จะเลือกตำแหน่งกันอีกครั้ง

การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชนให้มีความทั่วถึงมากขึ้น มีรายละเอียดในกฎ ข้อบังคับ
- การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน มีการคัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้าน จากสมาชิก อบต. แล้วก็มาเลือกตำแหน่งกันประชุมใหญ่ที่มีการชี้แจงรายละเอียดสวัสดิการชุมชน
- การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการแบ่งหน้าที่ตามกรรมการสวัสดิการชุมชน และจากต้นแบบที่ไปศึกษาดูงานมา
- การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน กำหนดจากรองนายก อบต. เพราะเคยทำงานด้านสวัสดิการมาก่อน จากนั้นทางกรรมการก็ดูความเหมาะสมและนำมาประยุกต์ใช้
- การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสวัสดิการชุมชน จริง ๆ เรากำหนดคุณสมบัติกันเอง เพราะว่าสมาชิกที่จะเข้ามาในกลุ่ม เราก็ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติมากมาย คือ ถ้าไปกำหนดมาก เขาก็ไม่อยากจะเข้ามาเป็นสมาชิก เราต้องการให้คนมาร่วมเยอะ ๆ คือ ชิมไปที่ละนิด ผู้ที่จะเข้ามาสมัครได้ต้องเป็นคนในพื้นที่ ถ้าจะย้ายไปที่อื่น ก็ต้องมาแจ้งและต้องเป็นบุคคลที่ไม่ทำให้กลุ่มเสื่อม
- การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ กรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนจะมีการกำหนดไว้ในกฎ ระเบียบแล้ว

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม ขั้นตอนในการดำเนินงาน
สวัสดิการชุมชน

1) ขั้นรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม

- (1) การไปศึกษาดูงาน เพื่อดูแนวทางในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนกับชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้ว
- (2) การประชุมชี้แจงรายละเอียดสวัสดิการชุมชน
- (3) การประชาสัมพันธ์ จะมีการประชาสัมพันธ์ทั้งจากการประชุมหมู่บ้าน และมีการสัญจรไปประชาสัมพันธ์ในทุกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการแนะนำชาวบ้านเวลาที่มีโอกาส ชาวบ้านที่เข้าใจ และคิดว่ามีผลประโยชน์ต่อครอบครัว ก็จะเข้ามาสมัคร

2) ขั้นปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน

- (1) การกำหนดกฎ ระเบียบของกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน
- (2) การรับสมัครสมาชิก ดำเนินการ โดยกรรมการสวัสดิการชุมชน จะให้ผู้ที่สนใจเข้ามากรอกเอกสารการสมัคร โดยผู้สมัครจะได้รับสมุดบัญชี และต้องจ่ายเงินสวัสดิการล่วงหน้า 2 เดือน
- (3) การจัดสวัสดิการ ในกรณีที่มีคนเจ็บนอนโรงพยาบาล คลอดบุตร คนพิการ หรือเสียชีวิตตามข้อกำหนดก็จะมีการจ่าย โดยให้กรรมการหมู่บ้านเป็นผู้นำเงินค่าสวัสดิการไปให้สมาชิก

3. ขั้นทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม

- (1) การประชุมกรรมการทุก 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละหมู่บ้าน
- (2) การให้แต่ละหมู่บ้านส่งตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน

4. การขยายผลและการสร้างเครือข่าย

- (1) การบอกต่อจากต่อปาก โดยอาจจะเป็นสมาชิกในครอบครัว หรือญาติที่มาสมัครแล้วได้รับสวัสดิการชุมชน ก็จะมีการบอกต่อ
- (2) มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น พอช. อบต. เพื่อของบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยผลักดันให้กลุ่มสวัสดิการสามารถดำเนินการต่อไปได้

- (1) ความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม

(2) ความสามารถของผู้นำในการทำความเข้าใจกับชาวบ้านในเรื่อง

เรื่องสวัสดิการชุมชน

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีทั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) อบต. เข้ามาสนับสนุนอีก 150,000 บาท รวม 250,000 บาท และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

- สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุน คือ งบประมาณและความรู้ในการบริหารกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เข้ามาสนับสนุน 100,000 บาท และมี อบต. เข้ามาสนับสนุนอีก 150,000 บาท รวม 250,000 บาท และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ความรู้ในการบริหารกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มสวัสดิการชุมชนได้รับการสนับสนุนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้งบประมาณมาครั้งเดียว จำนวน 100,000 บาท และได้รับสนับสนุน จาก อบต. มาทุกปี จำนวน 150,000 บาท

- ความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน ตั้งแต่มีการจัดกลุ่มสวัสดิการขึ้นมา กลุ่มได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน

- แนวโน้มของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน คาดว่าในแต่ละหมู่บ้านจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้น เพราะผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมีการบอกต่อ และชาวบ้านเห็นว่าทางกลุ่มมีการจัดสวัสดิการให้จริง จึงเกิดความเชื่อใจ

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

(1) ชาวบ้านยังไม่เข้าใจในการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

เพราะชาวบ้านบางคนยังคิดว่ากลุ่มสวัสดิการชุมชน มีลักษณะเหมือนกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ในชุมชน คือ เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกแล้วสามารถขอกู้ยืมเงินได้ เมื่อลาออกจากกลุ่มแล้วจะได้รับเงินคืน และจากประสบการณ์ที่ชาวบ้านได้รับจากกลุ่มที่เคยเข้าเป็นสมาชิกแล้วถูกหลอก ทำให้สมาชิกมีความระมัดระวังในการเข้ามาเป็นสมาชิกมากขึ้น

(2) กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ดังนั้นจึงทำให้มีปัญหาในการประชาสัมพันธ์ เพราะไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริง ทำให้ไม่สามารถตอบคำถามของผู้ที่ต้องการจะมาสมัครได้ ทำให้สมาชิกเกิดความไม่ไว้วางใจ

(3) สมาชิกไม่มาส่งค่าสวัสดิการตามที่กำหนด เนื่องจากสมาชิกจำนวนที่
ต้องมาส่งเงิน ไม่ได้เพราะเป็นสมาชิกอยู่หลายกลุ่ม หรือสมาชิกอาจจะไม่มีเงินที่ส่ง

(4) การประชาสัมพันธ์ยังไม่มีความต่อเนื่อง

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการ
ชุมชน

(1) ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วม ไปประ-
ชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของชาวบ้าน

(2) พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชน เข้า
มาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น และขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีความรู้ ความสามารถด้าน
สวัสดิการชุมชน ในการมาให้ความรู้แก่กรรมการและสมาชิก

(3) กรณีที่ไม่มีส่งเงินตามกำหนด กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้าน
ของสมาชิก หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีที่สมาชิกยังไม่มีเงิน และให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง

แนวโน้มในการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

1) มีสมาชิกเข้ามาสมัครเพิ่ม เพราะเห็นตัวอย่างจากคนที่ได้รับสวัสดิการ
แล้ว

2) มีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานมากขึ้น และมีการขยาย
เครือข่ายกับกลุ่มสวัสดิการอื่นมากขึ้น เช่น เป็นที่ศึกษาดูงานของชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

1) ควรมีการขยายกลุ่มที่จะได้รับสวัสดิการเพิ่มเติม คือ นอกจากจะให้
ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้สูงอายุแล้ว ควรจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มจักสาน เพราะเมื่อ
กลุ่มดังกล่าวได้รับแล้ว ก็จะเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มมากขึ้น โดยเฉพาะญาติพี่น้องของผู้ที่ได้รับ

2) ต้องการให้มีหน่วยงานอื่น เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ เพราะจะสร้าง
ความน่าเชื่อถือมากกว่าคนภายในชุมชนเอง

3) ผู้ที่จะเข้ามาทำงานด้านสวัสดิการชุมชน จะต้องมีความเข้าใจในหลัก-
การของสวัสดิการชุมชนอีกยังต้องสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญในการเข้ามา
เป็นสมาชิก

กรณีตัวอย่างรายที่ 3 : หุ่น*

หุ่น* เพศหญิง อายุ 52 ปี สมรสแล้ว ไม่ได้เรียนหนังสือตั้งแต่เด็ก ดังนั้นจึงอ่านหนังสือไม่
ออก แต่สามารถเขียนชื่อของตัวเองได้ มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 5 คน คือ พ่อ แม่ ลูกและ

หลาน มีอาชีพหลักคือ การรับจ้าง แต่ก็ไม่ได้รับจ้างทุกวัน เพราะไม่มีงานให้ทำทุกวัน ใน 1 เดือนได้ทำเต็มที่เพียง 20 วัน วันไหนที่ไม่ได้ไปทำงานก็จะไปเลี้ยงวัว เพราะซื้อมาตั้งแต่ตัวเล็ก ๆ ไว้ 3 ตัว ส่วนอาชีพเสริมก็ไม่มี รายได้ต่อเดือนประมาณ 6,000 บาท แต่รายได้ที่มีก็ไม่พอกับรายจ่าย เพราะเรารับจ้างได้วันละ 150 บาท แต่อยู่กันหลายคน ราคาของข้าวของก็สูงขึ้น ทำให้ต้องประหยัดกันมากขึ้น ลูกก็ส่งเงินมาให้บ้าง แต่ก็ไม่ได้ส่งมาให้มากเพียงเดือนละ 1,000 บาท เพราะเขามิชอบครวัที่ต้องดูแลเหมือนกัน หุ่น* เข้ามาอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี แล้ว ส่วนภูมิลำเนาเดิมมันไม่ทราบว่าย้ายมาจากที่ไหน เพราะพ่อกับแม่ย้ายที่อยู่บ่อย ย้ายไปเรื่อย ๆ จนมาปักหลักที่นี่ ย้ายมาอยู่ที่นี้ตั้งแต่อายุ 12 ปี แต่เดิมครอบครัวมีอาชีพรับจ้างมาตลอด ดังนั้นจึงไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง เมื่อก่อนเข้ามารับจ้างทำสวน ทำนา ได้ค่าแรงวันละ 12 บาท เท่านั้น ปัจจุบันก็เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ตั้งแต่เริ่มรับสมัครเป็นครั้งแรก

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่จะย้ายมาจากที่อื่น เช่น จากอำเภอใกล้เคียง เช่น ปักธงชัย เป็นต้น ในช่วงแรกพื้นที่นี้จะเป็นที่ป่า จากนั้นก็มีย้ายเข้ามาเรื่อย ๆ โดยในช่วงแรกมีเข้ามาไม่กี่หลังคาเรือน จากนั้นเมื่อมีอาชีพที่มั่นคงจึงมีการแนะนำญาติให้ย้ายตามกันมา อาชีพของชาวบ้านในหมู่ที่ 10 ส่วนใหญ่ก็จะมีอาชีพรับจ้าง บางคนที่มีที่ดินก็จะทำไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด แต่เมื่อต้นทุนในการลงทุนสูงราคาผลผลิตต่ำ ชาวบ้านจึงขายที่ดินเพื่อนำมาใช้หนี้ที่นำมาลงทุน จากนั้นก็มารับจ้าง ในเรื่องสวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการนั้น ส่วนใหญ่ผู้ที่จะได้รับคือ ผู้สูงอายุ คนพิการ แต่ก็ได้รับไม่เพียงพอทั้งหมด เพราะมีคนต้องการความช่วยเหลืออยู่มาก แต่ได้รับเพียงไม่กี่คน คนที่เหลือก็ต้องรอดตามลำดับ

สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนยังมีอาชีพรับจ้างกันส่วนใหญ่ คนที่อาศัยในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่เอง คือ เมื่อมีการแต่งงานแล้วก็จะแยกบ้านจากพ่อแม่ แล้วมาปลูกบ้านบริเวณใกล้ ๆ และยังมีคนที่ย้ายมาจากที่อื่น เช่น นายทุนที่เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อทำรีสอร์ท ในบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านได้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกก็ได้รับสวัสดิการ ได้ช่วยเหลือเวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วย ได้รับเงินชดเชย ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่าย และช่วยในช่วงที่เราไม่ได้ทำงาน อย่างน้อยก็มีเงินมาช่วยเหลือ

ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชุมชน ชาวบ้านในหมู่บ้านถึงจะต่างคนต่างมา แต่ส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี เวลาเจ็บป่วย ก็จะไปเยี่ยมกัน เพราะบ้านตั้งอยู่ไม่ไกลกัน และคนในหมู่บ้านก็จะรู้จักกันหมด เวลามีการจัดงานบุญ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ก็จะเข้ามาช่วยกันจัดเตรียมงานเป็นอย่างดี

ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการ

- สาเหตุการก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน สาเหตุจริง ๆ น่าจะเป็นตั้งขึ้นมาเพื่อต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการช่วยเหลือยามเจ็บไข้ได้ป่วย มาช่วยเหลือคนจน
- ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน เป็นรองนายก อบต.
- ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2549 และก็เป็นสมาชิกเรื่อยมา
- แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งแรก หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือเป็น อบต. แต่มีหน่วยงานอื่นอีกหรือไม่ ไม่ทราบ
- ต้นแบบในการดำเนินงาน เป็นพื้นที่ที่กรรมการไปดูงานแล้วนำมาประยุกต์ใช้
- ยอดเงินรวมภายในกลุ่ม ไม่ทราบแน่นอน ประมาณ 2 แสนบาท
- สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการชุมชน เข้ามาสมัครด้วยความสมัครใจ อีกทั้งพ่อบ้านเป็นผู้นำในหมู่บ้าน เป็นตำรวจบ้าน ทำงานเพื่อชุมชนอยู่แล้ว เขาบอกว่ากลุ่มนี้เมื่อเข้ามาสมัครแล้ว เราจะได้รับสวัสดิการในการช่วยเหลือ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้ตัดสินใจเข้ามาสมัคร

การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการช่วยเหลือยามเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน
- การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน คัดเลือกจากสมาชิก อบต.
- การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ กรรมการกลุ่มจะแบ่งงานกันเอง และมีกรรมการในแต่ละหมู่บ้านมีหน้าที่มีเก็บเงินทุก 2 เดือน จ่าย 60 บาท แล้วนำไปส่งที่กรรมการกลาง เวลาป่วยนอน โรงพยาบาลก็แจ้งที่กรรมการหมู่บ้าน แล้วกรรมการจะนำเงินมาจ่ายชดเชยให้
- การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน มีกรรมการเป็นคนกำหนดขึ้นมาอยู่ในกฎ ระเบียบของกลุ่ม
- การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสวัสดิการชุมชน มีกรรมการเป็นคนกำหนดขึ้นมาอยู่ในกฎ ระเบียบของกลุ่ม

- การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ มีกรรมการเป็นคนกำหนดขึ้นมาอยู่ในกฎ ระเบียบของกลุ่ม

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

1) ขั้นรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม

(1) มีการประชาสัมพันธ์ผ่านการประชามหมู่บ้าน โดยมีกรรมการจากกลุ่มใหญ่มาร่วมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้กรรมการหมู่บ้านก็ยังมีประชาสัมพันธ์ในแต่ละหลังคาเรือน

2) ขั้นปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน

(1) การเปิดรับสมัคร โดยมีกรรมการนำใบสมัครมาให้กรอกแล้วจะให้สมุดบัญชี และจ่ายค่าสวัสดิการล่วงหน้า 2 เดือน จำนวน 60 บาท

(2) จากนั้นทุก 2 เดือนก็จ่ายสวัสดิการ 60 บาท และเมื่อป่วยนอนโรงพยาบาล มีการจ่ายเงินชดเชยให้ ขณะนี้ทางกรรมการกำลังพิจารณาที่จะให้เงินสวัสดิการแก่ที่บ้านเดือนละ 300 บาท เป็นสวัสดิการที่จัดสรรสำหรับคนจน

3. ขั้นทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม

(1) กรรมการจะมีการประชุมทุก 2 เดือน แล้วก็นำเรื่องที่ประชุมมาเล่าให้ฟัง

4. การขยายผลและการสร้างเครือข่าย

(1) ส่วนใหญ่จะบอกกันปากต่อปากคน แต่เรื่องที่ชาวบ้านยังไม่มาสมัคร ขึ้นอยู่กับความคิดของแต่ละบุคคล เราคิดว่าสวัสดิการดี จึงเข้ามาสมัคร

องค์กรประกอบที่มีส่วนช่วยผลักดันให้กลุ่มสวัสดิการสามารถดำเนินการต่อไปได้

(1) การประชาสัมพันธ์ต้องทั่วถึง

(2) ชาวบ้านต้องเข้าใจสวัสดิการชุมชน

(3) ผู้นำต้องทำงานด้วยความตั้งใจ

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน คือ อบต.

- สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุน คือ งบประมาณของ อบต.

- ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน อบต. สนับสนุน

150,000 บาท

- ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีการช่วยเหลือมาตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550
- ความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน คงมีการช่วยเหลือไปตลอด
- แนวโน้มของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการ คงมีหน่วยงานอื่นเข้ามาสนับสนุนมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
  - (1) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการ
  - (2) ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ดังนั้นบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก
- แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
  - (1) มีการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ดี
- แนวโน้มการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน
  - (1) มีคนเข้ามาสมัครเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อมีคนที่ได้รับสวัสดิการแล้วก็มีการบอกต่อ เราได้รับการช่วยเหลือจริง
- ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
  - (1) ต้องการให้มีการช่วยเหลือสมาชิกให้ครบทุกกลุ่ม และมีการเพิ่มเงินสวัสดิการที่ให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ยากจน จากเดือนละ 300 บาท เป็น เดือนละ 500 บาท

4.4 ผลการศึกษาข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ข้อมูลความเป็นมาของกลุ่ม เป็นข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย ข้อมูลความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชนและการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อทำให้มีความเข้าใจในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ได้ดียิ่งขึ้น ดังมีรายละเอียด ดังนี้

4.4.1 ข้อมูลความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

4.4.1.1 สาเหตุการตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า สาเหตุที่ทำให้ชุมชนมีการตั้ง

กลุ่มสวัสดิการชุมชน เพราะชุมชนยัง ไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่อง โรคภัยไข้เจ็บมากที่สุด ร้อยละ 38.10 รองลงมาเพราะภายในตำบลยังไม่มีการออม เพื่อนำเงินมาช่วยเหลือสวัสดิการ ร้อย ละ 28.57 ชุมชนยัง ไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ ร้อยละ 23.81 ชุมชนยัง ไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือที่ ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย ร้อยละ 14.29 และชุมชนยัง ไม่มีการช่วยเหลือเงินชดเชยเวลาเจ็บป่วย ร้อยละ 4.76 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงสาเหตุการตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

สาเหตุการตั้งกลุ่ม	จำนวน * (n= 21)	ร้อยละ ** (100.00)
ชุมชนยัง ไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ	5	23.81
ชุมชนยัง ไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่อง โรคภัยไข้เจ็บ	8	38.10
ชุมชนยัง ไม่มีการช่วยเหลือเงินชดเชยเวลาเจ็บป่วย	1	4.76
ภายในตำบลยังไม่มีการออม เพื่อนำเงินมาช่วยเหลือสวัสดิการ	6	28.57
ชุมชนยัง ไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือที่ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย	3	14.29

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 21

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ภายในชุมชนมีสวัสดิการที่ช่วยเหลือคนในชุมชนเพียงสวัสดิการฌาปกิจ ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตแล้วเท่านั้น อีกทั้งสวัสดิการที่ชาวบ้านได้รับยังไม่เพียงพอทั้งจากที่ได้รับจากรัฐและทางอบตที่ได้เข้ามาช่วยเหลือ กลุ่มคนที่ได้รับส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ และผู้พิการ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน ดังนั้นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยมีชื่อเต็มว่า กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพราะต้องการช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชนให้มีความครอบคลุมมากขึ้น โดยการออมเงินแล้วนำเงินดังกล่าวมาจัดสวัสดิการช่วยเหลือตั้งแต่เกิดจนตาย

4.4.1.2 ผู้ก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ผู้ก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน คือ รองนายก อบต. มากที่สุด ร้อยละ 85.72 รองลงมา คือ แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน** ร้อยละ 9.52 และ อบต. ร้อยละ 4.76 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงผู้ก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ผู้ก่อตั้งกลุ่ม	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
รองนายก อบต.	18	85.72
อบต.	1	4.76
แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน**	2	9.52

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน คือ รองนายก อบต. ซึ่งสวัสดิการชุมชนเป็นหนึ่งในนโยบายที่จะจัดทำเมื่อครั้งที่เคยเป็น นายกอบต. เมื่อได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นรองนายก อบต. ก็เลยมีการนำเสนอประเด็นนี้เข้าที่ประชุมสภา อบต. เมื่ออนุมัติก็มีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการขึ้นมา โดยรองนายก อบต. เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน** จากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน และการได้ไปศึกษาดูงานในหลากหลายพื้นที่ จึงมีการนำเสนอในที่ประชุมกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน** และพากรรมการไปดูงานด้วยกันทั้งหมด 6 คน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งและการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

4.4.1.3 ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งเริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อ พ.ศ. 2549 ร้อยละ 71.43 รองลงมาเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2550 ร้อยละ 23.81 และเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2551 ร้อยละ 4.76 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.7

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า กลุ่มสวัสดิการชุมชนเริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 และทำการประชาสัมพันธ์เป็นเวลา 2 เดือน จึงมีการรับสมัครสมาชิกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549 ดังนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจึงเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการชุมชนตั้งแต่มีการจัดตั้งกลุ่มและเข้ามาตั้งแต่มีการประชาสัมพันธ์กลุ่มเป็นครั้งแรก ส่วนบุคคลที่เข้ามาในช่วงหลัง จะเป็นช่วง พ.ศ. 2550- 2551 เพราะว่าเริ่มเห็นความสำคัญของเรื่องสวัสดิการ อีกทั้งเห็นรูปธรรมจากบุคคลที่สมัครตั้งแต่แรกได้รับการจัดสรรสวัสดิการแล้ว

ตารางที่ 4.7 แสดงระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก

ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
พ.ศ. 2549	15	71.43
พ.ศ. 2550	5	23.81
พ.ศ. 2551	1	4.76

4.4.1.4 แหล่งทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า แหล่งทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรกส่วนใหญ่ได้มาจาก องค์กรบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 47.62 รองลงมา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร้อยละ 28.57 เงินที่ได้รับจากสมาชิกมีอัตราส่วนเท่ากับกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน** ร้อยละ 4.76 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่ไม่ทราบแหล่งทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรก ร้อยละ 33.33 ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงแหล่งทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรก

แหล่งทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรก	จำนวน * (n= 21)	ร้อยละ ** (100.00)
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	6	28.57
องค์กรบริหารส่วนตำบล	10	47.62
เงินที่ได้รับจากสมาชิก	1	4.76
กลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูน**	1	4.76
ไม่ทราบ	7	33.33

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 21

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินงานกลุ่มครั้งแรก ได้รับทุนสนับสนุน จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. จำนวน 100,000 บาท

และมีงบประมาณจาก อบต. เริ่มตั้งแต่ปี 2550 ครั้งแรกจำนวน 100,000 บาท และสนับสนุนปีละ 50,000 บาท รวม 150,000 บาท คั้งนั้นทุนที่ได้รับในการดำเนินการครั้งแรกรวม 250,000 บาท ส่วนเงินที่ได้รับจากกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำขุน** เป็นเงินที่นำไปใช้ในการศึกษาคุณงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร และนอกจากนี้เงินที่ได้รับจากสมาชิกรุ่นก่อนๆ ยังไม่มีการนำมาใช้จัดสรรสวัสดิการ เพราะต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก โดยการนำเงินที่ได้รับจากการสนับสนุนมาจัดสรรสวัสดิการให้ก่อน

4.4.1.5 ต้นแบบในการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน คือ ได้มาจากบ้านขาม ชัยภูมิมากที่สุด ร้อยละ 19.05 รองลงมา คือ มาจากคีรีวงค์ ร้อยละ 9.52 และ ไม่ทราบต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 71.43 ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
บ้านขาม ชัยภูมิ	4	19.05
คีรีวงค์	2	9.52
ไม่ทราบ	15	71.43

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า กลุ่มสวัสดิการชุมชน ต้นแบบในการดำเนินงานจากที่บ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยในช่วงแรกกรรมกรนั้นไปศึกษาคุณงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แต่เมื่อเห็นการดำเนินงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนจึงเกิดความสนใจและทำการประสานงานขอความช่วยเหลือจากบ้านขามในวิธีและแนวทางในการดำเนินงาน แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชน

4.4.1.6 ยอดเงินรวมในกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ยอดเงินรวมในกลุ่มสวัสดิการชุมชน มีจำนวน 2 แสนบาท มากที่สุด และมีผู้ไม่ทราบยอดเงินรวมในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 42.86 ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงยอดเงินรวมในกลุ่ม

ยอดเงินรวมในกลุ่มสวัสดิการชุมชน	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
2 แสนบาท	12	57.14
ไม่ทราบ	9	42.86

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ยอดเงินรวมในกลุ่มสวัสดิการชุมชนมีทั้งสิ้น จำนวน 2 แสนบาท โดยเป็นเงินที่เก็บจากสมาชิกทุก 2 เดือนและงบประมาณสนับสนุนและหักค่าใช้จ่ายในการนำมาซื้ออุปกรณ์ในการดำเนินงานและจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ที่รับทราบรายละเอียดจะเป็นกรรมการกลุ่มที่ต้องเข้าประชุมทุก 2 เดือน ส่วนสมาชิกจะรับทราบก็ต่อเมื่อกรรมการกลุ่มประชาสัมพันธ์ในช่วงประชามหมู่บ้าน ดังนั้นผู้ที่เข้าประชุมเป็นประจำก็จะรับทราบข้อมูลของกลุ่มตลอด

4.4.1.7 สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก เพราะเห็นถึงความสำคัญเวลาเจ็บป่วยจะได้รับสวัสดิการคุ้มครองและชดเชยมากที่สุด ร้อยละ 52.38 รองลงมาเพราะต้องการช่วยเหลือชุมชนในการจัดสวัสดิการให้มีความครบถ้วนมากขึ้น ร้อยละ 42.86 และเพราะต้องการได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการเพิ่มขึ้นมีอัตราเท่ากับเชื่อใจคนที่มาเก็บค่าสวัสดิการ ร้อยละ 9.52 ดังแสดงในตารางที่ 4.11

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า สาเหตุที่ชาวบ้านเข้ามาเป็นสมาชิก ส่วนใหญ่เห็นถึงความสำคัญของสวัสดิการชุมชน เพราะสามารถช่วยเหลือสวัสดิการจากที่เป็นอยู่ซึ่งก็คือ ได้รับสวัสดิการคุ้มครองและชดเชยเวลาที่เจ็บป่วย อีกเหตุผลที่ทำให้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพราะเชื่อใจคนที่มาเก็บค่าสวัสดิการ นั่นก็คือ กรรมการหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนเข้ามาเป็นกรรมการกลุ่ม เป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน เพราะทำงานเพื่อชุมชนมาเป็นเวลานาน และสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านได้ว่าจะไม่นำเงินของสมาชิกมาใช้เป็นเงินส่วนตัว

ตารางที่ 4.11 แสดงสาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก

สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก	จำนวน * (n= 21)	ร้อยละ ** (100.00)
ช่วยเหลือชุมชนในการจัดสวัสดิการให้มีความครบถ้วนมากขึ้น เห็นถึงความสำคัญเวลาเจ็บป่วยจะได้รับสวัสดิการคุ้มครองและ ชดเชย	9	42.86
ต้องการได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการเพิ่มขึ้น	11	52.38
เชื่อใจคนที่มาเก็บค่าสวัสดิการ	2	9.52
	2	9.52

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 21

4.4.2 การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

4.4.2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนส่วนใหญ่เพราะต้องการช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บร้อยละ 47.62 รองลงมาเพราะต้องการช่วยเหลือสวัสดิการให้ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย ร้อยละ 28.57 ต้องการช่วยเหลือชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ร้อยละ 14.29 และต้องการต้องการให้ภายในตำบลมีการออมวันละบาท เพื่อนำเงินมาช่วยเหลือสวัสดิการซึ่งมีอัตราเท่ากับต้องการช่วยเหลือสวัสดิการในชุมชนให้ครอบคลุมมากขึ้น ร้อยละ 4.76 ดังแสดงในตารางที่ 4.12

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพราะต้องการช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชนให้ครอบคลุมมากขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือตั้งแต่เกิดจนตาย วัตถุประสงค์ของกลุ่มสวัสดิการชุมชนมีการกำหนดไว้ในกฎ ระเบียบ ดังนี้

ตารางที่ 4.12 แสดงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
ช่วยเหลือสวัสดิการในชุมชนให้ครอบคลุมมากขึ้น	1	4.76
ช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	10	47.62
ต้องการให้ภายในตำบลมีการออมวันละบาท เพื่อนำเงินมา		
ช่วยเหลือสวัสดิการ	1	4.76
ช่วยเหลือสวัสดิการให้ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย	6	28.57
ช่วยเหลือชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3	14.29

- 1) เพื่อจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพ และการศึกษาในชุมชน เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมครบวงจรชีวิต
- 2) เพื่อจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน
- 3) เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย
- 4) เพื่อพัฒนาคนให้มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ
- 5) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการงานพื้นฐานอาชีพ เพื่อความมั่นคงในชีวิตของสังคมไทยในชนบท

4.4.2.2 การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน เกินครึ่งคัดเลือกจากสมาชิก อบต. ในแต่ละหมู่บ้าน ร้อยละ 61.90 หนึ่งในสามคัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน ร้อยละ 33.34 และมีผู้ที่ไม่ทราบการคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 4.76 ดังแสดงในตารางที่ 4.13

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนคัดเลือกจากสมาชิกอบต. ในแต่ละหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงานเป็นกรรมการกลุ่ม และนอกจากนี้ยังมีตัวแทนหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิก อบต. แต่เป็นผู้ที่ชาวบ้านให้การนับถือ สาเหตุที่ทำให้สมาชิก อบต. ส่วนใหญ่เข้ามาเป็นกรรมการ เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานให้ชุมชนมาเป็นเวลานาน โดยการเข้ามาทำงานดังกล่าวไม่มีค่าตอบแทนให้ อีกทั้งกรรมการ

ดังกล่าวเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความมั่นใจในการเก็บเงินสวัสดิการว่าจะไม่นำเงินสวัสดิการมาใช้เป็นเงินของตนเอง

ตารางที่ 4.13 แสดงการคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน

การคัดเลือกกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
คัดเลือกจากสมาชิก อบต. ในแต่ละหมู่บ้าน	13	61.90
คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	7	33.34
ไม่ทราบ	1	4.76

4.4.2.3 การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ส่วนใหญ่กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด ร้อยละ 47.62 รองลงมา กรรมการเป็นผู้กำหนด โดยประยุกต์จากต้นแบบ ร้อยละ 28.57 กำหนดจากการดูจากต้นแบบแล้ว กรรมการนำ มาประยุกต์ และให้สมาชิกดูความเหมาะสมอีกครั้ง ร้อยละ 19.05 ตามลำดับ และมีผู้ที่ไม่ทราบการกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 4.76 ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงการกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
ดูจากต้นแบบ แล้วกรรมการนำมาประยุกต์ และให้สมาชิกดูความเหมาะสมอีกครั้ง	4	19.05
กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	10	47.62
กรรมการเป็นผู้กำหนด โดยประยุกต์จากต้นแบบ	6	28.57
ไม่ทราบ	1	4.76

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน กำหนดมาจากกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยในการกำหนดนั้นจะใช้ต้นแบบของบ้านขามเป็นแนวทางในการดำเนินงาน แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ จากนั้นก็ให้สมาชิกพิจารณาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ การกำหนดกฎเกณฑ์นั้นได้จัดทำเป็นระเบียบข้อบังคับ การกำหนดกฎเกณฑ์นั้นได้จัดทำเป็นระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ค่าปลสมานฉันท* อำเภอรังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีทั้งหมด 8 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์ หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ และการขาดสมาชิกภาพ หมวดที่ 4 เงินค่าสมัคร หมวดที่ 5 การจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิก หมวดที่ 6 การขอรับเงินสวัสดิการ หมวดที่ 7 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก หมวดที่ 8 คณะกรรมการ

4.4.2.4 การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ มากกว่าครึ่งหนึ่งกรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง ร้อยละ 66.67 รองลงมาแบ่งตามต้นแบบ และให้ชาวบ้านช่วยกันโหวตตามตำแหน่ง ร้อยละ 28.57 และมีผู้ที่ไม่ทราบการแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ ร้อยละ 4.76 ดังแสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงการแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ

การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
แบ่งตามต้นแบบและ ให้ชาวบ้านช่วยกันโหวตตามตำแหน่ง	6	28.57
กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	14	66.67
ไม่ทราบ	1	4.76

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบมีการแบ่งโดยกรรมการเป็นคนกำหนดตำแหน่งแล้วให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมชี้แจงสวัสดิการชุมชนได้ช่วยกันโหวตว่าจะให้ใครรับผิดชอบหน้าที่ใด โดยหน้าที่ที่รับผิดชอบจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถที่ชาวบ้านพิจารณาแล้วว่าจะมีความเหมาะสม

4.4.2.5 การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกเกือบทั้งหมดกรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด และผู้ที่เข้าสมัครได้ต้องเป็นผู้ที่อาศัยในชุมชน

เท่านั้น ร้อยละ 95.24 รองลงมากรรมการเป็นผู้กำหนดและมีตัวแทนของหมู่บ้านไปร่วมกำหนด ร้อยละ 4.76 ดังแสดงในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก

การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด และผู้ที่เข้าสมัครได้ต้องเป็นผู้ที่อาศัยในชุมชนเท่านั้น	20	95.24
กรรมการเป็นผู้กำหนดและมีตัวแทนของหมู่บ้านไปร่วมกำหนด	1	4.76

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า กรรมการจะเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิก โดยให้ตัวแทนของหมู่บ้านไปร่วมพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยผู้ที่เข้ามาสมัครจะต้องเป็นผู้ที่อาศัยภายในชุมชน โดยมีทะเบียนบ้านอยู่ภายในชุมชน หรืออาจจะเป็นบุคคลที่ต้องเดินทางไปทำงานพื้นที่อื่น แต่มีทะเบียนบ้านอยู่ภายในชุมชน ซึ่งการจะรับหรือไม่รับเข้ามาเป็นสมาชิกหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรรมการที่เป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละหมู่บ้าน เพราะเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับชาวบ้านภายในชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าใครเป็นสมาชิกหรือไม่ใช่สมาชิกภายในชุมชน

4.4.2.6 การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ มากกว่าครึ่งหนึ่งกรรมการกำหนดไว้ในกฎ ระเบียบของกลุ่ม ร้อยละ 80.95 และกรรมการกำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบ ร้อยละ 19.05 ดังแสดงในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แสดงการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ

การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ	จำนวน (n= 21)	ร้อยละ (100.00)
กรรมการกำหนดไว้ในกฎ ระเบียบของกลุ่ม	17	80.95
กรรมการกำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบ	4	19.05

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับนั้น กรรมการกลุ่มกำหนดไว้ในกฎ ระเบียบของกลุ่มประยุกต์จากพื้นที่ต้นแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชน

4.5 กระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของตำบลสมานฉันท์* หากจะกล่าวถึงกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน นั้นมี 2 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปันผลกำไรให้กับสมาชิก และจัดสรรกู้ยืมให้กับสมาชิกตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มดังกล่าว เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาในชุมชนเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเห็ดหอม กลุ่มผู้เลี้ยงหมู กลุ่มผู้เลี้ยงวัว กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มโฮมสเตย์ เป็นต้น ประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน กล่าวคือ มีการเก็บเงินสวัสดิการจากสมาชิก แล้วมาจัดสรรให้กับสมาชิกยามเจ็บป่วย และยังจัดสรรให้กับคนในชุมชนที่ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และคนพิการ ซึ่งกลุ่มสวัสดิการดังกล่าว เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ภายในชุมชน เป็นกลุ่มที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของตำบลสมานฉันท์* เป็นลักษณะการดำเนินงานตามประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน โดยการดำเนินงานได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การดำเนินงานของคณะกรรมการกลางกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่ดูแลด้านการเงิน การจัดสรรสวัสดิการ และการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม กับการดำเนินงานที่คณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านกระจายความรับผิดชอบในการดูแลสมาชิก ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการกลางสวัสดิการชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการกลางกลุ่มสวัสดิการชุมชน สามารถอธิบายโดยการนำแนวคิดร่วมกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน มาใช้เป็นแนวคิดในการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน โดยนำแนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2550) สุพรรณณี ไชยอำพร (2549) เสาวลักษณ์ สมสุข (2550) และ Marx (1994) สามารถสรุปกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ได้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม และขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม เป็นขั้นที่ทำให้คนในชุมชนได้รับรู้ รับทราบปัญหา และมีความตระหนักในปัญหาร่วมกัน โดยปัญหาคงกล่าวต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และเป็นปัญหาที่คนในชุมชนมีความเห็นว่า สิ่งนี้เป็นปัญหาและต้องการที่จะแก้ไข

ปัญหาาร่วมกัน เมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว คนในชุมชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน เป็นการประชุมแกนนำกลุ่ม เพื่อหาทางช่วยเหลือชาวบ้านให้ได้รับสวัสดิการมากกว่าค่าทำศพ (การทำฌาปนกิจสงเคราะห์) ต้องการให้มีการช่วยเหลือกันในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย และช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ คนพิการและคนยากจนให้มากขึ้น (ร้อยละ 19.05)

1.2 การศึกษาดูงาน โดยมีรองนายกและกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ที่เป็นสมาชิก อบต. จำนวน 6 คน ไปศึกษาดูงานที่บ้านขาม อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการทรัพยากรที่ดีและมีการจัดสวัสดิการที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อไปแนวทางในการกำหนดการดำเนินงานด้านสวัสดิการภายในชุมชน จากนั้นก็นำข้อมูลจากการไปดูงานมาประชุมร่วมในกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน** อีกครั้ง โดยสมาชิกเห็นด้วยที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน เพราะคิดว่า จะสามารถช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชนได้ครบถ้วนมากขึ้น (ร้อยละ 28.57)

1.3 ขอบุญสนับสนุนการดำเนินงานจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป็นการขอทุนสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน มีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ กลุ่มสวัสดิการชุมชนนั้น โครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาที่ชัดเจน การมีฐานสมาชิกที่กว้างมากพอ และมีการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นให้มาทำงานหรือสมทบเงินเข้ากองทุน โดยมีรองนายก อบต. เป็นผู้ประสานงานขอทุนสนับสนุน (ร้อยละ 19.05)

1.4 เสนอเรื่องให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลอนุมัติ โดยมีรองนายก อบต.และสมาชิก อบต.ที่เป็นแกนนำกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูน ได้นำเสนอการของบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ในสมัยการประชุมสามัญ เมื่อสภาพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมเพราะสมาชิก อบต. มีความสนใจและมีความเห็นว่า เรื่องสวัสดิการชุมชนเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะได้มีกองทุนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยที่ประชุมมีข้อแม้ว่าบุคคลที่จะได้รับสวัสดิการต้องเข้ามาสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย ยกเว้นผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถส่งเงินค่าสมาชิกได้ (ร้อยละ 19.05)

1.5 ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้านได้รับทราบ เป็นการส่งตัวแทนจากทั้ง 11 หมู่บ้าน โดยจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ ผู้นำโดยตำแหน่ง เช่น สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจบ้านและผู้นำตามธรรมชาติที่ทำงานภายในชุมชนมานานรวม ทั้งชาวบ้านที่มีความสนใจเข้าร่วมรับฟังรายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 66.67)

1.6 ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาคมและตามบ้าน มีการประชาสัมพันธ์รายละเอียดของกลุ่มสวัสดิการชุมชนจะผ่านการประชุมหมู่บ้าน โดยจะมีกรรมการของกลุ่มสวัสดิการเข้าไปชี้แจงรายละเอียด ในบางหมู่บ้านก็จะมีกรรมการจากกลุ่มสวัสดิการมาร่วม

ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรับรู้ เข้าใจ และตระหนักเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนร่วมกัน (ร้อยละ 95.24)

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน หลังจากทีคนในชุมชนได้รับทราบปัญหาและตระหนักในปัญหาร่วมกันแล้ว จึงมีการเริ่มการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

2.1 จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ ดำเนินการหลังจากที่มีการประชุมชี้แจงรายละเอียดสวัสดิการชุมชนภายในตำบลแล้ว การจัดตั้งกรรมการจะคัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวม เพราะไม่มีค่าตอบแทนให้ กรรมการส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิก อบต. เพราะเป็นผู้ที่ทำงานกับชุมชนเป็นเวลานานและสามารถเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับทาง อบต. ได้เป็นอย่างดี การกำหนดกฎ ระเบียบ มีการกำหนดโดยดูจากต้นแบบที่บ้านขาม จังหวัดชัยภูมิ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ จากนั้นก็ให้สมาชิกเข้ามาพิจารณาร่วมกับกรรมการด้วยว่า กฎ ระเบียบ มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกมากที่สุด (ร้อยละ 52.38)

2.2 เปิดรับสมัครสมาชิก การรับสมัครสมาชิกจัดทำโดยมีกรรมการกลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในกฎ ระเบียบหรือไม่ จากนั้นก็ให้ผู้ที่สมัครนำการหลักฐานสมัคร และค่าสมัครสมาชิกมาส่งจำนวน 60 บาท จากนั้นก็มีการมอบสมุดบัญชีและส่งรายชื่อให้กับทางเลขานุการกลุ่ม เพื่อจัดทำบัญชีและนำเงิน ไปฝากธนาคารต่อไป (ร้อยละ 100)

2.3 ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ เป็นการดำเนินงานตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ในกฎ ระเบียบของกลุ่มก่อนที่จะดำเนินงาน เริ่มจากการรับสมัครสมาชิก การจัดเก็บเงินสวัสดิการชุมชนทุก 2 เดือน ๆ 60 บาท และการจัดสรรสวัสดิการในกรณีที่มีการเกิด การเจ็บป่วย และมีผู้เสียชีวิต เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบแบบแผนตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้ (ร้อยละ 47.62)

2.4 จัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน เป็นการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้กับบุคคลดังกล่าว เพราะเป็นกลุ่มคนที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และไม่มีผู้ดูแล การจัดสวัสดิการให้จึงเป็นการช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีการจ่ายเงินให้ทุก 2 เดือน ๆ 60 บาท ในการจัดสวัสดิการถือว่าเป็นหนึ่งในกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ร้อยละ 52.38)

ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนการติดตามการดำเนินงาน และหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม อีกทั้งสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกและหน่วยงานได้เข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหา และพัฒนากลุ่มสวัสดิการชุมชนต่อไป

ทบทวนปัญหา

3.1 ประชุมกรรมการดำเนินงานทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานว่าในแต่ละหมู่บ้านเกิดปัญหาอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งตรวจสอบการจัดสรรสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านว่ามีความถูกต้องหรือไม่ (ร้อยละ 47.62)

สร้างการมีส่วนร่วม

3.2 ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณาข้อกำหนด กฎ ระเบียบของกลุ่ม เพราะสมาชิกเป็นผู้ได้รับสวัสดิการโดยตรง ทางกรรมการกลุ่มจึงเปิดโอกาสให้เข้าร่วมพิจารณา กฎ ระเบียบ เพื่อให้เกิดข้อตกลงตรงกัน (ร้อยละ 19.05)

3.3 ให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยกันพิจารณาผู้ที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม โดยให้ในแต่ละหมู่บ้านทำการประชาคมคัดเลือกบุคคลที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนพิการ และคนยากจน ช่วงแรกจะนำร่องหมู่บ้านละ 1 คนก่อน แล้วจะทำการขยายผลต่อไป (ร้อยละ 23.81)

3.4 กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ เป็นการดำเนินงาน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทำให้ อบต. ได้รับทราบปัญหา และสามารถนำงบประมาณมาช่วยเหลือ ได้ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน (ร้อยละ 47.62)

3.5 ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ เป็นการให้คุณค่าและส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุที่มีต่อชุมชน และยังเป็นการส่งเสริมการเข้ามาเป็นสมาชิกของชาวบ้าน เพราะมีบุคคลที่ตนนับถือเข้ามาเป็นสมาชิก สร้างแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิก (ร้อยละ 14.29)

3.6 รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้านในการประชาคมหมู่บ้าน เป็นหนึ่งในการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน และทำให้สมาชิกสามารถเสนอความคิดเห็น และสอบถามข้อมูลที่สงสัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน (ร้อยละ 47.62)

ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย

การขยายผล

4.1 เริ่มจากหัวหน้าครอบครัวก่อน โดยให้หัวหน้าครอบครัวเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกก่อน เมื่อหัวหน้าครอบครัวได้รับสวัสดิการและตระหนักในความสำคัญแล้ว สมาชิกในบ้านจะเข้ามาสมัครด้วย และจะมีการขยายสมาชิกเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 14.29)

4.2 บอกต่อจากปากต่อปาก เป็นการขยายผล โดยชุมชนชาวบ้านจะมีความสนิท-

สนมใกล้ชิดกัน เมื่อคนเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกแล้วได้รับสวัสดิการจริง ก็จะมีการบอกต่อไปยังญาติพี่น้อง และบ้านใกล้เรือนเคียง หรือแม้ไม่มีการบอกต่อด้วยตนเองก็จะมีคนอื่นช่วยบอกต่อให้ (ร้อยละ 80.95)

4.3 ให้ผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมาแนะนำ เป็นวิธีการขยายผลโดยให้ผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมาช่วยประชาสัมพันธ์ในช่วงประชาคมหมู่บ้าน หรือตามบ้านใกล้เคียง เพื่อขยายผลให้มีผู้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 19.05)

4.4 ให้แกนนำเข้ามาสมัครก่อน เป็นวิธีการที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านในช่วงแรกว่ากลุ่มจะสามารถดำเนินต่อไปได้ และไม่ได้ตั้งกลุ่มมาเพื่อหลอกลวงสมาชิก โดยการให้ผู้นำในหมู่บ้าน เช่น สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจบ้านและผู้นำตามธรรมชาติ เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกก่อน(ร้อยละ 4.76)

4.5 พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการเพิ่มเติม โดยกลุ่มสวัสดิการชุมชน จะให้แต่ละหมู่บ้านจัดส่งรายชื่อผู้ที่สมควรได้รับสวัสดิการเพิ่มเติม โดยเป็น ผู้สูงอายุ คนพิการและคนยากจน หากบุคคลดังกล่าวได้รับสวัสดิการแล้ว จะทำให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 33.33)

4.6 ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม เป็นการประชาสัมพันธ์ในช่วงที่มีการประชาคมหมู่บ้าน หรือประชาสัมพันธ์ตามหลังคาเรือน เพื่อให้ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านได้รับข้อมูลที่ทั่วถึงและถูกต้อง โดยการประชาสัมพันธ์นั้นจะทำตลอดตั้งแต่การเปิดรับสมัครครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน (ร้อยละ 85.71)

4.7 การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และยังมีกลุ่มรถจีพีทีเข้ามาสนับสนุน นอกจากนี้ทางกลุ่มสวัสดิการกำลังประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกับกลุ่มรีสอร์ทภายในชุมชน (ร้อยละ 9.52)

การสร้างเครือข่าย

4.8 ประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนวทางในการดำเนินงาน โดยมีการส่งกรรมการเข้าร่วมการประชุมในเรื่องสวัสดิการชุมชน มีการประสานงานกับ อบต. ใกล้เคียง ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการ เพราะ อบต. นั้นกำลังจะมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน และยังเปิดโอกาสให้กลุ่มสวัสดิการกลุ่มอื่นที่มีความสนใจเรื่องสวัสดิการ เข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน (ร้อยละ 14.29) ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงกระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน

กระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน	จำนวน * (n= 21)	ร้อยละ ** (100.00)
ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม		
1.1 การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์กลุ่มน้ำมูน	4	19.05
1.2 การศึกษาดูงาน	6	28.57
1.3 ขอรุณสนับสนุนการดำเนินงานจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	4	19.05
1.4 เสนอเรื่องให้สภาองค์กรบริหารส่วนตำบลอนุมัติ	4	19.05
1.5 ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้านได้รับทราบ	14	66.67
1.6 ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชุมและตามบ้าน	20	95.24
ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน		
2.1 จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ	11	52.38
2.2 เปิดรับสมัครสมาชิก	21	100
2.3 ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ	10	47.62
2.4 จัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน	14	52.38
ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม		
3.1 ประชุมกรรมการดำเนินงานทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน	10	47.62
3.2 ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณาข้อกำหนด กฎ ระเบียบของกลุ่ม	4	19.05
3.3 ให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยกันพิจารณาผู้ที่ได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม	5	23.81
3.4 กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ	9	47.62
3.5 ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์	3	14.29
3.6 รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้านในการประชุมหมู่บ้าน	10	47.62

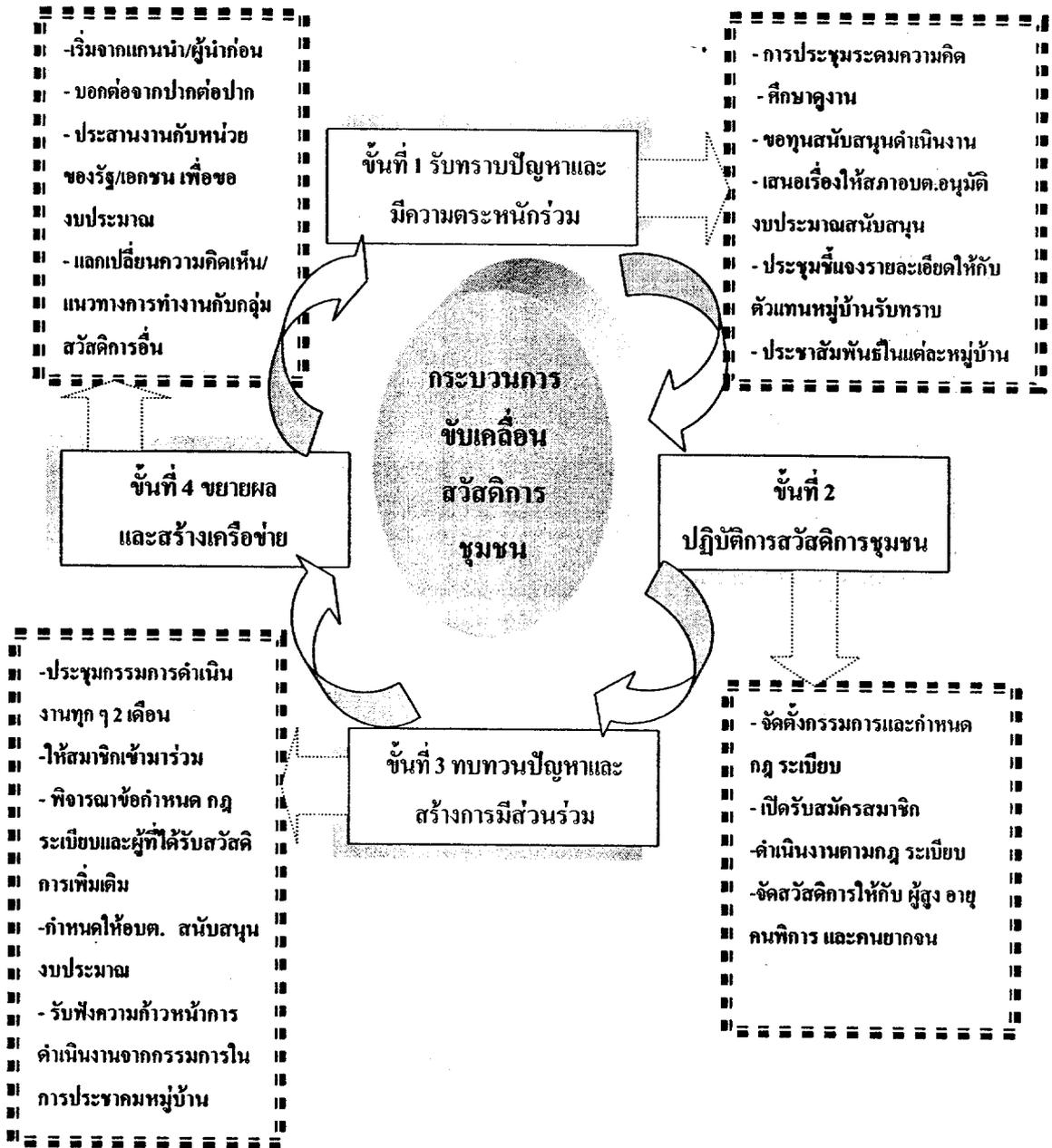
ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

กระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน	จำนวน *	ร้อยละ**
	(n= 21)	(100.00)
ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย		
การขยายผล		
4.1 เริ่มจากหัวหน้าครอบครัวก่อน	3	14.29
4.2 บอกต่อจากปากต่อปาก	17	80.95
4.3 ให้ผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมาแนะนำ	4	19.05
4.4 ให้แกนนำเข้ามาสมัครก่อน	1	4.76
4.5 พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการเพิ่มเติม	7	33.33
4.6 ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม	18	85.71
การสร้างเครือข่าย		
4.7 การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ	2	9.52
4.8 ประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางในการดำเนินงาน	3	14.29

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 21

จากตารางแสดงกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถสรุปรายละเอียดโดยแสดงเป็นแผนภูมิเพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนมากยิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2551

ส่วนการดำเนินงานที่คณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านจะขอความรับผิดชอบในการดูแลสมาชิก ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการกลางสวัสดิการชุมชน มีการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นชุมชนตระหนัก เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยการประชาสัมพันธ์ให้ กับชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านที่รับผิดชอบได้รับทราบ โดยผ่านการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีการร่วมประชาสัมพันธ์กับผู้ใหญ่บ้าน หรือแกนนำหมู่บ้านที่ชาวบ้านยอมรับ การ

ประชาสัมพันธดังกล่าวจะมีการดำเนินการไปตลอด เพื่อเพิ่มฐานสมาชิกให้เพิ่มขึ้น โดยในบางหมู่บ้านนอกจากจะประชาสัมพันธ์โดยผ่านการประชามหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการบางคนยังประชาสัมพันธ์ในแต่ละครัวเรือน เพื่อให้มีความทั่วถึงมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านบางคนไม่ได้เข้ามาร่วมประชามหมู่บ้าน เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จึงไม่สะดวกที่จะเข้าฟังการประชาม ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าว นับว่าเป็นผลดี เพราะทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและถูกต้องมากยิ่งขึ้นด้านสวัสดิการชุมชน และสามารถซักถามรายละเอียดกับกรรมการได้อย่างเต็มที่ เพราะในการประชุมอาจจะไม่กล้าหรือไม่มีเวลาซักถามที่เพียงพอ จากการที่กรรมการประชาสัมพันธ์ในแต่ละครัวเรือนส่งผลชาวบ้านเกิดความสนใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกอย่างมาก โดยเฉพาะหมู่ที่ 3 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการสมัครสมาชิกมากที่สุดภายในตำบลในช่วงแรกของการเปิดรับสมัคร ส่วนหมู่บ้านอื่นก็มีการประชาสัมพันธ์ลักษณะเดียวกันบ้าง หรืออาจจะแค่ผ่านการประชามอย่างเดียว บางหมู่บ้านกรรมการไม่มีการประชาสัมพันธ์เนื่องจากยังไม่มีความรู้ด้านสวัสดิการเพียงพอ จึงทำให้มีชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกจำนวนน้อยอยู่

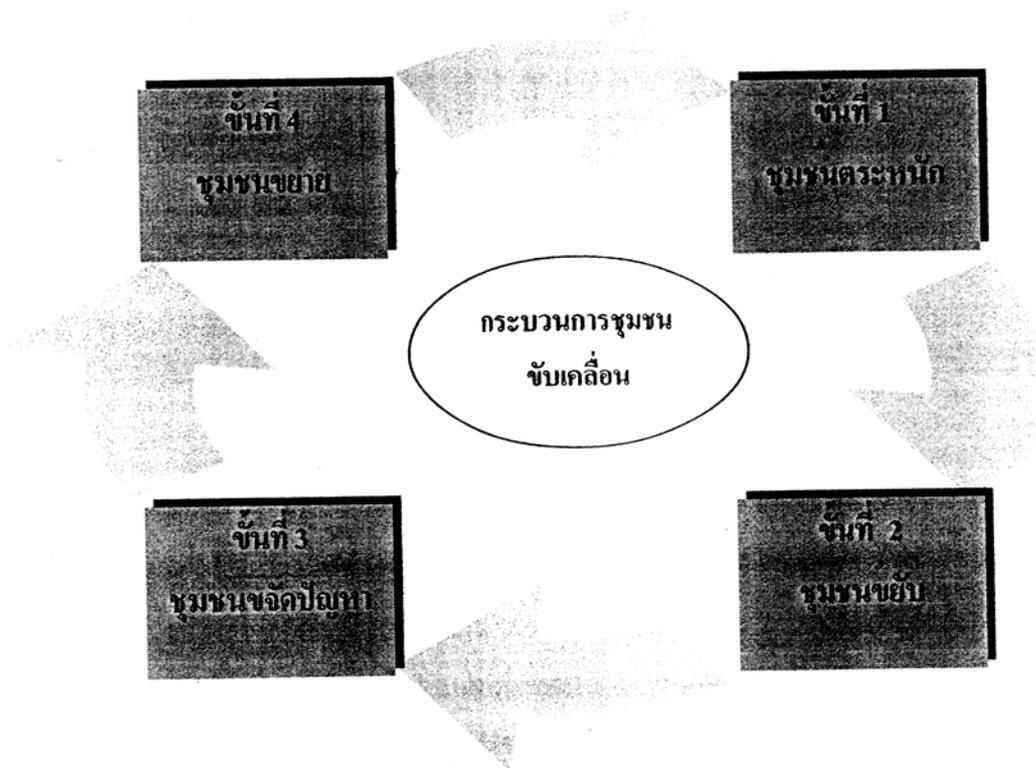
ขั้นที่ 2 ขั้นชุมชนขยับ เป็นการรับสมัครสมาชิกและทำการจัดสรรสวัสดิการตามที่กรรมการกลางได้กำหนดไว้ คุณสมบัติของผู้สมัคร กรรมการในหมู่บ้านจะเป็นผู้พิจารณาเองว่าบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากกรรมการเป็นคนในหมู่บ้านนั้น จึงไม่ยากที่จะพิจารณาในประเด็นดังกล่าว ในการรับสมัครกรรมการหมู่บ้านจะนำใบสมัครที่กลุ่มมอบให้แล้วนำมาให้กับชาวบ้านที่ต้องการสมัคร โดยผู้สมัครจะต้องจ่ายค่าสมัครล่วงหน้า 2 เดือนเป็นเงิน 60 บาท หลังจากนั้นกรรมการก็จะมอบสมุดบัญชีและนำเงินดังกล่าวรวบรวมและส่งให้กับกรรมการที่ดูแลฝ่ายการเงินรับผิดชอบ เมื่อสมาชิกสมัครเป็นระยะเวลา 2 เดือนแล้วสมาชิกก็จะได้รับสวัสดิการ ตามที่กลุ่มได้ตั้งกฎ ระเบียบไว้ และก็จะมีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมให้กับผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้พิการภายในหมู่บ้าน โดยในการพิจารณานั้นจะมีการทำการประชามหมู่บ้านว่าบุคคลใดสมควรได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าวจากกลุ่ม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในหมู่บ้าน

ขั้นที่ 3 ขั้นชุมชนจัดปัญหา เป็นการติดตามการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นการชี้แจงการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการผ่านการประชามหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านก็จะรับทราบกันเองภายในหมู่บ้านอยู่แล้วว่าในหมู่บ้านมีใครได้รับสวัสดิการบ้าง เนื่องจากสมาชิกในหมู่บ้านมีการพบปะพูดคุยกันตลอด จึงทำให้ได้รับข่าวสารภายในหมู่บ้านตลอด รวมทั้งเป็นการรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจากชาวบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขต่อไป

ขั้นที่ 4 ขั้นชุมชนขยาย เป็นการขยายผลการดำเนินงานภายในหมู่บ้าน โดยมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการบอกปากต่อกัน โดยผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วไปบอกคนอื่นที่ยังไม่สมัครให้

มาสมัครเพิ่ม หรืออาจจะเป็นญาติพี่น้องของผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้ว ก็ช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมให้ภายในหมู่บ้านหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง

จากการอธิบายดังกล่าว สามารถสรุปเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตามภาพที่ 4.2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงกระบวนการชุมชนขับเคลื่อน
ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2551

4.6 การสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน เป็นการนำเสนอรายละเอียดในการดำเนินของกลุ่มสวัสดิการชุมชนว่า มีหน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน สิ่งที่ได้รับการสนับสนุน คือ สิ่งใด งบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ การส่งเสริมและความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ หรือเป็นการสนับสนุนด้านอื่น ๆ รวมไปถึงปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุน ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน ความต่อเนื่องของการที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน และแนวโน้มของการที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

4.6.1 หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้ง 21 คน พบว่า หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มสวัสดิการชุมชนมีทั้งสิ้นจำนวน 3 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 61.90) เข้ามาสนับสนุนโดยการเสนอให้สภามีมติสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร้อยละ (42.86) เข้ามาสนับสนุนโดยการเขียนโครงการขอทุนสนับสนุน และกลุ่มรถจี๊ป (ร้อยละ 23.81) เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือในช่วงที่การแข่งขันแรลลี่ โดยร่วมสมทบทุนให้การดำเนินงานของกลุ่มและมอบให้กับผู้สูงอายุในชุมชน

4.6.2 สิ่งที่ได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

สิ่งที่ได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นเงินงบประมาณ (ร้อยละ 71.43) เพราะสามารถนำมาบริหารจัดการในการซื้ออุปกรณ์ในการดำเนินงานและสามารถนำมาจัดสรรสวัสดิการได้อย่างสะดวก

4.6.3 ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 150,000 บาท (ร้อยละ 61.90) เป็นหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนมากที่สุด รองลงมาเป็นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 100,000 บาท (ร้อยละ 38.10) และสุดท้ายกลุ่มรถจี๊ปสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 10,000 บาท (ร้อยละ 19.05) รวมงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนทั้งสิ้น 260,000 บาท

4.6.4 ความถี่ของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

ความถี่ของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชนนั้น ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (ร้อยละ 38.10) เข้ามาสนับสนุน 1 ครั้ง ใน พ.ศ. 2549 ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 66.67) เข้ามาสนับสนุน ปีละครั้ง ใน พ.ศ. 2550-2551 และกลุ่มรถจี๊ป (ร้อยละ 19.05) เข้ามาสนับสนุน 1 ครั้ง ใน พ.ศ. 2551

4.6.5 ความต่อเนื่องของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

กลุ่มสวัสดิการได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ที่เริ่มจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการจนถึงปัจจุบัน โดยงบประมาณที่ได้รับอย่างต่อเนื่องมาจาก

องค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 66.67) เพราะถูกกำหนดไว้ในงบประมาณของ อบต. ที่ต้องเข้ามาสนับสนุนกลุ่มตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนงบประมาณที่เข้ามาสนับสนุนชั่วคราวเพียงครั้งเดียวคือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (ร้อยละ 42.86) และกลุ่มรถจี๊ป (ร้อยละ 14.29)

4.6.6 แนวโน้มของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ ทั้งสมาชิกและกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชน คาดว่ากลุ่มสวัสดิการชุมชนจะได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 33.33) นอกจากนี้จะได้รับการจากองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วยังจะได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มเติม (ร้อยละ 23.81) ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 แสดงการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน	จำนวน *	ร้อยละ**
	(n= 21)	(100.00)
หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน		
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	9	42.86
องค์การบริหารส่วนตำบล	13	61.90
กลุ่มรถจี๊ป	5	23.81
ไม่ทราบ	5	23.81
สิ่งที่ได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน		
งบประมาณ	15	71.43
ไม่ทราบ	6	28.57
ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน		
พอช. 100,000 บาท	8	38.10
อบต. 150,000 บาท	13	61.90
กลุ่มรถจี๊ป 10,000 บาท	4	19.05
ไม่ทราบ	5	23.81

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน	จำนวน *	ร้อยละ**
	(n= 21)	(100.00)
ความถี่ของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน		
พอช. ได้รับ พ.ศ. 2549 1 ครั้ง	8	38.10
อบต. ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ปีละครั้ง	14	66.67
กลุ่มรถจี๊ป ได้รับ พ.ศ. 2551 1 ครั้ง	4	19.05
ไม่ทราบ	6	28.57
ความต่อเนื่องของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน		
พอช. ได้รับครั้งเดียว	9	42.86
อบต. ได้รับอย่างต่อเนื่อง เพราะ อยู่ใงบประมาณ อบต.	14	66.67
กลุ่มรถจี๊ป ได้รับครั้งเดียว	3	14.29
ไม่ทราบ	6	28.57
แนวโน้มของการได้รับการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน		
ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่องและจะได้รับจากหน่วยงานอื่น เช่น อบจ.	5	23.81
ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง	7	33.33
ไม่ทราบ	9	42.86

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 21

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า กลุ่มสวัสดิการชุมชนมีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนมีอยู่ 3 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และกลุ่มรถจี๊ป โดยทั้งสามหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณทั้งหมด โดยองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 150,000 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 100,000 บาท และกลุ่มรถจี๊ปสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 10,000 บาท รวมงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนทั้งสิ้น 260,000 บาท ซึ่งเป็นทุนที่กลุ่มนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ จัดซื้ออุปกรณ์ในการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นเงินที่นำมาจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกก่อน เพื่อต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก เพราะยังไม่มีการนำเงินของสมาชิกมาใช้ ความถี่และความต่อเนื่องของ

การได้รับสนับสนุนสวัสดิการของกลุ่มนั้น ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณมาตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ที่เริ่มจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการจนถึงปัจจุบัน มีทั้งเข้ามาสนับสนุนชั่วคราวเพียงครั้งเดียว คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและกลุ่มรูดจีป และเข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะมีองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งถือว่าเป็นบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเป็นอย่างมาก สาเหตุที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาสนับสนุนเพราะมีรองนายก อบต. เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่ม รวมทั้งมีสมาชิก อบต. ทั้ง 11 หมู่บ้าน เข้ามาร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงาน และแนวโน้มการได้รับสวัสดิการชุมชนจะได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล และจะมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติม

4.7 ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) พบว่า ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน มีประเด็นที่ถูกลำเสนอมากมายทั้งปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล และปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน ดังนี้

4.7.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ซึ่งจะเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย

- 4.7.1.1 ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 57.14
- 4.7.1.2 สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ร้อยละ 38.10
- 4.7.1.3 ชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัครและกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด ร้อยละ 9.52

4.7.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน ซึ่งจะเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย

- 4.7.2.1 กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ ร้อยละ 23.81
- 4.7.2.2 การประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง ร้อยละ 19.05
- 4.7.2.3 ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน ร้อยละ 9.52 ดังแสดงข้อมูลใน

ตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 แสดงปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	จำนวน * (n= 21)	ร้อยละ** (100.00)
ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล		
ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	12	57.14
สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด	8	38.10
ชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัครและกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด	2	9.52
ปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน		
การประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการ ในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง	4	19.05
กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ	5	23.81
ยังไม่มีการประชุมผลการดำเนินงาน	2	9.52
ไม่มีปัญหา	4	19.05

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 21

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาส่วนตัวของสมาชิกนั้น ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกลุ่มสวัสดิการเป็นกลุ่มที่เพิ่งขึ้นมาใหม่ ภายในชุมชน ซึ่งสมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรสวัสดิการ รวมทั้งกฎ ระเบียบของกลุ่ม เพราะนี่กว่าจะคล้ายกับกลุ่มอื่นที่ตั้งขึ้นมาในชุมชน ส่วนใหญ่จะตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เป็นการออมเพื่อกู้ยืมเงิน เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิกแล้วจะได้รับเงินคืน มีการปันผลเงินให้กับสมาชิก ซึ่งกลุ่มสวัสดิการชุมชนไม่ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ทำให้สมาชิกบางคนที่เข้ามาแล้วและต้องการลาออกแล้วไม่เข้าใจว่าเงินสวัสดิการที่ส่งทุก ๆ 2 เดือนจะนำมาจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกคนอื่น บางคนก็คิดว่ากรรมการกลุ่มอาจจะนำเงินค่าสมัครดังกล่าวไปใช้เพื่อการส่วนตัว อีกทั้งสมาชิกบางคนยัง

เข้าใจผิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน ในช่วงเทศกาลดอกเบญจมาศที่จัดขึ้นโดย อบต. ทางอบต. ได้นำเงินของกลุ่มสวัสดิการมาสำรองจ่ายก่อน จากนั้นก็จ่ายเงินให้เช่นเดิม แต่มีชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจก็กล่าวว่า กรรมการกลุ่มเบิกเงินมาใช้เอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่ไว้วางใจในการเข้ามาสมัคร ส่วนปัญหารองลงมาคือ สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ซึ่งเกิดจากสมาชิกจำนวนที่ส่งเงินสวัสดิการไม่ได้ เพราะเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนหลายกลุ่ม หรืออีกเหตุผลคือ สมาชิกไม่มีเงินที่จะนำมาจ่ายสวัสดิการ เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ไม่แน่นอน และปัญหาสุดท้าย คือ ชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัครและกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด ซึ่งเป็นผลที่มาจากประเด็นปัญหาที่สอง

ปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ คือ เมื่อกรรมการยังไม่มีความรู้ก็จะประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนได้ไม่ถูกต้อง ซึ่งสร้างความไม่มั่นใจให้กับชาวบ้านที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก รองลงมาเป็นเรื่อง การประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นผลมาจากประเด็นปัญหาแรก และการบริหารจัดการของกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนทั้งหมดว่ามีแนวทางในการประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านอย่างไร และประเด็นปัญหาสุดท้าย คือ ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน มีเพียงการประชุมกรรมการทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามการดำเนินงานเท่านั้น จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้สมาชิกบางคนยังไม่ได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการจัดสรรสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้าน หรือการให้ความช่วยเหลือสวัสดิการแก่คนในชุมชน อีกทั้งจากสาเหตุดังกล่าวทำให้กรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนไม่สามารถรับทราบความพึงพอใจหรือการยอมรับของชาวบ้านที่มีต่อกลุ่มสวัสดิการ และจะได้รับการว่าแนวทางที่ใช้ในการดำเนินงานดังกล่าว ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่อไป

4.7.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

จากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน มีแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

4.7.3.1 ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านไปชี้แจงรายละเอียดเพื่อทำความเข้าใจ ร้อยละ 52.38

4.7.3.2 กรรมการหมู่บ้านจะไปเก็บเงินเองที่บ้านของสมาชิก หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีที่สมาชิกยังไม่มีเงินและให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง ร้อยละ 42.86

4.7.3.3 พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น ร้อยละ 23.81

4.7.3.4 ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 19.05

4.7.3.5 กรรมการกลุ่มกำลังจะจัดการประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อรายงานถึงความคืบหน้าในการดำเนินงาน ร้อยละ 9.52

4.7.3.6 สมาชิกต้องเข้ามาช่วยแนะนำ ร้อยละ 9.52

4.7.3.7 มีการประชุมกรรมการให้บ่อยขึ้น ร้อยละ 4.76 ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 4.21

จากข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนที่จะนำมาใช้เป็นประเด็นแรก คือ การให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านไปชี้แจงรายละเอียดเพื่อทำความเข้าใจที่ดีแก่สมาชิก เพราะเกิดจากสาเหตุที่ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจ และมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และมีวิธีการแก้ไขปัญหาส่วนบุคคลอื่นดังนี้ ปัญหาที่เกิดจากสมาชิกบางคนส่งเงิน ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ทางกลุ่มสวัสดิการชุมชนจะให้กรรมการหมู่บ้านไปเก็บเงินเองที่บ้านของสมาชิก หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีที่สมาชิกยังไม่มีเงินและให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายทีหลัง และชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัครและกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด ก็จะให้สมาชิกที่สามารถจัดส่งเงินได้ตามกำหนดเข้ามาช่วยแนะนำ

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน มีวิธีการแก้ไขปัญหา ดังนี้ ในประเด็นปัญหากรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ มีการแก้ไขปัญหาโดยการพยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะเป็นชาวบ้านที่สนใจเข้ามาทำงานเพื่อชุมชน และเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมบริหารกลุ่มสวัสดิการชุมชน ประเด็นปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง มีวิธีการแก้ไขปัญหาโดยทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน นอกจากจะทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการได้ทั่วถึงเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องด้วย เพราะมีกรรมการที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการมาร่วมประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจ และประเด็นปัญหาสุดท้าย คือ การยังไม่มีการประชุมผลการดำเนินงาน มีวิธีการแก้ไขปัญหาโดย กรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนกำลังจะจัดการประชุมใหญ่เพื่อรายงานถึงความคืบหน้าในการดำเนินงาน

ให้กับสมาชิกได้รับทราบ และเป็นแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในการเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนต่อไป

ตารางที่ 4.21 แสดงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	จำนวน * (n= 21)	ร้อยละ** (100.00)
ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้าน ไปชี้แจงรายละเอียดเพื่อทำความเข้าใจ พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามา บริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น	11	52.38
กรรมการกลุ่มกำลังจะจัดการประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อรายงานถึงความ คืบหน้าในการดำเนินงาน	5	23.81
กรรมการหมู่บ้านจะไปเก็บเงินเองที่บ้านของสมาชิก หรือมีการออก เงินให้ก่อนกรณีที่สมาชิกยังไม่มีเงินและให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่ หลัง	2	9.52
ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไป ประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน	9	42.86
สมาชิกต้องเข้ามาช่วยแนะนำ	4	19.05
มีการประชุมกรรมการให้บ่อยขึ้น	2	9.52
ไม่มีความคิดเห็น	1	4.76
	4	19.05

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 21

4.8 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) พบว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน มีประเด็นที่ถูกนำเสนอมากมาย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

และข้อเสนอแนะด้านการจัดสรรสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติม ดังนี้

4.8.1 ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

4.8.1.1. มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น ร้อยละ 23.81

4.8.1.2. ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านสวัสดิการเข้ามาบริหารกลุ่ม ร้อยละ 9.52

4.8.1.3. กรรมการที่เข้ามาทำงาน ควรทำงานด้วยความตั้งใจและจริงจัง ร้อยละ 9.52

4.8.1.4. ควรมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดความมั่นคง ร้อยละ 9.52

4.8.1.5. ในการมอบเงินสวัสดิการควรมีการถ่ายรูปและมีเอกสารยืนยัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิก ร้อยละ 9.52

4.8.1.6. ส่งเสริมการออมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาส่งเงินได้ตามกำหนด ร้อยละ 4.76

4.8.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.8.2.1 ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 9.52

4.8.2.2 ต้องการให้มีหน่วยงานที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 4.76

4.8.3 ข้อเสนอแนะด้านการจัดสรรสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติม

4.8.3.1 ต้องการให้มีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมกับเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์ และให้ทุนอาหารกลางวันแก่เด็กยากจน ร้อยละ 28.57 ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.22 แสดงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	จำนวน *	ร้อยละ**
	(n= 21)	(100.00)
ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน		
ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านสวัสดิการเข้ามาบริหารกลุ่ม	2	9.52
มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น	5	23.81
ในการมอบเงินสวัสดิการควรมีการถ่ายรูปและมีเอกสารยืนยัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิก	2	9.52
ควรมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดความมั่นคง	2	9.52
ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน		
ส่งเสริมการออมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาส่งเงินได้ตามกำหนด	1	4.76
กรรมการที่เข้ามาทำงาน ควรทำงานด้วยความตั้งใจและจริงจัง	2	9.52
ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง	2	9.52
ต้องการให้มีหน่วยงานที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน เข้าร่วมประชาสัมพันธ์	1	4.76
ข้อเสนอแนะด้านการจัดสรรสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติม		
ต้องการให้มีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมกับเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์ และให้ทุนอาหารกลางวันแก่เด็กยากจน	6	28.57
ไม่มีข้อเสนอแนะ	10	47.62

หมายเหตุ : * ตอบ ได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 21

จากข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน เป็นข้อเสนอแนะที่มาจากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เกิดจากปัญหาส่วนบุคคลและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกจะเป็นข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน เป็นการเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น โดยสิ่งที่กลุ่มได้รับการเสนอแนะ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านสวัสดิการเข้ามาบริหารและกรรมการที่เข้ามาทำงาน ควรทำงานด้วยความตั้งใจและจริงจังและควรมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดความมั่นคง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกรรมการกลุ่ม อีกทั้งยังมีการนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับและสร้างความไว้วางใจให้กับสมาชิกโดยในการมอบเงินสวัสดิการควรมีการถ่วงรูปและมีเอกสารยืนยันและมีการส่งเสริมการออมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาส่งเงินได้ตามกำหนด ประเด็นที่สองเป็นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น สามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้เพิ่มขึ้น และต้องการให้มีหน่วยงานที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้าน ได้มากกว่ากรรมการที่เป็นคนในชุมชนด้วยกัน และประเด็นสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะด้านการจัดสรรสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติมโดยสมาชิกในกลุ่มต้องการให้มีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมกับเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์ และให้ทุนอาหารกลางวันแก่เด็กยากจน เพื่อให้ทุกคนคลั่งกล่าวได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.9 สรุปภาพรวมกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

จากการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน:ศึกษากรณีตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาสามารถอธิบายถึงกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ได้ดังนี้

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน เริ่มต้นจากแกนนำอนุรักษ์ต้นน้ำนูน** ซึ่งเป็นแกนนำสำคัญในท้องถิ่นที่คิดจะจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนขึ้นมาเพื่อจัดสรรสวัสดิการให้กับชุมชนได้ครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากภายในชุมชนยังได้รับสวัสดิการที่ไม่เพียงพอและครอบคลุม ดังนั้นจึงเกิดการจัดตั้งกลุ่มขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม เป็นการรับรู้ปัญหาและกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหาร่วมกัน ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม เป็นการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร โดยสร้างการมีส่วนร่วมในการให้สมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามารับทราบปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน ขั้นตอนสุดท้าย ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย เป็น

การขยายผลการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนสมาชิก ยอดเงินรวมภายในกลุ่ม รวมทั้งการจัดสรรสวัสดิการ อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายโดยการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนวทางในการดำเนิน

การที่กลุ่มสามารถดำเนินการมาได้จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะยังไม่ยาวนานมากนัก ก็เริ่มดำเนินการเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน ก็ประมาณ 18 เดือน ถือว่าเป็นช่วงที่เพิ่งเริ่มต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสิ่งที่จะช่วยให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนได้ ปัญหาและอุปสรรคไม่ว่าจะเป็นปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล และปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงานนับว่าเป็นสำคัญที่คอยทำให้กลุ่มต้องเผชิญและแก้ไข เพื่อให้การขับเคลื่อนสามารถดำเนินต่อไปได้

เพราะฉะนั้นถ้าจะกล่าวถึงความสำเร็จของการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่นี้ นับว่า ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ มีการเติบโตทางด้านจำนวนสมาชิกและยอดเงินรวมภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุนด้านงบประมาณ และมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มสวัสดิการอื่น ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนวทางในการดำเนิน ซึ่งสาเหตุที่กลุ่มยังไม่เข้มแข็ง เนื่องจากเกิดปัญหาทั้งทางด้านความไม่เข้าใจและความเข้าใจผิดที่สมาชิกมีต่อกลุ่มสวัสดิการชุมชน รวมทั้งกรรมการบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน และประการสุดท้าย กลุ่มยังไม่มีมีการประเมินผลการดำเนินงานให้กับสมาชิกทั้งหมด ได้รับทราบมีเพียงการติดตามการดำเนินงาน โดยให้กรรมการในหมู่บ้านมาชี้แจงในการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งสมาชิกบางคนไม่ได้เข้าร่วมประชุม หากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้รับการแก้ไขและดำเนินงานอย่างจริงจัง กลุ่มสวัสดิการชุมชนของพื้นที่ดังกล่าวก็จะได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

หากวิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ศึกษากรณี ตำบลสมานจันทร์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ยกมาอ้างอิงในบทที่ 2 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนนั้นได้เป็นไปตามรูปแบบที่ผู้ศึกษาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนที่ได้มีการวิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนจากสถาบันองค์กรชุมชน (2550) เสาวลักษณ์ สมสุข (2550) สุพรรณิ ไชยอำพร (2549) และ Marx (1994) สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน นั้นมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม เป็นการรับรู้ปัญหาและกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหาร่วมกัน ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินงาน

สวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม เป็นการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรโดยสร้างการมีส่วนร่วมในการให้สมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามารับทราบปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน ขั้นตอนสุดท้าย ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย เป็นการขยายผลการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนสมาชิก ยอดเงินรวมภายในกลุ่ม รวมทั้งการจัดสรรสวัสดิการ อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายโดยการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนวทางในการดำเนินงาน

หากวิเคราะห์ด้านรายละเอียดแล้ว พบว่า มีความคล้ายคลึงกับกระบวนการขับเคลื่อนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนมากที่สุดอาจเนื่องจากสถาบันดังกล่าวให้การสนับสนุนงบประมาณกับพื้นที่นี้ จึงอาจให้แนวทางการดำเนินงานแก่กลุ่มสวัสดิการชุมชน ส่วนแนวคิดของท่านอื่นก็มีความคล้ายคลึงบ้าง และกระบวนการขับเคลื่อนของบางท่านต้องมีการต่อยอดกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ ปรชญาการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ ของ สุพรรณิ ไชยอำพร ในขั้นที่ 5 คือ การพยายามพึ่งตนเอง (Self-reliance) และขั้นที่ 6 สังคมที่มีลักษณะเด่นที่ค้ำประกันถึงส่วนรวมร่วมกัน คือ ในพื้นที่ดังกล่าวยังของบประมาณจากหน่วยงานอื่นเข้ามาบริหารจัดการและจัดสรรสวัสดิการ รวมทั้งคนในชุมชนที่ค้ำประกันถึงส่วนรวมร่วมกันยังมีเป็นบางส่วน ยังไม่รวมเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งหมด และของเสาวลักษณ์ สมสุข กระบวนการอาจคล้ายคลึงกัน แต่รายละเอียดนั้นต่างกัน เช่น ชุมชนสมานฉันท์* เน้นผู้นำในการดำเนินการ แต่พื้นที่ลพบุรีใช้ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินงาน เป็นต้น

ในส่วน การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเภทของการสนับสนุนที่สรุปจาก Schefer, et al. อ้างถึงในวนิดา วิจารณ์ (2534) และ House อ้างถึงใน เจริญ โชคบำรุง (2534) ว่าประเภทของการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน มีดังนี้

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion support) เช่น การให้ความผูกพัน ความพอใจ ความไว้วางใจ และการยอมรับนับถือแก่สมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน รวมทั้งผู้อื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มสวัสดิการชุมชน อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ NGOs เป็นต้น
2. การสนับสนุนทางด้านวัตถุ (Tangible support) เช่น การให้ความช่วยเหลือ ด้านสิ่งของ เงินทอง แรงงานและเวลา
3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น ให้ข้อมูลและข่าวสารที่ถูกต้อง การให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

สิ่งที่กลุ่มสวัสดิการชุมชนได้รับการสนับสนุนนอกจากจะเป็นวัตถุ (Tangible support) คือ งบประมาณแล้ว ยังมีการสนับสนุนด้านอื่นอีก ได้แก่ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion support) คือ การได้รับความไว้วางใจและการยอมรับนับถือจากสมาชิกที่สมัครใจเข้ามา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ เพราะหากหน่วยงานดังกล่าวไม่ยอมรับและเชื่อมั่นกลุ่ม สวัสดิการชุมชนแล้ว คงจะไม่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานจากพื้นที่ต้นแบบรวมทั้งหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินงานกลุ่มสวัสดิการชุมชน

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชนตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิธีการ การสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informants) และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งสิ้นจำนวน 21 คน รวมทั้งวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าไปในบทบาทของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในลักษณะของบัณฑิตอาสา นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบข้อบังคับ กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา และเอกสารการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้า (Triangulation) คือ ตรวจสอบข้อมูลจากหลากหลายบุคคล ต่างช่วงเวลา ต่างวิธีการ และสถานที่แตกต่างกัน เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสอดคล้องกับเนื้อหาของกระบวนการขับเคลื่อนการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดหลักการสะท้อนเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้บริบท (Context) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษากระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญนั้นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-50 ปี สมรสแล้ว แต่ถ้าแยกประเภทของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า เพศชายส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนและเป็นผู้นำตามธรรมชาติภายในชุมชน ส่วนเพศหญิงจะเป็นกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนส่วนหนึ่งและที่เหลือเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชน จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ในแต่ละครัวเรือนจะมีสมาชิกเพียง 4-5 คน มากที่สุด คือ พ่อ แม่ ลูก ซึ่งมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว อาชีพหลัก ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการท้องถิ่น กล่าวคือเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นสมาชิก อบต. ส่วนใหญ่ เพราะกลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลสมานฉันท์* มี อบต. เป็นกรรมการในการดำเนินการ และเป็นกลุ่มคนที่สมัครใจเข้ามาทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน ส่วนอาชีพเสริมก็จะมีเป็นส่วนน้อย คือ มีการทำไร่ - ทำสวน ทำโฮมสเตย์ รับจ้าง รับเหมาและวิทยากร บุคคลเหล่านี้ได้อยู่อาศัยในชุมชนเป็นระยะ เวลา 31- 40 ปี มากที่สุด นับว่าเป็นบุคคลกลุ่มแรก ๆ ที่ย้ายเข้ามาจับจองพื้นที่ภายในชุมชน เพื่อตั้งที่อยู่อาศัย และเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกิน แม้อุบัติการณ์เดิมจะย้ายมาจากพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดนครราชสีมา มากที่สุด ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว ปักธงชัย โชคชัย โนนสูง ปากช่อง เมืองคง สีคิ้ว และอำเภอดูงเนิน เป็นต้น การที่แต่ละคนต่างย้ายมาจากคนละพื้นที่ แต่ก็ไม่ได้สร้างปัญหาในการปรับตัวกับคนในพื้นที่มากนัก เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ ภาษาและวัฒนธรรมก็มีความใกล้เคียงกัน คือ ใช้ภาษาโคราช หรือ อาจมีภาษาอีสานบ้าง แต่ก็ถือว่าไม่ได้สร้างปัญหามากนัก จากการที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่เป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้รู้จักกับพื้นที่เป็นอย่างดี และยังทำให้คนในชุมชนเกิดความผูกพันในลักษณะเสมือนเครือญาติ เพราะมีการพบปะพูดคุยเป็นประจำ มีการทำให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งจากการที่บุคคลต่าง ๆ ได้อาศัยภายในชุมชนมาเป็นเวลานาน และเป็นผู้ที่การทำงานเพื่อชุมชนมาเป็นเวลานาน ทำให้รู้จัก และยังทำงานเป็น อบต. เหมือนกัน ทำให้เกิดความร่วมมือและมีการประสานงานในการดำเนินงานด้านสวัสดิการชุมชนได้เป็นอย่างดี

5.1.1 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ศึกษากรณี ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการขับเคลื่อน ที่สรุปได้ดังนี้

กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของตำบลสมานฉันท์* เป็นลักษณะการดำเนินงานตามประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน โดยการดำเนินงานได้แบ่ง

ออกเป็น 2 ประเภท คือ การดำเนินงานของคณะกรรมการกลางกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่ดูแลด้านการเงิน การจัดสรรสวัสดิการ และการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม กับการทำงานที่คณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านกระจายความรับผิดชอบในการดูแลสมาชิก ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการกลางสวัสดิการชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการกลางกลุ่มสวัสดิการชุมชน สามารถอธิบายโดยการนำแนวคิดร่วมกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน มาใช้เป็นแนวคิดในการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน โดยนำแนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2550) สุพรรณิ ไชยอำพร (2549) เสาวลักษณ์ สมสุข (2550) และ Marx (1994) ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการขับเคลื่อนที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ได้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีตระหนักร่วม ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม และขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 รับทราบปัญหาและมีตระหนักร่วม เป็นขั้นที่ทำให้คนในชุมชนได้รับรู้ รับทราบปัญหาและมีตระหนักในปัญหาร่วมกัน โดยปัญหาดังกล่าวต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และเป็นปัญหาที่คนในชุมชนมีความเห็นว่า สิ่งนี้เป็นปัญหาและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาร่วมกัน เมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว คนในชุมชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดี

ขั้นตอนนี้เริ่มจากการประชุมระดมความคิดเห็นของแกนนำเพื่อทางแก้ปัญหาด้านสวัสดิการที่มีในชุมชน คือ สวัสดิการที่ได้รับยังไม่เพียงพอและยังไม่มีความปลอดภัย จากนั้นจึงมีการศึกษาดูงานที่พื้นที่ต้นแบบที่บ้านขาม อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เพื่อไปแนวทางในการกำหนดการดำเนินงานด้านสวัสดิการภายในชุมชน เมื่อมีรูปแบบในการดำเนินการแล้ว ทางแกนนำกลุ่มจึงขอทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จากนั้นก็เสนอเรื่องให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลอนุมัติในการของบประมาณสนับสนุนจาก อบต. เมื่อผ่านมติก็เริ่มประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนหมู่บ้านได้รับทราบ และประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชุมและตามบ้าน เพื่อสร้างความรับรู้ เข้าใจ และตระหนักเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน หลังจากที่คนในชุมชนได้รับทราบปัญหาและตระหนักในปัญหาร่วมกันแล้ว จึงมีการเริ่มการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มและประชาสัมพันธ์แล้ว ก็มีการจัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบดำเนินการซึ่งมีการกำหนดโดยดูจากต้นแบบที่บ้านขาม จังหวัดชัยภูมิ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ จากนั้นก็ให้สมาชิกเข้ามาพิจารณาร่วมกับกรรมการคำว่า กฎ ระเบียบ มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรปรับปรุงแก้ไข เมื่อตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้วเริ่มเปิดรับสมัครสมาชิก โดยมีกรรมการกลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติที่เหมาะสม

ตามที่กำหนดไว้ในกฎ ระเบียบหรือไม่ จากนั้นก็ให้ผู้สมัครนำการหลักฐานสมัคร และค่าสมัคร สมาชิกมาส่งจำนวน 60 บาท มีการมอบสมุดบัญชีและส่งรายชื่อให้กับทางเลขานุการกลุ่ม เพื่อจัดทำบัญชีและนำเงินไปฝากธนาคารต่อไป โดยการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนนั้นจะต้องเป็นไปตามกฎ ระเบียบ และสุดท้ายของขั้นตอนการปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน คือ จัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการเพิ่มเติม ให้บุคคลดังกล่าวมีรายได้และได้รับการช่วยเหลือเพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ขั้นที่ 3 ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานและหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม อีกทั้งสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้สมาชิกและหน่วยงานได้เข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่มสวัสดิการชุมชนต่อไป

การดำเนินงานจะมีการทบทวนปัญหาโดยการจัดประชุมกรรมการทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานว่าในแต่ละหมู่บ้านเกิดปัญหาอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งตรวจสอบการจัดสรรสวัสดิการแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ในการดำเนินงานจะสำเร็จไปไม่ได้ถ้าขาดการสร้างการมีส่วนร่วมจากสมาชิกโดยการให้สมาชิกเข้ามาร่วมพิจารณาข้อกำหนดกฎ ระเบียบของกลุ่ม และร่วมพิจารณาผู้ที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมโดยให้ในแต่ละหมู่บ้านทำการประชาคมคัดเลือกบุคคลที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนพิการ และคนยากจน ช่วงแรกจะนำร่องหมู่บ้านละ 1 คนก่อน แล้วจะทำการขยายผลต่อไป ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ นอกจากสร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกแล้วยังสร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการกำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ เพื่อให้ อบต. ได้รับทราบปัญหา และสามารถนำงบประมาณมาช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน และสุดท้ายประชาชนจะได้รับทราบการดำเนินงานสวัสดิการของกลุ่ม โดยการรับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้านในการประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งสมาชิกสามารถเสนอความคิดเห็น และสอบถามข้อมูลที่สงสัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ขั้นที่ 4 ขยายผลและสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่จะขยายผลของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสำเร็จของกลุ่มสวัสดิการชุมชนในการดำเนินงาน โดยดูจากการเติบโตของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ จำนวนสมาชิก การจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก รวมทั้งการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานภายในกลุ่มมากยิ่งขึ้น

การขยายผลจะเริ่มจากหัวหน้าครอบครัวก่อน โดยให้หัวหน้าครอบครัว แกนนำ

หมู่บ้าน เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกก่อน เมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับสวัสดิการและตระหนักในความสำคัญแล้ว สมาชิกในบ้านก็จะเข้ามาสมัครด้วย และขยายโดยการบอกต่อจากปากต่อปาก เป็นการขยายผลไปยังญาติพี่น้อง และบ้านใกล้เคียง หรือแม้ไม่มีการบอกต่อด้วยตนเองก็จะมีคนอื่นช่วยบอกต่อให้ การขยายผลการดำเนินงานนอกจากจะขยายด้านจำนวนสมาชิกและงบประมาณแล้วยังขยายการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมเพิ่มขึ้นโดยการพิจารณาจัดสรรให้สวัสดิการเพิ่มเติม นอกจากนี้ทางกลุ่มยังให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม เป็นการประชาสัมพันธ์ในช่วงที่มีการประชุมหมู่บ้าน หรือประชาสัมพันธ์ตามหลังคาเรือน เพื่อให้ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านได้รับข้อมูลที่ทั่วถึงและถูกต้อง โดยการประชาสัมพันธ์นั้นจะทำตลอดตั้งแต่การเปิดรับสมัครครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน สุดท้ายการดำเนินงานจะไม่สำเร็จไปได้หากขาดการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และยังมีกลุ่มรถจี๊ปที่เข้ามาสนับสนุน นอกจากนี้ทางกลุ่มสวัสดิการกำลังประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกับกลุ่มรีสอร์ทภายในชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายมีการประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนวทางในการดำเนินงาน โดยมีการส่งกรรมการเข้าร่วมการประชุมในเรื่องสวัสดิการชุมชน มีการประสานงานกับ อบต. ไกล่เคียง ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการ เพราะ อบต. นั้นกำลังจะมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน และยังเปิดโอกาสให้กลุ่มสวัสดิการกลุ่มอื่นที่มีความสนใจเรื่องสวัสดิการเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงาน

ส่วนการดำเนินงานที่คณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านกระจายความรับผิดชอบในการดูแลสมาชิก ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการกลางสวัสดิการชุมชน มีการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นชุมชนตระหนัก เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องโดยการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบได้รับทราบ โดยผ่านการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีการร่วมประชาสัมพันธ์กับผู้ใหญ่บ้าน หรือแกนนำหมู่บ้านที่ชาวบ้านยอมรับ การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีการดำเนินการไปตลอด เพื่อเพิ่มฐานสมาชิกให้เพิ่มขึ้น โดยในบางหมู่บ้านนอกจากจะประชาสัมพันธ์โดยการประชุมหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการบางคนยังประชาสัมพันธ์ในแต่ละครัวเรือน เพื่อให้มีความทั่วถึงมากขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นชุมชนขยับ เป็นการรับสมัครสมาชิกและทำการจัดสรรสวัสดิการตามที่กรรมการกลางได้กำหนดไว้ และก็จะมีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมให้กับผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ภายในหมู่บ้าน

ขั้นที่ 3 ขั้นชุมชนขจัดปัญหา เป็นการติดตามการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นการชี้แจงการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการผ่านการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่

ชาวบ้านก็จะรับทราบกันเองภายในหมู่บ้านอยู่แล้ว รวมทั้งเป็นการรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจากชาวบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขต่อไป

ขั้นที่ 4 ขั้นชุมชนขยาย เป็นการขยายผลการดำเนินงานภายในหมู่บ้าน โดยมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการบอกปากต่อกัน โดยผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วไปบอกคนอื่นที่ยังไม่สมัครให้มาสมัครเพิ่ม หรืออาจจะเป็นญาติพี่น้องของผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้ว ก็ช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมให้ภายในหมู่บ้านหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง

5.1.2 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

กลุ่มสวัสดิการชุมชนมีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนมีอยู่ 3 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และกลุ่มรถจี๊ป โดยทั้งสามหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณทั้งหมด โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 150,000 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 100,000 บาท และกลุ่มรถจี๊ปสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 10,000 บาท รวมงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนทั้งสิ้น 260,000 บาท ซึ่งเป็นทุนที่กลุ่มนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ จัดซื้ออุปกรณ์ในการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นเงินที่นำมาจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกก่อน เพื่อต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก เพราะยังไม่มีเม็ดเงินของสมาชิกมาใช้ ความดีและความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการของกลุ่มนั้น ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณมาตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ที่เริ่มจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการจนถึงปัจจุบัน มีทั้งเข้ามาสนับสนุนชั่วคราวเพียงครั้งเดียว คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและกลุ่มรถจี๊ป และเข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะมีองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งถือว่าเป็นบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเป็นอย่างมาก สาเหตุที่ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาสนับสนุนเพราะมีรองนายก อบต. เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่ม รวมทั้งมีสมาชิก อบต. ทั้ง 11 หมู่บ้าน เข้าร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงาน และแนวโน้มการได้รับสวัสดิการชุมชนจะได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล และจะมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติม นอกจากนี้สิ่งที่กลุ่มสวัสดิการชุมชนได้รับการสนับสนุนนอกจากจะเป็นวัตถุ (Tangible support) คือ งบประมาณแล้ว ในด้านอื่นได้แก่ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion support) คือ การได้รับความไว้วางใจและการยอมรับนับถือจากสมาชิกที่สมัครใจเข้ามา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ เพราะหากหน่วยงานดังกล่าวไม่ยอมรับและเชื่อมั่นกลุ่มสวัสดิการชุมชนแล้ว คงจะไม่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานจากพื้นที่ต้นแบบ รวมทั้งหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินงานกลุ่มสวัสดิการชุมชน

5.1.3 ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคลและปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน โดยปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคลซึ่งเป็นปัญหาส่วนตัวของสมาชิกนั้น ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกลุ่มสวัสดิการเป็นกลุ่มที่เพิ่งขึ้นมาใหม่ภายในชุมชน ซึ่งสมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรสวัสดิการ รวมทั้งกฎ ระเบียบของกลุ่ม เพราะนึกว่าจะคล้ายกับกลุ่มอื่นที่ตั้งขึ้นมาในชุมชน ส่วนใหญ่จะตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เป็นการออมเพื่อกู้ยืมเงิน เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิกแล้วจะได้รับเงินคืน มีการปันผลเงินให้กับสมาชิก ซึ่งกลุ่มสวัสดิการชุมชนไม่ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ทำให้สมาชิกบางคนเข้ามาแล้วและต้องการลาออกแล้วไม่เข้าใจว่าเงินสวัสดิการที่ส่งทุก ๆ 2 เดือนจะนำมาจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกคนอื่น บางคนก็คิดว่ากรรมการกลุ่มอาจจะนำเงินค่าสมัครดังกล่าวไปใช้เพื่อส่วนตัว อีกทั้งสมาชิกบางคนยังเข้าใจผิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน ในช่วงเทศกาลดอกเบญจมาศที่จัดขึ้นโดย อบต. ทางอบต. ได้นำเงินของกลุ่มสวัสดิการมาสำรองจ่ายก่อน จากนั้นก็จ่ายคืนให้เช่นเดิม แต่มีชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจก็กล่าวว่า กรรมการกลุ่มเบิกเงินมาใช้เอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่ไว้วางใจในการเข้ามาสมัคร ส่วนปัญหารองลงมาคือ สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ซึ่งเกิดจากสมาชิกจำวันที่ส่งเงินสวัสดิการไม่ได้ เพราะเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนหลายกลุ่ม หรืออีกเหตุผลคือ สมาชิกไม่มีเงินที่จะนำมาจ่ายสวัสดิการ เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน และปัญหาสุดท้าย คือ ชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัครและกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด ซึ่งเป็นผลที่มาจากประเด็นปัญหาที่สอง

ปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ คือ เมื่อกรรมการยังไม่มีความรู้ก็จะประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนได้ไม่ถูกต้อง ซึ่งสร้างความไม่มั่นใจให้กับชาวบ้านที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก รองลงมาเป็นประเด็น การประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นผลมาจากประเด็นปัญหาแรก และการบริหารจัดการของกรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนทั้งหมดว่ามีแนวทางในการประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านอย่างไร และประเด็นปัญหาสุดท้าย คือ ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน มีเพียงการประชุมกรรมการทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามการดำเนินงานเท่านั้น จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้สมาชิกบางคนยังไม่ได้รับทราบข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการจัดสรรสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้าน หรือการให้ความช่วยเหลือสวัสดิการแก่คนในชุมชน อีกทั้งจากสาเหตุดังกล่าวทำให้กรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนไม่สามารถรับทราบ

ความพึงพอใจหรือการยอมรับของชาวบ้านที่มีต่อกลุ่มสวัสดิการ และจะได้รับทราบว่าแนวทางที่ใช้ในการดำเนินงานดังกล่าว ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่อไป

5.1.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน เป็นข้อเสนอแนะที่มาจากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เกิดจากปัญหาส่วนบุคคลและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกจะเป็นข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน เป็นการเสนอแนะเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น โดยสิ่งที่กลุ่มได้รับการเสนอแนะ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านสวัสดิการเข้ามาบริหารและกรรมการที่เข้ามาทำงาน ควรทำงานด้วยความตั้งใจ และจริงจังและควรมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดความมั่นคง ซึ่งจะเกี่ยว ข้องกับการดำเนินงานของกรรมการกลุ่ม อีกทั้งยังมีการนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับและสร้างความไว้วางใจให้กับสมาชิกโดยในการมอบเงินสวัสดิการควรมีการถ่ายรูปและมีเอกสารยืนยันและมีการส่งเสริมการออมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาส่งเงินได้ตามกำหนด ประเด็นที่สองเป็นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น สามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้เพิ่มขึ้น และต้องการให้มีหน่วยงานที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็น การสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านได้มากกว่ากรรมการที่เป็นคนในชุมชนด้วยกัน และประเด็นสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะด้านการจัดสรรสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติมโดยสมาชิกในกลุ่มต้องการให้มีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมกับเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์ และให้ทุนอาหารกลางวันแก่เด็กยากจน เพื่อให้บุคคลดังกล่าว ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2.1.1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องเข้ามาประสานงานทางการสร้างความรู้

ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการกองทุน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถบริหารจัดการกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อื่นที่สนใจจะดำเนินการสวัสดิการชุมชนต่อไป

5.2.1.3 สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชนในการผลักดันให้เกิดกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่มีความยั่งยืน สามารถบริหารจัดการกองทุนได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพิงงบประมาณจากภายนอก

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางปฏิบัติ

5.2.2.1. สมาชิกและกรรมการจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบและข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

5.2.2.2 มีการถ่ายทอดให้ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาเป็นกรรมการดำเนินงาน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเป็นการประสานการดำเนินงานระหว่างชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2.2.3 ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้านสวัสดิการชุมชนได้อย่างแท้จริง

5.2.2.4 มีการถ่ายทอดประสบการณ์และรูปธรรมจากการดำเนินงาน เพื่อขยายผลให้กับการปฏิบัติงานของผู้นำรุ่นใหม่ รวมทั้งพื้นที่อื่นที่สนใจจะดำเนินการสวัสดิการชุมชน

5.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการวิจัย

5.2.3.1 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ในแต่ละพื้นที่ จะทำให้มองเห็นกระบวนการขับเคลื่อนที่หลากหลายภายใต้บริบทชุมชนที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

5.2.3.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะศึกษาในเรื่องแนวทางที่ส่งเสริมให้กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนประสบผลสำเร็จจนมีความยั่งยืนทางสวัสดิการสังคม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2550. ค้นวันที่ 29 กันยายน 2550 จาก <http://www.deqp.go.th>.
- กองประเมินผลการพัฒนา สศช. 2542. การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. 2550. สถิติการสังคมเพื่อคนด้อยโอกาส นโยบายว่าด้วยการกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. 2535. สถิติการสังคมแห่งชาติ: แนวคิดนโยบาย. ธรรมศาสตร์วิชาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขบวน พลตรี. 2529. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. สกลนคร: วิทยาลัยครูสกลนคร.
- ชาติยา กรรณสูตและคณะ. ม.ป.ป. โครงการเผยแพร่ความรู้การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้รับการสนับสนุนจากแผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- เขียว*. ผู้นำตามธรรมชาติตำบลสมานฉันท์*. 2551. (23 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ. 2534. แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535-2539). เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 257 เล่มที่ 18/ 2537. คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ.
- คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. 2545. แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2545-2549). (เอกสาร โรเนียว).
- จำนง อควิวัฒน์สิทธิ์และคณะ. 2545. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2535. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ (คำบรรยาย). คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.โครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2544. เศรษฐศาสตร์บนรากฐานวัฒนธรรม. รวมบทความแนวคิดชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีธรรม.

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2541. ทฤษฎีของสำนักเศรษฐศาสตร์การเมือง. การศึกษาชุมชนประวัติศาสตร์หมู่บ้านไทย ในแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. กรุงเทพฯ ๑: สถาบันวิจิตรศิลป์.
- ชยันต์ วรรณระภูติ. 2536. การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ ๑: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชินอุทัย กาญจนะจิตรา สุรีย์พร พันพืง และรัชพันธ์ เชยจิตร. 2548. ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความยากจน. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล โดยการสนับสนุนของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เชิดชัย เหล่าหล้า. 2523. สังคมวิทยาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ๑: สำนักพิมพ์แพรววิทยา.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2544. สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์ นานาวิ คดองเปียะ น้ำขาว กลุ่มพระสุบิน ร่มเกล้า อ้อมน้อย – อ้อมใหญ่. กรุงเทพฯ๑: บริษัทเอคิสเนลสโปรดักส์ จำกัด.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2543. โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม(Social Safety Nets) ความหมายแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อปัญหา. วิถีไทสังคมไท สรรนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งทศวรรษ ปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ๑: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ไทยด้าบลอคดอทคอม.2551. องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี. ค้นวันที่ 1 มิถุนายน 2551 จาก [http://www.wangnamkheo.com/ istory.htm](http://www.wangnamkheo.com/istory.htm).
- นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. 2546. การพัฒนาองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ๑: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- นาถ พันธุมนาวิน. 2523. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ ๑: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- นิคม จันทรวินิจ, ชัดติยา กรรณสูต, แล คิลกวิฑร์ตัน และจตุรงค์ บุญขจรตันสุนทร. 2540. สวัสดิการสังคม ทางแก่วิถีสังคมไทย. กรุงเทพฯ๑: มูลนิธิฟรีดิช เอแบร์ท .
- บุญ*. กรรมการกลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลสมานจันทร์*. 2551. (25 เมษายน). การสัมภาษณ์. ปรารชาติ วลัยเสถียร. 2543. ชุมชนและลักษณะความเป็นชุมชน. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง”. 30-31 พฤษภาคม 2543 ณ อาคารเฉลิม พระบารมี 50 ปี. กรุงเทพฯ๑: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เผชิญ โขคบารุง. 2534. ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม กับการปรับตัวด้านอิทธิพลของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่รักษาด้วยการทำ ซี 10 พี ดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542. ค้นวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2551 จาก <http://rirs3.royin-go.th/dictionary.asp>.
- เพ็ญศิริ พันพา. 2545. ระบบบุญนิยม: การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะกรณีสาธารณโภคีศรีระอโศก จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัทธิธรรมศาสตร์.
- มาริสสา โกเสยะ โยธิน. 2543. การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ศึกษากรณีกลุ่มสังฆะอ้อมทรัพย์วัดไผ่ล้อม อ.เมือง จ.ตราด. ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดสระแก้ว กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.
- เมธี ครองแก้ว. 2540. ความเปลี่ยนแปลงในสถานะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทยปี 2505/2506 ถึงปี 2535.
- รพีพรรณ คำหอม. 2545. สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย (Social Welfare in Thai Society). กรุงเทพฯ ๑: บริษัทอาร์ยัน มีเดีย จำกัด.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. 2550. สภาร่างรัฐธรรมนูญ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524. กรุงเทพฯ ๑: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2493. พจนานุกรม. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ ๑: โรงพิมพ์ศูนย์กลางทหารราบ.
- โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ. 2551. กฎหมายอิสลาม. ค้นวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 จาก <http://www.fathoni.com/lesson2/lewis/Obligation.htm>.
- วนิดา วิระกุล. 2534. ความพร้อม ผสส./อสม. ในการดำเนินงานกิจกรรมการประชากรศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัดหลวงพ่อสธรรมกายาราม. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี. 2550. บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ. ค้นวันที่ 25 กันยายน 2550 จาก <http://www.dhammadkaya.org/dhamma>.
- วันทนี วาสิกะสิน สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. 2541. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ ๑: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. 2546. นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล. กรุงเทพฯ ๑: แสงดาว.
- วิทยากร เชียงกุล. 2547. พัฒนาการอย่างยั่งยืนกับการแก้ปัญหาคนจน. กรุงเทพฯ ๑: สถาบันวิจัย

พรรณ.

วิมลพรรณ ปิตรีวัชชัย. 2548. **ข้าวของพ่อ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ: คีเอ็มจี.

วิไลลักษณ์ อยู่สำราญและคณะ. 2547. **องค์กรภาคประชาชนกับกระบวนการทางปัญญา
กรณีศึกษา หมอเมืองเชียงใหม่ สวัสดิการวันละบาทอำเภอเถิน ชุมชนสาคลี**. มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ.

เว็บไซต์ของมุสลิมไทย. 2551. **เป้าหมายชีวิตคืออิบาดะห์ ความเข้าใจที่ต้องปรับ**. ค้นวันที่ 5
กุมภาพันธ์ 2551 จาก <http://www.muslimthai.com>.

ศรีไพร บุญสังข์ และคณะ. 2545. **การจัดการกองทุนเพื่อเกื้อหนุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษา :
เครือข่ายองค์กรการเงินจังหวัดร้อยเอ็ด**. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.

ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.
2548. **โครงการจัดทำสารสนเทศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ระดับชุมชน
ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). 2551. **ดัชนี/ตัวชี้วัดในการประสบความสำเร็จของ
สวัสดิการชุมชน**. ค้นวันที่ 10 มกราคม 2551 จาก <http://www.codi.or.th>.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2550. **สวัสดิการชุมชน “คนไม่ทิ้งกัน”**. กรุงเทพฯ ฯ.

สนธยา พลศรี. 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.

สถูณี อาชวานันทกุล. 2550. **Mohammad Yunus บิดาแห่งแนวคิด micro-credit**. 13 (ตุลาคม).
ค้นวันที่ 14 ตุลาคม 2550 จาก <http://www.onopen.com/2006/editor-spaces/1070>.

สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. 2545. **บทเรียนและองค์ความรู้ (ชุดที่ 1) เรื่องการจัดสวัสดิการ
ชุมชนโดยเครือข่ายองค์กรชุมชน “ชุมชนดูแลกันเองอย่างยั่งยืนได้อย่างไร?” ประสบ-
การณ์ตรงจากโครงการจัดสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบากในภาวะวิกฤติ (โครงการเมนู
5)**. กรุงเทพฯ ฯ: [ม.ป.ป.].(เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. 2546. **รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย พ.ศ.
2546**. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.

สุธีรา ตั้งตระกูล. 2537. **การศึกษาแรงบันดาลใจบนทางสังคมและปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความ
ก้าวหน้าของผู้ป่วย สโตร์ค**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุพจน์ บุรพกุลศรี. 2531. **สถิติการวัดสภาวะชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ ฯ: ภาควิชาคณิตศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุพรรณิ ไชยอำพร. 2549. **การศึกษาศูนย์การเรียนรู้ด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการชุมชน:**

- กรณีศึกษาชุมชนเขาคราม ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่.
 สุวัฒน์ คงแป้น. 2550. **สวัสดิการชุมชน “คนไม่ทอดทิ้งกัน”**. กรุงเทพฯ ฯ: สถาบันพัฒนาองค์กร
 ชุมชน (องค์การมหาชน).
- เสาวลักษณ์ สมสุข. 2550. **การฟื้นฟูชุมชน : ยุทธศาสตร์การสร้างทุนในสังคม กรณีศึกษาดำบล
 ต้นแบบ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี. 2551. ค้นวันที่ 14 มกราคม 2550 จาก
[http://www.wangnamkheo.com/ istory.htm](http://www.wangnamkheo.com/istory.htm).
- องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี. 2548. **แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล**. นครราชสีมา.
 อมรรัตน์ ชันดี. 2540. **การแก้ปัญหาความยากจนแนวใหม่ : เน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการ.
 วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. 34 (พ.ค.-ส.ค. 2541): 29-37.
- อัปคุชชะกูร์ บินซาฟิอีย์. 2550. **วิถีชีวิตมุสลิมวันอีด และหลังรอมฎอน**. 16 (มกราคม). ค้นวันที่ 29
 กันยายน 2550 จาก <http://gotoknow.org/blog/shukur2003/39954>.
- อารีย์ เขียรประมุข. 2534. **ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับการดูแลตนเองใน
 ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Atkinson, T. 1992. Towards a European Social Safety Net?. **Fiscal Studies**. 13,3. (August):
 41-53.
- Kaiser, Edward J; Godschalk, David R. and Chapin, F. Stuart Jr. 1995. **Urban Land Use
 Planning**. 4th ed. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Marx, Gary T. 1994. **Collective Behavior and Social Movements Process and structure**.
 New Jersey: University of Corolado.
- UNDP. 2007. **From Urban Management to Urban Governance**. Retrieved September 24,
 2007 from [http://www.undp.org/governance/ Marrakech drom /concepts/Rabinvitch.pdf](http://www.undp.org/governance/Marrakechdrom/concepts/Rabinvitch.pdf).
- US Department of Agriculture. 2002. **Measuring Rurality : Rural-Urban Continuum Codes**.
 Retrieved September 24, 2007 from [http://www.ers.usda.gov/briefing/rurality/
 RuralUrbCon](http://www.ers.usda.gov/briefing/rurality/RuralUrbCon).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- เพศ
- อายุ
- สถานภาพสมรส
- การศึกษาขั้นสูงสุด
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- อาชีพหลัก
- อาชีพเสริม
- รายได้ต่อเดือน
- ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน
- ภูมิลำเนาเดิม

ตอนที่ 2 สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกหลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

3.1 ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- สาเหตุการก่อตั้งกลุ่ม
- ผู้ก่อตั้งสวัสดิการชุมชน
- ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก
- แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งแรก
- ต้นแบบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- ยอดเงินรวมภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน
- สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

3.2 การดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการชุมชน

- วัตถุประสงค์การก่อตั้งกลุ่ม
- การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม
- การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ
- การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน

- การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสวัสดิการชุมชน
- การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ

ตอนที่ 4 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม

ขั้นตอนในการดำเนินการสวัสดิการชุมชน

- 1) ขั้นรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม
- 2) ขั้นปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน
- 3) ขั้นทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม
- 4) ขั้นขยายผลและสร้างเครือข่าย

ตอนที่ 5 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุน
  - 1) งบประมาณ
  - 2) อุปกรณ์
  - 3) สถานที่
  - 4) การส่งเสริมและความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ
  - 5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ
- ปริมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
- ความถี่ของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- ความต่อเนื่องของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- แนวโน้มของการได้รับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

ตอนที่ 6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
- แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการ

ชุมชน

- ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ภาคผนวก ข

ระเบียบข้อบังคับ กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

ข้อ 1 ชื่อของกลุ่มชื่อว่า “กองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท” ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ข้อ 2 สถานที่ตั้งกลุ่ม กองทุนสวัสดิการชุมชน หมู่ 1 ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ข้อ 3 ในข้อบังคับนี้

“กลุ่ม” หมายความว่า กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

“เงินค่าสมัคร” หมายความว่า เงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

“เงินสวัสดิการ” หมายความว่า เงินที่สมาชิกร่วมกันจ่ายเพื่อช่วยเหลือเป็นค่ารักษาพยาบาล บำนาญ ผู้สูงอายุ ทุนการศึกษา การประกันความเสี่ยง เงินกู้ เงินฝาก ค่าจัดการศพ รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายกิจการของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์

ข้อ 4 กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 4.1 เพื่อจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพ และการศึกษาในชุมชน
- 4.2 เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมครบวงจรชีวิต
- 4.3 เพื่อจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน

- 4.1 เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย
- 4.2 เพื่อพัฒนาคนให้มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ
- 4.3 เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การงานพื้นฐานอาชีพ เพื่อความมั่นคงในชีวิตของสังคมไทยในชนบท

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ และการขาดสมาชิกภาพ

ข้อ 5 การเข้ารับเป็นสมาชิกกลุ่ม และการเป็นสมาชิกภาพต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 5.1 ผู้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม ต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลตำบลสมานฉันท์* อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
- 5.2 ผู้ที่ประสงค์จะสมัครจะเป็นสมาชิกของกลุ่มต้องยื่นใบสมัครตามแบบของกลุ่มด้วยตัวเองหรือกับตัวแทนของกองทุน ณ ที่ทำการกลุ่ม สมัครได้ในวันเปิดรับสมัคร
- 5.3 ต้องเป็นผู้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
- 5.4 ต้องมีความประพฤติดี ยินยอมปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

ข้อ 6 ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม จะต้องระบุชื่อผู้รับผลประโยชน์ไว้ชัดเจน แจ่มในใบสมัคร ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงผู้ได้รับผลประโยชน์ในภายหลัง สมาชิกต้องแจ้งให้กลุ่มทราบทันที

ข้อ 7 สมาชิกภาพของผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกจะสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการของกลุ่มได้มีมติให้เข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับนี้แล้ว

ข้อ 8 สมาชิกจะได้รับสิทธิคุ้มครองได้รับสวัสดิการจากกลุ่ม เมื่อเป็นสมาชิกครบ 2 เดือน (60 วัน)

ข้อ 9 สมาชิกภาพย่อมสิ้นสุดลงกรณี ดังต่อไปนี้

- 9.1 ถึงแก่กรรม
- 9.2 ลาออก
- 9.3 ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออก
- 9.4 ขาดส่งจะไม่ส่งเงินสวัสดิการวันละ 1 บาท เป็นเวลา 3 ครั้งติดต่อกัน และคณะกรรมการพิจารณาเห็นควรให้พ้นจากสมาชิกภาพ การสิ้นสุดของสมาชิกภาพตามข้อนี้ สมาชิกไม่มีสิทธิเรียกเงินค่าสมัคร และเงินสวัสดิการสะสมวันละ 1 บาท คืนจากกลุ่ม

หมวดที่ 4 เงินค่าสมัคร

ข้อ 10 ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม จะต้องเสียค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกแรกเข้า รายละ 10 บาท เพื่อจัดทำสมุดคู่มือของสมาชิก

ข้อ 11 การชำระค่าสมัคร ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องชำระในวันเปิดรับสมัคร

ข้อ 12 สมาชิกกลุ่มต้องชำระเงินสัจจะสวัสดิการ วันละ 1 บาท เป็นรายเดือน ๆ ละ 30 บาท ในวันทำการของทุก 2 เดือน ในเวลาทำการ

ข้อ 13 ผู้ที่สวดิการมัครเป็นสมาชิกแรกเข้าต้องชำระเงินตั้งจะถ่วงหน้าอย่างน้อย 2 เดือน

หมวดที่ 5 การจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิก

ข้อ 14 กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ตำบลสมานฉันท์ * อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา จะช่วยเหลือสมาชิกในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
สมาชิกตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ว่าจะครบ 60 วัน เริ่มจ่ายสวัสดิการ ดังนี้

14.1 สวัสดิการเกิด

ให้ลูก 500 บาท แม่นอนโรงพยาบาลได้คืนละ 100 บาท ไม่เกิน 5 คืน (500 บาท)

14.2 สวัสดิการแก่

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 5 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 300 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 10 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 300 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 15 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 400 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 20 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 500 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 25 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 600 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 30 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 700 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 35 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 800 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 40 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 900 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 45 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 1,000 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 50 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 1,100 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 55 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 1,200 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกครบ 60 ปี ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะได้เงินบำนาญเดือนละ 1,300 บาท

14.3 สวัสดิการเจ็บ

เมื่อสมาชิกเจ็บป่วยนอน โรงพยาบาล จะได้รับเงินสวัสดิการช่วยเหลือคืนละ 100 บาท ไม่เกิน 10 คืน หรือ 1,000 บาท

14.4 สวัสดิการตาย

เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่มครบ 2 เดือน (60วัน) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับค่าทำศพ 2,500 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่มครบ 1 ปี (365 วัน) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับค่าทำศพ 4,000 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่มครบ 2 ปี (730วัน) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับค่าทำศพ 4,500 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่มครบ 4 ปี (1,460วัน) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับค่าทำศพ 5,000 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่มครบ 8 ปี (2,920วัน) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับค่าทำศพ 5,500 บาท

เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่มครบ 12 ปี (5,840วัน) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับค่าทำศพ 6,000 บาท

14.5 สวัสดิการสิทธิในการกู้ยืมการศึกษา สิทธิในการกู้ยืมส่งเสริมอาชีพร้อยละ 30

14.6 สวัสดิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ เป็นกองทุนจ่ายให้นำไปฝากสัจจะ

14.7 สวัสดิการคนทำงาน (คณะกรรมการกลุ่ม) จ่ายให้คนละ 100 บาท ต่อครั้ง

14.8 สวัสดิการเงินกู้ เมื่อสมาชิกเสียชีวิตกองทุนจ่ายให้ไม่เกิน 2,000 บาท ดังนี้

14.8.1 เป็นสมาชิก 2 ปี (730) กองทุนจ่ายให้ไม่เกิน 3,000 บาท แต่ต้องกู้เงินกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายเงินคืนให้ แต่ทยอยครั้งละ 500 บาท/ เดือน (เหตุที่ต้องจ่ายเงินอย่างเดียว เพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย)

14.8.2 เป็นสมาชิก 3 ปี (1,035) กองทุนจ่ายให้ไม่เกิน 5,000 บาท แต่ต้องกู้เงินกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายเงินคืนให้ แต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนด (เหตุที่ต้องจ่ายเงินอย่างเดียว เพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย)

14.8.3 เป็นสมาชิก 4 ปี (1,460) กองทุนจ่ายให้ไม่เกิน 8,000 บาท แต่ต้องกู้เงินกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายเงินคืนให้ แต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนด (เหตุที่ต้องจ่ายเงินอย่างเดียว เพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย)

14.8.4 เป็นสมาชิก 5 ปี (1,825) กองทุนจ่ายให้ไม่เกิน 10,000 บาท แต่ต้องกู้เงินกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายเงินคืนให้ แต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนด (เหตุที่ต้องจ่ายเงินอย่างเดียว เพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย)

14.8.5 เป็นสมาชิก 6 ปี (2,190) กองทุนจ่ายให้ไม่เกิน 20,000 บาท แต่ต้องกู้เงินกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายเงินคืนให้ แต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนด (เหตุที่ต้องจ่ายเงินอย่างเดียว เพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย)

14.9 สวัสดิการเงินฝาก เมื่อสมาชิกเสียชีวิตกลุ่มจะจ่ายให้ร้อยละ 51 ไม่เกินวงเงิน 10,000 บาท ถ้าสมาชิกกลุ่มเสียชีวิต สมาชิกผู้นั้นมีเงินฝากเท่าไรของยอดปัจจุบัน กลุ่มสัจจะสวัสดิการวันละ 1 บาท จะจ่ายให้ร้อยละ 50 ของเงินออมที่มีอยู่ในบัญชีสะสมทรัพย์แต่ต้องไม่เกิน

10,000 บาท แก่ผู้รับมรดกหรือผู้รับผลประโยชน์ตามสัญญาที่ทำกรกับกลุ่ม หรือถ้าผู้รับยังเรียนหนังสือจะจ่ายเป็นทุนการศึกษาเท่าจำนวนเงินที่ต้องจ่าย โดยให้ครั้งละ .... บาท แต่ถ้าไปเรียนต่างจังหวัดจ่ายเป็นปีละ ..... บาท

หมวดที่ 6 การขอรับเงินสวัสดิการ

ข้อ 15 สมาชิกที่มีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการจากกลุ่ม ติดต่อขอรับเงินสวัสดิการจากกลุ่ม ภายในระยะเวลา 45 วัน ติดต่อขอรับเงินได้แจ้งคณะกรรมการกลุ่มในวันทำการ

ในกรณีถึงแก่กรรม คณะกรรมการกลุ่มจะจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่ผู้จัดการศพ หรือผู้ได้รับผลประโยชน์ในวันฌาปนกิจ

ข้อ 16 เจ็บไขและสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกกลุ่มสั่งจะสวัสดิการจะได้รับคุ้มครอง 9 ประเภท ตามข้อ 14

ข้อที่ 17 หลักฐานประกอบในการยื่นคำร้องขอรับเงินสวัสดิการ มีดังนี้

17.1 ใบมรณะบัตรในกรณีเสียชีวิต

17.2 ใบรับรองแพทย์ หรือใบแสดงความคิดเห็นจากแพทย์ ในกรณีเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล

17.3 บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน

17.4 สมุดคู่ฝากสั่งจะสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท

หมวดที่ 7 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

ข้อ 18 สมาชิกมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

18.1 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่มต่อคณะกรรมการ และสิทธิเรียกร้องให้คณะกรรมการกระทำ หรืองดเว้นการกระทำเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่กลุ่ม

18.2 เข้าร่วมประชุมใหญ่ของกลุ่ม และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนทุกครั้ง

18.3 ขอตรวจสอบบัญชี และเอกสารของกลุ่มเพื่อทราบผลการดำเนินการของกลุ่ม

ข้อ 19 สมาชิกมีหน้าที่ ดังนี้

19.1 ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

19.2 การย้ายที่อยู่ เปลี่ยนนามสกุลแก้ไขเพื่อกลุ่มแก้ไข วัน เดือน ปี เกิด ของสมาชิก ให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการกลุ่มภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันย้าย เปลี่ยนหรือแก้ไขเพื่อกลุ่มจะได้แก้ไขหลักฐานต่าง ๆ ในทะเบียนให้ถูกต้อง

19.3 แจ้งความประสงค์เป็นหนังสือต้องการเปลี่ยนตัวบุคคล ผู้ได้รับผลประโยชน์ตามที่แจ้งไว้ในใบสมัครต่อคณะกรรมการในวันทำการกลุ่ม

หมวดที่ 8 คณะกรรมการ

ข้อ 20 ให้คณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม โดยเลือกตั้งระหว่างสมาชิกด้วยกันจากที่ประชุมใหญ่ มีจำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วยตำแหน่ง ประธานกรรมการ รองประธาน กรรมการ ทรัสต์ เลขาธิการ นายทะเบียน กรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติสมควรแก่วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ดังต่อไปนี้

20.1 เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสวัสดิการชุมชน วันละ 1 บาท ค่าปลสมานฉันท์ * อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

20.2 ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

20.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

20.4 มีอาชีพเป็นหลักฐานและฐานะมั่นคง

ข้อ 21 คณะกรรมการซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ประชุมใหญ่มีมติ และต้องออกตามวาระ กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว อาจได้รับเลือกเป็นกรรมการของกลุ่มอีกครั้งก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน

กรรมการที่ออกจากวาระจะต้องปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่และคณะกรรมการชุดใหม่เข้ามารับตำแหน่งแทนแล้วจึงพ้นจากหน้าที่

ข้อ 22 การพ้นจากตำแหน่งกรรมการ

22.1 ครบกำหนดตามวาระ

22.2 เสียชีวิต

22.3 ลาออก

22.4 ขาดจากสมาชิกภาพ

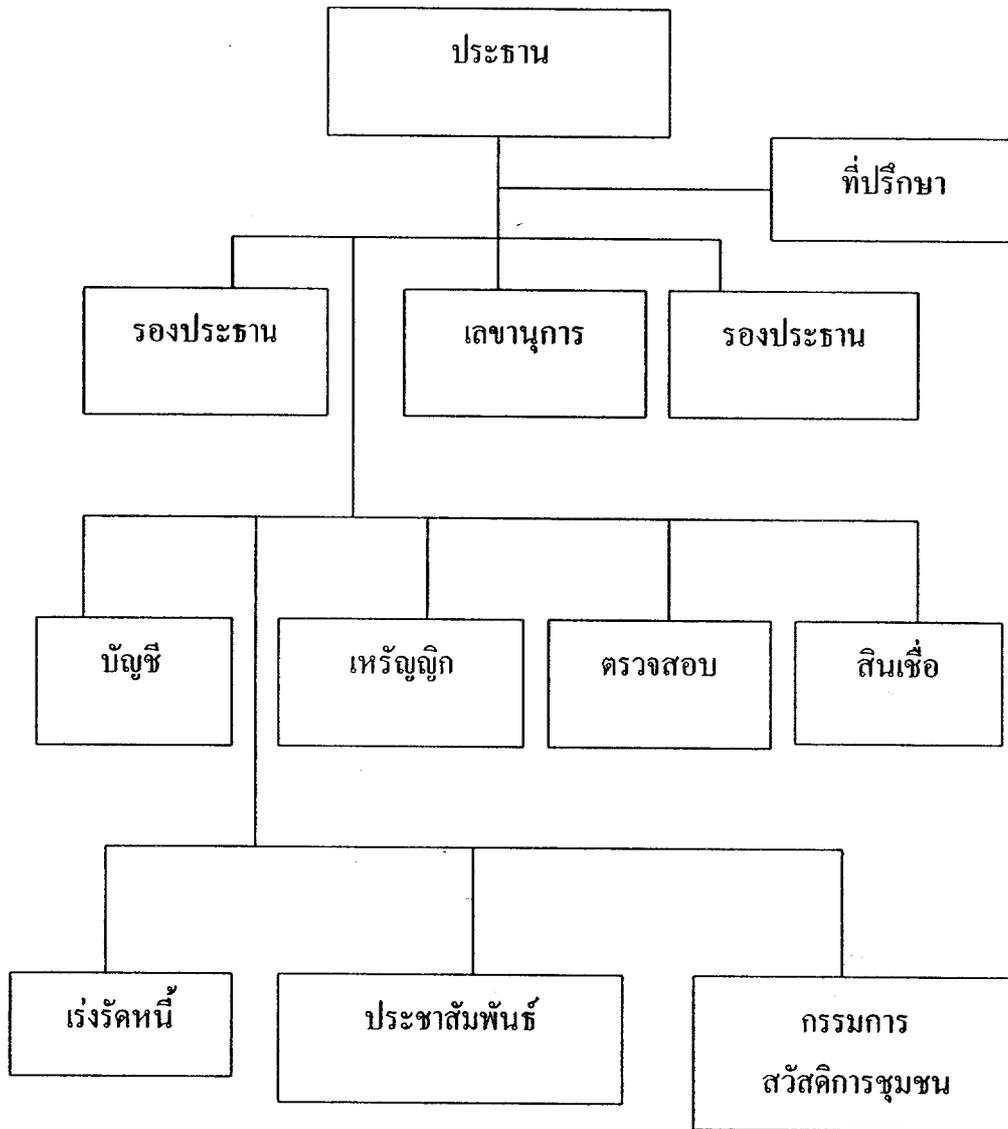
22.5 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 20 ข้อใดข้อหนึ่ง

22.6 ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออก

22.7 กระทำความผิด และถูกลงโทษตามกฎหมาย

กรณีตำแหน่งกรรมการว่างลง เพราะเหตุไม่ใช่ออกตามวาระ หากตำแหน่งนั้นไม่ใช่ตำแหน่งประธานกรรมการ คณะกรรมการที่เหลือยังครบจำนวนขั้นต่ำตามข้อบังคับ คณะกรรมการอาจเรียกประชุมใหญ่ เลือกคณะกรรมการคนใดคนหนึ่งเข้าดำรงตำแหน่งแทนหรือไม่ก็ได้ และหากมีการเลือกก็ให้กรรมการที่ได้เลือกนั้นอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ที่ตนแทน

โครงสร้างการบริหารจัดการ

ภาคผนวก ค รายละเอียดของข้อมูล
 ตาราง ค 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ชื่อ	เพศ	อายุ (ปี)	สถานภาพ	ระดับการศึกษา	จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	รายได้ต่อเดือน (บาท)	ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม
จิต	ชาย	35	สมรส	ม.3	3	รับราชการ	รับเหมาก่อสร้าง	40000	29	วังน้ำเขียว
รี	หญิง	38	สมรส	ป.4	5	รับจ้าง	ไม่มีอาชีพเสริม	5000	38	ไทยสามัคคี
แปร์	หญิง	69	หม้าย	ป.4	1	รับจ้าง	ไม่มีอาชีพเสริม	2600	35	เมืองคง
ทอง	หญิง	70	หม้าย	ป.4	5	ไม่ได้ทำงาน	ไม่มีอาชีพเสริม	0	29	* วังน้ำเขียว
ตุ	ชาย	33	สมรส	ม.6	5	รับราชการ	รับจ้าง	6000	20	ปักธงชัย
ตี	ชาย	67	สมรส	ป.4	6	ค้าขาย	ไม่มีอาชีพเสริม	6000	20	ปักธงชัย
เจิว	ชาย	46	สมรส	ป.4	2	ทำไร่-ทำสวน	โตมสเดย์	5000	20	สีคิ้ว
กา	หญิง	42	สมรส	ป.4	3	รับราชการ	รับจ้าง	3300	23	โนนสูง
แหวน	หญิง	42	สมรส	ป.4	4	รับราชการ	ทำไร่-ทำสวน	5000	35	สูงเนิน
สม	ชาย	48	สมรส	ป.4	5	รับราชการ	รับเหมาก่อสร้าง	40000	23	บุรีรัมย์
แมว	หญิง	52	หม้าย	ป.4	4	รับราชการ	ไม่มีอาชีพเสริม	4900	29	โชคชัย

ตาราง ค 1 (ต่อ)

ชื่อ	เพศ	อายุ (ปี)	สถานภาพ	ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	รายได้ต่อเดือน (บาท)	ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน (ปี)	ภูมิลำเนาเดิม
งาม	หญิง	56	สมรส	ป.4	6	ทำไร่-ทำสวน	ไม่มีอาชีพเสริม	20000	31	โชคชัย
คม	ชาย	36	สมรส	ม.6	4	รับราชการ	ค้าขาย	30000	36	ไทยสามัคคี
คม	ชาย	46	สมรส	ม.3	8	รับราชการ	ทำไร่-ทำสวน	6000	27	ปักธงชัย
พิน	หญิง	49	สมรส	ป.4	7	ค้าขาย	ไม่มีอาชีพเสริม	5000	30	ปากช่อง
บุญ	ชาย	42	สมรส	ม.6	4	รับราชการ	วิทยากร	13000	35	เมืองคอง
เล็ก	หญิง	29	สมรส	ป.4	4	ทำไร่-ทำสวน	รับจ้าง	3000	29	ไทยสามัคคี
รง	ชาย	38	สมรส	ม.3	4	รับราชการ	ทำไร่-ทำสวน	6000	31	ปักธงชัย
หุ่น	หญิง	52	สมรส	ไม่ได้เรียน	5	รับจ้าง	ไม่มีอาชีพเสริม	6000	40	ไม่ทราบ
รณ	ชาย	41	สมรส	ม.3	2	รับราชการ	ไม่มีอาชีพเสริม	15000	10	นครสวรรค์
พ่วง	ชาย	74	สมรส	ป.4	2	ไม่ได้ทำงาน	ไม่มีอาชีพเสริม	0	31	โนนสูง

ตาราง ค 2 แสดงสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ชื่อ	สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก	สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก	ความสัมพันธ์ของสมาชิก
จิต	ก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน - อยู่กระจัดกระจายเพราะทำไร่เลื่อนลอย - ต่างคนต่างอพยพมาเพื่อทำมาหากิน - สวัสดิการก็ช่วยเหลือมีเพียงฉาบปัดเท่านั้น	หลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน - ชาวบ้านเปลี่ยนมาเป็นรับจ้างเพราะขายที่ดินให้นายทุน แต่เมื่อมีสวัสดิการก็มีการช่วยเหลือคนได้มากขึ้น - ได้รับการช่วยเหลือมากขึ้น ทำให้ตัดสินใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกันทั้งครอบครัว	ภายในชุมชน - เมื่อก่อนต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่ออาศัยมาเป็นเวลานานก็เริ่มจะสนิทกันมากขึ้น มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น วันแม่ - มีการช่วยเหลือกันดี เพราะส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน
เปร	- เข้ามาบุกเบิกทำกินในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแล้วถูกเวนคืน ทำให้ต้องมารับจ้าง - สวัสดิการก็ได้รับยังไม่เพียงพอเพราะมีคนพิการในครอบครัว	- หลังจากขายที่ดินก็มารับจ้าง เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกสวัสดิการแม้ยังไม่ได้รับ แต่ก็สามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้ - เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกสวัสดิการแม้ยังไม่ได้รับ แต่ก็สามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้	- มีการช่วยเหลือกันดี เพราะอาศัยอยู่ด้วยกันมานาน - มีการช่วยเหลือกันดี เพราะอาศัยอยู่ด้วยกันมานาน สนิทกันเสมือนญาติ
ทอง	- ข้ามมาหาพื้นที่ทำกิน เริ่มแรกก็มาทำไร่ข้าว โปดแต่ราคาไม่ดี - สวัสดิการที่มีก็ยังไม่มีทั่วถึง	- ชาวบ้านส่วนใหญ่รับจ้าง เมื่อเข้ามาสวัสดิการก็ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น - เมื่อขายที่ก็รับจ้าง สวัสดิการก็มีเข้ามาช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- สนิทสนมกันมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น รดน้ำดำหัว - ตอนแรกต่างคนต่างมา แต่เมื่ออาศัยมาเป็นเวลานานก็เริ่มจะสนิทกันมากขึ้น
สุ	- ต่างคนต่างอพยพมาเพื่อทำมาหากิน - สวัสดิการที่มีในชุมชนก็ยังไม่มีใครครอบคลุม	- ชาวบ้านส่วนใหญ่รับจ้าง เมื่อเข้ามาสวัสดิการก็ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- สนิทสนมกันมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น รดน้ำดำหัว
ลี	- ได้รับสัมปทานที่ดินปลูกมะม่วงหิมพานต์ แต่เมื่อไม่ไ้ผลจึงขายที่ดิน	- เมื่อขายที่ก็รับจ้าง สวัสดิการก็มีเข้ามาช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- ตอนแรกต่างคนต่างมา แต่เมื่ออาศัยมาเป็นเวลานานก็เริ่มจะสนิทกันมากขึ้น

ตาราง ค 2 (ต่อ)

ชื่อ	สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก	สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก	ความสัมพันธ์ของสมาชิก
เจิว	ก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน - ย้ายมาตามญาติ เมื่อก่อนทำไร่ข้าวโพดและทำสวน แต่ไม่ค่อยได้ผล - ย้ายมาหาพื้นที่ทำกิน แต่เมื่อทำไปไม่ได้ผลก็ขายที่	หลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน - ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น คนเริ่มเข้ามามากขึ้น เพราะเห็นผล - แม้คนจะไม่มียาใช้ได้มาก แต่เมื่อเข้ามาสมัครกลุ่มสวัสดิการก็ช่วยในด้านค่าใช้จ่ายมากขึ้น	ภายในชุมชน - ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน มีการพบปะพูดคุยอยู่เสมอ - ชาวบ้านในหมู่บ้านสามัคคีกันดี เป็นหมู่บ้านร่อบรรทุกโครงการ
กา	- ย้ายมาหาพื้นที่ทำกิน เมื่อก่อนทำไร่ข้าวโพดแต่ลงทุนสูงก็เลยเปลี่ยนมาเลี้ยงวัวแทน	- ชาวบ้านก็สนใจมากขึ้น เพราะเห็นตัวอย่างจากคนที่ได้รับแล้ว	- ชาวบ้านร่วมมือกันดี มีกิจกรรมที่ร่วมกันดี อีกอย่างมีผู้นำดี
สม	- ย้ายมาเพราะแต่งงาน คนที่นี้มีรายได้ไม่สูง ส่วนใหญ่รับจ้าง สวัสดิการที่มีก็ยังไม่มีเพียงพอ	- แม้จะรายได้ไม่มาก แต่ก็มีส่วนช่วยในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- ชาวบ้านต่างคนต่างอยู่ แยกกันอยู่ตามเครือญาติ แต่เวลามีงานก็มาช่วยกัน
แมว	- ย้ายมาตามครอบครัว เข้ามาทำไร่ข้าวโพด แต่ก็ไม่ค่อยได้ผล	- ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็รับจ้าง เมื่อเข้ามาสวัสดิการก็ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- คนในทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี
งาม	- ย้ายมาหาพื้นที่ทำกิน เมื่อเข้ามาแนะนำลูกเบญจมาศก็เลยทำรายได้ดีกว่าทำไร่	- มีสวัสดิการมาช่วยเหลือเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เพราะเมื่อก่อนยังไม่ดี	- คนในทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี
คม	- ต่างคนต่างอพยพมาเพื่อทำมาหากิน - สวัสดิการที่มีในชุมชนก็ยังไม่ครอบคลุม	- ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็รับจ้าง เมื่อเข้ามาสวัสดิการก็ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- สนับสนุนกันมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น รดน้ำดำหัว
คม	- ได้รับสัมปทานที่ดิน แต่เมื่อไม่ได้ผลก็ทิ้งที่ดินสูงก็เลยขายที่ดิน	- เมื่อขายที่ที่รับจ้าง สวัสดิการก็มีเข้ามาช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- ตอนแรกต่างคนต่างมา แต่เมื่อค่อยมาเป็นเวลานานก็เริ่มจะสนิทกันมากขึ้น

ตาราง ค 2 (ต่อ)

ชื่อ	สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก	สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก	ความสัมพันธ์ของสมาชิก
พิน	ก่อนมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน - ข้ามมาตามญาติ สวัสดิการที่ได้รับก็มีแค่คนชรา คนพิการ	หลังมีการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชน - ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น คนเริ่มเข้ามามากขึ้น เพราะเห็นผล	ความสัมพันธ์ของสมาชิก ภายในชุมชน - ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน มีการพบปะพูดคุยอยู่เสมอ
บุญ	- ข้ามมาหาพื้นที่ทำกิน เมื่อก่อนทำไร่ข้าว โปดแต่ลงทุนสูงก็ เลยเปลี่ยนมาปลูกมันสำปะหลัง	- ชาวบ้านส่วนใหญ่รับจ้าง เมื่อเข้ามาสวัสดิการก็ ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- สนิมสนมกันมากขึ้น มีการจัดกิจกรรม ร่วมกัน เช่น รดน้ำค้ำหัว
เล็ก	- ข้ามมาตามครอบครัว เข้ามาทำไร่ข้าว โปด แต่ก็ไม่ค่อย ได้ผล	- ชาวบ้านส่วนใหญ่รับจ้าง เมื่อเข้ามาสวัสดิการก็ ได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น	- คนในทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี
รง	- ข้ามมาหาพื้นที่ทำกิน เมื่อก่อนทำไร่ข้าว โปดแต่ลงทุนสูงก็ เลยขายที่ดินมารับจ้าง	- มีสวัสดิการมาช่วยเหลือเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เพราะ เมื่อก่อนยังไม่ มีแต่ช่วยคนพิการ ผู้สูงอายุ	- คนในทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี
หุ่น	- ข้ามมาหาพื้นที่ทำกิน มารับจ้างตั้งแต่เด็ก	- ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น คนเริ่มเข้ามามากขึ้น เพราะ เห็นผล	- ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน มี การพบปะพูดคุยอยู่เสมอ
รจน	- ข้ามมาเพราะแต่งงาน คนที่นี้มีรายได้ไม่สูง ส่วนใหญ่รับจ้าง สวัสดิการที่มีก็ยังไม่มีเพียงพอ	- แม้จะรายได้ไม่มาก แต่ก็มิสวัสดิการมาช่วยในเรื่อง โรคภัยไข้เจ็บ	- คนในทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี
พ่วง	- ข้ามมาหาพื้นที่ทำกิน มีการช่วยเหลือสวัสดิการบ้างแต่ก็ยัง ไม่เพียงพอ	- มีสวัสดิการมาช่วยเหลือเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เพราะ เมื่อก่อนยังไม่ มีแต่ช่วยคนพิการ ผู้สูงอายุ	- คนในทั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี

ตาราง ค 3 แสดงข้อมูลกลุ่มสวัสดิการชุมชน

ชื่อ	ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน							
	สาเหตุการตั้งกลุ่ม	ผู้ก่อตั้งกลุ่ม	ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	แหล่งทุนที่นำมาใช้ในกลุ่มครั้งแรก	ต้นแบบในการดำเนินงาน	ยอดเงินรวมในกลุ่ม (บาท)	สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก	
จิต	- ชุมชนยังไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ	- รอนงายก อบต.	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	- บ้านขาม ชัยภูมิ	- 2 แสนบาท	- สมัครใจเข้ามา และเป็นสมาชิก อบต. จึงได้เข้ามาเป็นกรรมการกลุ่ม	
รี	- ยังไม่มีช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- รอนงายก อบต.	- มกราคม พ.ศ. 2551	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- เห็นความสำคัญและต้องการได้รับเงินสวัสดิการเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย	
แปร	- ยังไม่มีช่วยเหลือเงินชดเชยเวลาเจ็บป่วย	- รอนงายก อบต.	- กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- เห็นถึงความสำคัญเวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วย เสียชีวิตจะได้เงินชดเชยเพื่อใจคนที่มาเก็บค่าสวัสดิการ	
ทอง	- ยังไม่มีช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- รอนงายก อบต.	- กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- เห็นถึงความสำคัญเวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วย นอนโรงพยาบาลจะได้เงินชดเชยและเพื่อใจคนที่มาเก็บเงินสวัสดิการ	

ตาราง ค 3 (ต่อ)

ความป็นสมาชิกของกลุ่มสวัสดิการชุมชน								
ชื่อ	สาเหตุการตั้งกลุ่ม	ผู้ก่อตั้งกลุ่ม	ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	แหล่งทุนที่นำมาใช้ในครั้งแรก	ต้นแบบในการดำเนินงาน	ยอดเงินรวมในกลุ่ม (บาท)	สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก	
สุ	- ภาย ในตำบลยังไม่มีกรออมเพื่อนำเงินมาช่วยเหลือสวัสดิการ	- รองนายก อบต.	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- เงินที่เก็บมาจากสมาชิก	- บ้านขาม ชัยภูมิ	- 2 แสนบาท	- สมัครใจเข้ามา และเป็นสมาชิก อบต. จึงได้เข้ามาเป็นกรรมการกลุ่ม	
ตี	- ช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งกลุ่มอื่นยังไม่มีย	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- อบต.	- บ้านขาม ชัยภูมิ	- 2 แสนบาท	- เห็นว่ามีประโยชน์และได้รับสวัสดิการในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย มากกว่าการฉาปนกิจอย่างเดียว	
เขียว	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคไข้เจ็บ	- กลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูล	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- งบจากกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูล	- ศีร์วงศ์	- 2 แสนบาท	- เห็นถึงความสำคัญ เวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วย แล้วเข้ามาโดยเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน	
กา	- ยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือที่ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ต้องการได้รับสวัสดิการในการช่วยเหลือด้านโรคภัยไข้เจ็บ	

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน									
ชื่อ	สาเหตุการตั้งกลุ่ม	ผู้ก่อตั้งกลุ่ม	ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	แหล่งทุนที่นำมาใช้ในครั้งแรก	ต้นแบบในการดำเนินงาน	ยอดเงินรวมในกลุ่ม (บาท)	สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก		
แหวน	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2550	- อบต.	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ต้องการได้รับสวัสดิการในการช่วยเหลือด้านโรคภัยไข้เจ็บ		
สม	- ชุมชนยังไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ	- รองนายก อบต.	- กรกฎาคม พ.ศ. 2550	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและ อบต.	- ไม่ทราบ	- 2 แสนบาท	- ต้องการเข้ามาช่วยเหลือชุมชนให้ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น		
แมว	- ชุมชนยังไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ	- รองนายก อบต.	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- อบต.	- ไม่ทราบ	- 2 แสนบาท	- ต้องการเข้ามาช่วยเหลือชุมชนให้ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น		
งา	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการด้านโรคภัยไข้เจ็บ	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ต้องการได้รับสวัสดิการช่วยเหลือด้านโรคภัยไข้เจ็บ		
ดม	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการด้านโรคภัยไข้เจ็บ	- รองนายก อบต.	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและ อบต.	- ไม่ทราบ	- 2 แสนบาท	- สมัครใจเข้ามา และเป็นสมาชิก อบต. จึงได้เข้ามาเป็นกรรมการกลุ่ม		

ตาราง ค 3 (ต่อ)

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน									
ชื่อ	สาเหตุการตั้งกลุ่ม	ผู้ก่อตั้งกลุ่ม	ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	แหล่งทุนที่นำมาใช้ในกลุ่มครั้งแรก	ต้นแบบในการดำเนินงาน	ยอดเงินรวมในกลุ่ม (บาท)	สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก		
คม	- ยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือที่ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย	- รองนายก อบต.	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและ อบต.	- ไม่ทราบ	- 2 แสนบาท	- สมัครใจเข้ามา และเป็นสมาชิก อบต. จึงได้เข้ามาเป็นกรรมการกลุ่ม		
พิน	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการด้านโรคภัยไข้เจ็บ	อบต.	- กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ต้องการได้รับสวัสดิการช่วยเหลือด้านโรคภัยไข้เจ็บ		
บุญ	- สวัสดิการที่มีภายในชุมชนยังไม่เพียงพอ และต้องการให้มีความช่วยเหลือสวัสดิการอย่างครบวงจร	- แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำขุน	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและ อบต.	- บ้านจาม ชัยภูมิ	- 2 แสนบาท	- ต้องการเข้ามาช่วยเหลือชุมชนในการจัดสวัสดิการให้มีความครบถ้วนมากขึ้น		
เด็ก	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการ	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ต้องการได้รับสวัสดิการเพื่อคุ้มครองเวลาเจ็บป่วย		

ตาราง ค 3 (ต่อ)

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน							
ชื่อ	สาเหตุการตั้งกลุ่ม	ผู้ก่อตั้งกลุ่ม	ระยะเวลาที่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก	แหล่งชุมชนที่นำมาใช้ในกิจกรรมครั้งแรก	ต้นแบบในการดำเนินงาน	ยอดเงินรวมในในกลุ่ม (บาท)	สาเหตุที่เข้ามาเป็นสมาชิก
รง	สวัสดิการที่มีภายในชุมชนยังไม่เพียงพอ และต้องการให้มีสวัสดิการชุมชน	- รองนายก อบต.	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	- ศีร์วงศ์	- 2 แสนบาท	- ต้องการเข้ามาช่วยเหลือชุมชนในการจัดสวัสดิการให้มีความครบถ้วนมากขึ้น
หุ่น	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชน	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- อบต.	- ไม่ทราบ	- 2 แสนบาท	- ต้องการได้รับสวัสดิการเพื่อคุ้มครองเวลาเจ็บป่วย
รุม	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชน	- แกนนอกกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำมูล	- ตุลาคม พ.ศ. 2549	- อบต.	- ไม่ทราบ	- 2 แสนบาท	- ต้องการให้มีการช่วยเหลือสมาชิกให้ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น
พ่วง	- ยังไม่มีการช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชน	- รองนายก อบต.	- ธันวาคม พ.ศ. 2549	- อบต.	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	- ต้องการให้มีการช่วยเหลือสมาชิกให้ได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น

ตาราง ค 3 (ต่อ)

ความเข้ามาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน						
ชื่อ	วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	การคัดเลือกกรรมการกลุ่ม	การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน	การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ
จิต	- ช่วยเหลือสวัสดิการในชุมชนให้ครอบคลุมมากขึ้น	- แต่งตั้งให้ อบต. เข้ามาเป็นกรรมการ เพื่อดำเนินงานร้อง แล้วให้ชาวบ้านดำเนินการต่อ	- ดูจากต้นแบบ แล้วกรรมการนำมาประยุกต์และให้สมาชิกดูความเหมาะสมอีกครั้ง	- แบ่งตามต้นแบบและให้ชาวบ้านช่วยกันโหวตตามตำแหน่ง	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด และผู้ที่เข้าสมัคร ได้ต้องเป็นผู้ที่อาศัยในชุมชนเท่านั้น	- มีการกำหนดไว้โดยกรรมการกลุ่ม (อยู่ในกฎระเบียบ)
รี	- ช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- กรรมการส่วนใหญ่จะคัดจากสมาชิก อบต. ในแต่ละหมู่บ้าน	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด โดยบุคคลนั้นต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้
แปร	- ช่วยเหลือเงินชดเชยเวลาเจ็บป่วย	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด โดยบุคคลนั้นต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้
ทอง	- ช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด โดยบุคคลนั้นต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้

ตาราง ค 3 (ต่อ)

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน						
ชื่อ	วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	การคัดเลือกกรรมการกลุ่ม	การดำเนินงาน	การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ
สุ	- ต้องการให้ภายในตำบล มีการออมนวันละบาท เพื่อนำเงินมาช่วยเหลือสวัสดิการ	- คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	- กรรมการเป็นผู้กำหนด โดยประยุกต์จากต้นแบบ	- หน้าที่ความรับผิดชอบ ถูกใครด โดยการประชุมใหญ่	- กรรมการเป็นผู้กำหนด มีรายละเอียดในกฎระเบียบ	- กรรมการกำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบ มีรายละเอียดในกฎระเบียบ
ลี	- ช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งกลุ่มอื่นยังมี	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด โดยบุคคลนั้นต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้
เขี้ยว	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคไข้เจ็บ	- มีการส่งตัวแทนหมู่บ้าน โดยการโหวตเสียง	- กรรมการเป็นผู้กำหนด โดยประยุกต์จากต้นแบบ	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการเป็นผู้กำหนด มีรายละเอียดในกฎระเบียบ	- กรรมการกำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบ รายละเอียดในกฎระเบียบ
กา	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการให้ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการเป็นผู้กำหนดและมีตัวแทนหมู่บ้านไปร่วมกำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการเป็นผู้กำหนดและมีตัวแทนของหมู่บ้านไปร่วมกำหนด	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการกำหนดไว้

ตาราง ค 3 (ต่อ)

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน						
ชื่อ	วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	การคัดเลือกกรรมการกลุ่ม	การกำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน	การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ
แหวน	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนดอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้
สม	- ช่วยเหลือชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนดอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้
แมว	- ช่วยเหลือชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	- คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	- กรรมการเป็นผู้กำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบ	- หน้าที่ความรับผิดชอบถูกไหวดโดยการประชุมใหญ่	- กรรมการเป็นผู้กำหนดในกฎระเบียบ	- กรรมการกำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบรายละเอียดในกฎระเบียบ
งาม	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการด้านโรคภัยไข้เจ็บ	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนดอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้

ตาราง ค.3 (ต่อ)

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน						
ชื่อ	วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	การคัดเลือกกรรมการกลุ่ม	การดำเนินงาน	การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ
คม	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการด้านโรคภัยไข้เจ็บ	- คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	- ดูจากต้นแบบแล้วกรรมการนำมาประยุกต์และให้สมาชิกดูความเหมาะสมอีกครั้ง	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการเป็นผู้กำหนด มีรายละเอียดในกฎระเบียบ	- กรรมการกำหนดโดยประยุกต์จากต้นแบบรายละเอียดในกฎระเบียบ
คม	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการให้ครบวงจรตั้งแต่เกิดจนตาย	- คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	- ดูจากต้นแบบแล้วกรรมการนำมาประยุกต์	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด โดยบุคคลนั้นต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมีกรรมการหนดไว้
พิน	- เพื่อช่วยเหลือสวัสดิการด้านโรคภัยไข้เจ็บ	- ไม่ทราบ	- ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	- กรรมการกลุ่มกำหนด โดยบุคคลนั้นต้องอาศัยในชุมชน	- กรรมการกำหนด
บุญ	- การให้มีช่วยเหลือสวัสดิการอย่างครบวงจร	- คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	- ดูจากต้นแบบแล้วกรรมการนำมาประยุกต์และให้สมาชิกดูความเหมาะสมอีกครั้ง	- แบ่งตามต้นแบบและให้ชาวบ้านช่วยกันโทรตามตำแหน่ง	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด และผู้ที่เข้าสมัคร จะต้องเป็นผู้ที่อาศัยในชุมชนเท่านั้น	- มีการกำหนดไว้โดยกรรมการกลุ่ม (อยู่ในกฎระเบียบ)

ตาราง ข 3 (ต่อ)

ความเป็นมาของกลุ่มสวัสดิการชุมชน						
ชื่อ	วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	การคัดเลือกกรรมการกลุ่ม	การดำเนินงาน	การแบ่งโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ	การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก	การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ
เด็ก	- ต้องการช่วยเหลือด้านสวัสดิการให้กับชุมชน	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด ต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมี กรรมการหนดไว้
รง	ต้องการให้ช่วยเหลือสวัสดิการภายในชุมชน	- คัดเลือกจากตัวแทนหมู่บ้านที่สมัครใจเข้ามาทำงาน	- ดูจากต้นแบบแล้ว กรรมการนำมาประยุกต์	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด ต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมี กรรมการหนดไว้
หนุ่ม	- ต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด ต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมี กรรมการหนดไว้
รุ่น	- ต้องการให้ชาวบ้าน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- คัดจากสมาชิก อบต.	- ดูจากต้นแบบแล้ว กรรมการนำมาประยุกต์	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการกลุ่มกำหนด ต้องอาศัยในชุมชน	- กำหนดไว้ในกฎระเบียบ โดยมี กรรมการหนดไว้
พ่วง	- ต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	- คัดจากสมาชิก อบต.	- กรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนด	- กรรมการเป็นคนแบ่งกันเอง	- กรรมการเป็นผู้กำหนด	- กรรมการกำหนดไว้ เป็นระเบียบ

ตาราง ค 4 กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				
ชื่อ	รับทราบปัญหา และมีความตระหนักร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม	ขยายผลและสร้างเครือข่าย
จิต	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์ผู้นำ - ศึกษาดูงาน - ขอรุณสนับสนุนการดำเนินงานจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - เสนอเรื่องให้สภาองค์กรบริหารส่วนตำบลอนุมัติ - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาสัมพันธ์และตามบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ - จัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการทำงาน - ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณาข้อกำหนด กฎ ระเบียบของกลุ่ม - ให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยกันพิจารณาผู้ที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม - กำหนดให้ อบรม เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ - ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ - รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้านในการประชุมชมรมหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากหัวหน้าครอบครัวก่อน - ให้กรรมการ ในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ - พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิ-การเพิ่มเติม - ประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนวทางในการดำเนินงาน
ริ	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาสัมพันธ์และตามหลังคาเรือน 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดรับสมัครสมาชิก - การจัดสวัสดิการ ให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกรับชมรมบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกรับชมรมบ้าน - กรรมการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ชื่อ	ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				ขยายผลและสร้างเครือข่าย
	รับทราบปัญหา และมีควมตระหนักร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม		
แปร	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่าน การประชุมและตามหลังคาเรือน 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดรับสมัครสมาชิก - การจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงาน จากกรรมการหมู่บ้านในการประชุมตาม หมู่บ้าน - ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมใน การประชาสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมาแนะนำ - กรรมการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์ เพิ่มเติม 	
ทอง	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่าน การประชุมและตามหลังคาเรือน 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดรับสมัครสมาชิก - การจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงาน จากกรรมการหมู่บ้านในการประชุมตาม หมู่บ้าน - ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมใน การประชาสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์เพิ่ม - ให้ผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมาแนะนำ 	
ตุ	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาดูงาน - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับ ตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่าน การประชุมและตามหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ - จัดสวัสดิการเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุน ทางด้านงบประมาณ 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่ บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการ เพิ่มเติม 	

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ชื่อ	ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				ขยายผลและสร้างเครือข่าย
	รับทราบปัญหา และมีคณะกรรมการร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม		
ดี	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดรับสมัครสมาชิก - การจัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้าน ในการประชุมชมรมหมู่บ้าน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้แกนนำเข้ามาสมัครก่อน - ให้กรรมการ ในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม 	
เขียว	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์ผู้นำชุมชน - ศึกษาดูงาน - ขอรุณสนับสนุนการดำเนินงานจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาสัมพันธ์และตามบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ - จัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้าน ในการประชุมชมรมหมู่บ้าน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ - ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณาข้อกำหนด กฎ ระเบียบของกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากสมาชิกครอบครัวละ 1 คนก่อน - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการ ในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม 	
กา	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดรับสมัครสมาชิก 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณาข้อกำหนด กฎ ระเบียบของกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้แกนนำเข้ามาสมัครก่อน 	

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ชื่อ	ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				ขยายผลและสร้างเครือข่าย
	รับทราบปัญหา และมีความตระหนักร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม	ขยายผลและสร้างเครือข่าย	
แหวน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาสัมพันธ์และตามบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดรับสมัครสมาชิก - การจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้านในการประชุมชมหมู่บ้าน - ให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยกันพิจารณาผู้ที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม 	
สม	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์ผู้นำ - ศึกษาดูงาน - ขอรุณสนับสนุนการดำเนินงานจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่านการประชาสัมพันธ์และตามบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎระเบียบ - จัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการเพิ่มเติม 	

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				
ชื่อ	รับทราบปัญหา และมีความตระหนักร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม	ขยายผลและสร้างเครือข่าย
แม่	- ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัว แทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้านผ่าน การประชาสัมพันธ์และตามบ้าน	- จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ - จัดสวัสดิการเพิ่มเติม	- ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุน/ ทางด้านงบประมาณ	- บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่ บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - พิจารณาจัดสรรกรารให้สวัสดิการเพิ่ม เติม
งาม	- ประชาสัมพันธ์ขึ้นแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์	- เปิดรับสมัครสมาชิก	- รับฟังความคิดเห็นการดำเนินงาน จากกรรมการหมู่บ้านในการประชุม หมู่บ้าน	- บอกต่อจากปากต่อปาก - กรรมการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์เพิ่ม เติม
ดม	- ศึกษาดูงาน - ขอบทุนสนับสนุนการดำเนินงานจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับ ตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ขึ้นแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์	- จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ - จัดสวัสดิการเพิ่มเติม	- ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุน ทางด้านงบประมาณ	- บอกต่อจากปากต่อปาก

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ชื่อ	ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน			
	รับทราบปัญหา และมีคณะกรรมการร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม	ขยายผลและสร้างเครือข่าย
คม	- ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับ ตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์และตามบ้าน	- จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎ ระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ - จัดสวัสดิการเพิ่มเติม	- ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุน ทางด้านงบประมาณ	- บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่ บ้านช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - ประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่อื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนว ทางในการดำเนินงาน
พิน	- ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์	- เปิดรับสมัครสมาชิก	- รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงาน จากกรรมการหมู่บ้านในการประชุม หมู่บ้าน	- บอกต่อจากปากต่อปาก - กรรมการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์เพิ่ม เติม - พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการเพิ่ม เติม
เด็ก	- ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์	- เปิดรับสมัครสมาชิก	- รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงาน จากกรรมการหมู่บ้านในการประชุม หมู่บ้าน	- บอกต่อจากปากต่อปาก - กรรมการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์เพิ่ม เติม

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				
ชื่อ	รับทราบปัญหา และมีความตระหนักร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม	ขยายผลและสร้างเครือข่าย
บุญ	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมภายในกลุ่มอนุรักษ์คุ่มน้ำขุน - ศึกษาดูงาน - ขอบทุนสนับสนุนการดำเนินงานจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - เสนอเรื่องให้สภาองค์กรบริหารส่วนตำบลอนุมัติ - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่และหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ - จัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน - ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณาข้อกำหนด กฎ ระเบียบของกลุ่ม - ให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยกันพิจารณาผู้ที่ได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม - กำหนดให้ อบต. เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกต่อจากปากต่อปาก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้าน ช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ - พิจารณาจัดสรรการให้สวัสดิการเพิ่มเติม - ประสานงานกับกลุ่มสวัสดิการพื้นที่อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนวทางการดำเนินงาน
รง	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่และหมู่บ้าน - ผ่านการประชาคมและตามบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ - จัดสวัสดิการให้เพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน - ให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยกันพิจารณาผู้ที่ได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากหัวหน้าครอบครัวก่อน - ให้กรรมการ ในแต่ละหมู่บ้าน ช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - พิจารณาผู้ที่จะได้รับจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติม

ตาราง ค 4 (ต่อ)

ชื่อ	ขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน				ขยายผลและสร้างเครือข่าย
	รับทราบปัญหา และมีความตระหนักร่วม	ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน	ทบทวนปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม		
หุ่น	- ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาสัมพันธ์	- เปิดรับสมัครสมาชิก	- รับฟังความก้าวหน้าการดำเนินงานจากกรรมการหมู่บ้านในการประชาคมหมู่บ้าน	- บอกรับสมัครสมาชิก	- บอกรับสมัครสมาชิก
รุณ	- ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาคมและตามบ้าน	- จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก - ดำเนินงานตามกฎระเบียบ	- ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน - ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณา ข้อกำหนดกฎระเบียบของกลุ่ม	- บอกรับสมัครสมาชิก	- บอกรับสมัครสมาชิก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้าน ช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม
พวง	- ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้กับตัวแทนทั้ง 11 หมู่บ้าน ได้ทราบ - ประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน ผ่านการประชาคมและตามบ้าน	- จัดตั้งกรรมการและกำหนดกฎระเบียบ - เปิดรับสมัครสมาชิก	- ประชุมกรรมการดำเนินงาน ทุก ๆ 2 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน - ให้สมาชิกเข้าร่วมพิจารณา ข้อกำหนดกฎระเบียบของกลุ่ม	- บอกรับสมัครสมาชิก	- บอกรับสมัครสมาชิก - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้าน ช่วยประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม

ตาราง ค 5 แสดงการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน

ชื่อ	การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน						แนวโน้มของการได้รับ
	หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน	สิ่งที่ได้รับ	ปริมาณที่ได้รับ	ความถี่ของการได้รับ	ความต่อเนื่องของการได้รับการสนับสนุน	แนวโน้มของการได้รับ	
จิต	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่อง เพราะ อยู่งบประมาณ อบต.	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่องและจะ ได้รับจากหน่วยงาน อื่น เช่น อบจ.	
รี	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	
แปร	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	
ทอง	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	
สุ	- องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับอย่างต่อเนื่อง	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง	
ลี	- องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับอย่างต่อเนื่อง	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง	
เขียว	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่อง เพราะ อยู่งบประมาณ อบต.	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่องและขอ การสนับสนุนจาก สอร์ทในพื้นที่	

การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน						
ชื่อ	หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน	สิ่งที่ได้รับ	ปริมาณที่ได้รับ	ความถี่ของการได้รับ	ความต่อเนื่องของการสนับสนุน	แนวโน้มของการสนับสนุน
กา	- องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับอย่างต่อเนื่อง	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง
แหวน	กลุ่มรถจี๊ป	งบประมาณ	10,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2551	ครั้งเดียว	ไม่ทราบ
สม	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล - กลุ่มรถจี๊ป	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท 10,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2551	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่อง เพราะ อยู่ในงบประมาณ อบต. ครั้งเดียว	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่องและจะ ได้รับจากหน่วยงานอื่น เช่น อบจ. และ กำลังจะติดต่อกับบริษัทในพื้นที่
แมว	- องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2550	ได้รับอย่างต่อเนื่อง	ไม่ทราบ
งาม	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ

ตาราง ค 5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน						แนวโน้มของการได้รับการสนับสนุน
	หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน	สิ่งที่ได้รับการสนับสนุน	ปริมาณที่สนับสนุนจากการสนับสนุน	ความถี่ของการได้รับการสนับสนุน	ความต่อเนื่องของการได้รับการสนับสนุน	แนวโน้มนของการได้รับการสนับสนุน	
คม	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 1 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่อง เพราะ อยู่ใกล้ประมาณ อบต.	ไม่ทราบ	
คม	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 1 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่อง จากอบต.	ไม่ทราบ	
พิน	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	
บุญ	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล - กลุ่มธุรกิจ	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท 11,786 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 1 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2551	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่อง จากงบประมาณ อบต. ครั้งเดียว	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่องและจะได้รับการสนับสนุนอื่น เช่น อบจ. และ กำลังจะติดต่อกับบริษัทในพื้นที่	

ตาราง ด 5 (ต่อ)

ชื่อ	การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน						แนวโน้มของการได้รับการสนับสนุน
	หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน	สิ่งที่ได้รับการสนับสนุน	ปริมาณที่สนับสนุน	ความถี่ของการได้รับการสนับสนุน	ความต่อเนื่องของการได้รับการสนับสนุน	แนวโน้มนของการได้รับการสนับสนุน	
เด็ก	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ
รช	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล - กลุ่มเรตจีป	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท 10,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 1 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2551	ไม่ทราบ ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่องจากงบประมาณ อบต. ครั้งเดียว	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่องและจะได้รับการสนับสนุนอื่น เช่น อบจ.	
หุ่น	- องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับอย่างต่อเนื่อง	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง	
รณ	- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	100,000 บาท 150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2549 1 ครั้ง ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับครั้งเดียว ได้รับอย่างต่อเนื่องจากอบต.	ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง	
พวง	- องค์การบริหารส่วนตำบล	งบประมาณ	150,000 บาท	ได้รับ พ.ศ. 2550-2551 ได้รับมา ปีละครั้ง	ได้รับอย่างต่อเนื่อง	- ได้รับจาก อบต. อย่างต่อเนื่อง	

ตาราง ค 6 แสดงปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน		
ชื่อ	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
จิต	<p>ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน - การประชาสัมพันธ์กลุ่มสวัสดิการในแต่ละหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง - กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด - ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน 	<p>แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านไปชี้แจงในประเด็นที่ชาวบ้านเข้าใจผิดเพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับผู้จะสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก - ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน - พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น - กรรมการกลุ่มกำลังจะจัดการประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อรายงานถึงความคืบหน้าในการดำเนินงาน - กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้านของสมาชิก หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีที่มีสมาชิกยังไม่เงิน และให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายทีหลัง
รี	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน - ชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัคร และกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี

ตาราง ค 6 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน		ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
แปร	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน - ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ไม่มี	- ไม่มี
ทอง	- ไม่มี	- ไม่มี	- ไม่มี	- ไม่มี
ตุ	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ไม่มี	- มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น - ส่งเสริมการออมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาส่งเงินได้ตามกำหนด
ถี	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ไม่มี	- ต้องการให้มีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมกับเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์ และให้ทุนอาหารกลางวันแก่เด็กยากจน
เจียว	- การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง - กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด - ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน - พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น - มีการออกเงินให้ก่อนกรณีที่สมาชิกยังไม่มียัง และให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง	- ไม่มี	- ควรมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดความมั่นคง - ต้องการให้มีการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้กับกลุ่มจักสาน เพราะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ - ต้องการให้มีหน่วยงานที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเข้ามาร่วมประชาสัมพันธ์

ตาราง ค 6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาและอุปสรรค และการข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน		
	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
กา	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน	- มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น - ในการมอบเงินสวัสดิการควรมีการถ่ายรูปและมีเอกสารยืนยัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิก
แหวน	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	- ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน	- ต้องการให้มีการช่วยเหลือคนที่ยากจน และเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์
สม	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด	- ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน - มีการออกเงินให้ก่อนกรณีสมาชิกยังไม่มียัง และให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง	- ต้องการให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน เช่น รีสอร์ทที่ตั้งอยู่ในชุมชน - มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยการให้ผู้ที่ได้รับสวัสดิการแล้วมาช่วยแนะนำ
แมว	- สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด	- มีการออกเงินให้ก่อนกรณีสมาชิกยังไม่มียัง และให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง	- ต้องการให้มีการช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนเพิ่มเติม
งาม	- ไม่มี	- ไม่มี	- ไม่มี

ตาราง ค 6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
คม	<ul style="list-style-type: none"> - การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง - กลุ่มยังไม่มีส่วนร่วมในการทำงานที่ชัดเจน - ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน - กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลางจะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน - ให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้าไปทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน - มีการประชุมกรรมการให้บ่อยขึ้น - กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้านของสมาชิก - กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้านของสมาชิก - กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้านของสมาชิก - หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีสมาชิกยังไม่เงินและให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี
พิน	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มี
บุญ	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด - กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ - ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการหมู่บ้านก็จะไปเก็บเองที่บ้านของสมาชิก - หรือมีการออกเงินให้ก่อนกรณีสมาชิกยังไม่เงินและให้สมาชิกนำเงินมาจ่ายที่หลัง - พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามารับบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น - จัดการประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อรายงานถึงความคืบหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านสวัสดิการเข้ามาบริหารกลุ่ม - ต้องการให้กลุ่มมีความเข้มแข็งก่อน ก่อนที่จะของบประมาณสนับสนุน - มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านสวัสดิการเข้ามาบริหารกลุ่ม - ต้องการให้กลุ่มมีความเข้มแข็งก่อน ก่อนที่จะของบประมาณสนับสนุน - มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น

ตาราง ค 6 (ต่อ)

ชื่อ	ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน			ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค		
เด็ก	- ไม่มี	- ไม่มี	- ไม่มี	- ไม่มี
รง	- กรรมการบางคนยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ	- พยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนเข้ามาบริหารจัดการกลุ่มให้ดีขึ้น	- ไม่มี	- ไม่มี
รุ่น	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน - ชาวบ้านบางคนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาสมัคร และกลัวที่จะส่งเงินสมาชิกไม่ทันตามกำหนด	- กรรมการหมู่บ้านต้องเข้ามาประสานเพื่อทำความเข้าใจ - สมาชิกต้องเข้ามาช่วยแนะนำ	- ไม่มี	- ไม่มี
รุ่น	- ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจและมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน - สมาชิกบางคนส่งเงินไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด	- กรรมการหมู่บ้านต้องเข้ามาประสานเพื่อทำความเข้าใจ - เว้นชื่อไว้ก่อน แล้วกลับมาส่งย้อนหลัง	- ไม่มี	- ไม่มี
พวง	- การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง	- ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม โดยทางกรรมการกลาง จะร่วมไปประชาสัมพันธ์ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน	- ไม่มี	- กรรมการที่เข้ามาทำงาน ควรทำงานด้วยความตั้งใจ และจริงจัง - ต้องการให้มีการช่วยเหลือคนที่ยากจน และเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งจากโรคเอดส์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-ชื่อสกุล

นางสาวธิดารัตน์ กิมกระโทก

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต(พัฒนาสังคม) เกียรตินิยมอันดับ 1

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2549

ที่อยู่ปัจจุบัน

139/2 หมู่ 7 ต. โขกชัย อ. โขกชัย จ. นครราชสีมา